

Yaşayış vasitələrinin bərpası planı

Günəş Elektrik Stansiyası layihəsi 60-
cı zona

10 Mart 2022

Final

Məhdud məsuliyyətli sosial və ekoloji
məsləhət xidmətləri (ESAS)

hazırlanmışdır:

Wood Group UK Ltd

Ser Ian Wood House

Altens Sənaye Əmlakı

Hareness Road, Aberdin

AB12 3LE

Mündəricat

1	GİRİŞ	1
1.1	LAYİHƏNİN İCMALI.....	
1.2	YVBP ƏHATƏ DAİRƏSİ	5
1.3	MƏXFİLİK TƏDBİRLƏRİ	5
1.4	TORPAĞA GİRİŞ ÜÇÜN TƏKLİF OLUNAN YANAŞMA	5
1.5	YVBP STRUKTURU	6
2	SİYASƏT, HÜQUQİ VƏ TƏNZİMLƏYİCİ BAZA.....	7
2.1	XÜLASƏ.....	7
2.2	HÜQUQİ VƏ SİYASİ BAZA.....	7
2.3	BEYNƏLXALQ TƏLƏBLƏR	
	Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı 10	
2.3.2	ASIYA İNKİŞAF BANKI 11	
2.3.3	MİLLİ QANUNVERİCİLİK VƏ KREDİTOR SİYASƏTLƏRİNİN MÜQAYİSƏSİ 11	
3	YVBP PRİNSİPLƏRİ	18
3.1	KÖÇÜRÜLMƏNİN ÜMUMİ PRİNSİPLƏRİ.....	18
3.2	GENDERLƏ BAĞLI KÖÇÜRÜLMƏ RİNSİPLƏRİ.....	18
4	YVBP MƏLUMATLARININ TOPLANMASININ SORĞU METODLARI	19
4.1	GİRİŞ	19
4.2	TORPAĞIN VƏZİYYƏTİNİN TƏSVİRİ VƏ AYRILMA TARİXİNİN BƏYAN EDİLMƏSİ.....	19
4.3	FERMERLƏR VƏ MALDARLARLA EV TƏSƏRRÜFATI SORĞULARININ KEÇİRİLMƏSİ	20
5	MARAQLI TƏRƏFLƏRLƏ QARŞILIQLI MÜNASİBƏT, MƏSLƏHƏTLƏŞMƏLƏR VƏ İNFORMASIYANIN AÇIQLANMASI.....	21
5.1	LAYİHƏNİN MARAQLI TƏRƏFLƏRİ.....	21
5.2	YVBP HAZIRLANMASI ZAMANI MARAQLI TƏRƏFLƏRLƏ QARŞILIQLI ƏLAQƏLƏR ÜZRƏ TƏDBİRLƏR.....	22
5.3	YVBP HAQQINDA MƏLUMATLARIN TƏQDİM EDİLMƏSİ ÜÇÜN İNFORMASIYA VƏ AÇIQLAMA VASİTƏLƏRİ	24
5.4	YVBP AÇIQLANMASI ÜÇÜN MARAQLI TƏRƏFLƏRLƏ QARŞILIQLI ƏLAQƏLƏR ÜZRƏ TƏDBİRLƏR	24
6	LAYİHƏDƏN ZƏRƏR ÇƏKƏN ŞƏXSLƏRİN SOSIAL-İQTİSADOİ ƏSASLARI	25
7	LAYİHƏNİN POTENSİAL NƏTİCƏLƏRİ VƏ HƏSSASLIQ MEYARLARI.....	34
7.1	LAYİHƏNİN TƏSİRİ	34
7.2	HƏSSAS İNSANLAR	36
7.3	POTENSİAL TƏSİR MƏNBƏLƏRİ	40
8	HÜQUQLARIN MÜƏYYƏNLƏŞDİRİLMƏSİ	42
9	YAŞAYIŞ VASİTƏLƏRİNİN BƏRPASI ÜZRƏ TƏDBİRLƏR VƏ DİGƏR YARDIM NÖVLƏRİ.....	45
10	YVBP HAZIRLANMASI, TƏTBİQ EDİLMƏSİ, ROLU VƏ VƏZİFƏLƏRİ	48
10.1	SON VARIANTIN HAZIRLANMASI ÜÇÜN GÖRÜLƏN TƏDBİRLƏR HAQQINDA QISA MƏLUMAT	48
10.2	YVBP ROL VƏ VƏZİFƏLƏRİ.....	49
10.3	YVBP KOMİTƏSİNİN TƏRKİBİ.....	50
10.4	YVBP AÇIQLANMASINDAN SONRA YVBP HƏYATA KEÇİRİLMƏSİNİN GƏLƏCƏK PROSEDURLARI	51
11	ŞİKAYƏTLƏRƏ BAXILMA MEXANİZMİ	54

11.1	TƏSVİR	54
11.2	TİPİK ŞİKAYƏT NÜMUNƏLƏRİ	56
11.3	İCMA GÖZLƏNTİLƏRİ	57
11.4	LİEƏŞ ŞİKAYƏTLƏRİNİN HƏLLİ MEXANİZMİ.....	57
11.4.1	ŞİKAYƏTİN İDARƏ EDİLMƏSİ İLƏ XÜSUSİ OLARAQ ƏLAQƏLİ OLAN ÖHDƏLİKLƏR	58
11.4.2	ŞİKAYƏTİN QƏBUL EDİLMƏSİ HAQQINDA	59
11.4.3	ŞİKAYƏTİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ	59
11.4.4	CAVABIN TƏLƏB EDİLMƏSİ	60
11.4.5	ŞİKAYƏTLƏRİN İZLƏNMƏSİ VƏ MONİTORİNQI	60
11.4.6	ŞİKAYƏTLƏRİN APELYASIYA PROSESİ	61
11.4.7	HAZIRKI TARİXƏ QƏBUL EDİLMİŞ ŞİKAYƏTLƏR	62
12	NƏZARƏT VƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ	62
12.1	GİRİŞ VƏ ÇIXIŞ GÖSTƏRİCİLƏRİ	62
12.2	YVBP MƏSLƏHƏTÇİSİ KÖMƏYİ İLƏ KEÇİRİLƏN XARİCİ MONİTORİNQ	63
12.3	YVBP TAMAMLAMA AUDİTİ.....	63
13	YVBP TƏTBİQİNİN CƏDVƏLİ VƏ BÜDCƏSİ	64
13.1	CƏDVƏL	64
13.2	TƏXMİNİ BÜDCƏ.....	66
13.3	YRP-NİN HAZIRLANMASI DÖVRÜNDƏ MARAQLI TƏRƏFLƏRLƏ- FERMERLƏR VƏ ÇOBANLARLA QARŞILIQLI ƏLAQƏ ÜZRƏ FƏALİYYƏTİN XÜLASƏSİ	68
13.4	ƏLAVƏ 2: ƏMSSTQ HAZIRLANMASI MƏRHƏLƏSİNDƏ KEÇİRİLMİŞ MƏSLƏHƏTLƏŞMƏLƏRİN/ƏSAS MƏLUMATÇILARIN MÜSAHİBƏLƏRİNİN XÜLASƏSİ	100
13.5	ƏLAVƏ 3: ŞİKAYƏTƏ BAXILMA FORMASI	116

ESAS əlaqə məlumatları:

Məhdud məsuliyyətli ekoloji və sosial məsləhət xidməti (ESAS)

Şirkətin qeydiyyat No.: 07581160.

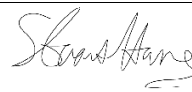
35 Waldegrave Gardens, Tickenem, London. TW1 4PH. Böyük Britaniya.

Telefon: +44 79 205 32584

E-mail: stuart.hume@esaservices.co.uk

Vebsayt: www.esaservices.co.uk

Dəyişikliklər jurnalı

Dövr	Tarix	Problemin səbəbi	Hazırlanıb	Yoxlanılıb	Təsdiq edilib
0	17 Noy 2022	Kreditorun şərhindən sonra yeniləndi	S Hume	A Sfeyhi	V Maklin
1	10 mart 2022	Müştərinin şərhindən sonra yenilənib	S Hume	A Sfeyhi	V Maklinn
		İMZALAR		İMZALANIB	İMZALANIB
2	Mart 2022	Aşağıdakı şərhlər yeniləndi	S Hume	A Sfeyhi	V Maklinn
		İMZALAR		İMZALANIB	İMZALANIB

Akronimlər və ixtisarlər

Akronim	Təsvir
ADB	Asiya İnkişaf Bankı
AOI	Təsir sahəsi
CLO	İcma ilə əlaqə üzrə məsul şəxs
E&S	Ekologiya & Social
EBRD	Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı
ESAS	Məhdud məsuliyyətli ətraf mühit və sosial məsləhət xidmətləri
ESIA	Ətraf mühitə və sosial mühitə təsirin qiymətləndirilməsi
ESMP	Ekoloji və sosial idarəetmə planı
ESP	Ekoloji və social siyasət
GIIP	Ən yaxşı beynəlxalq sahə təcrübəsi
GIS	Goğrafi informasiya sistemi
ICP	Məlumatlı məsləhətləşmə və iştirak
IFIs	Beynəlxalq maliyyə qurumları
KPI	Əsas səmərəlilik göstəriciləri
LRF	Yaşayış vasitələrinin bərpası proqramı
LRP	Yaşayış vasitələrinin bərpası planı
MW	Meqa Vatt
NGO	Qeyri Hökumət Təşkilatı
OHL	Hava ötürücü xətti
PAH	Layihənin təsirinə məruz qalan ev təsərrüfatı
PAP	Layihə təsirinə məruz qalan şəxs
PR	Məhsuldarlığa görə tələb
PS	Məhsuldarlıq standartı
PSA	Hasılatın pay bölgüsü sazişi
PV	Günəş Panelləri
SEP	Maraqlı tərəflərin iştirak planı
SPV	Layihəni İdarə Edən Əməliyyat Şirkəti

Terminlər Lüğəti

Müddət	Tərif və şərhlər
Təsirə məruz qalan icmalar	Layihənin fəaliyyətinin birbaşa və ya dolayısı ilə təsirinə məruz qala biləcək və layihənin yaxınlığında yerləşən yaşayış məntəqələri, məsələn, kənd.
Kompensasiya	Layihənin əldə etdiyi və ya təsir etdiyi daşınmaz əmlakın və ya ehtiyatın itkisi üçün nağd və ya natura şəklində ödəniş. Bu, adətən, nağd pul və buna bənzər əvəzedici torpaq və mənzilin verilməsi daxil olmaqla, bütün kompensasiya formalarını əhatə edir.
Tamamlama auditi	Tamamlama auditinin məqsədi, xüsusən yaşayış vasitələrinin və həyat səviyyəsinin bərpası ilə bağlı köçürmə planlaşdırma sənədində qəbul edilmiş əsas öhdəliklərin yerinə yetirilib-yetirilmədiyini müəyyən etməkdir. Müvəffəqiyyətlə tamamlanan audit göstərir ki, layihə qüvvədə olan qanunvericiliyə və qabaqcıl beynəlxalq təcrübəyə uyğun olaraq köçürmə planının məqsədlərinə nail olmaqda uğur qazanıb.
Son müddət	Siyahıyaalma və aktivlərin inventarizasiyasının tamamlanma tarixi olaraq təyin olunur. Alınmalı olan torpağı tutan və ya torpaq sahəsini abadlaşdıran şəxslər son tarixdən sonra kompensasiya və ya köçürülmə yardımı almaq hüququna malik deyillər.
İqtisadi yerdəyişmə	Gəlir mənbələrinin və ya dolanışq vasitələrinin itirilməsinə səbəb olan aktivlərə çıxışın itirilməsi. İnsanlar və ya müəssisələr fiziki yerdəyişmə ilə və ya onsuq iqtisadi cəhətdən köçürülə bilər.
Hüquqlar	Torpağa girişin məhdudlaşdırılması və məcburi köçürmə nəticəsində köçürülməyə məruz qala bilən şəxslərə, qruplara, ailələrə və ya qurumlara verilən kompensasiya və yardım hüququ.
Ailə	Yaşayış vahidini və ev təsərrüfatlarında mövcud olan əlaqəli resursları paylaşan fərd və ya qrup. Ev təsərrüfatı anlayışı mütləq ailəyə şamil edilmir və tək ailədən, tək yaşayan bir nəfərdən, birlikdə yaşayan iki və ya daha çox ailədən və ya yaşamaq və yemək bişirmək üçün şərait yaradan hər hansı digər qohum və ya qohum olmayan şəxslər qrupundan ibarət ola bilər.
Kreditorlar	Layihənin həyata keçirilməsi məqsədilə maliyyələşməni təmin edən beynəlxalq maliyyə institutları, özlərinin məcburi köçürmə, məlumatların açıqlanması və digər mövzu sahələri ilə bağlı müvafiq təhlükəsizlik siyasət və standartlarını işə salır. Layihədə iştirak edən kreditorlar Asiya İnkişaf Bankı, Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı və Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyasıdır.
Yaşayış vasitələri	Yaşayış vasitələri dolanışq üçün tələb olunan imkanlar, aktivlər (həm maddi, həm də sosial resurslar daxil olmaqla) və fəaliyyətlərdən ibarətdir. Gərginliklərin və təsirlərin öhdəsindən gələ bildikdə və təbii resurs bazasına xələl gətirmədikdə, dolanışq vasitələri davamlı olur.
Yaşayış vasitələrinin bərpası	Köçkün insanların gəlir əldə etmə imkanlarını, istehsal səviyyələrini və həyat səviyyəsini yaxşılaşdırmaq və ya ən azı bərpa etmək imkanlarını dəstəkləmək və təmin etmək məqsədi daşıyan xüsusi müavinətlər və ya fəaliyyətlər. Dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirləri adətən nağd pul və ya digər müavinətlərin və təlim, kənd təsərrüfatı yardımı və ya biznesin təkmilləşdirilməsi kimi dəstək fəaliyyətlərinin birləşməsinə əhatə edir. Layihədən əvvəl dolanışq vasitələrinin əsasən torpaq əsaslı olduğu yerlərdə torpaq əsaslı yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirləri üstünlük təşkil edir.

Müddət	Tərif və şərhlər
Nəticələrin yumşaldılma iyerarxiyası	Yumşaldılma iyerarxiyasını qəbul etmək, qabaqcadan görmək və qarşısını almaq, yaxud qaçınmaq mümkün olmadıqda minimuma endirmək və qalıt təsirlər qaldıqda işçilərə, təsire məruz qalan icmalara və ətraf mühitə risk və təsirləri kompensasiya etməkdir.
Layihənin təsirinə məruz qalan ev təsərrüfatları (PAH)	Ailənin bütün üzvləri, qohum olub-olmamasından asılı olmayaraq, vahid iqtisadi birlik kimi fəaliyyət göstərən, layihənin fiziki, iqtisadi və ya hər ikisindən təsirlənən bütün üzvləri.
Layihə Təsinə məruz qalan şəxs (PAP)	Layihə fəaliyyətləri nəticəsində itirilə bilən aktivlər üzərində qanuni və ya adi hüquqları olan hər hansı fərd və ya şəxslər qrupu (məsələn, aktivdə orta marağı olan ailə). LTMQİ-nin bir və ya bir neçə aktiv qrup hüququ ola bilər, o cümlədən: (1) torpaq hüquqları; (2) illik və çoxillik bitkilər üzərində mülkiyyət; (3) ağaclar üzərində mülkiyyəti; (4) həyətyanı əmlak; (5) həyətyanı tikililər; (6) qəbirilər; (7) ziyarətgahlar; və (8) layihənin inkişaf sahəsi daxilində yerləşən digər özəl fiziki aktivlər. Göstəriləndiyi kimi, qrup torpaq və ya əmlak üzərində orta mülkiyyətə malik olan böyük ailəyə aid edilə bilər.
Əvəzetmə dəyəri	Bu, dəyər xərclərinə əlavə olaraq aktivin bazar dəyəri kimi hesablanır (məsələn, vergilər, möhür rüsumları, hüquqi və notariat rüsumları, qeydiyyat rüsumları, səyahət xərcləri və əməliyyat və ya əmlakın ötürülməsi nəticəsində yarana biləcək hər hansı digər xərclər). Bu qiymətləndirmə metodunun tətbiqi zamanı qurğuların və aktivlərin fiziki vəziyyəti və köhnəlməsi nəzərə alınmır.
Həyat yoldaşının razılığı	Ər-arvadın razılığı ailə başçısının həyat yoldaşının yazılı razılığı deməkdir. Buna ehtiyac olduqda, xüsusi dəstək adətən savadsızlıq səviyyələri ilə bağlı problemlərin həlli üçün verilir,
Keçid dəstəyi	Köçürülmə məqamı ilə LTMQİ-lərin dolanışıq vasitələrinin və həyat səviyyəsinin bərpə olunduğu vaxt arasındakı dövr ərzində dəstəyin göstərilməsi.
Həssas şəxslər	Həssaslıq, cinsi, etnik mənsubiyyəti, yaşı, fiziki və ya əqli qüsuru, iqtisadi imkansızlığı və ya sosial statusuna görə başqalarına nisbətən daha çox mənfəət təsire məruz qalan və köçürülmə iddiası və ya ondan faydalanmaq imkanları məhdud olan şəxslər kimi müəyyən edilir. Onlar üçün yardım və inkişaf əlaqəli güzəştlər təmin edilir.
Yazılı müqavilələr	Bu termin bu hesabatda torpağa giriş məhdudiyyətlərinin təsinə məruz qalan fermerlər tərəfindən daxil edilmiş və onların qeyri-rəsmi torpaq istifadəçiləri olduğunu nümayiş etdirən müxtəlif növ sənədləri təmsil etmək üçün istifadə edilmişdir, çünki belə sənədlərin milli qanunvericiliyə əsasən heç bir hüquqi qüvvəsi yoxdur.

1 Giriş

Hazırkı yaşayış vasitəsinin bərpa planı (YVBP) Azərbaycanda təklif olunan 230 MVt günəş fotoelektrik (PV) enerji layihəsi ("Layihə") ilə əlaqədar olaraq Environmental and Social Advisory Services Limited (ESAS) tərəfindən Wood şirkəti üçün hazırlanmışdır. Layihə Azərbaycan respublikasının qanunlarına uyğun şəkildə yaradılmış, qeydiyyat ünvanı Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu, Məmməd Araz küçəsi, 43 ünvanında yerləşən Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyət olan "Masdar Azerbaijan Energy" (LİEƏŞ) tərəfindən hazırlanır. AZ1106, Azərbaycan Respublikası.

YVBP, həmçinin ESAS tərəfindən hazırlanmış yaşayış vasitələrinin bərpasının əsaslarının hazırlanmasına istinad edir. (13 yanvar 2022).

1.1 Layihənin xülasəsi

Layihə Azərbaycan hökuməti və LİEƏŞ şirkəti ilə ikitərəfli sazişin bir hissəsi kimi Bakıdan 60 km cənubda, Qobustan palçıq vulkanlarının yaxınlığında yerləşir. Layihə sahəsi ("60 - cı sahə") 550 hektar ərazini əhatə edir. Ən yaxın şəhər əraziləri Qobustan (5 km şərq – 60 km şimal-şərq) və Ələt (8 km cənub-şərq) daxilindədir. Ərazi əsasən səhra və yarımsəhradır. Layihə sahəsi daxilində yaşayış evləri və ya digər fiziki tikililər yoxdur.

Layihə Sahəsi və ətraf ərazi daxilindəki torpaqlar dövlət mülkiyyətindədir və sovet dövründə hasilat müqaviləsinə əsasən Energetika Nazirliyi tərəfindən Qobustan Neft Şirkətinə neft-qaz sənayesində istifadə üçün ayrılmışdır (1989-cu ildən əvvəl). Bu torpaqlar sənaye təyinatlı torpaqlar kimi təsnif edilir. Torpaq uzun müddət sənaye zonası kimi müəyyən edilmiş və günəş PV zavodunun tikintisi üçün Energetika Nazirliyi tərəfindən xüsusi olaraq ayrılmış zonada yerləşir. Rəsmi giriş əldə etmək üçün gələcəkdə LİEƏŞ ilə Energetika Nazirliyi arasında torpaq icarəsi barədə müqavilə imzalanacaq.

Layihəyə aşağıdakı komponentlər daxil olacaq:

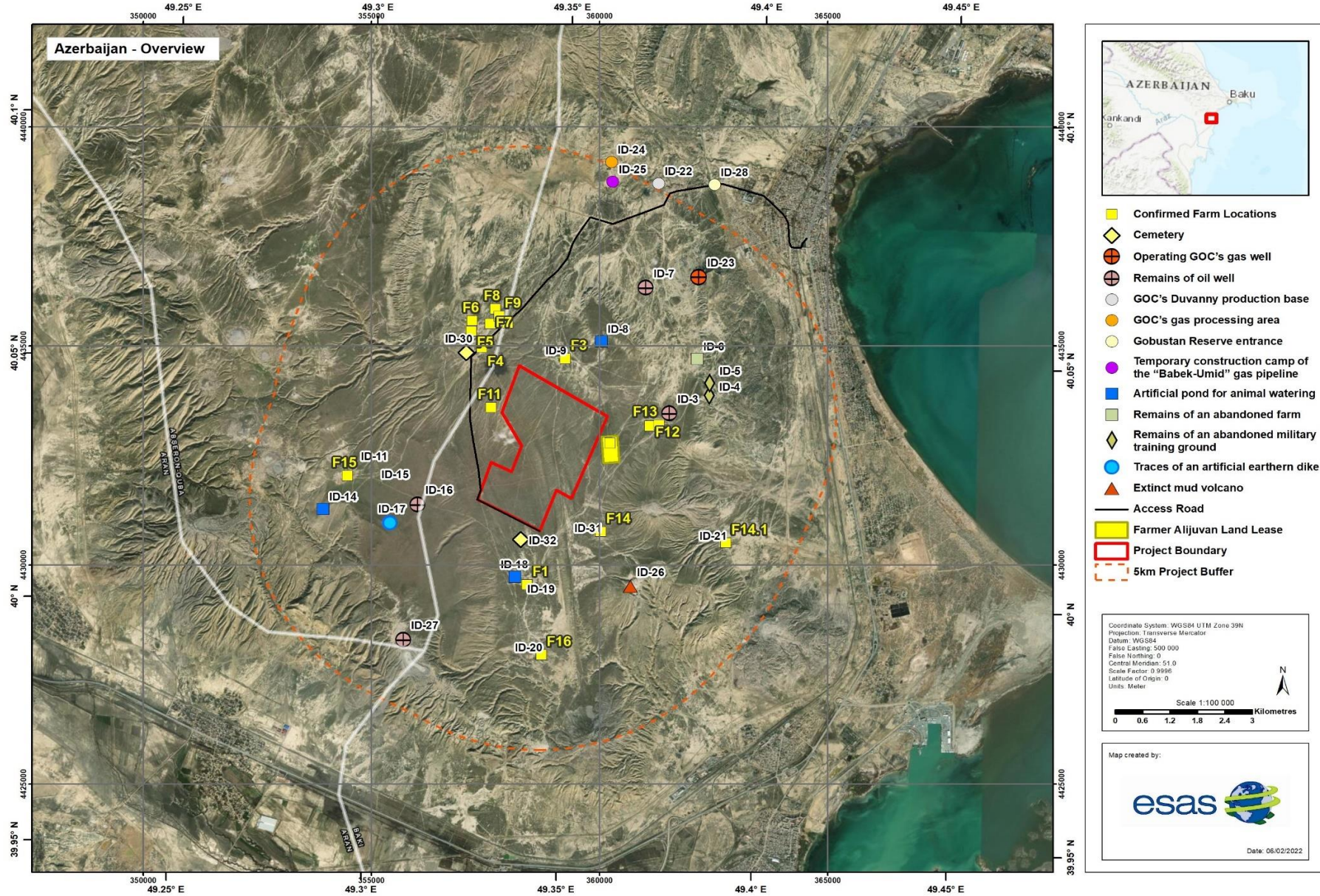
- Günəş fotoelektrik stansiyası və yeni yarımstansiya;
- Mövcud yol boyunca yeni giriş yolunun yaradılması üçün yolun təkmilləşdirilməsi.

Hazırda "Azərenerji" tərəfindən yerli yarımstansiyasını milli şəbəkəyə birləşdirən 330 kV-luq hava elektrik verilişi xəttinin tikintisi planlaşdırılır. HÖX ərazini 50-60 km cənub-qərb istiqamətində Şirvanın Cənub stansiyası ilə birləşdirəcək. O, artıq yaradılmış Ələt ticarət zonası, Masdar günəş layihəsi və ərazidə gələcək digər strateji layihələri birləşdirəcək. Hava ötürücü xətti elektrik paylayıcı infrastrukturun regional genişləndirilməsinin bir hissəsi kimi tikiləcəyindən və onun inkişafı xüsusi olaraq bu layihənin inkişafı ilə bağlı olmadığından, bu layihənin fonunda əlaqəli obyekt kimi qəbul edilmir.

Yeni giriş yolu mövcud yol boyunca tikiləcək. 11 avqust 2021-ci ildə Ekologiya və Təbii Sərvətlərə Nazirliyi giriş-çixış yolunun tikilməsinə razılıq verib və Qaradağ RİH-dən də icazə alınıb. Abşeron RİH-dən icazənin 2022-ci ildə alınması gözlənilir. Yolun tikintisi 5-ci texniki kateqoriyaya aid olacaq, asfalt örtüyü olmayan yoldur və bunun əvəzinə sıxılmış çınqıl örtüyündən istifadə olunacaq.

Layihənin yeri şəkil 1.1-də verilmişdir. Ümumi torpaq şəraitinin nümunəsi şəkil 1.2-də verilmişdir. Giriş yolu üçün istifadə ediləcək mövcud yolun nümunəsi şəkil 1.3-də verilmişdir.

Şəkil 1-1: Layihə sahəsinin yeri

Şəkil 1-2: Layihə sahəsi daxilində görünüşlər

Şəkil1-3: Yeni giriş yolu üçün istifadə olunacaq mövcud yolun nümunə hissəsi

Hər hansı tikinti işlərinə başlamazdan əvvəl bütün Layihə Sahəsi hasarlanacaq və böyük yük maşınlarının materialları və personalı sahəyə daşımaq üçün hərəkətinə imkan yaratmaq üçün giriş yolu təkmilləşdiriləcək. Mövcud yol şimal-şərqdən onun səmtində “döngə” yaranana qədər istifadə olunacaq və Layihə ərazisinə girişi təmin etmək yeni keçid sahəsi (uzunluğu 2 km) yaradılacaq. Yeni yolun eninin 8 m olacağını nəzərə alsaq, bunun üçün əlavə 1,6 hektar torpaq sahəsi tələb olunacaq.

Tikinti zamanı görülməli işlərə ərazinin təmizlənməsi, asfaltsız yolların çəkilməsi, müxtəlif növ materiallar üçün istifadə olunacaq müvəqqəti anbar sahələrinin yaradılması, yarımstansiyanın tikintisi, günəş

panellərinin quraşdırılması və hava ötürücü xəttinin inkişafı daxildir. Tikinti işlərinin başa çatdırılması 1,5 il çəkəcək (18 ay).

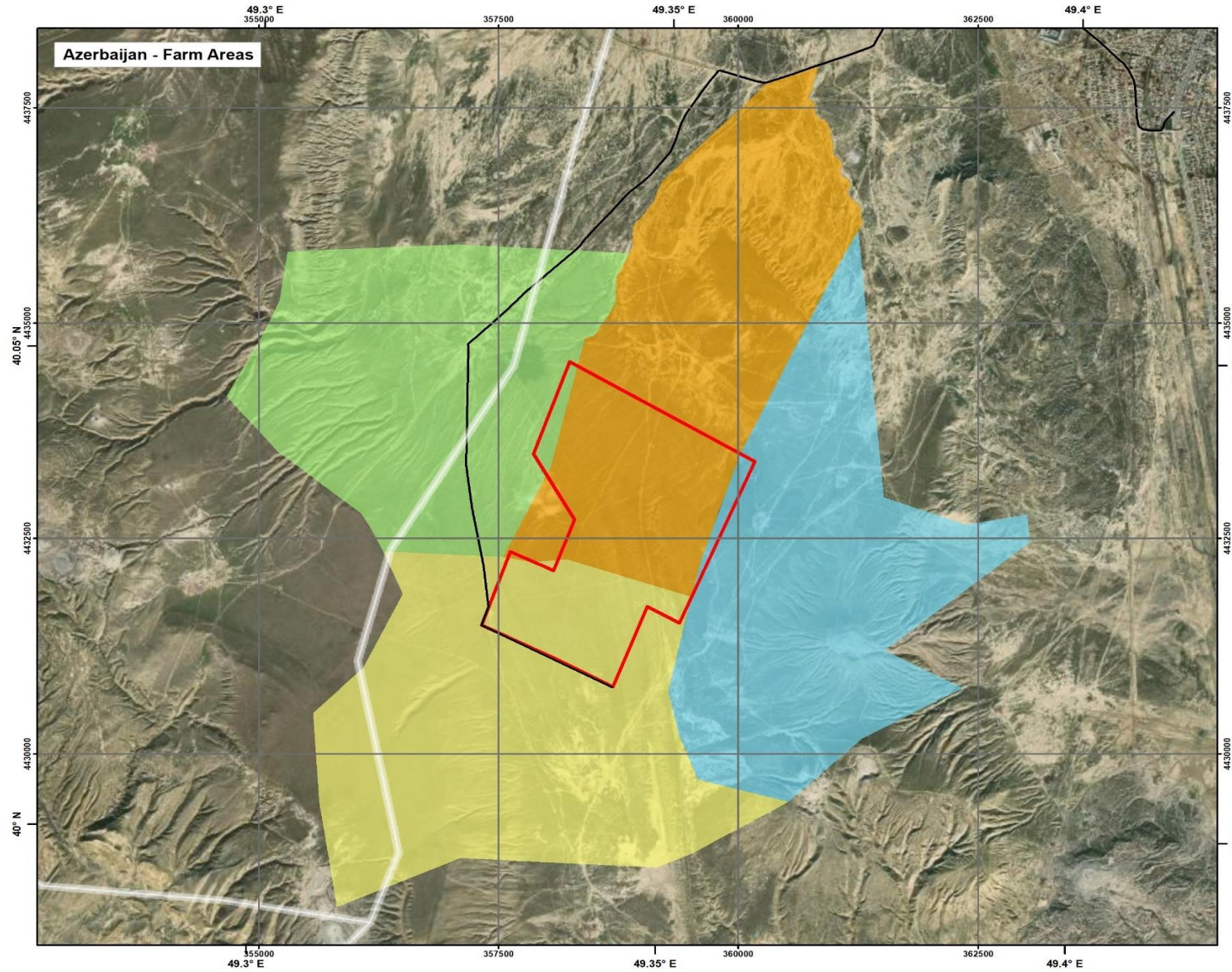
Tikinti zamanı yerinə yetiriləcək müvəqqəti işlərin həyata keçirilməsi üçün müvafiq iş zonası yaradılacaq. Bu kompleksə dayanacaq sahəsi, yanacaq anbarı və generator, menecerlər və işçilərin yerləşməsi üçün müvəqqəti binalar, köməkçi binalar, təhlükəsizlik qaydalarına uyğun anbar, sahə ofisləri, məişət xidməti və ilk yardımın göstərilməsi üçün müvəqqəti binalar daxil olacaq. Həm tikinti, həm də istismar zamanı layihə sahəsinin daxilinə giriş qadağan ediləcəyi üçün giriş qapısında təhlükəsizlik işçiləri olacaq. Layihə çərçivəsində torpaqdan istifadə olunmaması nəzərdə tutulur. Müvəqqəti tikinti kompleksil layihə sahəsinin daxilində yerləşəcəyi üçün layihə sahəsinin hüdudlarından kənarında istifadəyə yararlı torpaq sahəsi olmayacaq. Kənar işçi qüvvəsinin yerləşdiriləcəyi yer hələ məlum deyil, baxmayaraq ki, bu, Bakıda və ya digər iri qəsəbədə ola bilər. İşçilərin yaşayış yeri və anbar binaları üçün torpaqdan müvəqqəti istifadə oluna bilər. Müvəqqəti işçi düşərgəsi layihə sahəsi daxilində istifadə olunmayacaq, çünki işçilər üçün kommunal xidmətlər mövcud deyil.

Əməliyyat fəaliyyəti ərazinin monitorinqini əhatə edəcək və təhlükəsizlik işçilərinin iştirakı təmin ediləcək. Günəş panelləri mütəmadi olaraq su ilə tozdan təmizlənməli və elektrik avadanlığının işlək vəziyyətdə saxlanmasını təmin etmək üçün onlar mütəmadi olaraq yoxlanılmalıdır. Əməliyyatlar zamanı 230 MVt-a qədər elektrik enerjisi milli şəbəkəyə veriləcək. Layihənin istismar müddəti 23 ildir.

Torpaq tarixən sənaye zonası kimi müəyyən edilsə də (İstehsalat müqaviləsinə əsasən Qobustan Neft Şirkətinə verilmişdir), istifadə olunmadığı müddətdə fermerlər və maldarlar heyvanlarını otarmaq üçün torpaqlardan istifadə etməyə başlamışlar. Vud tərəfindən hazırlanmış Ətraf Mühitə və Sosial Sahəyə Təsirin Qiymətləndirilməsi (ƏMSSTQ) Hesabatında (16 iyun 2021-ci il) torpaqdan heyvanlarını otarmaq üçün istifadə edən 11 fermer və 14 çoban müəyyən edilmişdir. 11 fermerdən 5-i faktiki olaraq ərazi üzərində səlahiyyəti olmayan saxtakarlıqla ilə tərtib edildiyi aşkar edilən yazılı müqavilələrə malikdir. Bu fermerlərdən biri torpaqdan istifadə etmir, öz sahəsini digər 7 fermerə sub-icarəyə verir.

Yazılı müqavilələrə onların çıxışı olduğunu iddia etdikləri kənd təsərrüfatı torpaqlarının koordinatları daxildir və bu ərazilər müxtəlif dərəcədə layihə sahəsi ilə üst-üstə düşür. Bu koordinatlar yerdə qeyd olunmur və fermerlər sərhədlərdən xəbərsizdirlər. Buna əsaslanaraq, torpaqlar ümumiyyətlə bütün yaxınlıqdakı fermerlər tərəfindən heç bir hüquqları olmadan istifadə olunur. Kağız üzərində koordinatlar layihə sahəsi ilə uyğunlaşdırılarkən qeyd olunurdu ki, bağlamalar üzrə üst-üstə düşmə miqyası 1,7%, 1,8%, 13,7% və 30,5% təşkil edir. Bununla belə, bir daha təkrar etmək lazımdır ki, yerlərdə bu koordinatların az mənası var, çünki fermerlər koordinatlardan xəbərsizdirlər və torpaqlar bütün 11 fermer tərəfindən istifadə olunur. Bu torpaq sahələrinin və layihə sahəsinin yerləri şəkil 1-4-də göstərilmişdir.

11 fermerdən 10-u oktyabr-aprel ayları arasında ərazidən heyvanlarını otarmaq üçün istifadə edir, 1-i isə bütün il boyu heyvanlarını otarır. Bu fermer təsərrüfatlarında 14 çoban işləyir. Ərazidən istifadə edən bütün çobanlar fermerlərin işçiləridir və fermerlərin imkanlarından (ev və tövlələrindən) istifadə edirlər. Müstəqil çobanlar yoxdur. Bu çobanların da öz heyvanları var. Əgər çoban işini itirirsə (və ya davam etmək qərarına gəlsə), o zaman onlar torpağa çıxışını itirirlər. Bütün fermerlər və çobanlar 5 ildən artıqdır ki, bu ərazidə yaşayırlar. Layihənin təsirinə məruz qalan 11 fermer və 14 çoban ailəsi vardır. Ümumilikdə 25 ailə təsərrüfatı (PAH) layihənin təsirinə məruz qalır. Layihənin təsirinə məruz qalmış İnsanların (LRT) sayı 53+55=108 nəfərdir. Ərazi uzun müddətdir ki, sənaye zonası kimi yaradılmışdır və onun istifadə hüququ yalnız Energetika Nazirliyinə məxsusdur, fermerlər və çobanlar qeyri-rəsmi istifadəçilər hesab olunurlar. Onların istifadə etdikləri torpağa görə kompensasiya almaq hüququ olmasa da, layihə təsirə məruz qalan insanların layihədən əvvəlki dövrlərə nisbətən daha yaxşı vəziyyətdə olmasını təmin etmək üçün bir sıra dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirləri müəyyən etmişdir.

- Access Road
- 54 sayli Quaqcin Farm
- 55 sayli Uzundere Farm
- 57 sayli Kohne agil Farm
- 61 sayli Toglu yataq Farm
- Project Boundary

şəkil 1-4. Layihə sahəsi yazılı müqavilə üst-üstə düşür

Coordinate System: WGS84 UTM Zone 39N
Projection: Transverse Mercator
Datum: WGS84
False Easting: 500 000
False Northing: 0
Central Meridian: 51.0
Scale Factor: 0.9996
Latitude of Origin: 0
Units: Meter

Scale 1:55 000
0 0.3 0.6 0.9 1.2 1.5 Kilometres

Map created by:

esas

Date: 07/10/2021

1.2. YVBP əhatə dairəsi

YVBP tətbiq olunan normativ-hüquqi bazanı təsvir edir və milli qanunvericiliyin və kreditorların tələblərinə cavab vermək üçün hazırlanmışdır: Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (AYİB); və Asiya İnkişaf Bankı (AİB). YVBP-nin əhatə dairəsi tikinti və istismar zamanı layihə tərəfindən müvəqqəti və daimi istifadə edilən bütün torpaq sahələrini əhatə edir. Layihə sahəsini müəyyən edən sərhədin gələcəkdə istər tikinti başlamazdan əvvəl, istərsə də tikinti işləri zamanı dəyişməsi ehtimalı çox azdır. Əgər layihə sahəsində dəyişiklik baş verərsə, torpaqla bağlı bütün təsirlər yenidən qiymətləndiriləcək və YVBP-da əks olunmuş prinsiplər qəbul ediləcək. Buraya bu YVBP əlavənin hazırlanması daxil ola bilər.

YVBP-nin hazırlanması zamanı layihənin statusu (fevral 2022) belədir: tikinti podratçısı hələki sahəyə səfərbər olunmayıb və layihə sahəsi daxilində torpağa giriş üçün heç bir məhdudiyət qoyulmayıb.

LİEƏŞ tikinti işlərinin 2022-ci ildə başlanacağını və gözlənilməli kimi istismara başlamazdan əvvəl 1 il müddətində davam edəcəyini göstərən layihə qrafikini hazırlamışdır.

1.3 Məxfilik şərtləri

YVBP-nin hazırlanması zamanı toplanmış məlumatların məxfiliyi ilə əlaqədar olaraq, fiziki olaraq toplanmış bütün şəxsi məlumatlar (məsələn, sorğular və ya layihə görüşləri zamanı qələm və kağızdan istifadə etməklə və s.) istifadə edilmədiyi zaman bağlı yerdə təhlükəsiz şəkildə saxlanılır. Kağız nüsxə məlumatlarına giriş YVBP-nin və əlaqədar sorğuların və maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi tədbirlərinin hazırlanmasında iştirak edən şəxslərlə məhdudlaşdırıldı. Bütün şəxsi məlumatlar (doldurulmuş sorğu formaları, fotosəkillər, verilənlər bazası və s.) elektron şəkildə saxlanılır və parolla qorunan avadanlıqlardan istifadə olunur. İstifadə olunan hər bir noutbukda/kompüterdə məlumatların saxlanmasına ehtiyac qalmadıqdan sonra məlumatlar fərdi istifadəçilərin kompüterlərindən (masaüstü kompüterlər və noutbuklar) silinəcək.

1.4 Torpağa giriş üçün təklif olunan yanaşma

YVBP insanların torpaq hüquqlarına hörmət edir və torpağın fərdlər və icmalar, onların dolanışiq vasitələri, heyvandarlıq, mədəniyyət və mədəni irs üçün əhəmiyyətini qəbul edir. Torpaq bir çox insan hüquqlarının həyata keçirilməsinə birbaşa təsir edən əsas məsələdir. Bir çox insanlar üçün torpaq dolanışiq mənbəyidir və həm də onların iqtisadi hüquqlarının əsasını təşkil edir. Torpaq çox vaxt insanların orijinallığı ilə əlaqələndirilir və sosial və mədəni hüquqlarla da bağlıdır¹. Nəhayət, torpaq mülkiyyətinə sahib olmaq və torpaqdan istifadə digər əsas insan hüquqlarından biri olan suya çıxışın təmin edilməsinə gətirib çıxarır.

Layihə sahəsi daxilində bütün torpaqlar dövlətə məxsusdur və Energetika Nazirliyi tərəfindən idarə olunur və neft və qaz fəaliyyəti üçün torpaqların istifadəsi üçün icarə haqqı verir (yalnız). Təsirə məruz qalan dörd fermer tərəfindən hazırlanmış yazılı razılaşmaların heç birinin hüquqi qüvvəsi yoxdur. Torpaq neft-qaz fəaliyyəti üçün sənaye əhəmiyyətli kimi təsnif edildiyindən, Energetika Nazirliyinin fermerlərə və ya kənd təsərrüfatı fəaliyyəti ilə məşğul olan digər şəxslərə torpaq icarəsi verməsi mümkün deyil.

LİEƏŞ-nin torpaq girişinə yanaşmasının əsas xüsusiyyətləri aşağıdakılardan ibarətdir:

- Qüvvədə olan milli qanunvericiliyə riayət etmək və fermerləri və çobanları qeyri-rəsmi torpaq istifadəçiləri kimi tanıyan müvafiq kreditor standartlarını tətbiq etmək;
- Layihənin icrasından təsirlənən heç kəsin mövcud şərtlərlə müqayisədə əlverişsiz vəziyyətdə olmamasının təmin edilməsi;
- Layihə infrastrukturunun dəqiq yeri haqqında düzgün məlumatdan istifadə etməklə, şəffaflıqla torpaqla bağlı bütün maraqlı tərəflərlə danışıqların aparılması;

- Mümkün qədər iqtisadi yerdəyişmənin qarşısını almaq və bu mümkün olmadıqda, yumşaldılma iyerarxiyasına uyğun olaraq köçürülmə təsirlərini minimuma endirmək; və
- YVBP-nin hazırlanması zamanı köçürülmənin planlaşdırılması prosesinin lazım gəldikdə maraqlı tərəflərlə, o cümlədən LTMQİ-lər, LTMQT-lər, icma nümayəndələri və yerli və regional hökumət səviyyələri ilə sıx və davamlı əlaqənin olmasını təmin etmək.

1.5 YVBP strukturu

YVBP strukturu aşağıdakı kimidir:

2-ci fəsil: Siyasətlər, hüquqi və tənzimləyici baza – müəyyən edilmiş fərqləri aradan qaldırmaq üçün layihənin atacağı addımlar da daxil olmaqla siyasət, milli qanunvericilik və kreditor tələblərini təqdim edir.

3-cü fəsil: YVBP-nin prinsipləri – YVBP-nin məqsəd və prinsiplərini təsvir edir.

4-cü fəsil: YVBP məlumatlarını toplamaq üçün sorğu metodları – YVBP üçün tələb olunan məlumatı toplamaq üçün həyata keçirilən sorğuların təsvirini təqdim edir.

5-ci fəsil: Maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi, məsləhətləşmələr və məlumatların açıqlanması – YVBP-nin hazırlanması zamanı cəlb edilmiş maraqlı tərəflərin siyahısını təqdim edir.

6-cı fəsil: İlk sosial-iqtisadi şərait – icmalardan olan insanları, fermerləri və çobanları əhatə edən təsirə məruz qalan şəxslərin ilk sosial-iqtisadi vəziyyətinin xülasəsini təqdim edir.

7-ci fəsil: Potensial layihə təsirləri və həssaslıq meyarları – layihədən irəli gələn potensial təsirlərin yüksək səviyyəli xülasəsini, eləcə də həssaslığı müəyyən etmək üçün istifadə olunacaq meyarları təqdim edir.

8-ci fəsil: Hüquqların müəyyən edilməsi – kreditorun tələblərini və milli qanunvericiliyi əks etdirən hüquqların cədvəl əsasında xülasəsini ehtiva edir.

9-cu fəsil : Dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirləri və digər yardım növləri – təmin edilə bilən dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin təsvirini təqdim edir. LİP-in açıqlanması zamanı LTMQİ-lər və digər maraqlı tərəflərlə danışıqlar zamanı bunlar daha da dəqiqləşdiriləcək.

10-su fəsil: YVBP-nin tətbiqi, rolu və məsuliyyətləri – YVBP-nin gələcəkdə necə həyata keçiriləcəyi ilə bağlı təfərrüatları təqdim edir.

11-ci fəsil: Şikayətə baxılma mexanizmi – LİEƏŞ-nin şikayətə baxılma mexanizminin təfərrüatlarını təqdim edir.

12-ci fəsil: Monitoring və qiymətləndirmə – YVBP-nin həyata keçirilməsi zamanı yerinə yetiriləcək monitoringin və qiymətləndirmə fəaliyyətlərinin gedişatını təsvir edir.

2. Siyasət, normativ və hüquqi baza

2.1 İcmal

Bu bölmənin məqsədi torpağa giriş məhdudiyətləri və məcburi köçürmə ilə bağlı normativ bazanı təqdim etməkdir. Milli qanunvericilik və kreditor tələbləri arasında əsas fərqləri təqdim edən boşluğun təfərrüatlı təhlili müəyyən edilmiş fərqləri aradan qaldırmaq üçün LİEƏŞ-nin görəcəyi tədbirlərin təfərrüatları ilə birlikdə Cədvəl 2.1-də təqdim olunur.

2.2. Hüquqi və siyasi baza

Azərbaycanda torpaqların ayrılması və köçürülməsi haqqında qanunvericilik Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasından, Torpaq Məcəlləsindən, Mülki Məcəllədən, Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında qanundan və digər hüquqi aktlardan ibarətdir. Bu qanunvericiliyə əsasən qeyri-rəsmi torpaq istifadəsi tanınmır və fermerlər tərəfindən bağlanmış yazılı müqavilələrin hüquqi qüvvəsi yoxdur. YVBP və daha sonra kreditor standartları ilə boşluqların təhlili məqsədi ilə torpaqla bağlı qanunvericiliyin xülasəsi daxil edilmişdir, baxmayaraq ki, qanuni qüvvədə olan torpaq İcarəsi müqavilələrinin dəyişdirilməsi ilə bağlı proseslərin heç biri tətbiq olunmur, çünki fermerlər tərəfindən təqdim olunan yazılı müqavilələr üçün hüquqi əsas yoxdur.

Konstitusiya (1995) vətəndaşların əmlaka sahib olmaq, ondan istifadə və sərəncam vermək hüququnu tanıyır. O, həmçinin 13-cü maddəyə əsasən Azərbaycanda üç növ mülkiyyət hüququnu tanıyır: dövlət, bələdiyyə və özəl. Konstitusiya heç kəsin öz razılığı olmadan və ya məhkəmənin qərarı olmadan mülkiyyətdən məhrum edilməyəcəyinə, dövlət ehtiyacları üçün xüsusi mülkiyyətin əldə edilməsinə yalnız ədalətli kompensasiya ödənildikdən sonra icazə verəcəyinə təminat verir (bu, başqa qanunda müəyyən edilir).

Torpaq Məcəlləsinin (1999-cu il) 101-ci maddəsində göstərilir ki, torpağın alınması, torpağın müvəqqəti istifadəsi, mülkiyyətçilərin, istifadəçilərin və icarəçilərin hüquqlarının məhdudlaşdırılması və ya torpağın keyfiyyətinin pisləşməsi nəticəsində dəymiş ziyanı görə kompensasiya ödənilməlidir. Kompensasiya torpaq sahiblərinə və ya istifadəçilərə tam ödənilir. Eyni zamanda çəkilən digər xərclər də ödənilməlidir.

Torpağa görə kompensasiya ilə bağlı bütün mübahisələrə Torpaq Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş qaydada məhkəmədə baxıla bilər. 110 və 111-ci maddələr torpaqdan qeyri-qanuni istifadəni əhatə edir və qeyri-qanuni zəbt nəticəsində dəymiş zərərin torpaq istifadəçisi tərəfindən ödənilməsinə nəzərdə tutur.

Mülki məcəllənin 246, 247, 248 və 249-cu maddələrinə torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması ilə bağlı müddəalar daxildir ki, bu da layihəyə şamil edilir. Məcəllədə göstərilir ki, müvafiq İcra Hakimiyyəti orqanı; a) gələcək torpaqların alınması prosesi haqqında bütün təsirə məruz qalan şəxslərə rəsmi bildirişlər göndərməlidir; b) torpaq alqı-satqısı müqaviləsi bağlandıqdan sonra 90 gün ərzində zərər çəkmiş şəxslərə kompensasiya ödəməlidir; c) köçürülmüş insanlara kömək etməlidir (bura köçmək üçün praktiki yardım tədbirləri daxildir); və d) təsirə məruz qalmış aktivlər üçün kompensasiya ödəməlidir. Mümkün olduğu qədər, kompensasiya bazar qiymətlərindən istifadə etməklə hesablanır və bazar tariflərini müəyyən etmək mümkün olmadıqda əvəzetmə dəyərindən istifadə edilir. Mülki Məcəllədə bildirilir ki, təsirə məruz qalan şəxs uyğunluğundan asılı olaraq bir və ya daha çox müxtəlif kompensasiya növlərini seçə bilər.

Mənzil Məcəlləsində qeyd olunur ki, yaşayış üçün torpaqların və torpaq üzərindəki yaşayış binalarının alınması torpaqların alınması haqqında qanunun müddəalarına uyğun olaraq həyata keçirilməlidir. Torpaqların alınması haqqında qanun ("Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması" 20 aprel 2010-

cu il) xüsusi olaraq məcburi köçürmə ilə bağlı məsələləri, o cümlədən torpağın alınması, kompensasiya və qiymətləndirmə, məsləhətləşmə tələbləri, müxtəlif kateqoriyalı hüquqlar üçün proses və institusional tənzimləməni əhatə edir. Qanun müxtəlif kateqoriyalı köçkünləri, o cümlədən dövlət qeydiyyatı olmayanları, icarədarları, qeyri-rəsmi uzunmüddətli torpaq istifadəçilərini və yaşadıkları torpaq üzərində qanuni hüquqları olmayan şəxsləri nəzərdə tutur. Qanun torpaq üzərində heç bir qanuni hüququ olmayan şəxslərə köçürülmə yardımı və qeyri-torpaq əmlaklarına görə kompensasiya almaq hüququ verir. Bura biznes və gəlir itkisi üçün kompensasiya, keçid müavinəti və nəqliyyat dəstəyi, itkiyə görə və bərpa dəyərində əsaslanan itirilmiş aktivlərə görə kompensasiya daxildir. Qanun, alınması nəzərdə tutulan aktivlərin inventarlaşdırılması zamanı siyahıyaalmanın aparılmasını tələb edir.

“Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması” qanunu da torpaqların alınması prosesi ilə bağlı məsələlərin müzakirəsi üçün ictimai yığıncağın keçirilməsini tələb edir. Bu iclasda “Vətəndaşların müraciətlərinə baxılması qaydası haqqında” (2015-ci il, № 1308-IVQ) üzrə mövcud olan şikayət mexanizminin təfərrüatları təqdim edilməlidir.

“Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması” qanununa əsasən, icarəyə götürülmüş dövlət və ya bələdiyyə torpaqları dövlət ehtiyacları üçün istifadə edilməli olduqda, icarəyə götürülmüş torpaq sahəsinin azaldılması nəzərə alınmaqla icarəçinin ödəməli olduğu icarə haqqına yenidən baxılır. Qanun həmçinin aşağıdakıları tələb edir:

- Milli qanunvericiliyə uyğun olaraq köçürülmə ilə bağlı qanuni hüquqlar barədə məlumat vermək üçün təqdim ediləcək məlumat;
- Onlara real və mümkün köçürmə alternativləri barədə məsləhət vermək, onlarla variantları müzakirə etmək; və
- Köçürmə yardımının göstərilməsi.

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, qanun qeyri-rəsmi torpaq istifadəçilərini tanımadığından və fermerlərin icarə müqavilələri hüquqi cəhətdən etibarlı olmadığından bu qanuni tələblərin heç biri tətbiq edilmir.

2010-cu il tarixli Özəlləşdirmə qanununun 66-cı maddəsi, yaşayış evlərində 5 il və ya daha çox yaşadıkları halda, onların kompensasiya dəyərində 5-10% əlavə edilməsini nəzərdə tutur.

“Torpaq icarəsi haqqında” qanunda (1998-ci il) (maddə 16) göstərilir ki, icarəyə götürülmüş torpaq sahəsi dövlət ehtiyacları üçün alınarkən icarəçiyə eyni ölçüdə və eyni keyfiyyətdə olan başqa torpaq sahəsi verilməlidir. Sahələrin dəyişdirilməsi zamanı dəymiş itkilər torpaq məcəlləsinə uyğun olaraq ödənilir.

“Qiymətləndirmə haqqında” qanunda qeyd olunur ki, dövlət ehtiyacları üçün torpaq sahəsi tələb olunduqda daşınmaz əmlakın qiymətləndirilməsi məcburidir və qiymətləndirmənin nəticələri qiymətləndirmə hesabatında öz əksini tapmalıdır.

“Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında” qanunun icrası ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında prezidentin 20 aprel 2010-cu il tarixli Fərmanında “*Torpaqların alınması haqqında*” qanunun tətbiqi ilə bağlı əlavə müddəalar müəyyən edilib. O, həmçinin Mülki Məcəlləyə uyğun olaraq dövlət orqanlarına İcra orqanı kimi fəaliyyət göstərməyi tapşırır.

Prezidentin 7 dekabr 2007-ci il tarixli 506-3 nömrəli fərmanına əsasən alınan hər hansı əmlakın hesablanmış bazar qiymətinə 20% əlavə kompensasiya verilməsi tələb olunur.

Nazirlər Kabinetinin 42 sayılı qərarı (15 mart 2000-ci il) qanuni torpaq sahiblərindən kompensasiya yolu ilə torpaqların alınması prosedurlarını müəyyən edir: (i) torpaq üçün torpaq və ya (ii) bazar qiymətləri əsasında kompensasiya.

Nazirlər Kabinetinin 24 fevral 2012-ci il tarixli 45 nömrəli qərarı köçürülmə planının hazırlanmasına dair təlimatları, habelə köçürmə planının təxmini məzmununu müəyyən edir və ümumi köçürmə təlimatını verir. Köçürülmə planı yalnız məcburi köçkünlərin ümumi sayı 200 və ya daha çox olduqda tələb olunur.

“Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması” qanunu həmçinin Köçürmə Planına aşağıdakıları daxil etməyi tələb edir:

- Köçürülmə zamanı maddi və praktiki yardım;

- Sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün yaşayış yeri, yaşayış sahəsi, kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaq və ya qeyri-yaşayış sahəsi, ən azı təsiriə məruz qalan şəxslərin getdiyi yerin şəraitinə uyğun olmalıdır;
- Tələb olunduqda, məbləği verildikdən sonra yaşayış vasitələrinin və yaşayış səviyyəsinin bərpası üçün tələb olunan keçid dövrünün müddəti nəzərə alınmaqla müəyyən edilən maddi və digər yardımlar; və
- Zərurət yaranarsa, köçürüldükdən sonra yaşayış vasitələrinin və yaşayış səviyyəsinin bərpası üçün təlim və digər yardımlar.

Nazirlər Kabinetinin qərarında (21 aprel 2011-ci il, № 55) köçürmə planını hazırlayan mütəxəssisin seçilməsi üçün istifadə ediləcək təlimatlar və meyarlar öz əksini tapmışdır.

Azərbaycanda kompensasiyaların qiymətləndirilməsi üsulları

Qiymətləndirmə fəaliyyəti haqqında qanuna (1998) əsasən, torpaq kompensasiyası qiymətləri tətbiq olunan bazar məzənnəsinə əsaslanmalıdır. Tətbiq olunan bazar qiymətini müəyyən etmək mümkün olmadıqda, əvəzetmə dəyərindən istifadə edilir. Bu dərəcələr Nazirlər Kabinetinin qərarı ilə yaradılmış qiymətləndirmə komissiyası tərəfindən işə götürülən müstəqil qiymətləndirici tərəfindən müəyyən edilir. Əgər həm bazar, həm də əvəzetmə qiyməti mövcuddursa, daha yüksək dəyər istifadə olunur. Torpağın bazar qiyməti son üç ayda eyni ərazidə satılan və alınan üç ən yüksək torpaq alqı-satqı qiymətinin orta qiymətidir. Torpağın dəyişdirilməsi qiyməti məhsuldarlığı artırmaq, əsas imkanları təmin etmək və bütün müvafiq torpaq qeydiyyatı xərclərini ödəmək üçün yaxşılaşdırma ehtiyacını əks etdirən xərclər daxil olmaqla hesablanır.

Kompensasiya illik məhsul itkisinə görə ödənilir və qiymətləndirmə komissiyası tərəfindən müəyyən edilir. Dəyər rayon statistika şöbəsi tərəfindən verilən tariflər əsasında əkinlərin məhsuldarlığını və məhsulun orta qiymətini əks etdirir. Şəxsi həyətyanı və meyvə bağlarında bitən çoxillik bitkilər (ağaclar, kollar və üzümlər) onların bazar dəyərini əks etdirən standart düstur tətbiq edilməklə ağac və ya kol üzrə qiymətləndirilir.

Daşınmaz aktivlərə görə kompensasiya hasarlar, divarlar, heyvanların ağılları, kiçik suvarma kanalları, drenajlar, quyular, əl nasosları, artezian quyuları, su nasosları, tövlələr, heyvan sığınacaqları və yollar kimi aktivləri əhatə edir. Bu maddələr müstəqil Qiymətləndirici tərəfindən tam dəyişdirmə dəyəri ilə qiymətləndirilməlidir.

Torpağın müvəqqəti alınmasına görə kompensasiya torpağın bazar qiymətinə əsasən ödənilməlidir. İşlər başa çatdıqdan sonra torpaq layihədən əvvəlki vəziyyətinə qaytarılmalı və aşağıdakılar ödənilməklə mülkiyyətçi/istifadəçiye qaytarılmalıdır:

- İllik məhsul istehsalının itirilməsi;
- Ümumilikdə üç il ərzində məhsuldarlığın azalmasından gəlir itkisi;
- Hər hansı ağacların və ya çoxillik bitkilərin itirilməsi;
- Otlaq sahələrinin itirilməsi; və
- Hər hansı daşınmaz əmlakın və torpaq sahələrinin itirilməsi.

2.3 Beynəlxalq tələblər

- YVBP bu bölmədə təqdim olunan müvafiq kreditor tələblərinə uyğun olaraq həyata keçiriləcək.

2.3.1 Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı

Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (AYİB) Ətraf Mühit və Sosial Siyasət (ESP) (2019) və onu müşayiət edən İcra tələbləri (PR) 5: Torpaqların Alınması, Torpaqdan istifadə məhdudiyyətləri və məcburi köçürülmə də daxil olmaqla, layihə ilə bağlı torpaqların alınmasının təsirlərini əhatə edir.

torpaqdan istifadəyə, aktivlərə və təbii ehtiyatlara çıxışa məhdudiyətlərə səbəb ola bilən fiziki yerdəyişmə (köçürülmə, torpaq və ya sığınacaq itkisi) və/və ya iqtisadi yerdəyişmə (torpağın, əmlakın və ya torpaqdan istifadə üzrə məhdudiyətlərin, gəlir mənbələrinin və ya digər yaşayış vasitələrinin itirilməsinə səbəb olan məhdudiyətlər).

Təsirə məruz qalan şəxslərin və ya təsirə məruz qalan icmaların torpaq əldə etməkdən və ya torpaqdan istifadəyə, digər aktivlərə və təbii sərvətlərə qoyulan məhdudiyətlərdən imtina etmək hüququ olmadıqda, hətta məcburi satınalma danışıqlardan sonra yalnız son çarə kimi istifadə olunsaydı, köçürmə məcburi hesab olunur.

PR5-in məqsədləri aşağıdakılardır:

- Məcburi köçürmələrdən çəkinin və ya qaçınılmaz olduqda, mümkün alternativ layihə variantlarını və sahələrini araşdıraraq, məcburi köçürməni minimuma endirin;
- Məcburi köçürülmənin qarşısını almaq;
- Təsirə məruz qalan şəxslərə məcburi köçürmənin qaçınılmaz mənfi sosial və iqtisadi təsirlərini aşağıdakı vasitələrlə azaldın: (i) aktivlərin tam bərpa dəyəri ilə itkisi üçün vaxtında kompensasiyanın təmin edilməsi; və (ii) PR 10: Məlumatın açıqlanması və maraqlı tərəflərin iştirakı tələblərinə uyğun olaraq, torpağın alınması, torpaqdan istifadəyə, digər aktivlərə və təbii ehtiyatlara məhdudiyətlər və məcburi köçürmə fəaliyyətlərinin konstruktiv məsləhətləşmələr, iştirak və məlumatların açıqlanması ilə həyata keçirilməsinin təmin edilməsi ;
- Təsirə məruz qalan insanların yaşayış vasitələrini və həyat səviyyələrini köçkünlükdən əvvəlki səviyyələrlə müqayisədə yaxşılaşdırmaq və ya ən azı bərpa etmək; və
- Köçürülmə sahələrində istifadə müddətinin təmin edilməsi ilə adekvat mənzillə (əsas xidmətlər və kommunal xidmətlər daxil olmaqla) təmin edilməsi yolu ilə fiziki köçkünlərin həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması.

PR 10: Məlumatın Açıqlanması və Maraqlı Tərəflərin cəlb edilməsinin məqsədləri:

- Müştəriyə öz maraqlı tərəfləri ilə konstruktiv münasibət qurmağa və saxlamağa kömək edəcək maraqlı tərəflərin cəlb edilməsinə sistemli yanaşmanı izah edin;
- Layihənin bütün dövrü ərzində layihənin maraqlı tərəfləri ilə effektiv və inklüziv əlaqə üçün vasitələri təmin etmək;
- Müvafiq ekoloji və sosial məlumatların açıqlanmasını və layihənin maraqlı tərəfləri ilə konstruktiv məsləhətləşmələrin aparılmasını və müvafiq hallarda məsləhətləşmələr vasitəsilə verilən rəylərin nəzərə alınmasını təmin etmək; və
- Maraqlı tərəflərdən gələn şikayətlərin cavablandırılmasını və müvafiq qaydada idarə olunmasını təmin edin.

2.3.2 Asiya İnkişaf Bankı

Asiya İnkişaf Bankının (AİB) təhlükəsizlik siyasəti bəyanatı (iyun 2009) onların qorunma tələbləri 2: Məcburi Köçürülmə ilə bağlı təfərrüatları ehtiva edir və "məcburi Köçürmə" üzrə əməliyyatlar təlimatının bölmələri ilə müşayiət olunur.

Təhlükəsizlik tələbləri 2-nin məqsədləri: Mümkün olan hər yerdə məcburi köçürmənin qarşısını almaq; layihə və dizayn alternativlərini araşdırmaq yolu ilə məcburi köçürmələri minimuma endirmək; layihədən əvvəlki səviyyələrə nisbətən real mənada bütün köçkünlərin dolanışıqlarını artırmaq və ya ən azı bərpa etmək; və köçkün yoxsulların və digər həssas qrupların həyat səviyyəsini yaxşılaşdırmaq.

Təhlükəsizlik 1: Ətraf mühitin mühafizəsi tədbirləri məlumatın açıqlanması və maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi ilə bağlı müddəaları ehtiva edir:

- Təsirə məruz qalan insanlarla mənalı məsləhətləşmələr aparın və onların məlumatlı iştirakını asanlaşdırın. Qadınların məsləhətləşmələrdə iştirakını təmin edin.
- Maraqlı tərəfləri, o cümlədən təsirə məruz qalan şəxsləri və aidiyyəti olan qeyri-hökumət təşkilatlarını layihənin hazırlanması prosesinin əvvəlində cəlb edin və onların rəy və narahatlıqlarının qərar qəbul edən şəxslərə məlum olmasını və onları başa düşməsinə və nəzərə alınmasını təmin edin.
- Ətraf mühitin qiymətləndirilməsi ilə bağlı məsələləri həll etmək üçün layihənin icrası boyu maraqlı tərəflərlə məsləhətləşmələri davam etdirmək.
- Layihənin ətraf mühitin mühafizəsi ilə bağlı təsirə məruz qalmış insanların narahatlıq və şikayətlərini qəbul etmək və onların həllini asanlaşdırmaq üçün şikayətlərin baxılması mexanizminin yaradılması.

AİB-in İnformasiyaya giriş siyasəti (sentyabr 2018) açıqlama ilə bağlı rəhbər prinsiplərə və istisnalara diqqət yetirir. Bura aşağıdakı siyasət prinsipləri daxildir:

- Aydın, vaxtında və müvafiq açıqlama. AİB maraqlı tərəflərin AİB ilə mənalı şəkildə əlaqə qurmaq və düzgün idarəetməni təşviq etmək qabiliyyətini artırmaq üçün öz əməliyyatları haqqında məlumatları aydın, vaxtında və uyğun şəkildə açıqlayır.
- İnformasiyanın aktiv açıqlanması. AİB qərar qəbul etmə prosesində iştirakını asanlaşdırmaq üçün özünün informasiya məhsullarını və əməliyyatları haqqında məlumatları fəal şəkildə paylaşır. AİB veb-saytı proaktiv açıqlama üçün əsas vasitə olaraq qalmasına baxmayaraq, AİB məlumatı açıqlamaq və çatdırmaq üçün digər müvafiq vasitələrdən də istifadə edir.
- Layihədən təsirlənən insanlara və digər maraqlı tərəflərə məlumatın verilməsi. AİB LTMQİ-lər və digər maraqlı tərəflərlə AİB layihələri haqqında ikitərəfli əlaqəni təmin etmək üçün öz borcalanları və müştəriləri ilə sıx əməkdaşlıq edir. Bu, müvafiq dillərdən istifadə etməklə və LTMQİ-lərə və digər maraqlı tərəflərə layihənin hazırlanmasına və icrasına əhəmiyyətli töhvə verməyə imkan verən zaman çərçivəsində həyata keçirilir.

2.3.3 Milli qanunvericilin və kreditor standartlarının müqayisəsi

Azərbaycan hökuməti köçürmə ilə bağlı qanunvericilik və qərarlar işləyib hazırlamış və qəbul etmişdir. Bundan əlavə, yuxarıda təsvir olunduğu kimi, beynəlxalq kreditor cəmiyyəti beynəlxalq səviyyədə ən yaxşı təcrübə kimi qəbul edilən standartları və təlimatları işləyib hazırlamışdır.

Cədvəl 2.1-də hökumətin tələbləri ilə YVBP-nin inkişafı ilə bağlı olan kreditor standartları arasındakı fərqlərin xülasəsi verilmişdir. Layihənin müəyyən edilmiş fərqləri necə həll edəcəyi son sətirdə təqdim olunur.

LİƏŞ Layihənin milli qanunvericiliyin və kreditor standartlarının birgə tələblərinə uyğun olaraq həyata keçirilməsini öhdəsinə götürür.

Cədvəl 2.1: Köçürmə üçün milli və kreditor standartlarının müqayisəsi

Mövzu	Köçürmə ilə bağlı kreditor standartları	Milli qanunvericiliyə uyğun tələblər	Müəyyən edilmiş fərqlər və fərqləri aradan qaldırmaq üçün istifadə ediləcək yanaşma
Tətbiq sahəsi	Kreditor standartları torpağa çıxışın məhdudlaşdırılmasını və ya ictimai mülkiyyətdən və dəniz və su ehtiyatları, ağac və qeyri-taxta meşə məhsulları, şirin su, dərman bitkiləri, ovçuluq və yığılma sahələri, otlaq və əkin sahələri kimi təbii ehtiyatlar da daxil olmaqla digər resurslardan istifadənin məhdudlaşdırılmasını əhatə edən torpaqla bağlı əməliyyatlara şamil edilir.	Azərbaycanda torpaqların alınması və köçürülməsi haqqında qanunvericilik Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasından, Torpaq Məcəlləsindən, Mülki Məcəllədən, Torpaqların dövlət ehtiyatları üçün alınması haqqında qanundan və digər normativ-hüquqi aktlardan və Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdən ibarətdir. Məcburi köçürmə məsələlərini xüsusi olaraq nəzərdən keçirən qanunlar var.	Qanunvericilik və siyasət çərçivəsi torpaqların əldə edilməsi və "Torpaq istifadəçiləri, kirayəçilər və torpaq sahibləri" üçün məcburi köçürmə ilə bağlı müddəaları əhatə etməsinə, baxmayaraq, ictimaiyyət üçün ümumi olan ictimai mülkiyyət resurslarına girişdə məhdudiyətlər yarandıqda kompensasiya ödənilməsinə tələb etmir. Yazılı müqavilələr təqdim edən fermerlərin heç biri qeyri-rəsmi torpaq istifadəçiləri kimi tanınsa da, hüquqi qüvvəyə malik olan müqaviləsi olmadığından "icarədar" hesab edilmir. Fermerlər üçün işləyən çobanları "icarədar" hesab etmək olar, çünki onların torpağa çıxışı fermer tərəfindən işlə təmin olunmasından asılıdır. Əgər onlar işini itirsələr (və ya davam etmək qərarına gəlsələr), o zaman torpağa çıxış imkanlarını itirirlər.
Alternativ layihələr	Müştərilər fiziki və ya iqtisadi yerdəyişmənin qarşısını almaq və ya minimuma endirmək üçün mümkün alternativ layihələri nəzərdən keçirməlidirlər.	"Torpaqların dövlət ehtiyatları üçün alınması haqqında" Qanunun 15.3.6-cı maddəsinə əsasən, torpağın və ya onun müəyyən hissəsinin alınması ilə bağlı istənilən alternativ təkliflərin ictimai yığıncıqda müzakirəsi tələb olunur.	LİEƏŞ layihə sahəsindən istifadə edən insanlara təsirləri minimuma endirmək üçün layihə infrastrukturunun yerini optimallaşdırmışdır. Məsələn, layihə sahəsinin daxilində heç bir fiziki bina yoxdur. Layihə üçün nəzərdə tutulan alternativ yerləri müzakirə etmək üçün qanunla tələb olunan ictimai yığıncıq digər maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi fəaliyyətləri ilə birlikdə YVBP-nin açılmasına zamanı keçiriləcək.
Köçkün üçün kompensasiya və müavinətlər Köçürmə ilə əlaqədar kompensasiyanın vaxtı	Müştərilər məcburi köçkün icmalarına və şəxslərə aktivlərin itirilməsi üçün kompensasiyanı tam əvəzetmə dəyəri ilə və digər yardımlar təklif etməlidirlər.	Qiymətləndirmə fəaliyyəti haqqında qanuna (1998) uyğun olaraq, torpaq kompensasiyası qiymətləri tətbiq olunan bazar məzənnəsinə əsaslanmalıdır. Tətbiq olunan bazar qiymətini müəyyən etmək mümkün olmadıqda, əvəzetmə dəyərindən istifadə edilir. Torpağın bazar qiyməti son üç ayda eyni ərazidə satılan və alınan üç ən yüksək torpaq alqı-satqı qiymətinin orta qiymətidir. Torpağın dəyişdirilməsi qiyməti məhsuldarlığı artırmaq, əsas imkanları təmin etmək və bütün müvafiq torpaq qeydiyyatı xərclərini ödəmək üçün yaxşılaşdırma ehtiyacını əks etdirən xərclər daxil olmaqla hesablanır.	Müfəssəl torpaq tədqiqatının nəticələrinə əsasən, layihədən heç bir fiziki aktivin itirilməsi gözlənilmir. Bununla belə, LİEƏŞ layihə tərəfindən təsirə məruz qala biləcək hər hansı fiziki aktivlərin (gözlənilməz şəkildə struktura zərər vurulması kimi) itkisi üçün kompensasiyanı tam dəyişdirmə dəyəri ilə təmin edəcək. Otlaq üçün istifadə edilən ərazinin itirilməsinə görə kompensasiya təsirə məruz qalan torpaq istifadəçilərinə verilməkdir.

Mövzu	Köçürmə ilə bağlı kreditor standartları	Milli qanunvericiliyə uyğun tələblər	Müəyyən edilmiş fərqlər və fərqləri aradan qaldırmaq üçün istifadə ediləcək yanaşma
	Yaşayış vasitələri torpaq əsaslı olduqda, müştəri torpaq əsaslı kompensasiya təklif edəcək.	“Torpaq icarəsi haqqında” qanunda (1998-ci il) göstərilir ki, (Maddə 16) icarəyə verilən torpaq dövlət ehtiyacları üçün alınarkən icarəçiyə eyni ölçüdə və eyni keyfiyyətdə başqa torpaq sahəsi verilməlidir. Bu torpaq sahəsində dəymiş zərər qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada ödənilir.	Fermerlər tərəfindən bağlanmış yazılı müqavilələr hüquqi qüvvəyə malik olmadığından və “Torpaq icarəsi haqqında” qanuna (1998) əsasən heç bir mənə kəsb etmədiyinə görə fermerlərə alternativ torpaq icarəsi vermək üçün heç bir hüquqi öhdəlik yoxdur. Layihə sahəsi və ətraf rayon daxilindəki torpaq sənaye təyinatlı torpaqlar kimi təsnif edilir və Energetika Nazirliyi tərəfindən neft və qaz sənayesində istifadə üçün (yalnız) ayrılıb. Bu sahədə fermerlərə qüvvədə olan Torpaq İcarəsi müqavilələrinin verilməsi hüquqi cəhətdən mümkün deyil, çünki torpaq kənd təsərrüfatı sahəsinə aid deyil və Energetika Nazirliyi torpaqların fermerlərə icarəyə verilməsinə icazə verməyəcək. Buna görə də LİEƏŞ torpaq əsaslı kompensasiya təmin edə bilməz və həmçinin regional ərazidə fermerlərin alternativ olaraq istifadə edə biləcəyi əvəzedici torpaq yoxdur. Kompensasiya yanaşması təsirə məruz qalmış torpaq istifadəçilərinə alternativ torpaq təqdim etmədən torpaq əsaslı yaşayış vasitələrini davam etdirmək imkanı vermək üçün yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirlərini təmin etməkdən ibarətdir.
	Müştəri yalnız kompensasiya ödənildikdən və köçürmə sahələri və köçürmə ehtiyatları təmin edildikdən sonra əldə edilmiş torpaq sahəsinə və əlaqədar aktivlərə sahib olacaq.	Konstitusiyanın 29-cu maddəsinin IV bəndində qeyd olunur ki, heç kəs məhkəmənin qərarı olmadan əmlakından məhrum edilə bilməz. Əmlakın birbaşa müsadirə edilməsi qadağandır. Əmlakın dövlət ehtiyacları üçün özgəninkiləşdirilməsinə yalnız əvvəlcədən ədalətli kompensasiya ödənilməsi şərti ilə yol verilə bilər.	Köçürülmədən əvvəl olan kompensasiyanın vaxtı baxımından heç bir fərq müəyyən edilmir və hər hansı giriş məhdudiyyəti baş vermir. Təsirə məruz qalan torpaq istifadəçiləri ilə razılıq əldə olunana və gələcək yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirlərinin vaxtı razılaşdırılmayana qədər LİEƏŞ layihə sahəsi daxilində torpaqdan istifadə etməyi təklif etmir.
	Müştəri köçkün icmalarına və şəxslərə layihədən müvafiq inkişaf faydaları əldə etmək üçün imkanlar təqdim edəcək.	Milli qanunvericiliyə əsasən, LİEƏŞ-nin layihədən fayda əldə etmək üçün köçkün icmalarına və şəxslərə iş imkanları təmin etmək öhdəliyi yoxdur.	LİEƏŞ, qanuni qüvvəyə malik olan yazılı müqavilə sənədlərindən istifadə edərək, layihə sahəsi daxilində torpaqdan istifadə edərsə, baş podratçısının layihənin tikinti mərhələsində hər bir fermer ailəsinə iki nəfərə qədər müvəqqəti iş imkanları təklif etməsini təmin edəcəkdir.
İcma ilə əlaqə	İcma ilə əlaqə. Müştəri maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi vasitəsilə təsirə məruz qalmış icmalarla əlaqə quracaq. Buraya köçürülmə variantları, alternativlər və seçimlər haqqında məlumat daxil edilməlidir.	Maddə 45.2.3. “Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında” qanun dövlətdən “köçürmə ilə bağlı hər hansı məsələni müzakirə etmək üçün qəbul edilən orqan və ya torpağın alınmasından təsirlənən şəxslərlə görüşməyi” tələb edir.	YVBP-nin hazırlanması zamanı təsirə məruz qalan bütün fermerlər və çobanlarla görüşlər olmuşdur. Həmçinin ev təsərrüfatlarının qadınları ilə də söhbətlər aparılmışdır. YVBP-nin açıqlanması zamanı əlavə öhdəliklər yerinə yetiriləcək.

Mövzu	Köçürmə ilə bağlı kreditor standartları	Milli qanunvericiliyə uyğun tələblər	Müəyyən edilmiş fərqlər və fərqləri aradan qaldırmaq üçün istifadə ediləcək yanaşma
	Müştəri kompensasiya ödənişlərinin planlaşdırılması, həyata keçirilməsi, monitorinq və qiymətləndirilməsi, dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirləri və köçürmə fəaliyyəti zamanı müvafiq məlumatları açıqlayacaqdır.	Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında 15.3.7-ci maddə dövlətdən məcburi köçkünlərə torpağın və ya onun müəyyən hissəsinin verilməsinin zəruriliyi barədə əsaslandırılmış və ədalətli rəy formalaşdırmağa kömək edəcək məsələləri iclaslar vasitəsilə müzakirə etməyi tələb edir. Kompensasiya ödənişlərinin gedişatını və ya dolanışq vasitələrinin bərpası fəaliyyətlərini izləmək və qiymətləndirmək öhdəliyi yoxdur.	YVBP-nin hazırlanması zamanı açıqlama alətlərindən layihənin, YVBP-nin məqsədi və əhatə dairəsi, komitə vasitəsilə gələcək YVBP həyata keçirilməsi, uyğunluq və hüquqlar və digər komponentlər haqqında dəqiq və vaxtında məlumat vermək üçün istifadə olunacaq. YVBP-nin həyata keçirilməsi zamanı əlavə tapşırıqlar həyata keçiriləcək.
Şikayətlərə baxılma mexanizmi	Müştəri şikayətə baxılma mexanizmini işləyib hazırlayacaq	"Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında" Qanunun 75-ci maddəsində şikayətlərin necə verilə biləcəyi barədə məlumat verilir. Vətəndaşların müraciətlərinə baxılması qaydası haqqında Qanun (2015-ci il, № 1308-IVQ)" layihənin təsirinə məruz qaldığını hesab edən insanların sual və ya şikayətlərini həll etmək mexanizmini təmin edir. Yuxarıda göstərilənlərin hər ikisi hüquqi sənədlər olduğundan, məhkəmə yolu ilə baxılır.	Milli qanunvericilik şikayətləri icma nümayəndələrinə və məhkəmələrə təqdim etmək imkanı verir. LİEƏŞ artıq icma şikayətləri mexanizmini yaratmış və tətbiq etmişdir. Mexanizm etibarlı, şəffaf və asanlıqla əldə edilə biləndir və tələb olunarsa, müstəqil üçüncü tərəfin iştirakı ilə istifadə edilə bilən apellyasiya prosesinin təfərrüatlarını ehtiva edir. Mexanizmin təfərrüatları YVBP-nin hazırlanması zamanı həyata keçirilən bütün maraqlı tərəflərlə görüşlər zamanı verilmişdir. Mexanizmin təfərrüatları şikayətlərin baxılması mexanizmi vərəqəsi də daxil olmaqla layihənin bütün açıqlama vasitələrinə daxil edilmişdir. LİEƏŞ öz ətraf mühit və sosial fəaliyyətlərini davamlı olaraq təkmilləşdirmək məqsədi ilə layihənin icrası zamanı fəaliyyətləri haqqında dəyərli məlumat və rəy təqdim etmək üçün şikayət prosesindən istifadə etməyə sadıqdır. LİEƏŞ həmçinin şikayət vermək üçün məhkəmələrə müraciət etmək istəyən hər hansı bir şəxsə və ya qrupa müvafiq layihə qeydlərini, sorğu hesabatlarını və digər məlumatları təqdim etməlidir.
	Müştəri köçkünləri, onların kompensasiya və yardım almaq hüququnu müəyyən etmək üçün müvafiq sosial-iqtisadi ilkin məlumatları toplamaq üçün siyahıyaalma aparacaq.	"Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında" qanunun 11-ci maddəsində alınması nəticəsində zərər çəkmiş şəxslərin və torpaqların inventarlaşdırılmasının zəruriliyi qeyd olunub.	LİEƏŞ bütün qeyri-rəsmi torpaq istifadəçilərinin, o cümlədən yazılı müqavilələr təqdim edənlərin şəxsiyyəti haqqında məlumat toplayıb. Həmçinin onların sosial-iqtisadi vəziyyətini və dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirlərinə uyğunluğunu müəyyən etmək üçün sorğular aparılmışdır.
	Təsərrüfatsız torpaq sahələri (adətən kimsəsiz torpaq adlanır) bütün torpaq sahəsi ilə birlikdə alınmalıdır.	Torpaq kompensasiyasının natura şəklində verilməsi qeyd olunsa da, bu, milli qanunvericiliyə uyğun tələb deyil.	Layihə sahəsi ilə üst-üstə düşən yazılı müqavilələr hüquqi cəhətdən etibarlı deyil. Təsirə məruz qalan torpaq istifadəçilərinin dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirləri həyata keçiriləcək.
	Müştəri KTP və ya YVBP-nin icrasına nəzarət etmək və qiymətləndirmək üçün prosedurlar müəyyən edəcək. Monitorinq zamanı LTMQI-lərlə məsləhətləşmələr aparılacaq.	Bu, milli qanunvericiliyin tələbi deyil	Milli qanunvericilik monitorinq və qiymətləndirmə sisteminin hazırlanmasını və həyata keçirilməsini tələb etmir. Ətraflı monitorinq və qiymətləndirmə sxemi YVBP-nə daxil edilmişdir. Gələcək monitorinq və qiymətləndirmə fəaliyyətləri zamanı təsirə məruz qalan torpaq istifadəçiləri ilə məsləhətləşmələr aparılacaq.

Mövzu	Köçürmə ilə bağlı kreditor standartları	Milli qanunvericiliyə uyğun tələblər	Müəyyən edilmiş fərqlər və fərqləri aradan qaldırmaq üçün istifadə ediləcək yanaşma
Monitorinq və Qiymətləndirmə	Müştəri kompensasiya almaq üçün son tarixi təyin edəcək, bundan sonra torpaqla bağlı hər hansı təkmilləşdirmələr kompensasiya üçün uyğun olmayacaq. Son tarixlə bağlı məlumat yaxşı sənədləşdiriləcək və layihə ərazisində yayılacaq.	Milli qanunvericilik son tarixinin qəbulunu xüsusi qeyd etmir. Bununla belə, praktikada bu, alınacaq aktivlər üzrə aparılan qiymətləndirmə sorğularının tamamlanması ilə təmsil olunur.	Milli qanunvericilik qiymətləndirmənin aparılmasını tələb edir və bu reallıqda son tarixi əks etdirir. Lakin bu tələb layihəyə şamil edilmir, çünki yazılı müqavilələr hüquqi cəhətdən etibarlı deyil. Layihə sahəsi daxilində təcrrüatlı torpaq təcrrüatı aparılıb, bundan sonra torpaqla bağlı heç bir yaxşılaşdırma kompensasiya cəlb etməyəcək. son tarixin təcrrüatları ev təcrrüatlarının sorğusu zamanı əlaqə saxlanılan təsirə məruz qalmış torpaq istifadəçiləri ilə maraqlı tərəflərin danışıqları zamanı açıqlanmışdır.
İştirak hüququ almaq üçün son tarixin müəyyən edilməsi	Köçürmənin mənfi təsirləri müvafiq plana, eləcə də bu fəaliyyət standartının məqsədlərinə uyğun şəkildə aradan qaldırıldıqda KTP və/və ya YVBP-nin həyata keçirilməsi başa çatmış hesab ediləcək. KTP və ya YVBP-nin xarici tamamlama auditi tələb oluna bilər.	Fiziki köçkünlərin sayı 200 və ya daha çox olduqda, milli qanunvericiliyə uyğun olaraq köçürmə planı sənədlərinin hazırlanması tələb olunur. Tamamlama auditi qanuni tələb deyil.	Köçürmənin həyata keçirilməsi prosesi ilə YVBP-nin məqsədlərinə nail olunduğunu yoxlamaq üçün LİEƏŞ, YVBP-nin icrası başa çatmış hesab edildikdə, tamamlama auditinin keçirilməsini təmin edəcək. Bu müstəqil məsləhətçi tərəfindən həyata keçiriləcək.
Tamamlama auditi	Köçkünlər aşağıdakı şəxslər kimi təsnif edilə bilər: (i) tutduqları və ya istifadə etdikləri torpaq və ya əmlak üzərində rəsmi qanuni hüquqları olan; (ii) torpaq və ya aktivlər üzərində rəsmi qanuni hüquqları olmayan, lakin milli qanunvericiliyə əsasən tanınan və ya tanınmaq ehtimalı torpaq iddiası olanlar.	"Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında" qanunda müxtəlif kateqoriyalardan olan köçkünlər, o cümlədən dövlət qeydiyyatı olmayanlar, icarədarlar, torpaqdan qeyri-rəsmi uzun müddət istifadə edənlər, yaşadıqları torpaq üzərində qanuni hüququ olmayan şəxslər nəzərdə tutulur. Qanun torpaq üzərində heç bir qanuni hüququ olmayan şəxslərə köçürmə yardımı və torpaq olmayan əmlaklarına görə kompensasiya almaq hüququ verir. Buraya biznes və gəlir itkisi üçün kompensasiya, keçid müavinəti və nəqliyyat dəstəyi və əvəzetmə dəyəri əsasında aktivlərin itirilməsi üçün kompensasiya daxildir.	LİEƏŞ kreditor standartlarına uyğun olaraq (i) və (ii) kateqoriyaları tanıyır. Təsirə məruz qalan torpaq istifadəçilərinə kompensasiya, milli qanunvericilikdə tanınmasa da, yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirləri çərçivəsində veriləcəkdir.
Köçkünlərin kateqoriyası			

Mövzu	Köçürmə ilə bağlı kreditor standartları	Milli qanunvericiliyə uyğun tələblər	Müəyyən edilmiş fərqlər və fərqləri aradan qaldırmaq üçün istifadə ediləcək yanaşma
Torpaq icarəsi və pay sahibk arları	Torpaq icarədarı və pay sahibləri torpaq (yuxarıda iii kateqoriya) üçün kompensasiya almaq hüququna malik deyillər, lakin torpaqdan kənar aktivlərə (məs, əkin sahələri) və torpağa edilən təkmilləşdirmələrə görə kompensasiya almaq hüququna malikdirlər. Torpaq icarədarları və payçılara alternativ yerdə yaşayışlarını davam etdirmələrinə kömək etmək üçün yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirləri təmin edilməlidir.	“Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında” qanun torpaq üzərində qanuni hüququ olmayan şəxslərə köçürülmə yardımı və qeyri-torpaq əmlakına görə kompensasiya almaq hüququ verir.	Təsirə məruz qalan torpaq istifadəçiləri yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirləri ilə təmin olunacaqlar.
İqtisadi yerdəyişmə	Yalnız iqtisadi yerdəyişmə ilə bağlı layihələrin olması halında, müştəri LTMQİ-lərə və/yaxud icmalara kompensasiya vermək və digər yardım təklif etmək üçün YVBP hazırlayacaq. YVBP LTM-lərin və/yaxud icmaların hüquqlarını müəyyən edəcək və onların şəffaf, ardıcıl və ədalətli şəkildə təmin olunmasını təmin edəcək.	Köçürülmə planı yalnız Nazirlər Kabinetinin 45 sayılı (24 fevral 2012-ci il) Qərarına uyğun olaraq 200-dən çox insanın fiziki məcburi köçkün olduğu halda tələb olunur. Bu, köçürmə planının hazırlanması üçün təlimatları, habelə köçürmə planının və köçürmə təlimatının təxmini məzmununu təmin edir. Nazirlər Kabinetinin 55 nömrəli qərarı (21 aprel 2011-ci il) planlaşdırıcının (köçürülmə planını və ya təlimatını hazırlayan şəxs və ya qurumdur) seçilməsi üçün təlimatları və meyarları əks etdirir.	Burada qeyd olunan milli qanunvericilik yalnız fiziki yerdəyişməyə istinad edir və təlimatlar iqtisadi yerdəyişmə ilə nəticələncək layihəyə şamil edilmir. Bununla belə, bəzi fermerlərin təqdim etdiyi yazılı müqavilələr hüquqi qüvvəyə malik olmadığından qanunvericilik də tətbiq edilmir. YVBP kreditorun standartlarına uyğun olaraq layihədən irəli gələn iqtisadi yerdəyişməni həll etmək üçün YVBP-nin gələcəkdə həyata keçirilməsinə sadıqdır.
İqtisadi yerdəyişmə	(i) zəbt etdikləri və ya istifadə etdikləri torpaq və ya əmlak üzərində rəsmi qanuni hüquqları olan köçkünlər; və (ii) torpaq və ya aktivlər üzərində rəsmi hüquqi hüquqları olmayan, lakin milli qanunvericiliyə əsasən tanınan və ya tanınan torpaq iddiası olan şəxslərə bərabər və ya daha yüksək dərəcədə əvəzedici əmlak və ya tam əvəzetmə dəyəri ilə pul kompensasiyası veriləcək. İqtisadi köçkünlərə qanunla müəyyən edilmiş torpaq iddiası olmayan şəxslərə torpaqdan başqa itirilmiş aktivlər (məs, əkinlər, irriqasiya infrastrukturu və torpağa edilən digər təkmilləşdirmələr) üçün tam bərpa dəyəri ilə kompensasiya ödəniləcəkdir.	“Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında” qanunda müxtəlif kateqoriyalardan olan köçkünlər, o cümlədən dövlət qeydiyyatı olmayanlar, icarədarlar, qeyri-rəsmi uzunmüddətli torpaq istifadəçiləri və yaşadıqları torpaq üzərində qanuni hüququ olmayan şəxslər nəzərdə tutulur. qanun torpaq üzərində heç bir qanuni hüququ olmayan şəxslərə köçürülmə yardımı və qeyri-torpaq əmlaklarına görə kompensasiya almaq hüququ verir. Buraya biznes və gəlir itkisi üçün kompensasiya, keçid müavinəti və nəqliyyat dəstəyi və əvəzetmə dəyəri əsasında aktivlərin itirilməsi üçün kompensasiya daxildir.	LİƏŞ bildirdi ki, etdi ki, heç bir fermerin qanuni qüvvəyə malik yazılı müqavilələri yoxdur.

Mövzu	Köçürmə ilə bağlı kreditor standartları	Milli qanunvericiliyə uyğun tələblər	Müəyyən edilmiş fərqlər və fərqləri aradan qaldırmaq üçün istifadə ediləcək yanaşma
	Müştəri yaşayış vasitələrinə və ya gəlir səviyyələrinə mənfi təsir göstərən iqtisadi köçkünlərə öz gəlir əldə etmək imkanlarını, istehsal səviyyələrini və həyat standartlarını yaxşılaşdırmaq və ya ən azı bərpa etmək imkanları verəcəkdir.	Yuxarıda qeyd olunduğu kimi, "Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında" qanunda sahibkarlıq fəaliyyətinin və gəlirin itirilməsinə görə kompensasiya, keçid müavinəti və nəqliyyat dəstəyi, bərpa dəyəri əsasında əmlakın itirilməsinə görə kompensasiyanın ödənilməsi nəzərdə tutulur.	LİƏŞ təsire məruz qalan torpaq istifadəçilərinə gəlir əldə etmək imkanlarını, istehsal səviyyələrini və həyat standartlarını yaxşılaşdırmaq imkanlarını təmin etmək məqsədi daşıyan dolanışiq vasitələrinin bərpası üzrə bir sıra tədbirləri təmin edəcəkdir. Bir sıra dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirləri xüsusi olaraq qadınların dolanışiq vasitələrinə yönəldiləcək.
	Müştəri bütün iqtisadi köçkünlərə onların gəlir əldə etmək qabiliyyətini, istehsal səviyyələrini və həyat standartlarını bərpa etmək üçün tələb olunan vaxtın ağılabatan hesablamalarına əsaslanaraq, keçid dəstəyi göstərəcək.	Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, "Torpaqların dövlət ehtiyacları üçün alınması haqqında" qanunda keçid üçün müavinətin verilməsi nəzərdə tutulur.	LİƏŞ köçkünləri uyğunluq və hüquq matrisinə uyğun olaraq keçid müavinətləri ilə təmin edəcəkdir.

YVBP prinsipləri

3.1 Köçürmənin ümumi prinsipləri

YVBP müxtəlif növ layihələrdə və coğrafi regionlarda ESAS tərəfindən beynəlxalq miqyasda tətbiq edilmiş və xüsusi olaraq bu layihə üçün uyğunlaşdırılmış köçürülmə prinsiplərinə əsaslanır. LİEƏŞ aşağıdakı ümumi köçürmə prinsiplərinə uyğun olaraq YVBP-nı həyata keçirməyi öhdəsinə götürür:

- YVBP qüvvədə olan milli qanunvericiliyə və kreditorların tələblərinə uyğun olacaq.
- LİEƏŞ çalışacaq ki, layihənin dizaynında hər hansı gələcək dəyişikliyin baş verməsi nəticəsində (bunun baş verməsi ehtimalı çox azdır) iqtisadi yerdəyişmənin qarşısını alsın və bundan yayınmanın mümkün olmadığı yerlərdə layihədən irəli gələn hər hansı torpaqla bağlı təsirləri minimuma endirsin. Dəyişikliklər baş verdikdə, torpaqla bağlı təsirlər yenidən qiymətləndirilməli, maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi üzrə fəaliyyətlər həyata keçirilməli və edilən dəyişiklikləri əks etdirmək üçün YVBP yenilənməlidir. Hər hansı bir dəyişiklik edildikdə, bunlar əhəmiyyətsiz torpaq və köçürmə düzəlişləri olmadıqda, kreditorun tələblərinə uyğunluq üçün YVBP əlavəsi tələb oluna bilər.
- Dolanışq vasitələrinin bərpası fəaliyyətləri təsirə məruz qalmış torpaq istifadəçilərinə mümkün olan ən qısa müddətdə iqtisadi qazanc imkanlarını, kənd təsərrüfatı istehsalı səviyyələrini və həyat standartlarını qorumaq və ya yaxşılaşdırmaq imkanı verilməsini təmin edəcəkdir.
- Maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi fəaliyyətlərindən əldə edilən rəy, iştirak və inklüziv yanaşmadan istifadə edərək, YVBP-nın gələcək tətbiqini dəqiqləşdirmək və təkmilləşdirmək üçün istifadə olunacaq.
- Xüsusilə qadınların dolanışq vasitələrinin bərpasını hədəfləyən bir sıra tədbirlərlə kişi və qadınlara dolanışq vasitələrinin bərpası yardımı göstəriləcək.
- Şikayətə baxılma mexanizmi yaradılacaq və əlçatan olacaq. Bu mexanizm YVBP-nın hazırlanması və həyata keçirilməsi zamanı istifadə olunmağa davam edəcək və layihənin tikintisi və istismarı zamanı da qalacaq. Şikayətə baxılma mexanizmindən, məsələn, qəbul edilən və ya faktiki olaraq layihədən irəli gələn torpaq əsaslı yaşayış vasitələrinə təsirlərlə bağlı LİEƏŞ-yə qarşı iddia qaldırmaq üçün istifadə edilə bilər. Qaldırılan bütün şikayətlərə diqqətlə və hörmətlə baxılmalıdır.
- YVBP-nın icrasına daxili monitoring, eləcə də müstəqil, kənar monitoring vasitəsilə diqqətlə nəzarət ediləcək. Vaxt keçdikcə YVBP-nın həyata keçirilmə üsulunu təkmilləşdirmək məqsədi ilə səhvləşdirici tədbirlər onlar həll olunana qədər qeydə alınacaq, baxılacaq və izlənəcək.
- Təsirə məruz qalan torpaq istifadəçilərinə (fermerlər və çobanlar) tikinti zamanı müvəqqəti məşğulluq üçün üstünlük verəcək. Yerli işçi qüvvəsində qadınların fəal iştirakını təşviq etmək üçün xüsusi tədbirlər hazırlanacaqdır.
- Təsirə məruz qalan torpaq istifadəçiləri onların köçürülmə seçimləri haqqında məlumatlandırılacaq və ailənin bütün üzvlərinin fəal iştirakını təmin etmək üçün bütün səylər göstəriləcək. Ev təsərrüfatlarının köçürülmə seçimləri ilə bağlı münaqişəsi olduqda, münaqişəni həll etmək üçün vasitəçi qismində üçüncü tərəf (məsələn, icma lideri) cəlb edilməlidir. Şikayətləri həll etmək üçün oxşar yanaşmadan istifadə edilməlidir.

3.2 Genderlə əlaqəli köçürülmə prinsipləri

Qadınlara bağlı aşağıdakı köçürmə prinsipləri tətbiq edilir:

- Təsirə məruz qalan torpaq istifadəçilərinin ev təsərrüfatlarında köçürülmə seçimləri ilə bağlı qərarlar üçün həyat yoldaşının razılığı alınacaq.
- Təsirə məruz qalan torpaq istifadəçilərinin ev təsərrüfatlarında qadınlara dolanışq vasitələrinin bərpası üçün bir sıra seçimlər təqdim edilməlidir.

4 YVBP məlumatlarının toplanmasının tədqiq edilməsi metodları

4.1 Giriş

YVBP-nın hazırlanması çərçivəsində aşağıdakı tədbirlər yerinə yetirilmişdir:

- Bir neçə dövlət idarələri və qurumları ilə maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi fəaliyyətləri;
- Torpaq vəziyyətinin tədqiqi və müddətin başa çatması tarixinin açıqlanması; və
- Qeyri-rəsmi torpaq istifadəçilərinin sosial-iqtisadi vəziyyətinin öyrənilməsi üçün ev təsərrüfatları sorğusunun doldurulması.

4.2 Torpağın vəziyyətinin tədqiqi və son tarixin açıqlanması

Torpağın vəziyyətinin tədqiqinin məqsədi layihə sahəsinin hüdudlarında tikinti işlərinə başlamazdan əvvəl zədələnmə biləcək və ya çıxarılmasını tələb edən hər hansı fiziki obyektlərin mövcudluğunu yoxlamaqdan ibarət olmuşdur. Müəyyən edilmiş hər hansı aktivlər kompensasiya cəlb etməli və YVBP daxil edilməlidir.

Torpağın vəziyyətinin tədqiqi aşağıdakı xüsusiyyətlərə görə yoxlanılır:

- Qurğular (müvəqqəti tikililər daxil olmaqla) və hər hansı digər fiziki, daşınmaz aktivlər, məsələn ağaclar, hasarlar, əkinlər, tualetlər, buruqlar, quyular, hasarlar və s.;
- Üstün ictimai otlaq sahələri kimi istifadə oluna bilən sıx bitki örtüyü sahələri kimi aktivlər;
- Təsirə məruz qalan ərazinin daxilində olan mədəni sərvətlər, qəbirlər və ya digər növ qeyri-maddi və maddi mədəni irs ehtiyatları; və
- Drenaj qurğuları və təbii və ya süni suvarma kanalları.

Torpağın vəziyyətinin tədqiqi tarixi alınma tarixini əks etdirir, bundan sonra layihə tərəfindən istifadə ediləcək torpaq sahələrində torpaqla bağlı hər hansı yaxşılaşdırmalar kompensasiya edilmir. Qeyri-rəsmi torpaq istifadəçiləri arasında ev təsərrüfatlarının sorğusu zamanı hər bir ev təsərrüfatının nümayəndəsindən şikayətlərin baxılması mexanizmi vərəqəsinin surətini aldıqlarına, son vaxt tarixini başa düşdüklərinə, layihə məlumat vərəqəsinin surətini aldığına və YVBP-nın həyata keçirilməsi üçün istifadə olunacaq komitənin tərkibi ilə bağlı tədqiqatçı ilə müzakirə aparılmasına görə formanın imzalanması xahiş olundu. Sonrakı sosial-iqtisadi sorğu zamanı son tarixin təfərrüatları şifahi olaraq çobanlara çatdırıldı. Bu, YVBP məsləhətləşmələri zamanı təsdiqlənəcək. İmzalanmış nüsxələr fermerdə qalmış və imzalanmış nüsxənin fotosu qeydə alınmışdır. Bu Formanın nümunəsi (ingilis dilində) şəkil 4.1-də təsvir edilmişdir.

Şəkil 4.1. Fermerin təsdiq forması şablonu

Farmer acknowledgement form

To be signed and then scanned using a mobile phone. Pass the signed copy to the farmer.

Location:

Time and date:

Name of surveyor:

Name of Farmer/Herder:

Farm reference Number:

please sign inside the box

I have received a copy of the
Grievance Mechanism Leaflet.

I have received a copy of the
Project Information Leaflet.

I have had a discussion about the
Livelihood Restoration Plan
Resettlement Committee which is to
be used to implement resettlement
measures.

4.3 Layihədən zərər çəkmiş fermerlər və çobanlarla ev təsərrüfatının sorğusu

Layihə sahəsindən örüş üçün istifadə edən fermer və çobanların müəyyən edilməsi ilə ev təsərrüfatları sorğusundan fermerlər və çobanlar haqqında ətraflı məlumat toplamaq üçün istifadə edilmişdir.

Ev təsərrüfatları sorğusu aşağıdakı mövzu sahələrini əhatə edirdi:

- Ev təsərrüfatlarının demoqrafik göstəriciləri və ailə üzvlərinin həssaslıqları;
- Yaşayış yeri və torpaqdan istifadə;
- Torpaq və kənd təsərrüfatı fəaliyyətinə çıxış;
- Mal-qara;
- Məişət sağlamlığı;
- Son zamanlar yaşanan sarsıntılar;
- Enerji
- Ev təsərrüfatlarının gəlirləri, xərcləri və borcları;
- Həssaslıq meyarları; və
- Dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirləri ilə bağlı üstünlüklər. Nəzərə alın ki, bunlar təsirə məruz qalan şəxslərin son seçimləri deyil, lakin tələb olunan əvəzedici torpaq sahəsinin ölçüsünü və həcmini əks etdirir.

5. Maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi, məsləhətləşmə və açıqlama

Bu fəslin məqsədi maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi, məsləhətləşmə və açıqlama fəaliyyətlərinin xülasəsini təqdim etməkdir: (1) YVBP-ni hazırlamaq üçün həyata keçirilmişdir; və (2) YVBP-nin gələcək açıqlanması zamanı gələcəkdə həyata keçiriləcək.

5.1 Layihənin maraqlı tərəfləri

Kreditor standartlarına uyğun olaraq, coğrafi təsir sahəsi konkret mövzu sahələri üçün birbaşa və ya dolayı təsire məruz qala bilən ərazilərin xəritəsini tərtib etmək üçün təhlil edilmişdir. Müəyyən edilmiş birləşmiş sahə layihənin təsir sahəsini (AOI) əks etdirir. Aşağıdakı aspektlərin nəzərə alınmasına baxmayaraq, tam təfərrüatlar MTİ və ƏMSSTQ-də verilmişdir:

- Havanın keyfiyyəti (məsələn, tikinti zamanı artan avtomobil emissiyalarının və toz səviyyələrinin müşahidə olunduğu potensial ərazi).
- Səs-küy (məsələn, tikinti və istismar zamanı artan səs-küy səviyyəsinin yaşandığı potensial ərazi).
- Vizual (məsələn, tikinti və istismar zamanı layihə ilə bağlı əhəmiyyətli vizual təsirləri olan ərazilər).
- Ekologiya, biomüxtəliflik və ekosistem xidmətləri (məsələn, bitki örtüyünün təmizlənməsindən layihənin fiziki izi).
- İcmanın sağlamlığı, təhlükəsizliyi və rifahı (məsələn, nəqliyyat marşrutları, işçilərin yerli icma ilə əlaqə saxlaya biləcəyi coğrafi ərazi).
- Torpaqdan istifadə (məsələn, layihə tərəfindən müvəqqəti/daimi istifadə edilə bilən torpaq və torpağa girişdə hər hansı məhdudiyətlər).

Layihənin maraqlı tərəfləri aşağıdakı kateqoriyalardan ibarətdir (MTİ-ə baxın):

- Azərbaycan Hökuməti Nazirlikləri/Milli Agentlikləri:
 - Energetika Nazirliyi
 - Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi (ETSN)
 - Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi.
 - Səhiyyə Nazirliyi.
 - Fövqəladə Hallar Nazirliyi.
 - Mədəniyyət Nazirliyi (Azərbaycan Respublikasının mədəniyyət nazirliyi yanında mədəni irsin qorunması, inkişafı və bərpası üzrə dövlət xidməti).
 - Azərbaycan Respublikasının Dövlət Turizm Agentliyi.
 - Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Geologiya İnstitutu.
 - Azərbaycan Respublikasının Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsi.
 - Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi.
 - Azərənərji.
 - Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu.
- KOBİA (Kiçik və Orta Biznesin (SMB) İnkişaf Agentliyi)
- Azərbaycanın regional hökumət qurumları:
 - Qaradağ rayon İH
 - Abşeron rayon İH

- Gobustan bələdiyyəsi.
- Ən yaxın icmaların sakinləri: Qobustan (60-cı sahədən 5 km şərq – şimal-şərqdə) və Ələt (60-cı sahədən 8 km cənub-şərqdə).
- Layihə sahəsindən otlaq kimi istifadə edən və layihənin təsirinə məruz qalan fermerlər və çobanlar.

5.2 YVBP-nin hazırlanması zamanı maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi üzrə tədbirlər

YVBP-nin hazırlanması zamanı (sentyabr 2021 və 2022-ci ilin yanvar ayı ərzində) maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi üzrə bir sıra tədbirlər həyata keçirilmişdir və bunlara aşağıdakılar daxildir:

- Layihənin, ƏMSSTQ-nin cari vəziyyəti, potensial təsirlər və təsirlərin azaldılması tədbirləri, layihə cədvəlinin təfərrüatları barədə məlumat vermək, ev təsərrüfatları sorğusu keçirmək və fotoşəkil çəkmək üçün onlardan icazə almaqla fermer və çobanlarla üz-büz görüşlərin keçirilməsi. Ev təsərrüfatları sorğusunun məqsədi fermerlərin və çobanların sosial-iqtisadi vəziyyəti və onların dolanışıq vasitələrinin bərpası üçün üstünlükləri haqqında məlumat toplamaq idi.
- LİƏƏŞ-nin ilkin yanaşmasının məqbuluğunu araşdırmaq üçün “sınaq” formasında potensial kompensasiya strategiyaları ilə bağlı dörd fermerlə ətraflı müzakirə. Bu dörd fermerdən alınan rəy əsasən, 9-cu bölmədə yer alan dolanışıq vasitələrinin bərpası tədbirləri dəyişdirildi.

Bütün görüşlər zamanı Masdarın şikayət mexanizminin təfərrüatları açıqlanmışdır. Bu addım hər hansı narahatlıq və ya şikayətləri ilkin mərhələdə qaldırmaq, qeydə almaq, araşdırmaq və vaxtında həll etmək üçün atılmışdır.

Gələcək dolanışıq vasitələrinin bərpası variantlarına üstünlüklər haqqında müzakirə ilə əlaqədar olaraq, müzakirəni asanlaşdırmaq üçün aşağıdakılar qeyd edilmişdir. Sorğu komandası açıq şəkildə bildirdi ki, bu, onların son seçimi deyil və gələcəkdə fikirlərini dəyişmək hüququ olacaq:

- Heyvanların baytarlıq sağlamlığına dair texniki təlim (xəstəlikləri və potensial müalicə variantlarını yoxlamaq, reproduktiv sağlamlıq və s.).
- Bazarlarda satılan malların qiymətinin artırılması üçün süd və ətin emalı üzrə texniki təlimlər.
- Mal-qaranın saxlanması üçün baryer hasar panelləri, darvazalar, dirəklər və taxta kimi tikinti materialları ilə təmin edilməsi.
- Layihə sahəsində fermerlər və çobanlar üçün suyun əlçatanlığını artırmaq üçün ictimai yeraltı su quyusunun təmin edilməsi.
- Maldarlar tərəfindən istifadə olunan heyvandarlıq binalarının vəziyyətinin yaxşılaşdırılması üçün tikinti materialları ilə təmin edilməsi, məsələn, dam örtüyü, kərpic, sement və s.
- Mövcud su nasoslarını enerji ilə təmin etmək üçün günəş panelləri, plastik su borusu, su nasoslari kimi su paylayıcı və suvarma avadanlığının təmin edilməsi.
- Digərləri – və hansı yardımın olacağını aydın şəkildə göstərmək üçün sorğu verilmişdir.

Qadınlarla müzakirə edilən dolanışıq vasitələrinin bərpası variantları aşağıdakıları əhatə edirdi:

- Bazarlarda satılan malların qiymətinin artırılması üçün süd və ətin emalı üzrə texniki təlimlər.
- Səbət toxuması, tikiş və oxşar fəaliyyətlər üçün təlim və materialların təmin edilməsi.
- Təsərrüfatların bağ sahələrindən tərəvəz və xırdabuynuzlu mal-qaranın məhsuldarlığının artırılmasına yardım
- Kiçik bazar köşkünün/mağazanın yaradılmasına köməklik.
- Digər - və hansı yardımın olacağını aydın şəkildə göstərmək üçün sorğu veriləcək.

Qadınlarla müzakirə edilən dolanışıq vasitələrinin bərpası variantları aşağıdakıları əhatə edirdi:

- Qadınlarla müzakirə edilən dolanışıq vasitələrinin bərpası variantları.

- Digər - və hansı yardımın olacağını aydın şəkildə göstərmək üçün sorğu keçiriləcək veriləcək.

Dövlət məmurları ilə maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi fəaliyyətlərinin xülasəsi əlavə 1-də və yerli fermerlərlə maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi fəaliyyətlərinin xülasəsi əlavə 2-də verilmişdir.

Fevralın 26-da təsire məruz qalmış insanlarla məsləhətləşmə görüşləri keçirildi, bu görüşlər vasitəsilə layihə komandası təklif olunan YVBP tədbirlərini müzakirə etmək üçün 12 fermer, çoban və qadınla görüşə bildi. Bu görüşün təfərrüatlı qeydləri əlavə 4-də verilmişdir.

Alınan şərhlər əsasında hesabat yenilənib və martın 9-da keçirilən iclasda açıqlanıb. Görüşdə 11 fermer iştirak edib. Ərazidə olduqlarına görə bütün çobanlar yığıncaqda iştirak edə bilməyiblər. Tikinti işlərinə yaxın vaxtlarda başlanacağı üçün onların bəziləri artıq yaylaqlara çıxıblar. Layihə qrupu otlaq sahəsinə baş çəkərək 4 çoban ailəsi ilə məşğul olub və 4 nəfər qadınla ayrı-ayrılıqda söhbət edib.

Martın 9-na dair təfərrüatlı qeydlər və tapşırıqların reyestrləri əlavə 5-də verilmişdir. Görüş zamanı fermerlər layihənin necə davam edəcəyi, tikintilərə nə vaxt başlanılacağı, YVBP komitəsinin necə yaradılacağı barədə suallar verdilər və bildirdilər ki, onların komitəyə öz nümayəndələrini seçə bilməsi vacib idi. Onların əsas narahatlıqları heyvan yemi təchizatının qısa qədər verilib-verilməməsi (çünki layihə o vaxta qədər başlamasaydı, onlar öz yemlərini almalı olacaqdılar və bunu əvvəlcədən bilməli idilər), kompensasiyanın qısa qədər alınma bilməsini, nağd pul, əraziyə boru kəməri ilə su gətirmək imkanının olub-olmamasını əhatə edirdi. Onlara izah edildi ki, fermerlərin torpaqları itirməmişdən əvvəl vaxtında və keyfiyyətli heyvan yemi almasını təmin etmək üçün ən qısa zamanda YVBP komitəsi yaradılmalı, layihə siyasəti olaraq nağd kompensasiya ödənilməlidir. həm layihə, həm də icma üçün əraziyə su verilir, lakin onun həyata keçirilməsinin mümkünlüyü hələ də araşdırılır. Bir çoban onun səhvən “çoban” kimi qeydiyyatı alındığını bildirdi və “fermer” kimi qeyd olunmasını xahiş etdi. Layihə komandası məsələyə baxacaqlarını bildirdi. Digər suallar heyvan tövlələrinə yardım üçün ayrılan vəsaitin artırılması imkanının olub-olmaması və layihənin əməliyyat zamanı onları daimi iş imkanları ilə təmin edə biləcəyi ilə bağlı idi.

Təlimlər zamanı qadınlar bir daha təlimlərin və digər YVBP tədbirlərinin onların ehtiyaclarını və mövcud şəraiti nəzərə almasının vacibliyini qeyd etdilər. Onlar vurğuladılar ki, seminarlar evlərindən uzaqda təşkil edilsə, onlar iştirak edə bilməyəcəklər. Bir qadın qeyd etdi ki, o, geyim modeli ilə məşğuldur, lakin onun tikiş maşını olmadığı üçün paltarları tikmək üçün dərziyə verməli olur. Buna görə də o, əvvəllər təklif olunan tikiş maşını və avadanlıqlarla təmin olunmaq kimi layihənin dəstəyini həqiqətən yüksək qiymətləndirirdi.

5.3 YVBP haqqında məlumat vermək üçün məlumat və açıqlama vasitələri

YVBP-nin hazırlanması zamanı həyata keçirilən maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi fəaliyyət zamanı məlumatın açıqlanması alətlərindən istifadə edilmişdir. Onların hamısı azərbaycan dilinə tərcümə edilmiş və kağız nüsxələrdən istifadə etməklə şifahi və əyani şəkildə təqdim edilmişdir:

- Layihə sahəsinin, HÖX və giriş yolunun yerini göstərən böyük layihə məlumat plakati;
- Layihə haqqında məlumat vərəqəsi
- Şikayətlərin baxılması mexanizmi vərəqəsi; və
- YVBP-ni həyata keçirmək üçün istifadə olunacaq gələcək komitənin tərkibinin təfərrüatları ilə birlikdə uyğunluq və hüquqlar matrisinin şifahi xülasəsi.

YVBP-nin hazırlanması zamanı həyata keçirilən hər bir qarşılıqlı əlaqə zamanı şikayətlərin baxılması mexanizmi haqqında məlumatlılığın artırılması və layihə haqqında məlumatların yayılması və müzakirəsi üçün fürsət kimi istifadə edilmişdir. Bu günə kimi heç bir şikayət daxil olmayıb.

5.4 YVBP açıqlanması zamanı maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi üzrə tədbirlər

YVBP layihəsi hazırlandıqdan sonra, yekun variantın hazırlanması üçün YVBP-nın açıqlanması üzrə bir sıra maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi tədbirləri həyata keçiriləcək. Bu fəaliyyətlərə aşağıdakılar daxildir:

- Layihəni müzakirə etmək, qanuni şərtləri izah etmək, yazılı müqavilələrlə əlaqəli mövqə və LİEƏŞ-nin torpağın təsnifat statusu ilə əlaqədar olaraq torpaq kompensasiyasını təmin edə bilməməsi ilə bağlı suallara cavab vermək üçün LİEƏŞ, Energetika Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Ekologiya Nazirliyi və Azərbaycanın regional dövlət qurumlarının (Qaradağ Rayon İH, Abşeron Rayon İH və Qobustan bələdiyyəsi) nümayəndələri ilə fermerlər və çobanlarla ilkin görüş.
- Uyğunluq və hüquqlar matrisini müzakirə etmək, YVBP-na daxil edilmiş dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin yekun dəstini daha ətraflı müzakirə etmək və layihənin cari vəziyyəti haqqında əlavə yenilənmiş məlumat təqdim etmək üçün layihədən təsirə məruz qalan hər bir ailə ilə üzbəüz görüş.

YVBP layihəsi haqqında məlumatın açıqlanmasına kömək etmək üçün aşağıdakı alətlərdən istifadə olunacaq (hamısı Azərbaycan dilinə tərcümə olunub):

- YVBP-nın qeyri-texniki xülasəsi (3-5 səhifə)
- Şikayətlərin baxılması mexanizmi vərəqəsi
- Aşağıdakılar üzrə ictimai görüşlər üçün mövzuya aid vərəqələr/plakatlar:

- o Layihənin dizaynı, məqsədi, qrafiki və kreditor standartları;
- o Uyğunluq və hüquq matrisi;
- o Dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirləri;
- o Gələcək monitoring və qiymətləndirmə fəaliyyətləri; və
- o YVBP komitəsinin tərkibi, funksiyası və davam edən fəaliyyəti.

QEYD: Bütün gələcək qarşılıqlı əlaqələr zamanı Masdarın şikayət mexanizminin tərffüatları açıqlanacaq ki, bu da hər hansı narahatlıq və ya şikayətləri ilkin mərhələdə qaldırmaq, qeydə almaq, araşdırmaq və həll etmək üçün istifadə olunacaq.

6. Layihənin təsirə məruz qalmış şəxslərinin sosial-iqtisadi göstəriciləri

Layihə sahəsi Energetika Nazirliyi tərəfindən idarə olunan mövcud neft və qaz konsessiya ərazisində yerləşir. Bu bölgədəki bütün torpaqlar "sənaye" torpaqları kimi təsnif edilir və Energetika Nazirliyinin tabeliyindədir. Nəzərdə tutulan giriş yolunun digər tərəfində qərbdə, heyvanların regional hərəkətini məhdudlaşdıran hasarlanmış milli park yerləşir.

Layihə sahəsi daxilindəki torpaqlar qış otlığı kimi oktyabrdan aprel ayına qədər istifadə olunur, baxmayaraq ki, bəzən ayrı-ayrı fermerlərin və çobanların gəliş və gediş tarixləri dəyişir və bu, mövcud hava şəraitindən asılıdır.

YVBP-nın hazırlanması zamanı fermerlər və hökumət nümayəndələri ilə maraqlı tərəflərin cəlb edilməsinin nəticələrinə əsasən, layihə sahəsindən 5 km məsafədə yerləşən təsərrüfatları olan cəmi 16 fermer var. 16 nəfərdən dördünün yazılı müqaviləsi var (heç biri hüquqi qüvvəyə malik deyil), o cümlədən Əli Süleymanov (5-ci Fermer) torpaqları qeyri-rəsmi olaraq 7 fermerə sub-icarəyə verir. Bu, ümumilikdə 11 fermer layihəsindən təsirə məruz qalmış ev təsərrüfatlarının mövcudluğunu əks etdirir. Layihə sahəsindən 5 km məsafədə daha 5 fermer layihə sahəsi daxilində torpaqdan ümumiyyətlə istifadə etmir və bu ev təsərrüfatlarına təsir etməyəcək.

Yuxarıda göstərilən bütün yazılı müqavilələr hüquqi cəhətdən etibarlı deyil. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin fermerlərə icarə müqavilələri vermək səlahiyyəti yoxdur, çünki torpaq tarixən (və hələ də) yalnız sənaye istifadəsi üçün təsnif edilir. Bu torpaq üzərində qərar qəbul etmək səlahiyyətinə malik olan yeganə qurum Energetika Nazirliyidir və digər qurumların verdiyi bütün sənədlər etibarsızdır.

Fermerlərin iddia etdiyi yazılı müqavilələrin məzmun xülasəsi cədvəl 6.1-də verilmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, bu məlumat maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi tədbirləri zamanı birbaşa fermerlərlə müzakirələr və qeyri-hüquqi yazılı sənədlərin araşdırılması yolu ilə əldə edilmişdir.

Fermerlər və çobanlarla maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi tədbirləri göstərdi ki, bir neçə fermerin kənd təsərrüfatı ilə əlaqəli olmayan tam maaşlı işi var və onlar ərazidə yaşayırlar, bunun əvəzinə mal-qaralarını saxlamaq üçün çobanları işə götürürlər. Sosial-iqtisadi sorğuların məlumatlarının cədvəl şəklində xülasəsi cədvəl 6.2-dən 6.7-dək verilmişdir.

Cədvəl 6.1. Fermerlərin yazılı müqavilələrinin xülasəsi

Yazılı müqavilə / Ferma Nömrəsi / Xəritə ID nömrəsi	Yazılı müqavilədə adı	Fermerin adı	Onlar arasındakı əlaqə (adlar fərqlidirsə)	Ərazi əhatə dairəsi (m ²)	Yazılı müqavilənin başlama tarixi	Yazılı müqavilənin bitmə tarixi	Son ödəniş tarixi və məbləği (AZN)	Yazılı razılaşmanı verən dövlət idarəsi icarənin hüquqi qüvvəsi	Yazılı müqavilənin tarixi	Hər hansı digər müvafiq məlumat
Fermer 1 Ferma 61 ID-19	Mehdiyev Həsənخان	Mehdiyev Həsənخان	Eyni adam	1297.94 ha	12 yanvar 2021	12 yanvar 2022	3000 AZN (müqavilədə qeyd olunub-illik icarə haqqı ödənilməlidir). Çəklə ödəniş: 2019-cu ildə 5000 AZN ödəyib 2021-ci ildə 1000 AZN ödəyib	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin strukturuna daxil olan "Azəraqrar Dövlət İstehsalat və Emal Birliyi" MMC ("Azəraqrar Dövlət İstehsalat və Emal Birliyi" MMC). Hüquqi cəhətdən etibarlı deyil.	12 yanvar 2021	Fermer bildirib ki, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin strukturuna daxil olan bu qurumla müqaviləni hər il yeniləyir.
Fermer 2 Ferma 55 ID-1	Manafov Əliqardaş	Manafov Baxış	Ata (icarəni miras alıb)	1095.7 ha	04 Dekabr 2003	04 Dekabr 2023 (20 illik kirayə verilir)	3000 AZN (müqavilədə göstərilib-20 illik icarə üçün birdəfəlik ödəniş) Çəklə ödəniş: 2003-cü ildə - 200 AZN 2009-cu ildə 400 AZN	Abşeron rayon Qobu Dəvəçilik Damazlıq Müəssisəsi (Abşeron Rayon Qobu Dəvəçilik Müəssisəsi) Hüquqi cəhətdən etibarlı deyil.	04 Dekabr 2003	Fermerin sözlərinə görə, heç bir ödəniş etmirlər. Səbəb odur ki, o, öz qoyunlarından əlavə, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin tabeliyində olan bir qurumun dövlət qoyunlarını/mal-qarasını da otarır.
Yazılı müqavilə / Ferma Nömrəsi / Xəritə ID nömrəsi	Yazılı müqavilədə adı	Fermerin adı	Onlar arasındakı əlaqə (adlar fərqlidirsə)	Ərazi əhatə dairəsi (m ²)	Yazılı müqavilənin başlama tarixi	Yazılı müqavilənin bitmə tarixi	Son ödəniş tarixi və məbləği (AZN)	Yazılı razılaşmanı verən dövlət idarəsi icarənin hüquqi qüvvəsi	Yazılı müqavilənin tarixi	Hər hansı digər müvafiq məlumat

Fermer 5 Ferma 54 ID-33	Əzizov Xanəzim (mərhum)	Əli Süleymanov	İcarəyə götürənin müqaviləyə keçməsindən sonra icarəni götürmüş icma üzvü	1044.14 ha	30 yanvar 2015	30 yanvar 2025 (10 illik icarə)	2,111 AZN (müqavilə üzrə illik) Çəklə ödəniş: 2015-ci ildə 2365 AZN ödəyib 2016-cı ildə 2365 AZN ödəyib	Abşeron Rayon İcra Hakimiyyəti Hüquqi cəhətdən etibarlı deyil.	30 yanvar 2015	Fermerin sözlərinə görə, belə bir vəziyyət yaranıb (bu, RİH tərəfindən təsdiqini tapmayıb): Əzizov Xanəzim oğlunun ölümündən sonra kənd sakinləri Əli Süleymanovun bu təsərrüfatı idare etməyə namizədliyini irəli sürüblər, lakin müqaviləni yenidən rəsmiləşdirərkən ondan imtina edilib. O, məhkəməyə müraciət etsə də, işi uduzub. Fermerin sözlərinə görə, hələ də torpağın illik ödənişini edir və bu pul da qəbul edilir.
Yazılı müqavilə / Ferma Nömrəsi / Xəritə ID nömrəsi	Yazılı müqavilədə adı	Fermerin adı	Onlar arasındakı əlaqə (adlar fərqlidirsə)	Ərazi əhatə dairəsi (m²)	Yazılı müqavilənin başlama tarixi	Yazılı müqavilənin bitmə tarixi	Son ödəniş tarixi və məbləği (AZN)	Yazılı razılaşmanı verən dövlət idarəsi İcarənin hüquqi qüvvəsi	Yazılı müqavilənin tarixi	Hər hansı digər müvafiq məlumat
Fermer 4 Ferma 57 ID-31	İbrahim İbrahimov	Əlicüvan İbrahimov	Atası	1106.62 ha	21 May 2016	Uzun müddətli (Ömürlük)	860 AZN (ödəniş 6 oktyabr 2003-	Regional hökumət dövlət qurumunun bir hissəsi olan	21 may 2016-cı il tarixli	Fermer 2003-cü ildə onunla icarə müqaviləsi

							cü il tarixli 3 sayılı müqavilə əsasında 20 oktyabr 2003-cü il tarixində həyata keçirilmişdir)	"MMC". Hüquqi cəhətdən etibarlı deyil.	məktub	bağlamış "Etalon-ME" MMC-dən məktub təqdim edib. 2016-cı ildə həmin qurum ona icarədən ömürlük istifadə üçün köçürmə məktubu təqdim edib.
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--------	---

Cədvəl 6.2. Ev təsərrüfatının ümumi vəziyyətinin xülasəsi

Parametr	Fermer ev təsərrüfatları (11)	Çoban təsərrüfatları (14)	Cəmi
Ailə başçısı olan qadınların sayı	Heç biri	Heç biri	Heç biri
Məcburi köçkün ailələrinin sayı	Heç biri	Heç biri	Heç biri
Tək valideynli ailələrin sayı	1	1	2
Yaşlıların oxuyub yaza bilmədiyi ev təsərrüfatlarının sayı	1	1	2
Azərbaycan millətindən olmayan ev təsərrüfatlarının sayı	Heç biri	Heç biri	Heç biri
Evdə azərbaycanca danışa bilməyən ev təsərrüfatlarının sayı	Heç biri	Heç biri	Heç biri

Yuxarıdakı məlumatlar göstərir ki, LTMQET-ları arasında qadın başçıları və ya məcburi köçkünlər yoxdur. Yetkinlərin oxuyub yaza bilmədikləri 2 ailə və tək valideynli 2 ailə var. Bu tip ev təsərrüfatları YVBP üçün tətbiq olunan həssaslıq meyarları ilə əhatə olunur.

Cədvəl 6.3. Ev təsərrüfatlarının torpağa çıxışı

Parametr	Fermer ev təsərrüfatları	Çoban təsərrüfatları	Cəmi
Yalnız 1 torpaq sahəsinə çıxışı olan ev təsərrüfatlarının sayı	10	12	22
1-dən çox torpaq sahəsinə çıxışı olan ev təsərrüfatlarının sayı	1	2	3

Yuxarıdakı məlumatlar göstərir ki, ev təsərrüfatlarının əksəriyyətinin yalnız bir torpaq sahəsinə çıxışı var. Fermer və çoban təsərrüfatları arasında torpağa çıxış imkanı olan ev təsərrüfatlarının nisbi faizində əhəmiyyətli fərqlər yoxdur.

Cədvəl 6.4 Ev təsərrüfatlarının su və kanalizasiyaya çıxışı

Parametr	Fermer ev təsərrüfatları	Çoban təsərrüfatları	Cəmi
Başqa su təchizatı olmadığı üçün su almaq məcburiyyətində qalan ev təsərrüfatlarının sayı	1	14	25
Ev ərazisində sanitari avadanlığı olmayan ev təsərrüfatlarının sayı (açıq defekasiya)	9	14	23

Yuxarıdakı məlumatlar göstərir ki, ev təsərrüfatlarının əksəriyyəti kanalizasiya qurğusunun olmaması səbəbindən su almağa və açıq defekasiyadan istifadə etməyə məcburdur. Fermer və çoban təsərrüfatları arasında torpağa çıxış imkanı olan ev təsərrüfatlarının nisbi faizində əhəmiyyətli fərqlər yoxdur.

Cədvəl 6.5. Ev təsərrüfatına son xarici təsirlər və atılan addımlarla bağlı təcrübəsi

Parametr	Fermer ev təsərrüfatları	Çoban təsərrüfatları
Son bir ildə xarici təsire məruz qalmış ev təsərrüfatlarının sayı	8 (Quraqlıq və ya gec yağışlar) 0 (daşqınlar) 0 (Kənd təsərrüfatı vəsaitlərinin çatışmazlığı) 1 (Heyvandarlıq zərərvericiləri/xəstəlikləri) 0 (inamsızlıq/zorakılıq) 0 (Ailə üzvü xroniki xəstədir) 0 (işləyən ailə üzvünün ölümü) 0 (COVID-19)	12 (Quraqlıq və ya gec yağışlar) 0 (Daşqınlar) 0 (Kənd təsərrüfatı vəsaitlərinin çatışmazlığı) 0 (Heyvandarlıq zərərvericiləri/xəstəlikləri) 0 (inamsızlıq/zorakılıq) 0 (Ailə üzvü xroniki xəstədir) 0 (işləyən ailə üzvünün ölümü) 0 (COVID-19)
Təsirlər baş verdikdə ev təsərrüfatları nə etmişdir	4 (Həmişəkindən daha çox heyvan satıldı) 0 (Səhiyyə və təhsil xərclərinin azaldılması) 1 (Kənd təsərrüfatı məhsulları üzrə azaldılmış xərclər) 5 (Həmişə olduğundan daha çox borc götürdüm) 0 (Uşaqları məktəbdən uzaqlaşdırdı) 2 (Satılan heyvanlar) 2 Digər (dəqiqləşdirin)	9 (Həmişəkindən daha çox heyvan satıldı) 0 (Səhiyyə və təhsil xərclərinin azaldılması) 0 (Kənd təsərrüfatı məhsulları üzrə azaldılmış xərclər) 2 (Həmişəkindən daha çox borc götürülmüşdür) 0 (Uşaqları məktəbdən uzaqlaşdırdı) 2 (Satılan heyvanlar) 1 Digər (dəqiqləşdirin)

Yuxarıdakı məlumatlar LTMQET-ların həyatına təsir edən xarici şokun keçən ilki quraqlıq olduğunu göstərir. Həm fermer, həm də çoban təsərrüfatları həyat səviyyələrini qorumaq üçün həmişəkindən daha çox heyvan satmalı oldular. Fermerlərin kreditə çıxışı çobanlarla müqayisədə daha yüksək ola bilər, çünki fermerlər quraqlıq nəticəsində borc götürmüşlər. Bu, çoban təsərrüfatlarında eyni dərəcədə mövcud olmaya bilən seçimdir.

Table 6.6. Ev təsərrüfatlarının enerji mənbələri

Parametr	Fermer ev təsərrüfatları	Çoban təsərrüfatları
Məişət işıqlandırmasının əsas mənbəyi	7 (yağ/kerosin) 0 (Qaz) 7 (Şam) 1 (Batareya/məşəl) 1 (Günəş) 1 (Elektrik) 0 (paraffin) 0 (odun) 7 (Digər - generator, heyvan yağı, çırağ, peyin)	12 (yağ/kerosin) 0 (Qaz) 4 (Şam) 0 (Batareya/məşəl) 0 (Günəş) 1 (Elektrik) 0 (paraffin) 0 (odun) 13 (Digər – lampa, generator, fənər, heyvan)

		yağı)
Məişətdə yemək bişirmək üçün əsas enerji mənbəyi	4 (yağ/kerosin) 0 (Qaz) 0 (Elektrik) 0 (parafin) 5 (odun) 0 (Kömür) 8 (Heyvan qalığı / qurudulmuş mal peyini) 0 (məhsul qabığı/qalıqları) 2(Digər -evdən yemək gətirmək, qaz balonu)	1 (yağ/kerosin) 1 (qaz balonu) 0 (Elektrik) 0 (parafin) 5 (odun) 0 (Kömür) 5 (Heyvan qalığı / qurudulmuş mal peyin) 0 (məhsul qabığı/qalıqları) 9 (Digər – qaz balonu, qaz şüşəsi, generator)

Yuxarıdakı məlumatlar göstərir ki, ev təsərrüfatlarının əsas işıqlandırma mənbəyi neft/kerosin lampaları, batareyalar və generatorlar/heyvan piyi/peyindədir. Fermer ev təsərrüfatlarının daha çox hissəsi çoban təsərrüfatları ilə müqayisədə batareyaya və günəş enerjisindən istifadə edir. Yemək bişirmə enerjisinin əsas mənbəyi ilə əlaqədar olaraq, həm fermer, həm də çoban təsərrüfatlarında əsasən yağ/kerosin, odun və qurudulmuş heyvan peyindən istifadə olunur. İki növ ev təsərrüfatları arasında ciddi fərqlər yoxdur.

Cədvəl 6.7. Ev təsərrüfatının gəlir və xərcləri

Parametr	Fermer ev təsərrüfatları	Çoban təsərrüfatları
Ailənin aylıq gəliri (AZN)	0 = 0 – 250 3 = 251 – 500 4 = 501 – 1,000 0 = 1,001 – 1,500 1 = 1,501 – 2,000 1 = 2,001 – 2,500 0 = 3,001 – 3,500 0 = 5000-dən yuxarı 2 Bilmirəm/ cavab verməkdən imtina etdi	4 = 0 – 250 3 = 251 – 500 7 = 501 – 1,000 1 = 1,001 – 1,500 1 = 1,501 – 2,000 1 = 2,001 – 2,500 0 = 3,001 – 3,500 0 = 5000-dən yuxarı 2 Bilmirəm/ cavab verməkdən imtina etdi
Ev təsərrüfatlarının əsas gəlir mənbəyi	0 (Özünüməşğulluqdan mənfəət) 3 (Dövlət maaşı) 3 (Özəl şirkət maaşı) 2 (Heyvandarlıq və ya heyvandarlıq məhsullarının satışı) 0 (Bazarda məhsul satışı) 0 (Yabanı bitkilərin satışı) 0 (Vəhşi heyvanların tutulması) 3 (Digər- pensiya)	0 (Özünüməşğulluqdan mənfəət) 1 (Dövlət maaşı) (Özəl şirkət maaşı) 12 (Heyvandarlıq və ya heyvandarlıq məhsullarının satışı) 0 (Bazarda məhsul satışı) 0 (Yabanı bitkilərin satışı) 0 (Vəhşi heyvanların tutulması) 0 (Digər -pensiya)
Ev təsərrüfatlarının xərclərinin əsas kateqoriyası	3 Birinci ən böyük xərc maddəsi qidadır. 8 İkinci ən böyük xərc maddəsi heyvan yemi/sudur.	8 Birinci ən böyük xərc maddəsi qidadır. 6 İkinci ən böyük xərc maddəsi heyvan yemi/sudur.
Əhəmiyyətli borcu olan ev təsərrüfatlarının sayı	2	2
Kreditin səbəbi	0 (Sağlamlıq xərclərini ödəmək üçün) 0 (borca görə daha erkən krediti ödəmək üçün) 2 (mal-qaraya yem yem almaq üçün) 0 (Təhsil xərclərini ödəmək üçün) 0 (Ev tikmək və ya təmir etmək üçün) 0 (Digər müəyyənləşdirin)	0 (Sağlamlıq xərclərini ödəmək üçün) 0 (borca görə daha erkən krediti ödəmək üçün) 2 (mal-qaraya yem yem almaq üçün) 0 (Təhsil xərclərini ödəmək üçün) 0 (Ev tikmək və ya təmir etmək üçün) 0 (Digər müəyyənləşdirin)

Yuxarıdakı məlumatlar göstərir ki, fermerlərin orta göstəricisi çobanlarla müqayisədə ümumiyyətlə daha yüksəkdir, 2 çoban ailəsinin aylıq gəliri ən aşağı diapazona malikdir. Fermer təsərrüfatları, adətən gəliri yalnız mal-qaradan asılı olan çoban təsərrüfatları ilə müqayisədə mal-qara saxlamaq, eləcə də dövlət/özl sektorlardan aldıkları maaşlar və pensiya almaq imkanı da daxil olmaqla daha geniş gəlir mənbələrinə malikdirlər. Bütün hallarda həm fermer, həm də çoban ailələrinin ən yüksək və ikinci ən yüksək xərci həm qida, həm də heyvan yemi/sudur. Heç bir fərq yoxdur. Ev təsərrüfatlarının borclanmasının əsas səbəbi mal-qara üçün yem almaqdır.

Beləliklə, sosial-iqtisadi sorğu zamanı toplanmış məlumatlardan aydın olur ki, çoban təsərrüfatları fermer təsərrüfatları ilə müqayisədə xarici dəyişikliklər mənbələrinə (məsələn, torpağa girişin məhdudlaşdırılması, quraqlıq, heyvan yeminin artması və s.) daha həssasdır, baxmayaraq ki, hər iki növ ev təsərrüfatları dolanışq vasitələri ilə bağlı çox oxşar çətinliklərlə üzləşirlər. Həmçinin aydın olan odur ki, ev təsərrüfatlarının hər iki növü yaşayış vasitəsi kimi yalnız torpaq sahələrinə ümid edirlər, çox az təsərrüfatların alternativ torpaq sahəsi mövcuddur. Fermerlərin çobanlarla müqayisədə daha geniş gəlir mənbəyi var.

Maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi tədbirləri zamanı toplanmış əlavə məlumat ilkin şərtlərin xülasəsinə əlavə edilmək üçün arxa tərəfdə təqdim olunur.

Fermerlər mal-qaralarına baxmaq üçün çobanları işə götürərkən yalnız şifahi razılışmadan istifadə edirlər. Əgər fermer və çoban arasında yazılı müqavilə bağlanarsa, o zaman onlar vergi ödəməli və çobanlar üçün digər imtiyazları təmin etməlidirlər, buna görə də fermerlər yalnız şifahi razılışmalara istinad edirlər. Fermerlərin bir çoxu Bakı şəhərinin kənarında və ya Qobustan qəsəbəsində yaşayır, çobanları isə fermadakı əlaçılarda və əsas yaşayış yerlərində yaşayırlar. Bu tikililər fermer tərəfindən təmin edilir, saxlanılır və çoban işlədiyi müddətdə istifadəsinə icazə verilir. Çoban adətən ailəsinin yanında qalır və bütün mal-qara ləvazimatları (hasarlar, çəpərlər və s.) çobana verilir və ona məxsusdur.

Bəzən çobanlar fermerin böyük ailəsinin bir hissəsini təşkil edirlər. Çobanlar iri yük maşınları və nəqliyyat vasitələri ilə bütün mal-qara sürüsü ilə (özlərinin və fermerin heyvanları) əhəmiyyətli dərəcədə dəyişən yay otlaqlarına keçirlər. Çobanların ailələri bir yerdə olmaq üçün çobanla birlikdə köçür. Yay aylarında fermerlər başqa gəlir mənbələrinə malik olduqları üçün adətən eyni yerdə qalırlar (aşağıya bax) və yay otlaq sahəsinə vaxtaşırı baş çəkirlər. Heyvan sürüsü köçürüldükdə, bütün heyvanların köçürülməsi adətən 2-3 həftə çəkir. Çobanların qadınları və uşaqları adətən növbəti yaşayış yerini təyin etmək üçün əvvəlcədən köçür və bütün heyvanlar daşınarkən evin kişisinin (çobanın) gəlməsini gözləyirlər.

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, bəzi fermerlərin rəsmi məşğulluğu və digər gəlir mənbələri, o cümlədən neft və qaz sənayesində işləri var və buna görə də, adətən yeganə gəlir mənbəyi kimi maldarlığa güvənən çobanlarla müqayisədə, xarici mənbələrin onların dolanışq vasitələrini dəyişməsinə qarşı daha davamlıdırlar. İşləyən çobanların bəzilərinin əmək haqqı nağd pulla deyil, mal-qara ilə, digərlərininki isə nağd şəkildə ödənilir. Çobanlar onlara torpağa çıxış imkanı verən fermerlərə güvənir və bu mənada onlar "icarəyə götürənlərdir" və bununla da işini itirdikdə və ya başqa yerə köçmək qərarına gəldikdə, onların torpağa çıxışı ləğv edilir. Çobanlar tez-tez bölgələrə köçür və oradan gedir, bəziləri başqa yerlərdə daha yaxşı iqtisadi imkanlar axtarmağa qərar verir, digərləri isə uzun müddət qalır. Çobanların da adətən öz mal-qaraları olur və sosial-iqtisadi sorğulara əsasən təxmin edilir ki, fermerlə əlaqəli ümumi sürünün 20%-i çobanın, qalan 80%-nin isə fermerin mülkiyyətindədir.

Maraqlı tərəflərin iştirakı ilə bağlı qeydlərin nəzərdən keçirilməsi layihə sahəsində və ətraf regionda torpaq əsaslı dolanışq vasitələri ilə bağlı aşağıdakı ardıcıl problemləri müəyyən etmişdir:

- Su çatışmazlığı. Ev təsərrüfatları adətən içməli su, həmçinin mal-qara üçün istifadə olunan suyun almağa məcbur olurlar. Fermerlər layihə sahəsində qrunt sularının şəraiti ilə tanışdırlar və suyun turşu reaksiyalı olduğunu və quyulardan istifadə zamanı yerdən neft və qazın çıxmasının mümkün olduğunu bildirmişlər.
- Keyfiyyətsiz otlaqlar. Layihə sahəsində və ya daha geniş bölgədə sıx bitki örtüyü sahələri yoxdur və ümumiyyətlə, torpaq nisbətən aşağı məhsuldarlığı təmin edir. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi LİEƏŞ-yə bildirdi ki, torpağın hər hektardan kq-la məhsuldarlığına əsasən, əvəzedici yemin illik

qiyməti 15.000 ABŞ dolları təşkil edir. Həm fermerlər, həm də çobanlar bildirdilər ki, quraqlıq şəraiti heyvandarlıq üçün yararlı olan otlaqların sayının azalması ilə nəticələnir.

- Elektrik enerjisinə çıxış yoxdur. Bir qayda olaraq çobanlar qış aylarında təsərrüfat tikililərində yaşayır və evin işıqlandırılması bir problem olaraq qalır, çünki ev təsərrüfatlarının əksəriyyəti kerosin lampalarından istifadə edir.
- Heyvan yeminin alınması. Maraqlı tərəflərin görüşləri zamanı qış aylarında heyvan yemi ilə təmin olunma problemi tez-tez qeyd olunurdu ki, bu da heyvandarlıq üçün yemin alınma qiymətinin yüksək olmasını əks etdirir.
- Zəif giriş yolları. Qış aylarında güclü yağışlar nəticəsində giriş yolları palçıqlı olur və bu da avtomobillərin hərəkətinə mane olur. Bu, xüsusilə kiçik avtomobillər üçün çətinləşir.
- Regionda mobil telefonlarının əhatə dairəsi çox zəifdir və bu, çobanların və fermerlərin öz ailələri, bir-biriləri və ümumiyyətlə başqaları ilə ünsiyyətinə imkan vermir.
- Odun yemək bişirmək və evdə istiliyi təmin etmək üçün istifadə olunur. Yerli ərazidə ağacların olmaması səbəbindən bu yanacaq mənbəyini əldə etmək getdikcə çətinləşir.
- Yun və ət kimi digər heyvan məhsəli məhsullar üçün heyvandarlıq bazarlarına çıxış. Bu, fermerlərin və çobanların gəlirlərini məhdudlaşdırır bilər, çünki bazarlar adətən məhsul satmaq üçün rəqabət mühiti olan Bakıdadır.

7 Layihənin potensial təsirləri və həssaslıq meyarları

7.1 Layihənin təsiri

Bu bölmənin məqsədi layihənin baş verməsi gözlənilən təsirlərinin təsvirini təqdim etməkdir. Ərazidən örüş üçün istifadə edən bütün fermerlər və çobanlar zərər çəkmiş insanlar hesab edilir.

Sosial-iqtisadi sorğunun nəticələrinə əsasən hər bir LTMQET-da olan insanların sayı cədvəl 7.1-də verilmişdir. Fermer və çoban təsərrüfatlarına istinadlar şəkil 1.1-də istifadə olunanlarla eynidir. 1-0 ilə bitən hər bir kod fermeri, aşağıdakı rəqəmlər isə çobanları göstərir. Məsələn, LTMQET 1-0 şəkil 1.1-də F1-də yaşayan fermeri göstərir. LTMQET1-1, LTMQET1-2 və LTMQET1-3 F1-də yaşayan çobanları və LTMQET1-0 üçün işçiləri göstərir.

Qoyun, keçi və inəyin gündəlik yem tələbləri əsasında və cədvəldə hər bir fermer və çoban təsərrüfatı üçün gündəlik yem ehtiyacı hesablanır. Sonra torpaqdan həm qışda, həm də yayda istifadə edən 1 fermer üçün (yalnız qışda istifadə edənlərdən fərqli olaraq) həmin rəqəm 2-yə vurulur və bu məbləğdən istifadə edərək hər bir fermer və çoban üçün istifadə nisbətini hesablayırlar. İki fermer LTMQET1-0 və LTMQET3-0 əraziyə nisbətən yaxındır və etibarsız olsa da, onların sənədləri göstərir ki, onlar istifadə etdikləri torpaqların 10%-dən çoxunu itirirlər. Buna görə də, bu təsərrüfatlardakı beş fermer və çoban əhəmiyyətli dərəcədə təsirlənmiş hesab edilir və onların kompensasiya məbləği ikiqat artırılır. Cədvəl 7.1-də LTMQET-lar, əhəmiyyətli dərəcədə təsire məruz qalmış insanlar və kompensasiya hüququ haqqında məlumatın xülasəsi göstərilir.

7.1 Cədvəl LTMQET-lar, əhəmiyyətli dərəcədə təsirə məruz qalmış insanlar və kompensasiya hüquqları haqqında məlumatın xülasəsi

PAH Code	Sheep	App. fodder need of sheep (assumed, kg/day)	Goats	App. fodder need of goat (assumed, kg/day)	Cow	App. fodder need of cow (assumed, kg/day)	Total feed need per day (kg)	1=using land only in winter, 2= using land both in winter and summer	Total feed need considering the seasonal use	% entitlement from the total yield	Compensation for lost fodder (USD/year)	Significance of loss (based on proximity) 1=Not close, 2=Close	Duplicated compensation for significantly affected people (USD/year)	Increased compensation to provide a minimum of 176 USD (minimum wage)	Dependence on livestock as income 1= No, 2=Yes	Is it a vulnerable HH? 1=No, 2= Yes	Vulnerable support (one-time, 1076 USD)	Monthly income as stated by the PAP (AZN)	Primary source of income	Since when they have been living in the area	
PAH-1-0	1200	2,5	200	3,5	100	12	4900	1	4900	12	1756	2	3513	3513	1		1076	2460	Other not stated	1990	
PAH-1-1	900	2,5	30	3,5	70	12	3195	1	3195	8	1145	2	2290	2290	2	2	1076	1200	Livestock	2008	
PAH-1-2	0	2,5	0	3,5	0	12	0	1	0	0	0	2	0	0	2	1	400	400	Livestock	2008	
PAH-1-3	0	2,5	0	3,5	0	12	0	1	0	0	0	2	0	0	2	2	1076	Not stated	Livestock	2008	
PAH-2-0	370	2,5	45	3,5	70	12	1922,5	1	1922,5	5	689	1	689	689	1	2	1076	565	Pension	2004	
PAH-2-1	0	2,5	0	3,5	0	12	0	1	0	0	0	1	0	0	2	2	1076	1000	Livestock	2009	
PAH-2-2	200	2,5	60	3,5	0	12	710	1	710	2	254	1	254	254	2	2	1076	600	Livestock	2008	
PAH-3-0	1000	2,5	60	3,5	80	12	3670	1	3670	9	1315	2	2631	2631	2	1		2000	Livestock	1965	
PAH-3-1	110	2,5	10	3,5	20	12	550	1	550	1	197	2	394	394	2	1		Not stated	Livestock	1965	
PAH-3-2	500	2,5	30	3,5	20	12	1595	1	1595	4	572	2	1143	1143	1	2	1076	2130	Pension	2005	
PAH-4-0	50	2,5	0	3,5	0	12	125	1	125	0	45	1	45	176	1	1		Not stated	Employment	2015	
PAH-5-0	1078	2,5	78	3,5	0	12	2968	1	2968	7	1064	1	1064	1064	1	2	1076	3500	Self-employment and government salary	2011	
PAH-5-1	500	2,5	60	3,5	7	12	1544	1	1544	4	553	1	553	553	2	2	1076	600	Livestock	Not known	
PAH-5-2	1000	2,5	50	3,5	0	12	2675	1	2675	6	959	1	959	959	2	2	1076	750	Livestock	1990	
PAH-5-3	340	2,5	60	3,5	19	12	1288	1	1288	3	462	1	462	462	2	2	1076	600	Livestock	2015	
PAH-6-0	1200	2,5	200	3,5	19	12	3928	1	3928	9	1408	1	1408	1408	2	2	1076	300	Livestock	1978	
PAH-6-1	300	2,5	20	3,5	5	12	880	1	880	2	315	1	315	315	2	2	1076	250	Livestock	1978	
PAH-7-0	2875	2,5	100	3,5	20	12	7777,5	1	7777,5	19	2788	1	2788	2788	1	2	1076	500	Other not stated	1978	
PAH-7-1	300	2,5	10	3,5	20	12	1025	1	1025	2	367	1	367	367	2	2	1076	300	Livestock	1978	
PAH-8-0	0	2,5	0	3,5	11	12	132	1	132	0	47	1	47	176	1	2	1076	Not stated	Government salary	2016	
PAH-8-1	100	2,5	10	3,5	0	12	285	1	285	1	102	1	102	176	2	2	1076	200	Livestock	2016	
PAH-9-0	200	2,5	0	3,5	0	12	500	1	500	1	179	1	179	179	1	2	1076	700	Employment	2005	
PAH-10-0	600	2,5	50	3,5	20	12	1915	1	1915	5	686	1	686	686	1	2	1076	900	Employment	2009	
PAH-10-1	0	2,5	0	3,5	0	12	0	1	0	0	0	1	0	0	1	2	1076	200	Herder employment	2009	
PAH-11-0	0		0		11	12	132		264	1	95	1	95	176	1	2	1076	460	Government salary	2005	
							Total		41849	100	15000		19986	20401		22596					

7.2 Həssas insanlar

Həssas insanlar başqaları ilə müqayisədə iqtisadi yerdəyişmənin öhdəsindən daha çətin gəldikləri üçün köçürülmə ilə bağlı xüsusi yardım tədbirləri tələb edilə bilər.

Torpağa giriş məhdudiyətləri və torpaqdan istifadənin dəyişdirilməsi yolu ilə Layihənin potensial olaraq birbaşa təsirinə məruz qala bilən həssas insanların siyahısı tərtib edilib və aşağıda qeyd olunub:

- Yaşlı şəxslər (65 və ya yuxarı yaşda olanlar kimi müəyyən edilir);
- Valideynlərinin hər ikisini itirmiş uşaqların (yetim) valideyin tərbiyəsinə cəlb olunduğu ailələr;
- Əlil uşağın və ya əlil valideynin olduğu ailələr;
- Aztəminatlı və milli yoxsulluq həddindən aşağı səviyyədə yaşayan ailə. Bu, Dövlət Statistika Komitəsi tərəfindən 2020-ci il üçün (mövcud olan ən son dərc edilmiş məlumat) aylıq gəliri 195 AZN (115 ABŞ dolları) və ya daha az olan ev təsərrüfatlarının gəliri və ya əhəmiyyətli borcu olan ailə kimi təsnif edilir.
- 14 yaşına çatmamış iki və ya daha çox uşağı böyüdən, digər qohumlarından ayrı yaşayan dul qadın;
- Uşaqları tək valideynli ailədə tərbiyə edən analar və ya atalar;
- Valideynlərdən birinin və ya hər ikisinin işsiz olduğu ailələr;
- Təkbaşına yaşayan təqaüdcülər;
- Məcburi öçkənlər (məcburi köçkün) ailəsi;
- Tərkibində sağlamlıq vəziyyəti pis olan və ya savadsız insanlar olan fermer və ya çoban təsərrüfatları; və
- Etnik mənsubiyyətinə, inancına, sağlamlıq vəziyyətinə (o cümlədən HIV/COVID-19), cinsi və ya gender oriyentasiyasına/öz şəxsiyyətinə görə cəmiyyətdə ayrı-seçkiliyə məruz qalan insanlar;

Həssaslığın təfərrüatlı təhlili Cədvəl 7.2-də verilmişdir ki, bu da yuxarıda sadalanan və potensial təsire məruz qala bilən qrupların diapazonunu əks etdirir. Sosial-iqtisadi sorğunun nəticələri daha sonra təsire məruz qalmış fermerlərin və çobanların evlərində həssas insanların olub-olmadığını müəyyən etmək üçün istifadə edilmişdir (Cədvəl 7.3-də təqdim edilmişdir). Həssas insanlara bir sıra xüsusi yardım tədbirləri göstərilir.

Cədvəl 7.2 Həssaslığın analizi

Grup	Həssaslıq mənbələri
Yaşlı insanlar (65 yaş və yuxarı).	Yaşlı insanlar gənclərlə müqayisədə iqtisadi cəhətdən az aktiv ola bilər və onların yaşayış şəraitində hər hansı dəyişikliyə daha çox həssas ola bilər. Yaşlı insanlar əhəmiyyətli dəyişikliklərlə qarşılaşdıqda daha çox psixi stress yaşaya bilərlər.
Hər iki valideynini itirmiş uşaqların (yetim) ailə tərbiyəsinə cəlb olunduğu ailələr	Əks halda iqtisadi cəhətdən fəal ola biləcək, valideynlərinin olmadığı halda yetim olan və digər qohumları ilə yaşayan LTMQİ-lər, onların sosial-iqtisadi statuslarında hər hansı dəyişikliyə xüsusilə həssas olacaqlar. Onlara yaşlı qohumlar da baxa bilər.
Əlil uşağın və ya əlil valideynin olduğu ailələr.	Yetkinlik yaşına çatmış əlil və ya azyaşlı əlil uşağı olan ailələr, zərər çəkmiş şəxsə qayğı göstərmək zərurəti ilə əlaqədar olaraq, onların sosial-iqtisadi statusunda hər hansı dəyişikliyə xüsusilə həssasdırlar.
14 yaşına çatmamış iki və ya daha çox uşağı böyüdən, digər qohumlarından ayrı yaşayan dul qadın.	İqtisadi cəhətdən fəal tərəfdaşı olmayan, uşaqlara qayğı göstərmək zərurəti ilə üzleşən dul qadın, ehtimal ki, sosial-iqtisadi statusunda hər hansı dəyişikliyə xüsusilə həssasdır.
Tək valideynli ailədə uşaqları böyüdən analar və ya atalar.	İqtisadi cəhətdən fəal tərəfdaşı olmayan tək valideynli ailələr, uşaqlara qayğı göstərmək zərurəti ilə əlaqədar olaraq, sosial-iqtisadi vəziyyətlərində hər hansı dəyişikliyə xüsusilə həssasdırlar.
Valideynlərdən birinin və ya hər ikisinin işsiz olduğu və işaxtaran kimi əhalinin məşğulluğuna kömək və sosial müdafiə mərkəzlərində qeydiyyatda olan ailələr.	İşsiz valideynlər, çox güman ki, ev təsərrüfatlarının gəlir mənbələrinin məhdud olması səbəbindən sosial-iqtisadi vəziyyətlərində hər hansı dəyişikliyə xüsusilə həssasdırlar.
Təkbaşına yaşayan təqaüdcülər.	Təqaüdcülər, çox güman ki, ev təsərrüfatlarının məhdud gəlir mənbələri səbəbindən sosial-iqtisadi vəziyyətlərində hər hansı dəyişikliyə xüsusilə həssasdırlar.
Məcburi köçkün ailəsi.	Məcburi köçkünlərin torpaq və digər resurslara çıxışı əhalinin qalan hissəsi ilə müqayisədə daha az ola bilər, çünki onlar tarixi münaqişə nəticəsində məcburi köçkün olublar.
Milli yoxsulluq həddindən aşağı səviyyədə yaşayan və ya əhəmiyyətli borcu olan ailə.	Əhəmiyyətli borcu olan ev təsərrüfatları öz dolanışq vasitələrini və həyat səviyyəsini bərpa etmək üçün təqdim edilmiş puldan istifadə etmək əvəzinə, borclarını (bir hissəsini və ya hamısını) ödəmək üçün istənilən nağd puldan istifadə edə bilərlər. Bu ev təsərrüfatlarına əlavə dəstəyə ehtiyac ola bilər. Çox aşağı gəliri olan ev təsərrüfatları da həssas hesab olunurlar, çünki onların dolanışq vasitələrində hər hansı kiçik dəyişiklik əhəmiyyətli təsirlərə səbəb ola bilər.
Tərkibində sağlamlıq vəziyyəti pis olan və ya savadsız insanlar olan fermer, çoban və ya ferma işçisi ailəsi.	Fiziki və/yaxud əqli əlilliyi və ya sağlamlıq vəziyyəti pis olan insanlar həssas ola bilər, çünki onlar layihə ilə bağlı (və layihə ilə bağlı olmayan) məşğulluq imkanlarına çıxışda və/və ya dolanışq fəaliyyəti ilə məşğul olmaqda çətinliklərlə üzleşə bilər, ona görə də qohumlarına, icma üzvlərinə, QHT-lərə və hökumətə güvənməklə öz imkanlarını məhdudlaşdırırlar. Fiziki və/və ya əqli əlilliyi və ya sağlamlıq vəziyyəti pis olan insanlar iş yerində və/və ya yerli icmada ayrı-seçkiliyə və məhdudiyətlərə məruz qala bilərlər. Bu şəraitdə differensial rəftar və/yaxud təcrid olunma sosial izolyasiyaya gətirib çıxara və bu qrupun həssaslığını gücləndirə bilər. Fiziki və/və ya əqli əlilliyi və ya sağlamlıq vəziyyəti pis olan insanlar layihə, köçürmə seçimi haqqında adekvat məlumatlandırılmaq üçün xüsusi yardım növlərinə ehtiyac duya bilər və köçürmənin icrası zamanı istifadə olunan yazılı sənədləri başa düşməyə bilərlər. Onlar həmçinin ayrı-seçkiliyə məruz qalırlar ki, bu da səhiyyə xidmətlərinə çıxışın azalmasına gətirib çıxara bilər ki, bu da bu kateqoriyadan olan həssas qrupun üzleşdiyi sağlamlıq problemlərini kəskinləşdirir.
Etnik mənsubiyətinə, inancına, sağlamlıq vəziyyətinə (HİV/COVID-19 daxil olmaqla), cinsi və ya gender yönünə/öz şəxsiyyətinə	Ayrı-seçkiliyə məruz qalan insanlar adətən cəmiyyətdə nüfuz sahibi ola, qərar qəbul etmə proseslərinə kömək edə və "dinlənilə" bilmirlər. Ayrı-seçkiliyə məruz qalan insanlar məşğulluq imkanlarını əldə etməkdə çətinlik çəkə bilər ki, bu da onların gəlir əldə etmək potensialını azaldır.

Grup	Həssaslıq mənbələri
gərə cəmiyyətdə ayrı-seçkiliyə məruz qalan insanlar.	

Cədvəl 7.3. TMQET-in xülasəsi və onların həssaslıq statusu

Yerləməsi haqda məlumat	Məişət istinadı	İnsanların ümumi sayı	Qadınların sayı	Uşaqların sayı (18 yaşa qədər)	Həssas insanların sayı (səbəbi mötərizədə, cəmi qalın şriftlə seçilmişdir)
Fermer layihəsinin təsir etdiyi ev təsərrüfatları (cəmi 11 təsərrüfat)					
F1	Mehdiyev Həsənxan fermer	7	3	0	2 (65 yaşdan yuxarı insanlar) = 2
F2	İbrahimov Əlicüvan fermer	6	3	3	1 (65 yaş və yuxarı insanlar); 1 (bir valideyn işsiz); aztəminatlı ailənin göstərilmiş aylıq gəlirinə və oradakı insanların sayına görə = 6
F3	Manafov Baxış fermer	4	1	0	
F4	Hüseynov Həmzə fermer	5	1		
F5	Əli Suleymanov fermer	7	2	0	1 (1 əlilliyi olan şəxs), 7 (Mal-qara üçün ərzaq almaq zərurəti ilə əlaqədar xeyli borcu olan ailə); aztəminatlı ailənin göstərilmiş aylıq gəlirinə və oradakı insanların sayına görə = 7
F6	Murad Abdulayev fermer	4	2	2	1 (bir valideyn işsiz); aztəminatlı ailənin göstərilmiş aylıq gəlirinə və oradakı insanların sayına görə = 4
F7	Arif Əzimov fermer	1	0	0	1 (bel probleminə görə əlillik) = 1
F8	Müşfiq Mirzali fermer	3	1	0	1 (işsiz) = 1
F9	Anar Nağıyev fermer	5	2	3	1 (bir valideyn işsiz) = 1
F10	Kəramət Ullayev fermer	4	2	2	4 (Mal-qara üçün ərzaq almaq zərurəti ilə əlaqədar xeyli borcu olan ailə) = 4
F11	Elşən Rəhimov fermer	7	4	5	1 (bir valideyn işsiz); aztəminatlı ailənin göstərilmiş aylıq gəlirinə və oradakı insanların sayına görə = 7
Cəmi		53	21	15	33 həssas insan

Yerləməsi haqda məlumat	Məişət istinadı	İnsanların ümumi sayı	Qadınların sayı	Uşaqların sayı (18 yaşa qədər)	Həssas insanların sayı (səbəbi mötərizədə, cəmi qalın şriftlə seçilmişdir)
Layihənin Təsirinə Məruz Qalan Çoban Ev Təsərrüfatları (cəmi 14 LTMQET)					
F1	Qədirov Xəqani çoban (Həsənxan fermer)	4	2	2	1 (bir valideyn işsiz) = 1
F1	Qədirov Əhmədخان çoban- (Həsənxan fermer)	3	1	0	
F1	Qədirov Fəriz çoban	3	1	1	1 (bir valideyn işsiz) = 1

	(Həsən xan fermer)				
F2	İbrahimov Mahir çoban (Əlicuvan fermer)	5	3	3	1 (bir valideyn işsiz) = 1
F2	Xankişiyev Elvin çoban (Əlicuvan ferməri)	3	2	1	1 (bir valideyn işsiz) = 1
F3	Öməröv Hacıağa çoban (Baxış ferməri)	4	1	0	
F3	Манафов Babək çoban (Baxış fermer)	4	1	0	1 (Mal-qara üçün ərzaq almaq zərurəti ilə əlaqədar xeyli borcu olan ailə) = 1
F5	Vahidov Xoşbəxt çoban (Əli fermer)	3	3	1	1 (bir valideyn işsiz) = 1
F5	Əzizov Akif çoban (Ali fermer)	4	2	1	1 (65 yaş və yuxarı insanlar) 4 (Mal-qara üçün ərzaq almaq zərurəti ilə əlaqədar xeyli borcu olan ailə) = 4
F5	Miri Hacıyev çoban (Əli fermer)	5	2	2	1 (valideynlərdən biri işsizdir); aztəminatlı ailənin göstərilmiş aylıq gəlirinə və oradakı insanların sayına görə = 5
F6	Zaur Abdullayev çoban (Murad fermer)	8	4	6	1 (valideynlərdən biri işsizdir); aztəminatlı ailənin göstərilmiş aylıq gəlirinə və oradakı insanların sayına görə = 8
F7	Nahid Əzimov çoban (Arif fermer)	4	1	2	1 (valideynlərdən biri işsizdir); aztəminatlı ailənin göstərilmiş aylıq gəlirinə və oradakı insanların sayına görə = 4
F8	Hilal Şahməmmədov çoban (Müşfiq fermer)	4	2	2	1 (valideynlərdən biri işsizdir); aztəminatlı ailənin göstərilmiş aylıq gəlirinə və oradakı insanların sayına görə = 4
F10	Subhan Babayev çoban (Kəramət fermer)	1	0	0	1 (ibtidai təhsil) = 1
Cəmi		55	25	21	32 həssas insan (12 ev təsərrüfatından)

Yuxarıdakı məlumatlara əsasən, fermer ailələrindən olan LTMQİ-lərin ümumi sayı 53-dür, onlardan 33-ü həssas qrup kimi müəyyən edilmişdir. Bu məlumatlara əsasən, LTMQET-lərdən 9-u həssas hesab olunur. Çoban LTMQİ-lərinin təhlilindən əldə edilən məlumatlar göstərir ki, 12 ailədən 32-si həssas vəziyyətdədir.

7.3 Kumulyativ təsirlərin potensial mənbələri

Bölgədə torpaq əsaslı yaşayış vasitələrinə kumulyativ təsirlər yarada biləcək dörd müxtəlif növ layihə planlaşdırılır və bunlar potensial kumulyativ təsirlərin qiymətləndirilməsi ilə birlikdə cədvəl 7.4-də təqdim olunur.

Cədvəl 7.4. Kumulyativ təsirlərin potensial mənbələri

Layihənin təşəbbüsçüsü	İnkişaf təsviri	Layihə sahəsindən məsafə	Layihə mərhələsi	Torpaq əsaslı yaşayış vasitələrinə kumulyativ təsirlərin potensial mənbələri
Azərenerji	Layihə sahəsindən Şirvan şəhərindəki Cənub elektrik stansiyasına qədər təxminən 55 km məsafəni əhatə edən hava xəttinin çəkilməsi.	Layihəyə birbaşa bitişik cənub-cənub-qərb istiqamətində 55 km məsafəni əhatə edir.	HHQ Günəş PV zavodunun istismara verilməsindən əvvəl tikiləcəyi gözlənilir.	ÖHX-nin tikintisi dar zolaq boyunca nisbətən az miqdarda torpaq sahəsi tələb edəcək, torpaq sahələrinin təsirə məruz qalması HX dirəklərinin mövqeyi ilə əlaqədirdir. Layihə sahəsinin yaxınlığında hündür ağaclar və ya əkin sahəsi olmadığından, ayırma zolağından aşağıda, dirəklər arasında olan torpaqlar təsirə məruz qalmayacaq. Torpaqdan istifadədə cüzi dəyişiklik ola bilsə də, torpaq əsaslı dolanışıq vasitələrinə əhəmiyyətli kumulyativ təsirlərin baş verməsi gözlənilmir, çünki HX dirəklərinin təsirinə məruz qalan ümumi sahə hətta layihə sahəsini əhatə edən hasarlarla birlikdə daha geniş torpaq sahəsinə nisbətən olduqca kiçik olacaq. Heç bir yumşaldıcı tədbirlərin görülməsinə ehtiyac yoxdur.
Azərbaycan Respublikasının Avtomobil Yolları Agentliyi	Qobustan qəsəbəsindən layihə sahəsinin şimal-qərbində yerləşən Ərabani palçıq vulkanlarına aparən eni 8 m, uzunluğu 21 km olan asfalt-beton örtüklü yeni avtomobil yolunun tikintisi davam edir. Yeni yolun tikintisinin məqsədi yerli əhalinin və turistlərin layihə sahəsindən təxminən 12 km məsafədə yerləşən gələcək turizm kompleksinə çıxışını asanlaşdırmaqdır. Artıq yolun 15 km-lik hissəsi tikilərək asfalt-beton örtüyünə hazır vəziyyətə gətirilib.	Layihə sahəsinin şimal sərhədindən təxminən 3,5 – 4,0 km aralıda yerləşən yeni magistral yol.	Yeni yolun layihə fəaliyyətə başlamazdan əvvəl tamamlanacağı gözlənilir.	Layihə ərazisindən yeni magistralın ən yaxın hissəsinə qədər olan məsafə 3,5 - 4 km-dir. Yeni avtomobil yolunun tikintisi, prinsipcə, ümumi otlaq sahələrinin itirilməsi nəticəsində torpaq əsaslı yaşayış vasitələrinə mənfi təsir göstərə bilsə də, bu, çox güman ki, yerli əraziyə yolların yaxşılaşdırılmasından, nəqliyyat əlaqələrinin yaxşılaşdırılmasından və fermerlərin və çobanların hazırda heyvandarlıq və digər növ kənd təsərrüfatı bazarlarına çatmaq üçün malik olduqları çıxış səviyyəsinin yaxşılaşdırılması ilə kompensasiya olunacaqdır. Heç bir yumşaldıcı tədbirlərə ehtiyac yoxdur.
Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR)	Daşgıl qaz yatağından Səngəçal terminalına qədər uzanan diametri 1000 mm olan "Babək-Ümid" yeraltı qaz kəmərinin tikintisi başa çatdırılmışdır. Kəmərin xəndəkləri doldurulmuş, qruntun üst qatı bərpa edilmiş, kəməre paralel işləyən istismar yolu çəkilmiş, müvafiq qaz armaturları və xəbərdarlıq nişanları quraşdırılmışdır. Bununla belə, müvəqqəti tikinti düşərgəsi hələ də mövcuddur, burada operatorlar boru kəmərinə sınaqdan keçirir və son istismara verilməsini tamamlayır.	Qaz kəməri layihə sahəsinin şərq sərhədindən təqribən. 1 – 6,0 km aralıda yerləşir. Müvəqqəti tikinti düşərgəsi layihə sahəsindən təqribən 4,5 – 5,0 km şimalda yerləşir.	İstismar mərhələsi	Torpağın üst qatının bərpa olunduğunu nəzərə alsaq, basdırılmış boru kəmərinin quraşdırılması nəticəsində torpaq əsaslı yaşayış vasitələrinə mənfi təsirlərin baş verməsi ehtimalı azdır. Bununla belə, müvəqqəti düşərgə ümumi otlaq fəaliyyətləri üçün itki mənbəyidir və layihə sahəsindən 4 – 5 km aralıda yerləşir. Müvəqqəti düşərgənin nə vaxt sökülməsi vaxtı belli deyil və layihənin tikintisi zamanı onun yerində qalması mümkündür. Müvəqqəti düşərgənin mövcudluğundan irəli gələn əhəmiyyətli kumulyativ təsirlərin baş verməsi ehtimalı azdır, nəzərə alsaq ki, bu düşərgə SOCAR boru kəmərinin tikintisi zamanı uzun müddət ərzində mövcud olub və fermerlər bu torpaq itkisinə alışblar. Maraqlı tərəflərin fermerlər və çobanlarla danışıqları zamanı dolanışıq itkisi mənbəyi kimi ARDNŞ boru kəməri haqqında heç bir məlumat verilməmişdir. Heç bir yumşaldıcı tədbirlərə ehtiyac yoxdur.

Qobustan Əməliyyat Şirkəti (GƏŞ) və Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR)	Layihə sahəsi Azərbaycanın quruda yerləşən neft yatağı olan Cənub-Qərbi Qobustan Mütəvəllə Sahəsində yerləşir. Bu yataq 604 km ² ərazini tutur və üç blokdan ibarətdir: sahilyanı, mərkəzi və şimal. Layihə sahəsi, PV zavodunun tikintisi üçün torpaq ayrılana qədər, GOC və SOCAR tərəfindən quruda neft və qazın kəşfiyyatı, işlənməsi və hasilatı üçün sahil blokuna aid idi. Layihə sahəsində neft və qaz quyusu yoxdur. Bununla belə, layihənin yaxınlığında QƏŞ-a məxsus tərk edilmiş və istismarda olan quyular var. Blok daxilində planlaşdırılan yeni potensial quyularla bağlı məlumat yoxdur. Blokda işlənəcək əlavə neft və qaz quyularının potensialı istisna oluna bilməz	Layihə sahəsi sahilyanı neft və qaz hasilatı üzrə konsessiya blokunun daxilində yerləşir.	Həm tərk edilmiş, həm də işlək quyular	Layihə sahəsinin yaxınlığında fəaliyyət göstərən fermerlər və çobanlar adətən nisbətən kiçik əraziləri tutan tərk edilmiş və işlək quyuların mövcudluğundan istifadə edəcəklər və belə obyektlər arasında otlaq üçün girişə icazə verilir. Layihənin istismar müddəti ərzində əlavə quyuların qazılması potensialı var ki, bu da əlavə dolanışq mənbəyinin itirilməsi ilə nəticələnenəcək. Bununla belə, quyuların qazılması üçün tələb olunan əlavə torpaq sahəsinin ümumi otlaq üçün istifadə olunacaq daha geniş ərazinin bir hissəsi kimi çox kiçik olacağı gözlənilir. Yerli və regional ərazidə işlənməmiş, çox hissəsi ictimai otlaq kimi istifadə edilən geniş torpaq sahələrini nəzərə alaraq, torpaq əsaslı yaşayış vasitələrinə əhəmiyyətli kumulativ təsirlərin baş verməsi gözlənilir.
--	---	---	--	---

8. Hüquqların müəyyən edilməsi

Bu bölmənin məqsədi həm milli, həm də kreditor standartlarını nəzərə alaraq uyğunluq və hüquqları təqdim etməkdir (Cədvəl 8.1). Layihə dövlət mülkiyyətində olan sənaye təyinatlı torpaqlarda yerləşir, qeyri-rəsmi olaraq 11 fermer və 14 çoban tərəfindən heyvanların otarılması üçün istifadə edilmişdir. Bu 25 LTMQİ bu torpaqlara çıxışını həmişəlik itirəcək. Torpaqda heç bir tikili yoxdur. Bütün tikinti işlərinin hasarlanmış layihə ərazisində aparılacağı üçün müvəqqəti itki yoxdur.

Cədvəl 8.1: Uyğunluq və hüquq matrisi

Aktiv	Təsvir	Təsirə məruz qalan şəxslər	Kompensasiya hüquqları	Təsvir	LTM-lərin sayı
Daimi itki					
Kənd təsərrüfatı torpaqları	Əkin sahəsi / otlaq	Lazım olduqda	Mülkiyyətçilər	<ul style="list-style-type: none"> Oxşar/məqbul məsafədə itirilmiş torpaq sahələrinə bərabər sahə və məsuliyyətdə torpaq kompensasiyası üçün torpaq; YA Vergilər, əməliyyatlar, qeydiyyat və ya köçürmə xərcləri və digər müvafiq ödənişlər çıxılmadan tam əvəzetmə dəyəri ilə pul kompensasiyası. QEYD: Əvəzedici torpaq təmin edilərsə, bura mülkiyyət təhlükəsizliyi də daxildir. 	<ul style="list-style-type: none"> 0 – bütün torpaqlar dövlətə məxsusdur.

Aktiv	Təsvir	Təsirə məruz qalan şəxslər	Kompensasiya hüquqları	Təsvir	LTM-lərin sayı
		Lazım olduqda	Formal istifadəçilər (icarə/sub-icarəyə müqaviləsi olan fermerlər)	<ul style="list-style-type: none"> Oxşar/məqbul məsafədə itirilmiş torpaq sahələrinə bərabər sahə və məsuldarlıqda torpaq kompensasiyası üçün torpaq; YA Vergilər, əməliyyatlar, qeydiyyat və ya köçürmə xərcləri və digər müvafiq ödənişlər çıxılmadan tam əvəzetmə dəyəri ilə pul kompensasiyası. QEYD: Əvəzedici torpaq təmin edilərsə, bura mülkiyyət təhlükəsizliyi də daxildir. 	0 – torpaq sənaye xarakterli olduğundan və sənaye torpaqlarının icarəyə verilməsi qadağan olduğundan torpaqdan formal istifadə edənlər yoxdur.
		Aktiv	Qeyri-rəsmi istifadəçilər (fermerlər)	<ul style="list-style-type: none"> Sahib olduqları heyvanların sayı nəzərə alınmaqla torpağa giriş məhdudiyətləri nəticəsində itirilən kənd təsərrüfatı məhsuldarlığının hesablanmış miqdarını əks etdirən yem miqdarı ilə 5 il müddətində heyvan yemi və/və ya heyvandarlıq suyu ilə təmin edilməsi. Ev təsərrüfatlarında 2 nəfərə qədər şəxsə tikinti dövründə müvəqqəti iş təklifi. Yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirlərinə çıxış: <ul style="list-style-type: none"> Texniki təlim (təlim ehtiyaclarının qiymətləndirilməsindən sonra) Mal-qaranın saxlanması və sığınacaqların yaxşılaşdırılmasına kömək etmək üçün tikinti materialları ilə təmin edilməsi (ehtiyacların qiymətləndirilməsi ilə) (ekvivalent pul məbləği 1,700 AZN və ya 1,000 ABŞ dolları) 4,250 AZN (2,500 ABŞ dolları) ekvivalent dəyəri olan elektrik enerjisi ilə təmin etmək üçün günəş panelləri və ya dizel generatorunun seçilməsi (bir blok (günəş paneli və ya kiçik generator)) Əsas texniki xidmət üzrə təlimlər təmin edilməlidir. Qış mövsümünü (yəni 2 qış fəslini) əhatə edən 2 il müddətində bütün ev təsərrüfatlarına adambaşına gündə 2 litr hesabı ilə keyfiyyətli içməli suyun verilməsi. Kanalizasiya vasitələrinin təkmilləşdirilməsi (ehtiyacların qiymətləndirilməsi ilə) 	Ərazidən 11 fermer heyvanlarını otarmaq üçün istifadə edir. Onlardan yalnız 1-i həm qışda, həm də yayda torpaqdan istifadə edir, qalanları isə yalnız qışda heyvanlarını otarırlar.
		Aktiv	Qeyri-rəsmi istifadəçilər (çobanlar)	<ul style="list-style-type: none"> Sahib olduqları heyvanların sayı nəzərə alınmaqla torpağa giriş məhdudiyətləri nəticəsində itirilən kənd təsərrüfatı məhsuldarlığının hesablanmış miqdarını əks etdirən yem miqdarı ilə 5 il müddətində heyvan yemi və/və ya heyvandarlıq suyu ilə təmin edilməsi. Ev təsərrüfatlarında 2 nəfərə qədər şəxsə tikinti dövründə müvəqqəti iş təklifi. Yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirlərinə çıxış: <ul style="list-style-type: none"> Texniki təlim (təlim ehtiyaclarının qiymətləndirilməsindən sonra) Mal-qaranın saxlanması və sığınacaqların yaxşılaşdırılmasına kömək etmək üçün tikinti materialları ilə təmin edilməsi (ehtiyacların qiymətləndirilməsi ilə) (ekvivalent pul məbləği 1,700 AZN və ya 1,000 ABŞ dolları) 4,250 AZN (2,500 ABŞ dolları) ekvivalent dəyəri olan elektrik enerjisi ilə təmin etmək üçün günəş panelləri və ya dizel generatorunun seçilməsi (bir blok (günəş paneli və ya kiçik generator)) 	11 fermer təsərrüfatında 14 çoban işləyir və fermerlərlə birlikdə heyvanlarını otarırlar.

Aktiv	Təsvir	Təsirə məruz qalan şəxslər	Kompensasiya hüquqları	Təsvir	LTM-lərin sayı
				<p>Əsas texniki xidmət üzrə təlimlər təmin edilməlidir.</p> <ul style="list-style-type: none"> Qış mövsümünü (yəni 2 qış fəslini) əhatə edən 2 il müddətində bütün ev təsərrüfatlarına adambaşına gündə 2 litr hesabı ilə keyfiyyətli içməli suyun verilməsi. Kanalizasiya vasitələrinin təkmilləşdirilməsi (ehtiyacların qiymətləndirilməsi ilə) 	
		Aktiv	LTMQI-lər istifadə etdikləri torpaqların 10%-dən çoxunu itirdiklərinə görə "əhəmiyyətli dərəcədə zərərçəkənlər" kimi müəyyən edilmişdir.	<ul style="list-style-type: none"> Oxşar/məqbul məsafədə itirilmiş torpaq sahələrinə bərabər sahə və məhsuldarlıqda torpaq kompensasiyası üçün torpaq; YA Əhəmiyyətli təsirə məruz qalan fermerlər və çobanlar üçün 5 il ərzində heyvan yemi və/yaxud mal-qara suyunun kompensasiyası onların sahib olduqları heyvanların sayına görə hesablanan məbləği ikiye vurmaqla təmin olunacaq. Bu, onların çəkdiyi zərərə nisbətən daha böyük məbləği qarşılıyacaq. Digər hüquqlar təsirə məruz qalan digər insanlarla eyni qalacaq və onların fermer və ya çoban olmasından asılı olacaq. 	2 fermer və 3 çoban
		Aktiv	Təsirə məruz qalan fermerlərin və çobanların həyat yoldaşları və/və ya qızları (18 yaşdan yuxarı).	Təlim (təlimin keçirilməsinə ehtiyacların qiymətləndirilməsi ilə); zəruri hallarda ən azı 1 təkmilləşdirmə təlimi	LTMQ fermer və çoban təsərrüfatlarında cəmi 46 qadın vardır
		Aktiv	Həssas ailələr	<ul style="list-style-type: none"> Hər bir həssas ailə üçün 6 aylıq rəsmi minimum əmək haqqına bərabər olan birdəfəlik həssaslıq müavinəti. Layihə çərçivəsində iş imkanlarını prioritet məsələ kimi təklif edin. Həssas qrupları dəstəkləmək üçün bir sıra xüsusi yardım tədbirləri təmin ediləcək və bunlar onların müəyyən edilmiş xüsusi həssaslığını əks etdirəcək. Offer employment opportunities under the project as a priority consideration. 	LTMQ 9 fermer təsərrüfatı və LTMQ 11 çoban təsərrüfatı həssas olaraq müəyyən edilmişdir
		Lazım olanda	LTMQ gənclər	<ul style="list-style-type: none"> Layihə gənclərlə əlaqə yaratmaq və onlara istedikləri təlimləri keçmək üçün əlavə say göstərəcək. 	18 və daha kiçik yaşda olan, maksimum 36-ya qədər, baxmayaraq ki, bəziləri təlim keçmək üçün çox gənc ola bilər

Aktiv	Təsvir	Təsirə məruz qalan şəxslər	Kompensasiya hüquqları	Təsvir	LTM-lərin sayı
Qurğular	Yaşayış evləri, ticarət binaları, anbarlar	Lazım olanda	Binaların sahibləri	<ul style="list-style-type: none"> Ev kompensasiyası üçün ev (sahibi arzu edərsə): Əvəz edilmiş ev daha aşağı qiymətə malikdirsə, fərqə görə pul kompensasiyası; və ya Təsirə məruz qalan binalar və digər real aktivlər üçün köhnəlmə və ya əməliyyat xərcləri üçün çıxılmalar olmadan, alınma anında mövcud qiymətlərlə tam əvəz dəyəri ilə pul kompensasiyası. Kompensasiyaya təsirə məruz qalan su təchizatı və ya digər kommunal xidmətlərə qoşulmaların dəyəri daxil olacaq. Təcili yaşayış yeri/tikili mümkün olmadıqda, sahiblərin əvəzedici yaşayış binasına/tikilişinə keçməsinə və ya tam təminat ala bilməsi üçün zəruri olan müddətə (adətən 1 ildən çox olmayan) kirayə haqqını əhatə edən mənzil/anbar üçün icarə haqqı. QEYD: Əgər əvəzedici yaşayış yeri/strukturu təmin olunarsa, bu, istifadə müddətinin təhlükəsizliyini əhatə edəcək. Yeni evə/tikiliyə köçməyə kömək etmək üçün köçürülmə müavinəti verilməlidir. 	0 – heç bir struktura təsir etməyəcək
		Lazım olanda	Binaların sakinləri	<ul style="list-style-type: none"> İcarə haqqı müqaviləsinin şərtlərinə uyğun olaraq, lakin 6 aylıq icarə haqqının qiymətindən az olmamaqla. Əvvəlcədən ödənilmiş icarə haqqının və ya icarə haqqının istifadə olunmamış hissəsinin geri qaytarılması. Köçürmə dəstəyi. 	0 – heç bir struktura təsir etməyəcək
Biznes və məşğulluq	Müvəqqəti və ya daimi Biznes/ məşğulluq, itkilər	Lazım olanda	Biznes sahibləri (o cümlədən torpaq üzərində qeyri-rəsmi hüquqlar) və onların təsirinə məruz qalır işçilər (buna çobanlar və təsərrüfat işçiləri daxildir)	<ul style="list-style-type: none"> Daimi biznes itkisi varsa, bir illik xalis gəlirə bərabər olan pul kompensasiyası (itirilmiş mənfəət). Müvəqqəti iş itkisi olarsa, gəlir itkisi dövrü üçün pul kompensasiyası (bir ildən çox olmayaraq). Daimi iş yerini itirdikdə 3 aylıq orta əmək haqqı (qeydiyyatda deyilsə, rəsmi minimum əmək haqqı əsasında). Yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirlərinə çıxış. Təsirə məruz qalan hər hansı alət və ya avadanlıq üçün kompensasiya və bərpa müavinəti (əgər varsa). Müvəqqəti iş itkisi varsa, fasilə zamanı qeydə alınmış orta əmək haqqı 	0 – Fermerlərin və ya çobanların heç biri daimi olaraq işini itirməyəcək.
Bitkilər (tədqiqatlarla bu günə qədər heç biri müəyyən edilməmişdir)	Təsirə məruz qalan məhsullar	Lazım olanda	Rəsmi torpaq sahibi	<ul style="list-style-type: none"> Mövcud sub-İcarə müqavilələrinin müddətini əks etdirən, təsirə məruz qalan hər məhsul ili üçün tam bazar məzənnəsi ilə nağd şəkildə məhsul kompensasiyası. 	0 – heç bir məhsula təsir etməyəcək
		Lazım olanda	Qeyri-rəsmi torpaq istifadəçiləri	<ul style="list-style-type: none"> 1 illik ümumi məhsul üçün tam bazar tarifləri ilə nağd şəkildə məhsul kompensasiyası. 	
			Müvəqqəti itkilər		
Tikinti və ya karxanaların altındakı	Sahibi ilə danışıq aparılıb	Lazım olanda	Rəsmi torpaq sahibi	<ul style="list-style-type: none"> Biznes və struktur itkiləri üçün hüquqların qorunması qaydalarında nəzərdə tutulduğu kimi müvəqqəti istifadə müddəti üçün mövcud yerli icarə tarifləri üzrə pul kompensasiyası və müvəqqəti torpaq istifadəsi ilə bağlı gəlir/məhsul/tikili itkisi və məhsullara görə kompensasiyanın ödənilməsi. 	0

Aktiv	Təsvir	Təsirə məruz qalan şəxslər	Kompensasiya hüquqları	Təsvir	LTM-lərin sayı
torpaqlar				<ul style="list-style-type: none"> İcarəyə götürmə müddətinin sonunda torpaq ilkin vəziyyətinə qaytarılır. Torpaq idarəçiliyi və hüquqi sənədlərin (əgər varsa) hazırlanmasını ödəmək üçün pul vəsaiti. 	
		Lazım olanda	Rəsmi istifadəçilər (Sub-icarəyə müqaviləsi olan fermerlər)	<ul style="list-style-type: none"> Biznes və struktur itkiləri üçün hüquqların qorunması qaydalarında nəzərdə tutulduğu kimi müvəqqəti istifadə müddəti üçün mövcud yerli icarə tarifləri üzrə pul kompensasiyası və müvəqqəti torpaq istifadəsi ilə bağlı gəlir/məhsul/tikili itkisi və məhsullara görə kompensasiyasının ödənilməsi. İcarəyə götürmə müddətinin sonunda torpaq ilkin vəziyyətinə qaytarılır. Torpaq idarəçiliyi və hüquqi sənədlərin (əgər varsa) hazırlanmasını ödəmək üçün pul vəsaiti. 	0

9. Yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirləri və digər yardım növləri

Uyğunluq və hüquq matrisinə uyğun olaraq, LİEƏŞ dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirlərini və digər yardım növlərini təmin edəcəkdir. Sosial-iqtisadi sorğu zamanı onların hazırlanmasında maraqlı tərəflərin rəyini öyrənmək üçün yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirlərinə üstünlük verilmişdir. 2022-ci ilin yanvar ayı ərzində ümumi paketin məqbul olmasına dair ilkin rəy əldə edildi (maraqlı tərəflərin cəlb edilməsinə dair qeydlərə baxın 74-80) və bu, aşağıdakı dəyişikliklərin edilməsi ilə nəticələndi:

- Yeni yeraltı su quyusunun qazılması tədbiri ləğv edildi, çünki bütün fermerlər ərazidəki qrunt sularının keyfiyyətsiz olduğunu ardıcıl olaraq bildirdilər.
- Aydınır ki, qadınların yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirləri ilə təmin olunması daha çox iştirak və araşdırma tələb edir. Tərəvəz bitkilərinin və mal-qaranın becərilməsi ilə bağlı təlimlərin keçirilməsinin faydalı olması ilə əlaqəli müxtəlif fikirlər səslənirdi və bazar köşklərinin yaradılması dörd fermerdən heç biri tərəfindən faydalı hesab edilmədi. Bu YVBP-nin açıqlanması zamanı daha ətraflı müzakirə olunacaq.

QEYD: Xüsusilə qadınlar üçün nəzərdə tutulan tədbirlər 2021-ci ilin sentyabr ayında həyata keçirilən sosial-iqtisadi sorğu zamanı dörd fermer ailəsinə təqdim edilib və bu qarşılıqlı əlaqə zamanı müəyyən edilib. Bununla belə, aydındır ki, tədbirlər dəqiqləşdirilməli və daha da təkmilləşdirilməlidir. Fermerlərin kompensasiya tədbiri kimi əlavə torpaq sahəsi ilə bağlı müraciətləri ilə əlaqədar olaraq, torpaq yalnız neft və qazdan istifadə üçün təsnif edildiyi üçün layihə sahəsinin yaxınlığında bunu təmin etmək mümkün deyil.

Bu üstünlüklərin tərffüatlarından istifadə edərək, üstünlük verilən tədbirlərin əsas risklərini, riskləri mümkün dərəcədə minimuma endirmək üçün icra prosesində tələb olunan addımları və tərffüatları müəyyən etmək üçün son seçilmiş yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirlərinin risk qiymətləndirilməsi aparılmışdır. Təsirə məruz qalan fermerlərin ev tərffüatlarına verilə biləcək yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirlərinin növləri cədvəl 9.1-də (kişi fermerlər və çobanlar) və cədvəl 9.2-də (fermer və çoban ailələrinin qadınları) və onların praktiki həyata keçirilməsi üçün növbəti addımın tərffüatları ilə ümumiləşdirilmişdir. YVBP-nin açıqlanması zamanı bunlar daha geniş araşdırılacaq. Təsirə məruz qalan fermerlərin ev tərffüatlarına verilə biləcək dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin növləri Cədvəl 9.1-də (kişi fermerlər və çobanlar) və Cədvəl 9.2-də (fermer və çoban ailələrinin qadınları) və onların praktiki həyata keçirilməsi üçün növbəti addımın tərffüatları ilə ümumiləşdirilmişdir. YVBP-nin həyata keçirilməsinə başlamazdan əvvəl LTMQİ-lərin tam olaraq hansı növ təlim və bazara çıxış ehtiyaclarından faydalana biləcəyini tərffüatı ilə araşdırmaq üçün ehtiyacların qiymətləndirilməsi aparılacaq.

Uyğunluq və hüquqlar matrisində qeyd edildiyi kimi, təsirə məruz qalan fermerlər layihənin tikinti mərhələsindən etibarən güzəştli məşğulluq imkanları ilə təmin olunacaqlar.

Cədvəl 9.1. Yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirləri, əsas risklər və praktik həyata keçirilməsi üçün növbəti addımlar

Təsvir	Əsas risklər	Risqləri aradan qaldırmaq üçün addımlar	Praktik həyata keçirmək üçün növbəti addımlar
Tikinti müddətində ev təsərrüfatlarına 2 nəfərə qədər müvəqqəti iş təklifi.	Məşğulluq müddəti və əmək haqqı səviyyəsi ilə bağlı yüksək gözləntilər. LTMQİ-lər mütəmadi olaraq gəlmirlər, çünki onlar ilin gərgin vaxtlarında öz mal-qaralarına baxmalıdırlar. Layihə sahəsi qış otlaq sahələri kimi istifadə edildiyi üçün LTMQİ-lər ilin müəyyən fəsilərində orada olmurlar	Məşğulluq müddətini, əmək haqqı səviyyəsini aydın şəkildə açıqlayın ki, onlar yerli bazar şəraitini əks etdirsin və bunun müvəqqəti əmək müqaviləsi olduğunu vurğulayın. Tələb olunarsa, mal-qaraya qulluq edə bilmələri üçün məzuniyyət müddətləri təklif edin. İşləmədikləri hər hansı günün ödənilməyəcəyini açıqlayın.	İşə qəbul, təlim və işə qəbul protokollarının razılaşdırılması üçün Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi ilə müzakirə. LTMQİ-lərin məşğulluğunu LİƏŞ-nin Yerli Məşğulluq Planına daxil edin.
Torpağa giriş məhdudiyyətlərindən itirilmiş kənd təsərrüfatı məhsuldarlığının hesablanmış qiymətini əks etdirən yemin miqdarı qədər 5 il müddətinə heyvan yemi və ya su ilə təmin edilməsi. Torpağa giriş mexanizmlərində dəyişikliklərə uyğun olaraq lazım olan adekvat keçid müddətini təmin etmək üçün nağd və ya natura şəklində ödəniş təmin edilməlidir. LTMQİ büdcənin yem və suya görə necə istifadə olunacağını seçə bilər.	LİƏŞ-dən əlavə tələbat səbəbindən qış mövsümü üçün heyvan yeminin yerli qiymətinin artması. Təmin ediləcək yem və suyun miqdarı ilə bağlı qeyri kafi gözləntilər var.	LTMQİ-ləri yem və su üçün büdcənin hesablanmasına aydın şəkildə müəyyən edilmiş yanaşma təqdim edin və bunun torpağın kənd təsərrüfatı məhsuldarlığının elmi tədqiqinə əsaslandığını və sonra yem və ya su üçün istifadə oluna biləcək büdcəyə çevrildiyini izah edin. Heyvan yemində hər hansı qiymət dəyişikliyinə nəzarət edin.	LRP-nin açıqlanması zamanı bu materialların potensial mənbələrini müəyyənləşdirin. İdeal olaraq layihə sahəsinə yaxın olan müəssisənin nümunəsindən istifadə etmək olar.
LTMQET-dakı bütün LTMQİ-in adambaşına 2 litr/gün hesabı ilə keyfiyyətli içməli su ilə təmin edilməsi.	Heç biri müəyyən edilmədi	Heç biri tələb olunmur.	YVBP-nin açıqlanması zamanı bu tədbiri LTMQİ-lərlə müzakirə edin.
Mal-qaranın saxlanması üçün baryer hasar panelləri, darvazalar, dirəklər və taxta kimi tikinti materialları ilə (natura və ya nağd şəklində) təmin edilməsi.	LİƏŞ-dən əlavə tələbat səbəbindən tikinti materiallarının yerli qiymətində artım. Fermerlər və çobanlar tərəfindən nağd puldan qeyri-adekvat istifadə (burada ödənilir).	Tikinti materiallarında hər hansı qiymət dəyişikliyinə nəzarət edin. Nağd pulun ödənilməli yerlərdə nağd pulun bu tədbirə sərf edilməli olduğunu və nağd pulun necə xərcləndiyini yoxlamaq üçün monitorinq tədbirlərinin həyata keçiriləcəyi barədə LTMQİ-lərə yazılı razılaşmalardan istifadə etməklə məlumat verilsin.	YVBP-nin açıqlanması zamanı bu materialların potensial mənbələrini müəyyənləşdirin. İdeal olaraq layihə sahəsinə yaxın olan müəssisənin nümunəsindən istifadə etmək olar. Konkret material növlərini LİƏŞ komitəsi ilə müzakirə etmək və razılaşdırmaq olar.
Çobanların istifadə etdiyi sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün onların dam örtüyü, kərpic, sement və s. kimi (natura və ya pul şəklində) tikinti materialları ilə təmin edilməsi.	Heç biri müəyyən edilmədi.	Telekommunikasiyanın quraşdırılması artıq layihənin əsas müqaviləsində nəzərdə tutulub.	Bu gələcək tədbir barədə fermerləri və çobanları məlumatlandırmaqdan başqa əlavə addımlara ehtiyac yoxdur.
Telekommunikasiya qülləsinin quraşdırılması.	Heç biri müəyyən edilmədi.	Telekommunikasiyanın quraşdırılması artıq layihənin əsas müqaviləsində nəzərdə tutulub.	Bu gələcək tədbir barədə fermerləri və çobanları məlumatlandırmaqdan başqa əlavə addımlara ehtiyac yoxdur.
Təqdim ediləcək büdcə əsasında elektrik enerjisi ilə təmin etmək üçün günəş panelləri (LİƏŞ tərəfindən üstünlük verilir) və ya dizel generatorunun (onların seçimi) təmin edilməsi.	Avadanlığın gələcək təmiri və texniki xidməti ilə bağlı qeyri kafi gözləntilər.	YVBP-nin açıqlanması zamanı uyğun LTMQİ-lərə izah edin ki, bu tədbir onların elektrik enerjisinə çıxışını yaxşılaşdırmaq üçün nəzərdə tutulub və bu, günəş paneli və ya dizel generatoru üçün onların seçimidir.	Potensial avadanlıq mənbələrini müəyyənləşdirin. Bu yanaşmanı uyğun LTMQİ-lərlə müzakirə edin.

Cədvəl 9.2. Yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirləri və onların həyata keçirilməsi üçün növbəti addımlar (Fermər və çoban ailələrindən olan qadınlar)

Təsvir	Əsas risklər	Risqləri aradan qaldırmaq üçün addımlar	Praktik həyata keçirmək üçün növbəti addımlar
Təsərrüfatların bağ sahələrindən tərəvəzin və xırda mal-qaranın məhsuldarlığının artırılmasına yardım	Torpağın kənd təsərrüfatı məhsuldarlığının aşağı olması və/yaxud suyun olmaması praktiki olaraq əldə edilə bilən yaxşılaşma səviyyəsini istisna edir.LTMQT-dan olan kişilər sosial məhdudiyyətlərə görə həyat yoldaşlarını qrup təlimlərinə göndərmək istəmirlər.	Təqdim olunan praktiki tədbirlərin torpaq və torpaq şəraitini əks etdirməsini təmin edin. Sudan istifadə zamanı suya qənaət edən becərmə üsullarından istifadə edin.	YVBP-nın açıqlanması zamanı bu tədbirin uyğun olub-olmadığını və onun necə təkmilləşdirilə və dəqiqləşdirilə biləcəyini araşdırmaq üçün qadınlarla ətraflı müzakirələr aparılacaq.
Səbət toxuması, tikiş və bu kimi fəaliyyətlər üçün təlim və materialların təmin edilməsi.	LTMQT-dan olan kişilər sosial məhdudiyyətlərə görə həyat yoldaşlarını qrup təlimlərinə göndərmək istəmirlər.	LTMQT-ın kişi üzvləri ilə əlaqə saxlayın ki, onlar qadınlara təlimlərdə iştirak etməyə icazə versinlər.	Bunun necə həyata keçirilə biləcəyini daha ətraflı araşdırmaq üçün YVBP-nın açıqlanması zamanı qadınlarla əlavə söhbətlər aparılacaq. Müzakirə ediləcək sahələrə aşağıdakılar daxildir: <ul style="list-style-type: none"> • Əl işləri istehsalını artırmaq üçün qadınların istifadəsinə verilə bilən yun və digər avadanlıq mənbələri; və • Əl sənətinin iqtisadi dəyərini artırmaq və gəlir əldə etmək və bazarlara daha çox çıxış əldə etmək üçün texniki təlimçilərin cəlb edilmə mənbələri. Yuxarıdakı müzakirələrin nəticələrindən istifadə edərək, LİEƏŞ yuxarıda təsvir olunan texniki təlimi təmin edə biləcək uyğun mütəxəssisləri müəyyənləşdirməlidir.

Yaşayışın bərpası tədbirlərinin bəziləri natura və ya nağd şəkildə təmin edilməlidir. Nağd pul seçimi uyğun LTMQI tərəfindən seçildikdə (məsələn, tikinti materiallarının alınması məqsədilə), LİEƏŞ-nin icma ilə əlaqələr üzrə məsul işçisi uyğun LTMQI-dən nağd pulun seçilmiş dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirini həyata keçirmək üçün istifadə edilməsinə dair yazılı müqavilə imzalamağı və pulun digər materiallar və məhsullara xərclənməməsini xahiş edəcək. Bu, fermərə təchizatçının seçimi ilə bağlı sərbəstlik vermək, eyni zamanda pul vəsaitlərinin razılaşdırılmış şəkildə xərclənməsini təmin etmək üçün nəzərdə tutulub. Hər hansı bir təlim fəaliyyətinə başlamazdan əvvəl təlim keçən insanların bacarıq səviyyələrini müəyyən etmək üçün potensialın qiymətləndirilməsi aparılmalıdır. Təlimin sonunda təlimin effektivliyini müəyyən etmək üçün əks əlaqə formasından istifadə edilir. Təqdim olunan təlimin keyfiyyətli olduğu qəbul edilərsə, təlim yenidən təşkil edilməli, lazım gəldikdə düzəlişlər edilməli və təkmilləşdirilməlidir.

Ehtiyacların qiymətləndirilməsi yolu ilə müəyyən edilən PAH-ların gənclərinə əlavə dəstək göstəriləcək.

Həssaslığa görə müavinət baxımından bu müavinət yerinə yetirilmiş sosial-iqtisadi sorğu zamanı müəyyən edilmiş həssas fermer/çoban ailəsinə ödəniləcəkdir. Yerinə yetirilmiş sosial-iqtisadi sorğunun nəticələrindən istifadə olunacaq və həssas ailələrin müəyyən edilməsi üçün əlavə sorğular aparılmayacaq. Müavinət (minimum əmək haqqının 6 aylıq ödənişi ilə hesablanır) hər bir aztəminatlı ailəyə bir dəfə ödəniləcək:

- 1/3 tikinti işlərinin başlanğıcında
- 1/3 ilk ödənişdən 12 ay sonra

- 1/3 ikinci ödənişdən 12 ay sonra (bu tikinti işlərinin başlanmasından 2 il sonradır).

Gələcəkdə heç bir başqa şəxs/ev təsərrüfatları yardım almaq hüququna malik olmayacaq və ya müəyyən edilməyəcək. Vahid ödənişlər ev təsərrüfatlarında olan hər bir həssas şəxsə deyil, əvvəllər müəyyən edilmiş hər bir həssas ailəyə ediləcək.

10. YVBP-nın hazırlanması, həyata keçirilməsi, rolu və məsuliyyəti

YVBP-nın bu bölməsi YYBP-nın icrasına cavabdeh olan qurumların və onların müvafiq rol və məsuliyyətlərinin xülasəsini təqdim edir.

10.1 Yekun YYBP-nın hazırlanması üçün addımların xülasəsi

Bu bölmənin məqsədi yekun YYBP-nı hazırlamaq üçün gələcək addımların xülasəsini və təxmini iş cədvəlini təqdim etməkdir.

Gələcək addımlar aşağıdakılardan ibarətdir:

1. Məlumat və açıqlama vasitələrinin hazırlanması (fevral 2022)
2. Qeyri-rəsmi torpaq istifadəçiləri ilə maraqlı tərəflərin əlavə danışıqları vasitəsilə YVBP layihəsinin açıqlanması (fevral 2022)
3. Yekun YVBP-nın hazırlanması (Mart 2022)
4. YVBP-nın həyata keçirilməsi (2022-ci ilin mart ayı və sonra – layihə sahəsi daxilində torpağa girişin məhdudlaşdırılacağı zaman tikintinin başlanmasından etibarən yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirləri təmin edildikdən sonra davam edəcək).

Yuxarıdakı 4-cü addım potensial ehtiyacların qiymətləndirilməsini və 9-cu bölməyə uyğun uyğun olaraq LTMQİ-lərlə təlimlərin keçirilməsini əhatə edəcək. Bu cür təlimlər keçirildikdən sonra YVBP-nın icrası LTM-lərin müntəzəm olaraq məşğul olduğu davamlı izləmə dəstəyi ilə müşayiət olunacaq. Bu keçirilən təlimin effektivliyini yoxlamaq, hər hansı əlavə dəstəyə ehtiyac olub-olmadığını müəyyən etmək və lazım olduqda əlavə məsləhət və praktiki dəstək göstərmək məqsədini daşıyır. Məsələn, YVBP-nın icrasına başlandıqdan qısa müddət sonra (mal-qara xəstəliyi, ailədə ölüm hadisəsi və s.) xarici sarsıntı baş verə bilər ki, bu da LTMQİ-nin və onların ev təsərrüfatlarının sosial-iqtisadi vəziyyətini kəskin şəkildə dəyişdirə bilər və belə bir vəziyyət dolanışıq vasitələrini və həyat səviyyəsini bərpa etmək üçün kreditor standartlarının tələblərinin adekvat şəkildə bərpa olunması üçün müdaxilə tələb edir. 13.2-bölməsində qeyd olunduğu kimi, təxmini büdcəyə fəvqəladə hallar, eləcə də ehtiyac olduqda bu cür dəstəyi təmin etmək üçün bənd daxildir.

10.2 YVBP rolu və məsuliyyəti

Rol və məsuliyyətlərin xülasəsi cədvəl 10.1-də təsvir edilmişdir.

- **Cədvəl 10.1: YVBP rol və məsuliyyətləri**

Mahiyyəti	Məsuliyyəti
YVBP komitəsi	<ul style="list-style-type: none"> • YVBP-nın icrasına nəzarət etmək və keçid müavinətlərinin və dolanışıq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin təmin edilməsini əlaqələndirmək. • Şikayətlərin həllinə kömək etmək. • Oxşar məsələlərin və problemlərin təkrar baş verməsinin qarşısını almaq üçün müəyyən vaxt ərzində icra performansını yaxşılaşdırmaq məqsədi ilə daxili və xarici monitoring və qiymətləndirmə göstəricilərindən istifadə etməklə YVBP-nın davam edən tərəqqisini qiymətləndirmək. • YVBP tamamlama auditinin nə vaxt keçirilməli olduğunu göstərmək. • Gələcək maliyyə auditinin aparılması məqsədilə bütün xərclərin tam şəkildə uçota alındığını yoxlamaq. • YVBP-nın köçürmə prinsiplərinə riayət etmək üçün tələb olunan hər hansı əlavə tədbirləri həyata keçirmək.
LİƏŞ ətraf mühitin mühafizəsi və təhlükəsizlik	<ul style="list-style-type: none"> • Layihənin təsirinə məruz qalan şəxslərin məxfi reyestrini, onların köçürülmə seçimlərini və hər hansı digər müvafiq məlumatı hazırlamaq. • YVBP komitəsinin formalaşmasına və fəaliyyətinə rəhbərlik etmək, yerində dəstək

Mahiyyəti	Məsuliyyəti
Şöbəsinin meneceri	<p>vermək, bu qrupa aid olan insanların müntəzəm olaraq görüşə bilməsi üçün uyğun görüş yeri və imkanlar təmin etmək. Buraya üzvlər üçün nəqliyyatın təmin edilməsi və onların vaxtlarına görə müavinət də daxil ola bilər.</p> <ul style="list-style-type: none"> • YVBP-nin həyata keçirilməsi üçün maliyyə dəstəyi və bacarıqların artırılması fəaliyyətlərini təmin etmək. • Monitorinq və qiymətləndirmə göstəricilərindən istifadə etməklə YVBP-nin icrasına nəzarət etmək. • Şikayətlərin baxılması mexanizminin idarə edilməsinə rəhbərlik etmək. • LİEƏŞ-nin icma ilə əlaqələr üzrə mütəxəssislərinin (İƏM) fəaliyyətini əlaqələndirmək. • Layihənin tətbiqinin cari statusunu əks etdirən YVBP-nin yerinə yetirilməsinin gedişi haqqında hesabatların hazırlanması. • MTİ-ı dəstəkləmək və lazım gəldikdə bu sənədə dəyişikliklər etmək.
LİEƏŞ icma Əlaqələri Mütəxəssisləri	<ul style="list-style-type: none"> • Monitorinq və qiymətləndirmə göstəricilərindən istifadə etməklə YVBP-nin icrasına nəzarət etmək. • Uyğun LTMQİ-dan nağd pulun hansı üsulla alındığını əks etdirən yazılı müqavilə imzalamağı xahiş etmək • Zəruri hallarda fermerlər və çobanlar və hər hansı digər torpaq istifadəçiləri ilə müntəzəm əlaqə saxlamaq. • YVBP ilə bağlı plakatlar, mətbuat və media relizləri və s. kimi xarici kommunikasiyaların hazırlanması. • Şikayət mexanizmi haqqında məlumatlılığı artırmaq və şikayətlərin həllinə dəstək olmaq.
Energetika Nazirliyi	<ul style="list-style-type: none"> • Layihə sahəsində torpaqların hüquqi statusu haqqında LTMQET nümayəndələrinə dəqiq məlumat vermək və qaldırılan suallara cavab vermək üçün YVBP-nin həyata keçirilməsinin ilkin mərhələsində iştirak etmək (addım 2 və 3).
Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi	<ul style="list-style-type: none"> • LTMQET nümayəndələrinə torpağın kənd təsərrüfatı məhsuldarlığı, yemin miqdarını düzgün müəyyən etmək üçün istifadə olunan hesablama metodu haqqında dəqiq məlumat vermək üçün YVBP-nin tətbiqinin ilkin mərhələsində (2-ci və 3-cü mərhələ) iştirak etmək və qaldırılan suallara cavab vermək.
Azərbaycanın regional dövlət qurumları: Qaradağ Rayon İH, Abşeron Rayon İH, Qobustan Bələdiyyəsi	<ul style="list-style-type: none"> • LTMQET nümayəndələrinə yeni torpaq almaq üçün müraciət etməyin yollarını izah etmək, eyni zamanda bunun rəsmi proses vasitəsilə həyata keçirilməli olduğunu göstərmək. • Fermerlərə və çobanlara formal mexanizm vasitəsilə torpağa çıxış əldə etmək üçün praktiki yardım təklif etmək.
Müstəqil hüquqşünas	<ul style="list-style-type: none"> • LTMQET nümayəndələrinə milli qanunvericiliyə uyğun olaraq onların qanuni hüquqları barədə ətraflı məlumat vermək və qanuni qüvvəyə minməyən fermerin yazılı müqavilələrinin etibarsızlığını izah etmək.
Sinergetika (yerli sosial məsləhətçi)	<ul style="list-style-type: none"> • YVBP-nin məzmununu, uyğunluq və hüquq matrisini və LİEƏŞ-nin təklif etmək istədiyi yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirlərinin tərffəatlarını izah etmək üçün ümumi yardım göstərmək.
Sulaco (yer quruluşu üzrə yerli məsləhətçi)	<ul style="list-style-type: none"> • Torpaq tədqiqatının nəticələri haqqında tərffəatları təqdim etmək və LTMQET-in nümayəndəsi tərəfindən qaldırılan torpaqla bağlı məsələlərə dair suallara cavab vermək.
Müəssisələr, təchizatçılar və texniki mütəxəssislər	<ul style="list-style-type: none"> • YVBP-nin uğurla həyata keçirilməsi üçün avadanlıq, materiallar və mütəxəssis xidmətləri təmin etmək.
Köçürülmə üzrə müstəqil məsləhətçi	<ul style="list-style-type: none"> • Fermerlərə və çobanlara onların fərdi ehtiyaclarını nəzərə alaraq köçürmə seçimlərini etməkdə dəstək olmaq və qadınların qərar qəbul etmə prosesində bərabər şəkildə iştirakını təmin etmək. • Layihə (və ya digər səbəb) ilə bağlı münaqişədə olan ev təsərrüfatları arasında münaqişələrin həllinə kömək etmək, lazım gəldikdə üçüncü tərəf vasitəçisi kimi çıxış etmək. • Qadınların və həssas insanların ehtiyaclarının nəzərə alınmasının vacibliyini vurğulayaraq, komitədə müstəqil səsi təmin etmək üçün komitənin iclaslarında iştirak etmək. • Texniki təcrübə sahəsində dolanışiq vasitələrinin bərpasına yardım tədbirlərinin həyata keçirilməsinə dəstək. • Apellyasiya mərhələsinə çatan şikayətlərdə vasitəçi kimi çıxış etmək və köməklik

Mahiyəti	Məsuliyyəti
	göstərmək.

10.3 YVBP komitəsinin tərkibi

LİEƏŞ YVBP-nin həyata keçirilməsinə kömək etmək üçün YVBP komitəsindən istifadə edəcəkdir. Komitənin tərkibinə aşağıdakıların daxil olacağı gözlənilir:

- Energetika Nazirliyi
- Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi
- Müstəqil hüquqşünas
- LİEƏŞ ƏM və T departamentinin İcma əlaqələri üzrə mütəxəssisi (sədr kimi fəaliyyət göstərmək üçün);
- Qaradağ rayon İH, Abşeron rayon İH və Qobustan bələdiyyəsi. Azərbaycanın regional dövlət qurumlarının kişi və qadın nümayəndələri
- Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin nümayəndəsi;
- Fermerlərin nümayəndəsi; və
- Çobanların nümayəndəsi;
- Fermer və ya çoban ailəsinin qadın nümayəndəsi.

İcmanın inkişaf planının icrası zamanı əlavə olaraq İÖP komitəsinin üzvləri cəlb oluna bilər və onlara QHT, vətəndaş cəmiyyəti qrupunun nümayəndəsi və ya müstəqil məsləhətçi daxil ola bilər.

YVBP komitəsi İÖP-nin həyata keçirilməsinin gedişatını nəzərdən keçirmək üçün müntəzəm olaraq toplanır. YVBP komitəsinin iclasları tikinti zamanı hər 3 aydan bir, sonra isə YVBP-nin tamamlanma auditori həyata keçirilənə və hər hansı digər tədbirlər başa çatana qədər müntəzəm olaraq keçirilir.

- YVBP-nin uğurla həyata keçirilməsi üçün komitənin lazımi qədər potensialı olmalıdır. LİEƏŞ öz məqsədlərinə çatmağa cəhd edən qurumlara imkan yaratmaq üçün potensialın artırılmasını təmin etməyə çalışır. Bacarıqların artırılması üzrə fəaliyyətlər komitədə olan şəxslərin ümumi potensialını və xüsusi təlim sahələrinə ehtiyacı müəyyən etmək üçün ilkin boşluq təhlilinin qiymətləndirilməsi vasitəsilə müəyyən ediləcək

Bacarıqların artırılması fəaliyyətlərinə aşağıdakılar üzrə təlim seminarları daxil ola bilər:

- YVBP-nin məqsədi, əhatə dairəsi və öhdəlikləri;
- Uyğunluq və hüquq matrisi;
- Səlahiyyət və hüquq matrisi;
- Həyata keçirilməli olan dolanışıq vəsaitlərinin bərpası tədbirlərinin və daha geniş inkişaf müdaxilələrinin gələcək əhatə dairəsi və praktiki həyata keçirilməsi;
- Torpağa giriş məhdudiyyətləri və məcburi köçürmə ilə bağlı milli qanunvericilik və kreditor standartları arasında əsas boşluqlar və LİEƏŞ-nin boşluqları aradan qaldırmaq üçün atdığı addımlar üzrə ilkin təlimin təmin edilməsi;
- Şikayət mexanizminin işləməsi; və
- Yaşayış vəsaitlərinin və həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırıldığını və ya ən azı köçkünlükdən əvvəlki səviyyəyə çatdığını nümayiş etdirmək üçün istifadə ediləcək monitoring və qiymətləndirmə çərçivəsinin məzmunu.

Yuxarıda göstərilənlərə əlavə olaraq, LİEƏŞ komitə üzvlərinə onların dövlətdən əmək haqqı almaları vaxt ərzində nominal maliyyə ödənişləri təmin edəcəkdir. Müntəzəm davamiyyəti təmin etmək üçün praktiki yardım və ya hər hansı nəqliyyatla bağlı maliyyə xərclərinin ödənilməsi (məsələn, mikroavtobus və sürücü) təmin ediləcək. Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, əgər komitə üzvü dövlət məvacibi alan şəxsdirsə, o zaman onların maliyyə ödənişi almaq hüququ olmayacaq.

Komitə onların funksiyalarını izah edən sadə nizamnamə hazırlayacaq. Komitənin bütün üzvlərindən məxfi sazişləri və davranış kodeksini imzalamaq tələb olunacaq.

10.4 YVBP-nin açıqlanmasından sonra YVBP-nin gələcək icra prosedurları

YVBP-nin gələcək tətbiqi cədvəl 10.2-də ümumiləşdirilmişdir və bu, YVBP layihəsi açıqlandıqdan sonra başlayacaqdır. Bu, YVBP layihəsinin açıqlanması zamanı maraqlı tərəflərlə məsləhətləşmələrdən sonra inkişaf etdiriləcək.

Cədvəl 10.2: YVBP icra prosesi

Addım	Fəaliyyətin təsviri	Məsuliyyət
1. YVBP-nin social tədbirləri	Yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirlərinin təklif edilməsi haqqında ətraflı məlumat vermək üçün LTMQET nümayəndələri ilə fərdi müzakirələr aparmaq.	
2. YVBP bağlanış tədbiri	LTMQET nümayəndələri ilə onların hüquqlarını əks etdirən yazılı müqavilə imzalamaq məqsədi daşıyan fərdi müzakirələrin ikinci mərhələsini həyata keçirmək. Layihə sahəsinin bir hissəsi ilə üst-üstə düşən yazılı müqavilələri olan fermerlərdən Energetika Nazirliyi və Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi tərəfindən icarələrinin etibarlı olmadığına dair müqavilə imzalamaları xahiş olunacaq və şirkətə qarşı saxtakarlığın kompensasiyası üçün heç bir iddia irəli sürülməyəcək. icarə və ya layihənin GRM-si hər hansı belə iddia üçün istifadə edilməyəcək. Qeyd edək ki, bu, onları YVBP-da iştirak etməkdən və ya müştərinin onlara layihənin göstərəcəyi dolanışıq təsirlərinin miqyasına mütənasib olaraq təklif etdiyi təklifləri almaqdan məhrum etmir.	LİƏŞ-in ətraf mühitin mühafizəsi və təhlükəsizliyi departamentinin meneceri
3. YVBP komitəsinin yaradılması	YVBP-nin icrasını əlaqələndirmək və mərkəzləşdirilmiş şəkildə nəzarət etmək	LİƏŞ-in ətraf mühitin mühafizəsi və təhlükəsizliyi departamentinin meneceri YVBP komitəsinin formalaşmasına rəhbərlik edir.
4. YVBP-nin həyata keçirilməsi	Kompensasiya strategiyasının çatdırılması ilə yanaşı, YVBP-na daxil olan dolanışıq vasitələrinin bərpasını və digər tədbirləri həyata keçirmək. Bu, kreditörün standartlarına uyğun olaraq monitorinq və qiymətləndirmə üsullarının dəqiqləşdirilməsi (Bölmə 12-yə baxın), ehtiyacların təfərrüatlı qiymətləndirilməsinin tamamlanması, bazarın qiymətləndirilməsi və YVBP büdcəsinin və cədvəlinin tənzimlənməsi (tələb oluna bilər) daxil olmaqla, ətraflı YVBP icrası ilə başlamalıdır. Bundan sonra, əlavə dəstəyə ehtiyacı olan hər hansı LTMQİ-nin lazımı resurslarla təmin olunmasını təmin etmək üçün zərurət yarandıqda, ardıcıl dəstək təmin ediləcək. YVBP-nin həyata keçirilməsinin ümumi uğurundan asılı olaraq, YVBP-nin həyata keçirilməsinə kömək etmək və yerinə yetirilməli olan tövsiyələri müəyyən etmək üçün YVBP məsləhətçisi tərəfindən ortamüddətli məşq həyata keçirilə bilər.	LİƏŞ-in ətraf mühitin mühafizəsi və təhlükəsizliyi departamentinin meneceri
5. Dolanışıq vasitələrinin bərpası üçün LTMQİ-	YVBP-nin həyata keçirilməsi zamanı cari fəaliyyət.	LİƏŞ ƏM vəT departamentinin meneceri,

Addım	Fəaliyyətin təsviri	Məsuliyyət
lərin monitorinqi		zəruri hallarda digər tərəflərlə sıx əməkdaşlıq edir.

Hər bir addım haqqında əlavə məlumat aşağıda verilmişdir.

Addım 1: YVBP nın sosial tədbirləri

Keçirildiyi yer: – Qaradağ rayonu, Qobustan qəsəbəsi, İcra Hakimiyyətinin binası

Format: hər bir fermer və çoban təsərrüfatlarının nümayəndəsi ilə fərdi müzakirələr – hər dəfə bir təsərrüfat nümayəndəsi ilə

Hər görüş üçün vaxtı: hər LTMQET nümayəndəsi üçün 30-45 dəqiqə.

Təklif olunan iştirakçılar (hər qurumdan bir nümayəndə iştirak edəcək):

- Energetika Nazirliyi
- Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi
- Azərbaycanın regional hakimiyyət qurumları
 - Qaradağ RİH
 - Abşeron RİH
 - Gobustan bələdiyyəsi.
- Müstəqil hüquqşünas
- Sinergetika (yerli sosial məsləhətçi)
- Sulaco (yer quruluşu üzrə yerli məsləhətçi)
- LİƏŞ ƏM və T departментinin meneceri

Təklif olunan gündəlik:

- YVBP məzmununu, uyğunluq və hüquq matrisini, dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirlərini təsvir etmək və LİƏŞ-nin təklifini LTMQET nümayəndəsinə təqdim etmək. Sinergetika qaldırılan bütün suallara cavab verəcək.
- Energetika Nazirliyi layihənin təfərrüatlarını, Energetika Nazirliyi ilə torpaq mülkiyyəti razılaşmalarını və rəsmi qaydada qanuni qüvvədə olan torpaq sənədlərinin surətlərini təqdim edir.
- Azərbaycanın regional dövlət qurumları yeni torpaq sahəsi üçün müraciət etmək imkanlarını və yollarını izah edir, eyni zamanda bunun rəsmi proses vasitəsilə milli qanunvericiliyə uyğun həyata keçirilməsinin vacibliyini bildirir.
- Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi torpağın məhsuldarlığının elmi cəhətdən əsaslandırılmasını və məhdud torpaq sahələrindəki otlaqdan istifadə üçün torpaq istifadəçilərinə potensial təsirin təfərrüatlarını, habelə dolanışq vasitələrinin bərpası tədbiri kimi təqdim ediləcək yemin kalorililik imkanlarının təfərrüatlarını izah edir.
- LİƏŞ daha sonra şikayət mexanizmini izah edəcək və fermerlərin hər hansı iddialarının təfərrüatları qeyd olunacaq.

Masdar LTMQET nümayəndəsi ilə imzalanmaq üçün tamamlanmış yazılı sazişləri təqdim etməlidir. Hazırda LTMQET nümayəndəsindən imza atması tələb olunmayacaq, bu da onlara imzalamadan əvvəl bunu həyat yoldaşı ilə müzakirə etmək imkanı verəcək.

Addım 2: YVBP bağlanması

Keçirildiyi yer: – Qaradağ rayonu, Qobustan qəsəbəsi, İcra Hakimiyyətinin binası

Format: hər bir fermer və çoban təsərrüfatlarının nümayəndəsi ilə fərdi müzakirələr – hər dəfə bir təsərrüfat nümayəndəsi ilə

Hər görüş üçün vaxtı: hər LTMQET nümayəndəsi üçün 30-45 dəqiqə.

Təklif olunan iştirakçılar (hər qurumdan bir nümayəndə iştirak edəcək):

- Energetika Nazirliyi
- Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi
- Azərbaycanın regional hakimiyyət qurumları
 - Qaradağ RİH
 - Abşeron RİH
 - Gobustan bələdiyyəsi.

- Müstəqil hüquqşünas
- Sinergetika (yerli sosial məsləhətçi)
- Sulaco (yer quruluşu üzrə yerli məsləhətçi)
- LİEƏŞ ƏM və T departamentinin meneceri

Təklif olunan gündəlik:

- Sinergetika (bir daha) YVBP məzmununu, uyğunluq və hüquq matrisini, dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirlərini təsvir edir və LİEƏŞ-nin təklifini LTMQET nümayəndəsinə təqdim edir. Qaldırılan bütün suallara cavab veriləcək.
- Energetika Nazirliyi layihənin təfərrüatlarını, Energetika Nazirliyi ilə torpaq mülkiyyəti razılaşmalarını təqdim edir və rəsmi qanuni qüvvədə olan torpaq sənədlərinin surətlərini təqdim edir.
- Azərbaycanın regional dövlət qurumları (bir daha) yeni torpaq sahəsi üçün müraciət etmək imkanlarını və yollarını izah edir, eyni zamanda bunun rəsmi proses vasitəsilə həyata keçirilməli olduğunu və torpaqdan qeyri-qanuni istifadə edildiyi üçün kompensasiya tədbiri olmadığını bildirir.
- LİEƏŞ daha sonra şikayət mexanizmini izah edəcək və fermerlərin hər hansı iddialarının təfərrüatları qeyd olunacaq.
- Masdar LTMQET nümayəndəsi ilə imzalanmaq üçün tamamlanmış yazılı sazişləri təqdim etməlidir.

Yazılı müqavilə aşağıdakı məlumatları ehtiva edən məxfi dosyada təqdim edilməlidir:

- Yazılı müqavilənin surəti, o cümlədən:
 - Bütün yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirlərinin təfərrüatları
 - Onların ev təsərrüfatları və ailə üzvlərini, evdə qadınların olması və həssaslıq vəziyyətini özündə əks etdirən sosial-iqtisadi sorğulardan toplanmış məlumatların xülasəsi;
 - Təqdim olunan məşğulluq imkanlarının təfərrüatları;
- Daxil olan hər hansı şikayətlərin təfərrüatları

Dosye LİEƏŞ-nin ofislərində saxlanılır. Yalnız səlahiyyətli şəxslər qeydlərə baxa biləcəklər, baxmayaraq ki, qeydlər heç bir ödəniş tələb olunmadan köçkünlərin yoxlaması üçün əlçatan olacaq.

Addım 3: YVBP komitəsinin yaradılması

LİEƏŞ ƏM və T departamentinin meneceri LTMQET-nin gələcək icrasına nəzarət etmək məqsədi daşıyan LTMQET komitəsinə yaradacaq. Komitə üzvlərin hamısının iştirakını tələb edən (Bölmə 10.3-ə baxın) nümayəndələrlə ilkin görüş vasitəsilə yaradılır və 2-ci, 3-cü mərhələlər zamanı və daha sonra YVBP-nin icrası zamanı daxil olan şikayətləri həll etmək üçün fəaliyyət göstərməlidir.

Addım 4: Yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirlərinin həyata keçirilməsi

YVBP komitəsi yaradıldıqdan sonra, bu qurum YVBP icrasının ümumi vəziyyətini yoxlamaq üçün monitoring və qiymətləndirmə fəaliyyətlərini həyata keçirərək yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirlərinin davam etdirilməsinə nəzarət etməlidir. Yekun YVBP-na daxil edilmiş tədbirlər hasarların quraşdırılması yolu ilə torpaq girişinə məhdudiyətlər qoyulmazdan əvvəl fermerlərə və çobanlara kömək göstərmək üçün mümkün qədər tez həyata keçirilməlidir.

Bu addıma aşağıdakılar daxildir:

- Təfərrüatlı YVBP-nin həyata keçirilməsinin planlaşdırması;
- Monitoring və qiymətləndirmə göstəricilərinin təkmilləşdirilməsi;
- Bazarın qiymətləndirilməsinin aparılması üçün təlimin zəruriliyinin qəbul edilərək tamamlanması; və
- Kreditor standartlarına cavab vermək üçün YVBP büdcəsinin və cədvəlinin (tələb oluna bildiyi kimi) tənzimlənməsi.

Mərhələ 5: Yaşayış vasitələrinin bərpası üçün LTMQET monitoringi

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, YVBP-nin effektivliyi davamlı monitoring və qiymətləndirmə fəaliyyətləri vasitəsilə daim yoxlanılacaq və davamlı təkmilləşdirməni nümayiş etdirmək üçün zəruru hallarda tədbirlərin həyata keçirilmə üsulları yenilənəcəkdir.

11. Şikayətlərə baxılma mexanizmi

Bu bölmənin məqsədi maraqlı tərəflərin iştirakı planına (MTİP) daxil edilmiş mətnə uyğunlaşdırılmış LİEƏŞ-nin şikayətlərə baxılma mexanizmini təqdim etməkdir.

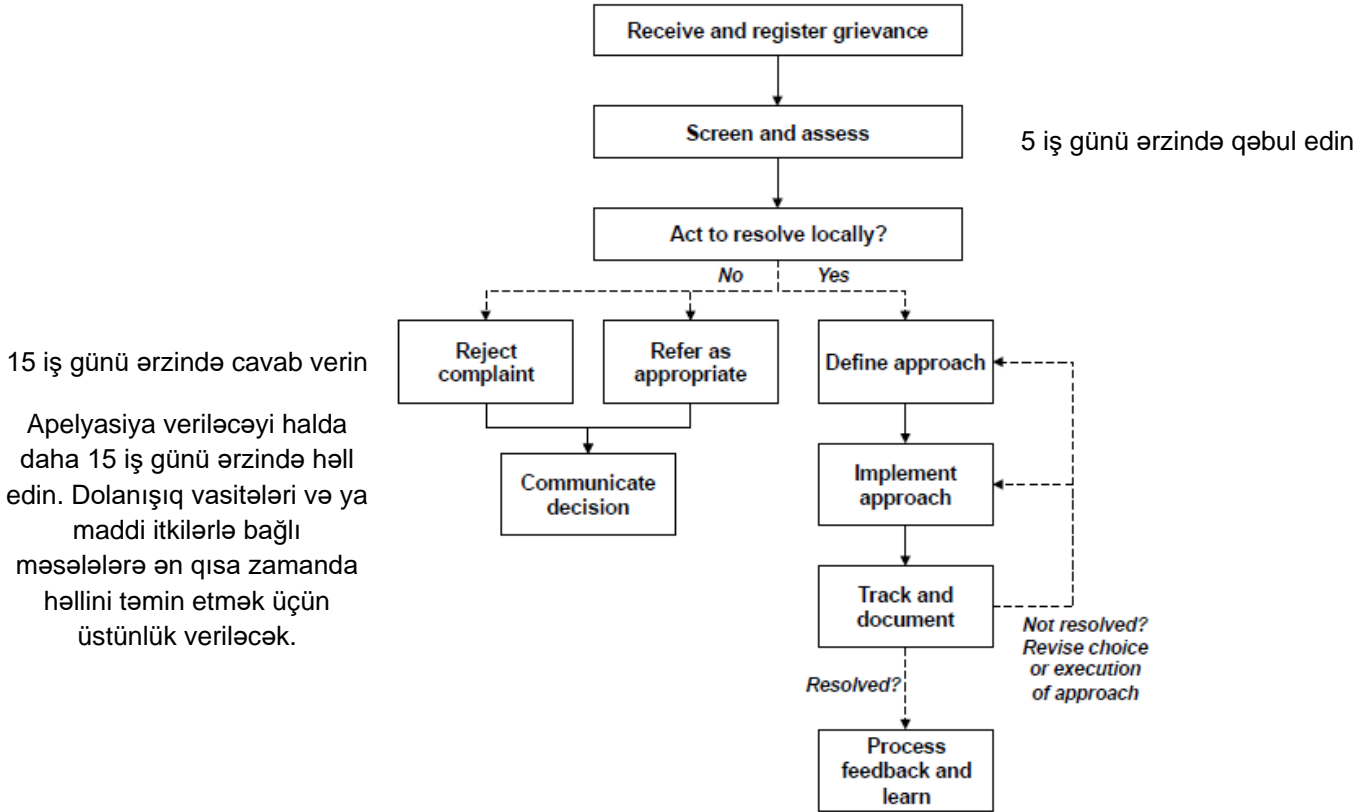
11.1 İcmal

LİEƏŞ AİB-in təhlükəsizlik siyasəti bəyannaməsinə və şikayətlərə baxılma mexanizmləri üzrə müxtəlif prinsipləri və ən yaxşı təcrübə tədbirlərini təqdim edən AYİB PR-lərinə uyğun olaraq layihə üçün icma şikayətləri mexanizmini işləyib hazırlamışdır. Bunlara daxildir:

- Şikayətləri qəbul etmək, qeydə almaq və ya sənədləşdirəmək və təsirə məruz qalan icmalar üçün asanlıqla əlçatan, mədəni baxımdan uyğun və başa düşülən olmasını təmin etmək üçün prosedurları müəyyən edin.
- Təsirə məruz qalmış icmaları icma ilə qarşılıqlı əlaqə mexanizm haqqında məlumatlandırın.
- Təsirə məruz qalan icmanın iştirakı ilə birlikdə şikayətlərin həlli yollarını nə vaxt və necə axtarmaq lazım olduğunu nəzərdən keçirin.
- Təsirə məruz qalan icmaların bütün seqmentləri üçün asanlıqla əlçatan olan, başa düşülən və şəffaf prosesdən istifadə edərək, heç bir xərc tələb etmədən narahatlıqları həll edin.
- Hər iki cinsin nümayəndələrinin və həssas qrupların tam iştirakını təmin etmək.
- Sistemi tərtib edərkən mübahisələrin həllinin adı və ənənəvi üsullarını nəzərə almaq.
- Şikayətləri qəbul etmək və onlara cavab vermək üçün cavabdeh şirkətdə ardıcıl, təcrübəli və ixtisaslı kadrları təyin edin.
- Şikayətlərin adekvat şəkildə həll edilmədiyini düşünənlərin işlərinə yenidən baxılması üçün kənar orqana müraciət etmələri üçün şikayətlər üzrə müraciətlər/araşdırma prosesini təmin edin.
- Qəbul edilmiş şikayətləri və verilən cavabları sənədləşdirin və vaxtaşırı icmaya hesabat verin.
- Şikayət mexanizminin icmalarda narahatlıq doğuran kimi müəyyən etdiyi məsələlər üzrə dövrü hesabatların təqdim edilməsi.

AYİB PR-ləri vurğulayır ki, şikayət mexanizmi LİEƏŞ-yə icmanın layihə riskləri və təsirləri haqqında qavrayışını başa düşməyə kömək etməlidir ki, icmanın narahatlıqlarını həll etmək üçün öz tədbirlərini və hərəkətlərini tənzimləsin. LİEƏŞ-nin şikayət prosedurunun məqsədi yerli icmalar, fermerlər və onların ailələri də daxil olmaqla, layihənin birbaşa təsirinə məruz qalan insanlardan daxil olan bütün şərh və şikayətlərin müvafiq qaydada işlənməsini və baxılmasını təmin etməkdir. Bundan əlavə, şikayət mexanizmində şikayətçinin nəticələr barədə məlumatlandırıldığına zəmanət verən şikayətlərlə bağlı həyata keçirilməli olan düzəliş tədbirləri olmalıdır. Maraqlı tərəflərin şərh və şikayət edə biləcəyi vasitələr onların mədəniyyətinə uyğun olmalıdır. Aşağıdakı şəkil 11.1-də göstərilən sxem şikayətlərə baxılmasının ümumi mexanizmini göstərir. Şikayətlərin baxılması forması Əlavə 1-də təqdim olunur.

Şəkil 11.1 Şikayətlərə baxılması mexanizminin blok sxemi

11.2 Tipik iddia nümunələri

Cədvəl 10.1 böyük tikinti layihələrində çox rast gəlinən şikayət növlərinə dair nümunələr təqdim edir.

Table 10.1: Examples of Grievances

Şikayətin növü	Şikayətçi(lər)	Nümunə
Şirkətin fəaliyyəti ilə əlaqəli nisbətən kiçik və birdəfəlik problemlər.	Tək insan və ya ailə	Şirkətin yük maşını hasarı zədələyir; şirkət işçisi ilə icma üzvü arasında birdəfəlik xoşagəlməz qarşılaşma baş verir.
Nisbətən kiçik, lakin təkrarlanan və geniş yayılmış problemlər.	Çoxsaylı fərdlər, ailələr və ya daha böyük qruplar.	Şirkətin işi ilə əlaqəli olan yol hərəkəti nəticəsində asılmış paltarların üstünə çökən tozun qaldırılması.
Siyasət və ya prosedur məsələləri üzrə əsas iddialar.	Qeyri-hökumət təşkilatları, icma qrupları və ya icma əsaslı təşkilatlar və ya yerli hökumət orqanları.	Şirkətin öz siyasətlərinə sadıq qalmaması; əvvəlcədən razılığa nail olmaq üçün adekvat məsləhətləşmələr üçün çoxtərəfli kreditorların təlimatlarına əməl edilməməsi; təsire məruz qalmış əhəlinin qeyri-adekvat köçürülməsi və kompensasiya ödənilməsi.

11.3 İcma gözləntiləri

Yerli insanlar şikayətlərini təqdim etdikdə, ümumiyyətlə, aşağıdakılardan birinə və ya bir neçəsinə nail olacaqlarını gözləyirlər:

- Problemlərin etirafı.
- Şirkətin fəaliyyəti ilə bağlı suallara dürüst cavab.
- Üzr istəmək.
- kompensasiya.
- Şikayətə səbəb olan davranışın dəyişdirilməsi.
- Hüquqi müdafiənin digər ədalətli vasitələri.

Narahatlıqlarını dilə gətirərkən onlar da dinlənəcəklərini və ciddi qəbul olunacağını gözləyirlər. Nəhayət, LİEƏŞ, podratçılar və ya hökumət rəsmiləri insanları şikayətlərini səsləndirə və əvəzsiz həll etməyə çalışa biləcəklərinə inandırılmalıdırlar.

11.4. LİEƏŞ şikayətlərinin həlli mexanizmi

Yerli insanlar layihənin fəaliyyəti ilə bağlı narahatlıqları ifadə etmək və onların həlli üçün etibarlı vasitələrə ehtiyac duyurlar. Yerli əsaslı şikayətlərin həlli mexanizmi yerli əhalinin və şirkətin birlikdə effektiv həllər tapa biləcəyi etibarlı struktur və yanaşmalar toplusunu təklif etməklə perspektivli bir yanaşma təqdim edir. LİEƏŞ aşağıdakı şikayət mexanizmini işləyib hazırlamış və tətbiq etmişdir:

- Kiçik mübahisələrin ciddi şikayətlər olmasından əvvəl nisbətən tez həll olunacağı ehtimalını artırır.
- Yerli sakinlərin mübahisə hüququnu saxlayır.
- Problemlərin həll edilməsi üçün erkən, səmərəli və daha ucuz bir yol təqdim edir.
- Şirkətlər üçün daha dayınıqlı işgüzar vəziyyətin yaranmasına imkan yaradır ki, bu da icmalar qarşısında hesabatlılığın artmasına və risklərin azalmasına gətirib çıxarır.

Uğurlu şikayət mexanizmi aşağıdakı məqsədlərə çatmağa kömək edir:

- Şirkətin icma üzvləri və onların rifahı ilə əlaqəli narahat olduğunu nümayiş etdirin.
- Şirkətin fəaliyyəti nəticəsində icmalara mənfi təsirləri azaltmaq və ya qarşısını almaq.
- Etimadı və hörməti artırın.
- İdarəçilikdəki uyğunsuzluqları azaltmaq üçün problemlərin aradan qaldırılması, araşdırılması və həll edilməsinə dəstək verəcək strukturların yaradılması.
- Səmərəli münasibətləri təşviq edin.
- Şirkətin "sosial lisenziya" fəaliyyətinin ictimaiyyət tərəfindən tanınmasını təmin edin.

LİEƏŞ, istənilən vaxt həm şifahi, həm də yazılı formada layihə ilə bağlı şərh və şikayətləri qəbul edəcəkdir. Şikayətin nümunə forması verilir (MTİP-na baxın). Anonim şikayətlər də qəbul edilir, qeydə alınır və araşdırılır.

İcma ilə əlaqə üzrə məsul işçilər (İƏM) şikayət mexanizmi haqqında məlumatlılığı artırmaq, narahatlığını bildirmək istəyən insanlara praktiki yardım göstərmək və həmçinin şikayətlərin həllində dəstək göstərmək üçün cəlb olunacaqlar. Şikayətlərin idarə edilməsi üzrə öhdəliklərin xülasəsi aşağıda verilmişdir.

11.4.1 Xüsusi olaraq şikayətlərin idarə edilməsi ilə bağlı öhdəliklər

Xüsusi olaraq şikayətlərin idarə edilməsi ilə əlaqəli vəzifələr cədvəl 11.2-də ümumiləşdirilmişdir.

Cədvəl 11.2: Rol və məsuliyyətlər-şikayətlərin idarə edilməsi

Məzmunu	Öhdəliklər
LİEƏŞ layihə meneceri	<ul style="list-style-type: none"> LİEƏŞ ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə menecerin maraqlı tərəflərin iştirakı (MTİP) və şikayət mexanizmi (ŞM) ilə təsvir olunan öhdəlikləri yerinə yetirmək üçün lazımi mənbələrə və personala sahib olmasını təmin edin. Afişalar, mətbuat və media relizləri kimi bütün xarici kommunikasiyaları dərc etməzdən əvvəl təsdiq edin. Şikayətlərin həllini dəstəkləyin. Daxil olmuş şikayətlərin layihənin ətraf mühit və sosial göstəricilərinin yaxşılaşdırılması üçün istifadə olunmasını təmin edin ki, oxşar şikayətlər müəyyən vaxtdan sonra yenidən səslənməsin.
LİEƏŞ icma əlaqələri meneceri	<ul style="list-style-type: none"> Şikayətlərin qeydiyyatı daxil olmaqla MTİP və ŞM sahib olmaq. Afişalar, mətbuat və media relizləri kimi bütün xarici materialları dərc etməzdən əvvəl təsdiq edin. Şikayətlərin həllini dəstəkləmək. LİEƏŞ İƏM-lərin fəaliyyətini əlaqələndirin (aşağıya bax).
LİEƏŞ icma əlaqələri Mütəxəsisləri (İƏM)	<ul style="list-style-type: none"> ŞM haqqında məlumatlılığı artırmaq və ŞM vərəqəsinin nüsxələrini yaymaq Şikayət vermək istəyən insanlara praktiki yardım göstərin ki, onlar şikayət formasını doldura bilsinlər. Şikayətlər reyestrinin yenilənməsi üçün məlumatları, doldurulmuş şikayət formalarının surətlərini Masdarın İcma ilə əlaqələr menecərinə göndərin..
Baş podratçının nümayəndələri	<ul style="list-style-type: none"> Baş podratçısının işçi qüvvəsinin üzvü ilə təmasda olan şəxs və ya qrup tərəfindən edilən hər hansı şikayətləri rəsmi qeyd etmək, araşdırmaq və həll etmək üçün LİEƏŞ icma əlaqələri menecərinə və ya İƏM-nə yönləndirmək.

LİEƏŞ hər zaman layihə ilə bağlı istənilən şəxs və ya təşkilatdan həm şifahi, həm də yazılı formada şərh və şikayətləri qəbul edəcək. Bu layihə ilə bağlı şikayəti bildirmək üçün kişi və ya qadın LİEƏŞ nümayəndələri ilə əlaqə saxlamaq olar (ətraflı məlumat üçün MTİP-na baxın).

İstənilən yazılı və ya şifahi şikayət LİEƏŞ icma əlaqələri meneceri və potensial olaraq digər LİEƏŞ nümayəndələri tərəfindən qeydə alınacaq. Yuxarıda göstərilən əlaqə məlumatlarına əlavə olaraq, yerli əhalinin daha qeyri-rəsmi şikayətlərini bildirməsinə imkan vermək üçün sahənin girişində poçt qutusu təmin ediləcək.

11.4.2 Şikayətlərin qəbulu haqqında

Şərhlər və şikayətlər ümumiləşdiriləcək və şərhçinin/şikayətçinin adı/qrupu, şərhin alınma tarixi, məsələnin qısa təsviri, həyata keçirilməsi nəzərdə tutulan düzəliş tədbirləri haqqında məlumat (lazım olduqda) və şərhçiyə/şikayətçiyə göndərilən cavab tarixi şikayətlər reyestrində qeyd ediləcək. Şikayətlər anonim şəkildə təqdim edilə bilər və bu, şikayət formasında seçim kimi göstərilir.

LİEƏŞ kağız qeydlərin bağlı faylda saxlanmasını təmin etməklə bütün qeydləri məxfi saxlayacaq, elektron qeydləri məxfi saxlamaq üçün isə təhlükəsiz paroldan istifadə ediləcək.

Şikayət qeydə alındıqdan sonra LİEƏŞ beş iş gününə qədər müddət ərzində şikayəti yazılı şəkildə təsdiq edəcək və bunun şikayət mexanizminə uyğun olaraq araşdırıldığını bildirecək.

Zəruri hallarda, şikayətin mahiyyəti (şikayətçinin məxfiliyini qorumaq şərti) barədə layihə sahəsi çərçivəsində fəaliyyətə cavabdeh olan regional hökumətin dövlət nümayəndələrinə (Qaradağ Rayon İcra Hakimiyyəti və Abşeron Rayon İcra Hakimiyyəti) məlumat verilməlidir. Məsələn, torpaqla bağlı bütün şikayətlər bu dövlət qurumlarının məlumatlandırılmasını tələb etməlidir, lakin iki işçi arasındakı mübahisə ilə bağlı şikayətdə dövlət qurumlarının işə qarışmasına ehtiyac yoxdur.

11.4.3 Şikayətlərin qiymətləndirilməsi

Qiymətləndirmə zamanı şikayətləri araşdırma qrupu iş və əsas məsələlər və narahatlıqlar haqqında məlumat toplamalı və şikayətin həll edilib-edilməməsi və necə həll oluna biləcəyini müəyyən etməkdə kömək göstərməlidir. LİEƏŞ görəcəyi işlər:

- Qiymətləndirməni kimin aparacağını müəyyənləşdirin. Bir qayda olaraq, bu tapşırığı İcma ilə əlaqələr meneceri yerinə yetirir və ya qiymətləndirmə üçün (istehsal, satınalma, ətraf mühit, ictimaiyyətlə əlaqələr, insan resursları) müvafiq işçi heyətinə və ya şöbəsinə yönləndirir
- Şikayətin mahiyyətinin təqdimatını birinci əldən almaq üçün şikayətçilərlə birbaşa əlaqə saxlayacaq şirkət üzvünü seçin.
- İştirak edən tərəfləri, məsələləri, baxışları və variantları aydınlaşdırın:
 - İştirak edən tərəfləri müəyyənləşdirin.
 - Şikayətdə qaldırılan məsələlərə və narahatlıqlara aydınlıq gətirin.
 - Şirkətdəkilər də daxil olmaqla, digər maraqlı tərəflərin fikirlərini öyrənin.
 - Tərəflərin nəzərdən keçirdiyi ilkin variantları müəyyənləşdirin və həll üçün müxtəlif yanaşmaları araşdırın.
- Şikayəti ciddiliyinə görə təsnif edin (yüksək, orta və ya aşağı). Ciddilik həm şirkətə, həm də cəmiyyətə təsir potensialını ehtiva edir.

Nəzərə alınmalı məsələlərə iddianın ciddiliyi, fərdin və ya qrupun rifahına və təhlükəsizliyinə potensial təsir və ya məsələnin ictimai profili daxildir. Şikayətin ciddiliyi şirkətdə kimin bu barədə məlumatlı olması və yuxarı rəhbərliyə məlumat verilib-verilməməsi ilə əlaqələndirilir.

Sırf birtərəfli “araşdırın, qərar verin və elan edin” strategiyasına müraciət etməkdənsə, qiymətləndirmə prosesində şikayətçi ilə birbaşa əlaqə saxlayın və şikayətçini seçiləcək həll prosesinə və həll variantlarına təsir göstərməyə cəlb edin.

11.4.4 Cavabın formalaşması

Şikayətçiyə cavab vermək sistemi kimin və necə əlaqə saxladığını müəyyən etməlidir. Sahə meneceri şikayətin ciddiliyindən asılı olaraq rəy bildirilməsində iştirak edə bilər. Cavab tərtib edərkən LİEƏŞ aşağıdakıları təmin edəcək:

LİEƏŞ icma əlaqələri meneceri cavabı hazırlayır. Cavabda şikayətçilərin həll prosesi ilə bağlı fikirləri nəzərə alınmalı və konkret hüquqi müdafiə vasitələri təqdim edilməlidir. Cavab məsələlərin həlli ilə bağlı yanaşmanı və ya ilkin həlli təklif edə bilər.

Şikayətçiyə cavabı təqdim etmək və müzakirə etmək üçün LİEƏŞ icma əlaqələri meneceri, müvafiq şirkət meneceri və şikayətçi ilə görüş keçirməyi nəzərdən keçirin. Birbaşa görüş mümkün deyilsə, neytral üçüncü tərəflə görüşməyi düşünün. Qrup həmçinin bu görüş zamanı müvafiq növbəti addımları müzakirə edəcək. Təklif həll təklifdirsə və o, qəbul edilirsə, şikayət uğurla həll edilir və həll yanaşması seçilməsinin növbəti mərhələsinə keçməyə ehtiyac yoxdur. Əgər şikayətçi həll prosesi və ya mahiyyəti ilə bağlı cavabdan razı deyilsə, qrup qarşılıqlı məqbul olan razılığa gəlməyə çalışmalıdır.

Bütün şərhlər və şikayətlər şikayətçinin şərh və şikayətlər formasında göstərdiyi üstünlük verilən ünsiyyət üsuluna uyğun olaraq İOM və ya LİEƏŞ icma ilə əlaqələr meneceri tərəfindən şifahi və ya yazılı şəkildə cavablandırılacaq. Şərhlər şikayət kimi qəbul edilməyəcək və buna görə də şərhçi cavab tələb etmədikcə onlara cavab verilməz.

LİEƏŞ şikayətə təklif olunan həll yolu ilə on beş iş gününə qədər müddət ərzində cavab verəcəkdir. Təklif olunan qətnamə hər hansı səbəbdən bu müddət ərzində şikayətçiyə göndərilməyibsə, LİEƏŞ cma ilə

əlaqələr meneceri şikayətçini gecikmənin səbəbi barədə məlumatlandıracaq və təklif olunan qətnamənin onlara nə vaxt təqdim ediləcəyi ilə bağlı tarixi bildirecək.

11.4.5 Şikayətlərin izlənməsi və onlara nəzarət edilməsi

Şikayətlər sistemdən keçdikcə izlənməli və izlənməlidir. Effektiv izləmə və sənədləşdirmə bir neçə məqsədə nail olur:

- Xüsusi meyarlara uyğun olaraq şikayətin ciddiliyini (yüksək, orta, aşağı) sənədləşdirin. Ciddilik səviyyəsi yuxarı rəhbərliyi xəbərdar etmək üçün tələbləri istiqamətləndirir və lazım olan idarəetmə nəzarətinin yüksək dərəcəsini müəyyən edir.
- Qəbul və qeydiyyatdan tutmuş icraya qədər hər bir şikayətə nəzarət etmək üçün konkret şəxsin məsuliyyət daşdığına əmin olun.
- SEP-də müəyyən edilmiş müddətlərə uyğun olaraq vaxtında həlli təmin edin.
- İşin vəziyyəti və həlli istiqamətində əldə edilən irəliləyişlər barədə bütün maraqlı şəxsləri (şikayətçini və şirkətin müvafiq əməkdaşlarını) məlumatlandırmaq.
- Ədalətliliyi və ardıcılığı təşviq etmək üçün şirkətin reaksiyasını və nəticələrini (nəticələrini) sənədləşdirin.
- Maraqlı tərəflərin cavab(lar)ını və əlavə araşdırmaya və ya məsləhətləşməyə ehtiyac olub-olmadığını qeyd edin.
- Yaşayış məntəqələrinin qeydini təqdim edin və qətnamədə istifadə üçün standartların və meyarların işlənilib hazırlanmasına kömək edin
- İstənilən həllin vaxtında və hərtərəfli olmasını təmin etmək üçün onun icrasına nəzarət etmək.
- Şikayətlərin həlli üçün prosesin və fəaliyyətlərin effektivliyini qiymətləndirmək üçün keyfiyyətə nəzarət tədbirləri üçün lazım olan məlumatları təqdim edin.
- Mexanizmin effektivliyini qiymətləndirmək və ya şirkət siyasətində və ya performansında dəyişikliklər tələb edə biləcək sistemli məsələləri həll etmək üçün sonradan istifadə ediləcək xüsusi hallardan öyrənmənin müəyyən edilməsi.

Şikayətlərin izlənməsini və sənədləşdirilməsini təmin etmək üçün LİEƏŞ aşağıdakıları təmin etmişdir:

- Şirkət işçilərindən və şikayətçi(lər)dən məlumat toplamaq üçün formaların və prosedurların izlənməsi.
- LİEƏŞ İcma ilə əlaqələr meneceri şikayətlər bazasını müntəzəm olaraq yeniləyəcək.
- Şikayət nümunələrini tanımaq, şikayətlərin hər hansı sistemli səbəblərini müəyyən etmək, şəffaflığı təşviq etmək, şikayətlərin şirkət tərəfindən necə idarə olunduğunu ictimailəşdirmək və mexanizmin ümumi fəaliyyətini vaxtaşırı olaraq qiymətləndirmək üçün məlumatları vaxtaşırı nəzərdən keçirin
- İşin statusu haqqında maraqlı tərəfləri məlumatlandırmaq üçün proseslər (məsələn, yazılı status hesabatları).
- Şikayətlər və onların həlli ilə bağlı müntəzəm hesabatların təqdim edilməsi prosedurları.

11.4.6 Şikayətlərin apelyasiya prosesi

Şikayət verən şəxs/grup ilkin cavabdan razı qalmadıqda və tələbi davam etdirmək istədikdə, onların apelyasiya şikayəti vermək hüququ vardır. Bütün müraciətlər üçün şikayətin təfərrüatları LİEƏŞ ilə müqavilə bağlamış üçüncü tərəf (neytral) təşkilata (məsələn, məsləhətçi, vətəndaş cəmiyyəti qrupunun nümayəndəsi və s.) ötürüləcək və o, problemin həlli ilə bağlı tövsiyə verəcək, şikayət və problemlərin

həllində vasitəçilik edəcək. Müraciətlərin həlli üçün tarix LİEƏŞ tərəfindən ilkin cavabın göndərildiyi tarixdən başlayaraq əlavə 15 təqvim günüdür.

İddiaçı işə ikinci dəfə baxıldıqdan tövsiyə edilən həlli qəbul etmədikdə, iş (şikayətlə əlaqəli bütün sənədlər daxil olmaqla) iddiaçıya geri qaytarılacaq ki, onlar hüquqi və ya digər inzibati formada müraciət edə bilsinlər.

Qeyd: Əgər şikayət vermiş şəxs/qrup məhkəmənin qərarını LİEƏŞ son qərarının apelyasiya prosesi tərəfindən qəbul edilməsinə qədər almaq istəyirsə LİEƏŞ paralel olaraq şikayətlərin həlli prosesini davam etdirəcək və bütün qeyri-məxfi sənədlərin surətlərini və məhkəmə prosesi üçün lazım olan müvafiq sənədləri təqdim edəcək

11.4.7 Bu günə qədər qəbul edilmiş şikayətlər

Bu günə qədər heç bir şikayət qəbul edilməmişdir

12. Monitoring və qiymətləndirmə

Bu bölmə icranın gedişatını və YVBP-nin icrası zamanı narahatlıqları izləmək üçün istifadə olunacaq monitoring və qiymətləndirmə tədbirləri kompleksinin ümumi çərçivəsini təqdim edir. İstifadə olunan monitoring və qiymətləndirmə göstəriciləri YVBP-nin tətbiqi mərhələsində dəqiqləşdiriləcək.

12.1 Giriş və çıxış göstəriciləri

YVBP-nin giriş və çıxış monitoringi şirkət daxilində cədvəl 12.1-də təqdim olunan göstəricilərdən və əsas səmərəlilik göstəricilərindən (ƏSG) istifadə edilməklə həyata keçiriləcək. Bu məlumat LİEƏŞ ƏM və T meneceri tərəfindən cədvəldə göstərilən dövriliklə toplanacaq və ümumiyyətlə, YVBP-nin həyata keçirilməsi LİEƏŞ tərəfindən tamamlanmış hesab edilənə qədər (YVBP tamamlama auditi vasitəsilə nümayiş) hər ay toplanacaq. YVBP-nin icrası başa çatana qədər hər 3 aydan bir cədvəl şəklində daxili monitoring hesabatı hazırlanacaq və zəruri hallarda kreditörlərə və digər maraqlı tərəflərə təqdim ediləcək.

Cədvəl 12.1: Giriş və çıxış göstəriciləri

Göstərici	Məlumatın mənbəyi	Tezlik
Giriş göstəriciləri		
Hər bir YVBP büdcə kateqoriyası üzrə ümumi xərclər	Maliyyə qeydləri	Aylıq
Xərclərin bölgüsü: <ul style="list-style-type: none"> Dolanışiq vasitələrinin bərpasına yardım Həssas insanlara xüsusi yardım tədbirləri göstərilir Təmin edilən digər növ yardım tədbirləri 	Maliyyə qeydləri	Aylıq
Torpağa giriş və dolanışiq vasitələrinin bərpasına cəlb olunmuş LİEƏŞ işçilərinin sayı, cinsinə görə bölünür	Layihənin insan resursları qeydləri	Aylıq
Həyata keçirilməyə başlayandan bəri YVBP komitəsinin iclaslarının sayı	komitənin iclas protokolu	6 aylıq
Tamamlanmış qarşılıqlı əlaqə tədbirlərinin sayı, maraqlı tərəflərin kateqoriyasına görə bölünür: <ul style="list-style-type: none"> Fermerlər Çobanlar Qaradağ və Abşeron rayonu Yalnız qadınlar üçün söhbətlər 	Maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi qeydləri	Aylıq

Göstərici	Məlumatın mənbəyi	Tezlik
• Həssas insanlarla əlaqə		
Fermerlərin və çobanların ev təsərrüfatlarına təklif olunan iş yerlərinin sayı və vəzifəni qəbul edənlərin faizi (cinslərə görə bölünür)	Layihənin insan resursları qeydləri	Aylıq
Həssas insanlara kömək etmək üçün həyata keçirilən bir sıra xüsusi tədbirlər	Maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi qeydləri	Aylıq
Çıxış göstəriciləri		
Fermerin pul vəsaitlərini özünün yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirlərinin yerinə yetirilməsi üçün necə xərclədiyinə dair sorğu	Satınalmalar tamamlandıqdan sonra sorğu	(tələb olunan)
Fermerin layihəyə dair fikirləri	Rüblük iştirak sorğusu	Rüblük
Çobanların məşğulluq sorğusuna dair fikirləri	Rüblük iştirak sorğusu	Rüblük
Hesabat dövründə yeni alınan açıq və qapalı şikayətlərin sayı	Şikayət mexanizmi	Rüblük
Şikayətlərin həllinə qədər keçən orta vaxt	Şikayət mexanizmi	Rüblük
Ev təsərrüfatlarının gəlirlərinin və fermerlərin dolanışıq vasitələrinin bərpa olunmasını araşdırmaq üçün sorğu.	Sosial-iqtisadi sorğu	Hər 6 ayda

12.2 YVBP məsləhətçilərindən istifadə etməklə xarici monitoring

LİEƏŞ (lazım olduqda), layihənin həyata keçirilməsi zamanı YVBP-nin monitoringinə kömək etmək üçün müstəqil köçürmə məsləhətçisinin xidmətlərindən istifadə edə bilər. YVBP məsləhətçisi nüfuzlu şirkətlər və ya məskunlaşma üzrə mühüm beynəlxalq təcrübəsi olan şəxslərdən seçiləcəkdir.

12.3 YVBP tamamlama auditi

LİEƏŞ YVBP məsləhətçisindən istifadə edərək YVBP tamamlama auditini yerinə yetirəcəkdir. Tamamlama auditinin məqsədi həyata keçirilən YVBP təsirə məruz qalan şəxslərin yaşayış vasitələrinin bərpa olunmasında və mümkün qədər yaxşılaşdırılmasında səmərəli olmasına əminlik yaratmaqdır. Belə olmadıqda YVBP-nin tamamlanmasına qədər yerinə yetirilməsi tələb olunan istənilən düzəliş fəaliyyətinin həyata keçirilməsi tösiyə olunmalıdır.

Yuxarıdakılara istinadən, YVBP tamamlama auditi üçün məqsədləri kimi aşağıdakıları qeyd etmək olar:

- Layihənin faktiki və sənədlərlə təsdiq edilmiş təsiri və YVBP ilə müqayisədə köçürmənin təsirinin aradan qaldırılması və ya yumşaldılması tədbirlərinin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi.
- YVBP-da qeyd olunan bütün hüquq və öhdəliklərin uğurla yerinə yetirildiyini yoxlamaq;
- YVBP tədbirlərinin LTMQİ-lərin həyat standartlarını və dolanışıq vasitələrini uğurla bərpa edib-etmədiyini və mümkün olduqda yaxşılaşdırdığını müəyyən etmək;
- Həll edilməmiş hər hansı sistem şikayətlərini yoxlamaq; və
- YVBP öhdəliklərinin yerinə yetirilməsinə nail olmaq üçün hər hansı düzəliş fəaliyyətinə ehtiyacın olmasını müəyyən etmək.

Həyata keçirilən dolanışıq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin adekvatlığının qiymətləndirilməsi, əsasən, YVBP-nin inkişafı çərçivəsində həyata keçirilən ilkin sosial-iqtisadi sorğunun təkrarını əhatə edəcəkdir. Müqayisə nəticələrinin şərh zamanı makroiqtisadi amillər müvafiq qaydada nəzərə alınacaq (məsələn, ərzaq qiymətlərinin inflyasiyası, münaqişə və təhlükəsizlik hadisələri, quraqlıq və ya məhsul zərərvericiləri, həmçinin hər hansı digər müvafiq amillər). YVBP-nin tamamlanması auditi

YVBP məsləhətçisi tərəfindən məqsədəuyğun hesab edildikdə həyata keçiriləcək və zərurət yarandıqda, tamamlama auditinin ilkin şərti kimi aralıq yoxlaması aparıla bilər. Bu YVBP-nin həyata keçirilməsi zamanı müəyyən ediləcək və irəliləyiş səviyyəsindən və ümumi uğurlardan asılıdır.

13. YVBP icra cədvəli və büdcəsi

13.1 Cədvəl

YVBP-nin layihəsi açıqlandıqdan sonra ətraflı fəaliyyət cədvəli hazırlanacaq. Təxmini cədvəl aşağıda şəkil 13.1-də təqdim edilmişdir.

Şəkil 13.1. YVBP həyata keçirilməsi cədvəli

Step	Activity / Month	February 2022				March 2022				April 2022				May 2022				June 2022			
		1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1	Formation of the LRP Committee																				
2	LRP socialising event																				
3	LRP closing event																				
4	Implementation of livelihood restoration measures (until complete)																				
5	Monitoring of the PAPs for livelihood restoration																				

QEYD: Heyvan yeminin tədarükü YVBP komitəsi tərəfindən razılaşdırılmaqla müəyyən edilmiş müddətdən başlayaraq qış aylarında həyata keçiriləcək.

13.2 Göstərici büdcə

Bu, əlavə qiymətləndirmələri və yerinə yetiriləcək icra planını əks etdirmək üçün tikintiyə başlamazdan əvvəl yenidən nəzərdən keçiriləcəkdir. Təxmini büdcədə görünməyən xərclər üçün 15% ehtiyatından istifadə edilmişdir. Daxili işçi heyətinin və nəqliyyat vasitələrinin təminatı ilə bağlı xərclər təxmini büdcəyə daxil edilmir, çünki bunlar artıq müəyyən edilmiş ayrı-ayrı büdcələrdə YVBP-nin həyata keçirilməsini dəstəkləmək üçün təqdim ediləcəkdir.

Cədvəl 13.1. Təxmini büdcə

Maddə	Qiymət (ABŞ doll)	Qeyri- müəyyənlik/ Qeydlər
Daxili təşkilatlanma və potensial		
Təşkilat Komitəsinin təşkili və potensialı	5000	Komitənin iclas yeri hələ müəyyən edilməyib. Bütün üzvlərin iştirakını təmin etmək üçün nəqliyyat təmin edilməlidir. Ödəniş dövlətdən maaş almayan işçilərə verilməlidir. YVBP həyata keçirilməsi dövrünü əhatə edən ziyanın məbləği hesablanmışdır.
Həm fermerlər, həm də çoban təsərrüfatları üçün dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirləri		
Torpağa giriş məhdudiyetlərindən itirilmiş kənd təsərrüfatı məhsuldarlığının hesablanmış kəmiyyətini əks etdirən miqdarda 5 il müddətinə heyvan yemi və ya su ilə (yalnız natura şəklində) təmin edilməsi. Torpağa giriş mexanizmlərində dəyişikliklərə uyğunlaşmaq üçün lazım olan adekvat keçid müddətini təmin etmək üçün nağd və ya nağd şəkildə ödəniş təmin edilməlidir. LTMQİ yem/su üçün ayrılan büdcənin bu ikisi arasında necə bölünəcəyini seçə bilər. Kompensasiyanın hesablanması ciddi zərər çəkmiş 2 fermer və 3 çoban ailəsi üçün təkrarlanacaq (bax cədvəl 7.1).	20,401*5 = 102,005	Büdcə torpağın illik kənd təsərrüfatı məhsuldarlığına əsasən kq/hektarla hesablanır və sonra 5 il üçün illik rəqəmə çevrilir. Bu büdcə fermerlər və çobanlar arasında heyvanların sayı, bütün il ərzində həmin ərazidən istifadə edib-etməmələri və layihə sahəsinə yaxınlığı (yalnız natura şəklində – nağd deyil) nəzərə alınmaqla bölüşdürülür. Aşağı hesablanmış miqdarlar hər bir uyğun ev təsərrüfatının nisbətən yuxarı məbləğ almasını təmin etmək üçün minimum yem/mal-qara suyu ekvivalentində 750 ABŞ dollarına qədər artırılmışdır.
İşçilərin içməli su təchizatı (yəni mal-qara üçün deyil, yalnız insan istehlakı üçün) (2 il ərzində qış aylarında 2 litr/gün).	5,000	İçməli suyun alınması və paylanması xərclərini ödəmək üçün təxmini məbləğ.
Təlim, bacarıqların artırılması və heyvandarlıq sığınacaqlarının tikinti materialları ilə təmin edilməsi	25,000	x25 LTMQET üçün 1000 ABŞ dolları həcmində vahid qiymətə əsasən hesablanmışdır
Təlim ehtiyaclarının qiymətləndirilməsi, təlim, bacarıqların artırılması və gənclərin tikinti materialları ilə təmin edilməsi	12,500	x25 LTMQET veriləcək 500 ABŞ dolları fərdi büdcəsi hesablanmışdır.
Təqdim ediləcək büdcə əsasında elektrik enerjisi ilə təmin etmək üçün günəş panelləri (SPV tərəfindən üstünlük verilir) və ya dizel generatorunun (onların seçimi) təmin edilməsi.	12,500	x25 LTMQET veriləcək 500 ABŞ dolları fərdi büdcəsi hesablanmışdır.
Həm fermerlər, həm də çoban təsərrüfatlarında qadınların dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirləri		
Təlim ehtiyaclarının qiymətləndirilməsi, təlim, bacarıqların artırılması və qadınlar üçün tikinti materialları ilə təmin edilməsi	12,500	x25 LTMQET veriləcək 500 ABŞ dolları fərdi büdcəsi hesablanmışdır.
Həssas qruplara dəstək		
Hər bir aztəminatlı ailəyə 6 aylıq minimum əmək haqqı məbləğində birdəfəlik ödəniş	22,176	2022-ci ilin yanvar ayına olan məlumata görə, Azərbaycanda minimum əmək haqqı 300 AZN və ya 176 ABŞ dollarıdır, bu da 21 həssas LTMQET-ni əhatə edir

Maddə	Qiymət (ABŞ doll)	Qeyri- müəyyənlik/ Qeydlər
Həssas insanlara dəstək olmaq üçün bir sıra digər xüsusi yardım tədbirləri təmin ediləcək və bunlar onların müəyyən edilmiş xüsusi həssaslığını əks etdirəcək. Belə tədbirlərə məsələn, evin girişində pandus düzəltmək, əlil arabası almaq və s. daxildir	4,200	200 USD x 21 həssas LTMQET kimi hesablanıb.
Monitoring və qiymətləndirmə		
YVBP-nın icrası ilə bağlı monitoring və qiymətləndirmə və hesabatların təqdim edilməsi.	30,000	5 il üçün illik monitoring hesabatının hazırlanması (illik 5,000 ABŞ dolları hesablanır) üstəgəl YVBP-nın həyata keçirilməsi zamanı toplanmış M&Q məlumatlarından istifadə etməklə, ortamüddətli baxış üçün 5,000 ABŞ dolları. Daxili heyətdən M&Q məlumatlarının toplanması üçün istifadə olunacaq və bu, smetaya ayrıca xərc kimi daxil edilmir.
YVBP növbəti tədbirləri	10,000	Monitoring və qiymətləndirmənin nəticələrinə əsasən LRP-nin səmərəliliyini artırmaq üçün zəruri tədbirlər görülməkdir. Bunlara məsələn, təkmilləşdirmə təlimləri daxil ola bilər. Lazım gələrsə, ehtiyat büdcəsi də bunun üçün istifadə olunacaq.
ÜMUMİ MƏLUMAT: 255,881 ABŞ dolları plus 15% ehtiyat (38,382) = 294,263 ABŞ dolları		

Əlavə 1. LRP-nin hazırlanması zamanı maraqlı tərəflərin fermerlər və çobanlarla qarşılıqlı əlaqəsi üzrə fəaliyyətlərin xülasəsi

No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
1	04.09.2021	üzbəüz	Qobustan	Suleymanov Əli (fermer). Farm 54 ID-33	Qobustandan olan Əli fermer (Ferma ID-33) layihə sahəsində torpaqdan istifadə edir. Əzizov Xanəzım (əvvəlki icarədar) vəfat etdikdən sonra kənd sakinləri Əli Süleymanovun bu təsərrüfatın idarəçiliyinə namizədliyini irəli sürsələr də, müqavilə yenidən rəsmiləşdirilərkən ondan imtina edilib. O, məhkəməyə müraciət etsə də, uduzub. Fermerin sözlərinə görə, hələ də torpağın illik ödənişini edir və bu pulu Abşeron İcra Hakimiyyəti qəbul edir. Onun komandası qış mövsümü üçün oktyabrın 20-dən mayın 10-dək Qobustandakı fermada qalır. Onun qeyd etdiyi ən mühüm problemlər arasında su və elektrik enerjisinin olmamasıdır. Onun ailə üzvləri, o cümlədən qadınlar tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Onun maraqlanacağı dolanışıq vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında yaşayış yerlərinin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün tikinti materialları ilə təmin edilməsi, suyun paylanması və suvarma avadanlığının təmin edilməsi; qadınlar üçün - bağ sahələrindən tərəvəz və xırda mal-qaranın məhsuldarlığının artırılmasına yardım, kiçik bazar mağazasının yaradılmasına köməklik. Layihənin mənfi təsirləri ilə əlaqədar olaraq, o, örnü sahəsinə çıxışın olmaması və otlaq sahəsinin xalis azaldılmasını qeyd etdi, baxmayaraq ki, ümumilikdə o, layihənin "xalqımızın rifahı naminə həyata keçirildiyini" müsbət qiymətləndirir. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlaması barədə məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu telefonla əlaqə saxlamaqdır və o, əlaqə məlumatlarını təqdim edib.
2	10.09.2021	üzbəüz	Şamaxı rayonu	Manafov Baxış (fermer) Ferma 55 ID-1	Baxış (Fermer ID-1) layihə sahəsində torpaqdan istifadə edir. O, mayın 15-dən avqustun 15-dək ailəsi ilə birlikdə Quba rayonu (Yelfi kəndi) ərazisində yerləşən otlaq sahəsində məskunlaşıb. Oktyabrın 15-dən mayın 15-dək Qobustan ərazisindədir. Onun təsərrüfatında 14 bina var. Yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirlərinin növləri arasında o, heyvandarlıq üçün tikinti materialları ilə təmin etmək, yaşayış yerlərinin keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq üçün tikinti materialları ilə təmin etmək, su paylayıcı və suvarma avadanlığı ilə təmin etməkdə maraqlı olardı. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması barədə məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu üzbəüz və telefonla görüşməkdir. Layihənin mənfi təsirləri iribuynuzlu mal-qaranın örnü sahəsinin azalmasını qeyd etdi. Bu, "əhəmiyyətli təsir göstərəcək və əlavə heyvan yemi alınması zərurəti ilə nəticələnecek".
No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi

3	13.09.2021	üzbəüz	Qobustan	Ibrahimov Əlicuvan (fermer) Ferma 57 ID-31	Əlicuvan (İD 31) layihə sahəsində torpaqdan istifadə edir. Fermer 2003-cü ildə onunla icarə müqaviləsi bağlayan "Etalon-ME" MMC-dən məktubu təqdim etdi. 2016-cı ildə həmin qurum ona icarədən ömürlük istifadə üçün köçürmə məktubu təqdim edib. Oğlunun ailəsi oktyabrın 20-dən mayın 25-dək Qobustanda otlaqdan istifadə edir. Onu maraqlandıran dolanışıq vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında mal-qaranın saxlanması üçün baryer hasar panelləri, darvazalar, dirəklər və taxta kimi tikinti materialları ilə təmin edilməsi, çobanların istifadə etdiyi sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün tikinti materialları ilə təmin edilməsi, məsələn, dam örtükləri, kərpic, sement və s. paylayıcı və suvarma avadanlıqlarının təmin edilməsi. Fermer deyir ki, layihədən heç bir mənfi təsir görmür, o yalnız fayda verir. Yeni asfalt yollar fermerlərin istifadəsinə veriləcək və onların yağış və qar yağanda palçıqlı yollardan istifadə etməsinə ehtiyac qalmayacaq. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinə başlamaq haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu üzbəüz görüşlərdir.
4	08.09.2021	Üzbəüz	Sinergetika offici	Mehdiyev Həsənxan (fermer) Frma 61 ID-19	Həsənxan (Ferm ID 19) layihə sahəsində torpaqdan istifadə edir. Onun "Azəraqrar Dövlət İstehsalat Emal Birliyi" MMC ilə torpaq müqaviləsi var. Fermer bildirib ki, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin strukturuna daxil olan bu qurumla müqaviləni hər il yeniləyir. Su bu sahədə fermerin üzləşdiyi mühüm problemdir. Onu maraqlandıran dolanışıq vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında heyvandarlıq üçün tikinti materialları ilə təminat, maldarların istifadə etdiyi sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün tikinti materialları ilə təmin edilməsi, dam örtüyü, kərpic, sement və s. və s. su paylayıcı və suvarma avadanlıqlarıdır. Fermer mənfi təsir kimi otlaq sahələrinin azaldılmasını və əlavə heyvan yemi alınmasının zəruriliyini qeyd edib. O hesab edir ki, alınan torpaqlar yeni torpaq sahələri ilə əvəz olunmalıdır. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlaması barədə məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu telefonla danışmaqdır.
5	04.09.2021	üzbəüz	Xanlı qış otlağı(Qobustan)	Huseynov Həmze (fermer)	Həmze (Ferm ID-10) subpodrat müqaviləsi əsasında fermer Əlinin (yuxarıda) otlaq sahəsinin bir hissəsindən istifadə edir. Çətinliklərə su problemləri (quruluq, otların olmaması, yağışın olmaması) və heyvan yeminin alınması daxildir. Onu maraqlandıran dolanışıq vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında mal-qaranın saxlanması üçün hasar panelləri, darvazalar, dirəklər və taxta kimi tikinti materialları ilə təmin edilməsi, sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün tikinti materialları ilə təmin edilməsi, suyun paylanması təmin edilməsi, suvarma avadanlıqları, elektrik və rabitə daxildir. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu telefondur. Bütövlükdə, o, layihəyə müsbət yanaşır, günəş panelləri enerji mənbəyi kimi xidmət edəcək və onların evlərində də oxşar panellər quraşdırıla bilər. Layihənin yeganə təsiri mal-qaranın otarılması üçün istifadə olunan ərazinin azaldılmasıdır.
No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
6	13.09.2021	üzbəüz	Qobustan	Ibrahimov Mahir (çoban)	Mahir yay aylarında (20 may-15 oktyabr) Şamaxı rayonunda ailəsi ilə, oktyabrın 15-dən mayın 20-dək isə Qobustanda qalır. Çətinliklərə suyun çatışmazlığı və onu su

				5 - Əlicuvan fermer	satıcılarından/daşıyıcılardan almaq ehtiyacı, elektrik enerjisinin çatışmazlığı, heyvan yeminin qiymətinin yüksək olması daxildir. Layihənin tikintisi zamanı nə o, nə də ailə üzvləri müvəqqəti iş üçün müraciət etməkdə maraqlı deyillər. O, dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin növləri arasında heyvandarlıq üçün tikinti materialları ilə təminat, sığınacaqların keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq üçün tikinti materialları ilə təminat və su paylayıcı və suvarma avadanlığı ilə təmin edilməsini də əhatə etməkdə maraqlı olardı. Bütövlükdə, o, layihəyə mənfi baxır, çünki otlaqların və özlərin sahəsi azalacaq, yəni o, indi daha çox heyvan yemi almalı olacaq. O, əvəzedici torpaq sahəsi ilə təmin edilməlidir, lakin bu mümkün deyil. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu üzbəüz görüş və telefon vasitəsilədir.
7	07.09.2021	telefon	Quba rayonu	Əzizov Akif (Çoban 8 Əli fermer)	Akif yay aylarında (15 may-15 oktyabr) ailəsi ilə Quba rayonunda, oktyabrın 15-dən mayın 15-dək isə Qobustanda qalır. Torpaq sahəsi kiçikdir, suyu maşınla işləyən su satıcılarından alır, işıq yoxdur. Bu ailədəki qadınlar layihənin tikintisi zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Bununla belə, onların ərizə formalarını yazmaqda əlavə köməyə ehtiyacı olacaq. Onu maraqlandıran yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında heyvandarlıq üçün tikinti materialları ilə təminat, sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün tikinti materialları ilə təmin edilməsi, su paylayıcı və suvarma avadanlığı ilə təminat var idi. Qadınlar üçün təsərrüfatların bağ sahələrindən tərəvəz və xırda mal-qaranın məhsuldarlığının artırılması üçün tədbirlər görülmə bilər. Bütövlükdə, o, layihəyə mənfi baxır, çünki o hesab edir ki, torpaq alındıqdan sonra heyvanlar ərazidə adi marşrut ilə hərəkət edə və otlaya bilməyəcək. Əvəzedici otlaq sahələrinin ayrılıb-verilməyəcəyi də aydın deyil. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinə başlamaq haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu üzbəüz görüşlərdir.
8	11.09.2021	üzbəüz	Şamaxı rayonu	Qədirov Əhməd xan (çoban 9 Həsən xan fermer)	Əhməd xan mayın 20-dən sentyabrın 28-dək Şamaxı rayonunda, 28-dən mayın 20-dək isə Qobustanda qalır. Su problemi və heyvan yeminin baha olması çobanların bu sahədə üzləşdiyi mühüm problemlərdir. Çoban və ailəsi tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Onu maraqlandıran yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında heyvandarlıq üçün tikinti materialları ilə təminat, sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün tikinti materialları ilə təmin edilməsi, su paylayıcı və suvarma avadanlığı ilə təminat var idi. Bütövlükdə, o, layihəyə mənfi baxır, çünki otlaqların sahəsi azalacaq və əvəzedici torpaq sahələri yoxdur. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu iştirak edən bütün fermerlərlə üz-üzə görüşlər keçirməkdir.
No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
9	10.09.2021	üzbəüz	Şamaxı rayonu	Manafov Babək (Çoban 1 - Baxış fermer)	Layihənin tikintisi zamanı nə o, nə də ailə üzvləri müvəqqəti iş üçün müraciət etməyi planlaşdırmırlar. Onu maraqlandıran yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında heyvandarlıq üçün tikinti materialları ilə təminat, sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün tikinti materialları ilə təmin edilməsi, su paylayıcı və suvarma avadanlığı ilə təminat var idi. Bütövlükdə, o, layihəyə mənfi baxır, çünki otlaqların sahəsi azalacaq. Fermerləri layihə və

					gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu iştirak edən bütün fermerlərlə üzbəüz görüşlər keçirməkdir. Yerli əhaliyə də güzəştli şərtlərlə enerji təklif edilməlidir.
10	13.09.2021	telefon	Şamaxı rayonu	Xankişiyev Elvin (çoban 2-Əlicuvan fermer)	Qadınlar da daxil olmaqla bütün ailə üzvləri layihənin tikintisi zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Bununla belə, onların ərizə formalarını yazmaqda əlavə köməyə ehtiyacı olacaq. Onu maraqlandıran yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında heyvandarlıq üçün tikinti materialları ilə təminat, sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün tikinti materialları ilə təmin edilməsi, su paylayıcı və suvarma avadanlığı ilə təminat var idi. Qadınlar üçün bu yardım səbəb toxuması, tikmə və bu kimi fəaliyyətlər üçün təlim və materialların verilməsi, tərəvəz və xırda mal-qaranın bağ sahələrindən məhsuldarlığın artırılmasına köməklik, kiçik bazar laryokları/mağazasının yaradılmasına köməklik ola bilər. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu üzbəüz görüşlər, televiziya və telefon vasitəsilədir. Bütövlükdə, o, layihəyə mənfi baxır, çünki mal-qara bu ərazidən istifadə edə bilməyəcək.
11	11.09.2021	üzbəüz	Şamaxı rayonu	Qədirov Fariz (çoban 3-Həsənxan fermer)	Fariz mayın 20-dən sentyabrın 28-dək Şamaxı rayonunda və sentyabrın 28-dən mayın 20-dək Qobustanda yay otlaqlarında ailəsi ilə birlikdə qalır. Su və elektrik enerjisinin çatışmazlığı, heyvan yeminin baha olması çobanların bu sahədə üzləşdiyi mühüm problemlərdir. Layihənin tikintisi zamanı nə o, nə də ailə üzvləri müvəqqəti iş üçün müraciət etməyi planlaşdırmırlar. Onu maraqlandıran yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında heyvandarlıq üçün tikinti materialları ilə təminat, sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün tikinti materialları ilə təmin edilməsi, su paylayıcı və suvarma avadanlığı ilə təminat var idi. Bütövlükdə o, layihəyə müsbət baxır, çünki bu, dövlət layihəsidir və yeni iş yerləri olacaq. Bununla belə, o qeyd edib ki, otlaqların sahəsi azalacaq və layihə sahəsi mal-qaranın otarılması üçün yararlı olan məhsuldar torpaqdan, bitki örtüyünün olmadığı şoran torpağa köçürülməlidir. Fermerləri və çobanları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu üzbəüz görüşlərdir.
No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
12	10.09.2021	telefon	Quba rayonu	Omərov Hacığa (çoban 4-Baxış fermer)	Çoban tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaq. Onu maraqlandıran yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında heyvandarlıq üçün tikinti materialları ilə təminat, sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün tikinti materialları ilə təmin edilməsi, su paylayıcı və suvarma avadanlığı ilə təminat var idi. Bütövlükdə, o, layihəyə mənfi baxır, çünki özü yerlərinin sahəsi azalacaq və onun yaşayışına böyük təsir göstərəcəyini gözləyir. Onlar bizzə əvəz kimi başqa yerdə otlaq sahələri verməlidirlər.
13	11.09.2021	üzbəüz	Şamaxı rayonu	Qədirov Xəqani (çoban 6-Həsənxan)	Xəqani mayın 25-dən sentyabrın 30-dək Şamaxıda və avqustun 30-dan mayın 25-dək Qobustanda yay otlaqlarında ailəsi ilə birlikdə qalır. Palçıq yollar, su çatışmazlığı bu ərazidə çobanların üzləşdiyi ciddi problemlərdir. Qadınlar da daxil olmaqla bütün ailə üzvləri layihənin tikintisi zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Onu maraqlandıran yaşayış

				(fermer)	vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında heyvandarlıq üçün tikinti materialları ilə təminat, sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün tikinti materialları ilə təmin edilməsi, su paylayıcı və suvarma avadanlığı və elektrik enerjisi ilə təminat daxildir. Qadınlar üçün bu, kiçik bir bazar mağazası qurmaq üçün kömək olardı. Bütövlükdə, o, layihəyə müsbət baxır, çünki yeni iş yerləri olacaq, baxmayaraq ki, otlaq sahələrində də azalma olacaq. İnsanlara güzəştli iş də təklif edilməlidir. Fermerləri və çobanları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu üz bəüz görüşlərdir.
14	12.09.2021	telefon	Quba rayunu	Vahidov Xoşbəxt (çoban 7 Əli (fermer)	Xoşbəxt ailəsi ilə birlikdə Qubada mayın sonundan oktyabrın əvvəlinə, oktyabrdan mayın sonuna kimi Qobustanda yay otlaqında qalır. Su çatışmazlığı, qoyunlar üçün yeməyin yüksək qiyməti və elektrik enerjisinin çatışmazlığı çobanların bu sahədə üzləşdiyi mühüm problemlərdir. Layihənin tikintisi zamanı nə o, nə də ailə üzvləri müvəqqəti iş üçün müraciət etməyi planlaşdırmırlar. Onu maraqlandıran yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında heyvandarlıq üçün tikinti materialları ilə təminat, sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün tikinti materialları ilə təmin edilməsi, su paylayıcı və suvarma avadanlığı ilə təminat var idi. Qadınlar üçün bu, təsərrüfatların bağ sahələrindən tərəvəz və xırda mal-qaranın məhsuldarlığının artırılmasına kömək olardı. Bütövlükdə o, layihəyə müsbət baxır, çünki bu, dövlət layihəsidir və dövlət bundan faydalanacaq. Bununla belə, o qeyd edib ki, otlaqların sahəsi azalacaq və qoyunların yeməyinə daha çox pul xərcləməli olacaqlar. Fermerləri və çobanları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu üz bəüz görüşlərdir.
No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
15	14.09.2021	üz bəüz	Qobustan	Xankişiyeva Məltəm (Elvinin həyat yoldaşı)	Məltəmin məişətdə qarşılaşdığı əsas çətinliklər istilər düşəndə ilanlar olur, daha sonra qışda evdə istilik sisteminin olmaması, su daşıyan maşınlardan su alınmasıdır. Bu ailədəki qadınlar tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəməzlər. Qadınları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu üz bəüz görüşlərdir. Ev təsərrüfatlarında qadınları dəstəkləmək üçün uyğun ola biləcək dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında səbət toxuması, tikiş və bu kimi fəaliyyətlər üçün təlim və materialların təmin edilməsi və bağ sahələrindən tərəvəz və xırda mal-qaranın məhsuldarlığının artırılmasına kömək göstərilməsidir.
16	14.09.2021	üz bəüz	Qobustan	Qədirova Leman (Farizin həyat yoldaşı)	Ləmanın ev təsərrüfatında üzləşdiyi əsas problemlər elektrik və su çatışmazlığıdır. Bu ailədəki qadınlar tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəməzlər. Layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında qadınları məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu üz bəüz görüşlərdir. Ləman, ev təsərrüfatlarında qadınları dəstəkləmək üçün uyğun olacaq hər hansı növ dolanışiq bərpası tədbirlərini dəstəkləmədi.

17	14.09.2021	üzbəüz	Qobustan	Qədirova Məhluqə (Xəqaninin həyat yoldaşı)	Məhluqənin ev təsərrüfatlarında üzləşdiyi əsas problemlər elektrik və su çatışmazlığı, odun almaq və sonra onu doğramaqdır. Bu ailədəki qadınlar tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmədilər. Qadınları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlaması barədə məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu telefon vasitəsilədir. Ev təsərrüfatlarında qadınları dəstəkləmək üçün uyğun ola biləcək dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında kiçik bazar dükəninin/mağazasının yaradılmasına yardımın edilməsi daxildir.
18	30.09.2021	telefon	Quba rayonu	Ömərova Nahidə (Hacıağanın həyat yoldaşı)	Nahidənin məişətdə üzləşdiyi əsas problemlər elektrik və su çatışmazlığıdır. Qışda soyuq olur, yollar palçığa çevrilir, mobil telefon şəbəkəsi çox zəifdir. Bu ailədəki qadınlar tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmərlər. Qadınları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu üzbəüz görüşlər və telefonla danışmaqdır. Nahidə ev təsərrüfatında qadınları dəstəkləmək üçün uyğun olan dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin hər hansı növünü dəstəkləmək istəmədi.
19	14.09.2021	üzbəüz	Qobustan	Əzizova Nurəngiz (Akifin həyat yoldaşı)	Nurəngizin ev təsərrüfatlarında üzləşdiyi əsas problemlər su, işıq və məişət avadanlıqlarının olmamasıdır. Bu ailədəki qadınlar tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmədilər. Layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında qadınları məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu üzbəüz görüşlərdir. Ev təsərrüfatlarında qadınları dəstəkləmək üçün uyğun olan dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında bağ sahələrindən tərəvəz və xırda mal-qaranın məhsuldarlığının artırılmasına köməklik və kiçik bazar dükənləri/mağazasının yaradılmasına köməklik göstərilmişdir.
No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
20	14.09.2021	üzbəüz	Qobustan	Ibrahimova Vusalə (Mahirin həyat yoldaşı)	Vusalənin məişətdə üzləşdiyi əsas problemlər qaz, su və işıq çatışmazlığıdır; odundan istifadə edirlər. Bu ailədəki qadınlar tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmədilər. Layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında qadınları məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu üzbəüz görüşlərdir. Vusalə ev təsərrüfatlarında qadınları dəstəkləmək üçün uyğun olan hər hansı dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirlərini dəstəkləmədi.
21	15.09.2021	üzbəüz	Qobustan	Xəlilov Əlizaman (həssas ailə)	Əlizaman ötən il İkinci Qarabağ müharibəsində həlak olmuş 19 yaşlı şəhid oğlunun atasıdır. Bu ev təsərrüfatı üçün faydalı ola biləcək dəstək növləri arasında evdə mətbəxə ehtiyac var və evdə istilik sistemi yoxdur. Bu dəstəyi Qaradağ rayon İcra Hakimiyyətinin nümayəndəliyi və "Masdar" şirkəti verməlidir. Evdəki uşaqlar bu dəstəkdən faydalanacaqlar. Kiçik oğlu evə gəlir gətirməyə başlayana qədər bu dəstək lazım olacaq. Əlizaman şərh olaraq oxuduğu məktəbə oğlunun adının verilməsini istədiyini qeyd edib.
22	15.09.2021	üzbəüz	Qobustan	Kazımov Şahin	Şahin ötən il İkinci Qarabağ müharibəsində həlak olmuş şəhid əsgərin dayısıdır. Ailənin digər üzvlərinə iş təklif etmək, şəhid evinə gedən yolun asfaltla örtülməsi, küçənin girişində şəhidin təsviri olan plakatın asılması bu ailəyə faydalı olacaq dəstək növlərindəndir. Bu dəstəyi kömək

				(həssas ailə)	etmək imkanı olan yerli icmalar və şirkətlər təmin etməlidir. Bu əsgərin anası sağ olana qədər bu dəstək olmalıdır.
23	16.09.2021	üzbəüz	Qobustan	Abbasov Nəsir (həssas ailə)	Nəsir ötən il İkinci Qarabağ müharibəsində həlak olan şəhid oğlunun atasıdır. Bu ev üçün faydalı olacaq dəstək növləri arasında evin təmiri və istilik sisteminin quraşdırılması əsas yer tutur. Evdəki uşaqlar bu dəstəkdən faydalanacaqlar.
24	16.09.2021	üzbəüz	Qobustan	Surxayev Yusif (həssas ailə)	Yusif ötən il İkinci Qarabağ müharibəsində həlak olan şəhid əsgərin qardaşıdır. Bu təsərrüfat üçün faydalı ola biləcək dəstək növləri arasında yarımçıq evi tamamlamaq, şəhid plakasını yolun kənarına asmaq, bir küçyə şəhidin adının verilməsidir. Bu dəstəyi Qaradağ Rayon İcra Hakimiyyəti nümayəndəliyi və "Masdar" şirkəti verməlidir. Evdəki uşaqlar bu dəstəkdən faydalanacaqlar. Bu dəstəyə uzun müddət lazım olacaq.
No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
25	20.09.2021	üzbəüz	Qaradağ rayonu	Qaradağ Rayon İcra Hakimiyyəti Həsənəliyev Şikar	İcra Hakimiyyəti ofisinin nümayəndəsi aidiyyəti tərəflərlə şikayətlərin həllinə kömək etməyə hazır olacaq. Respondentin dediyinə görə, onlarda icarəyə götürülmüş ferma ərazilərinin yerini göstərən xəritənin surəti yoxdur. Qaradağ icra hakimiyyəti tərəfindən heç bir torpaq icarəyə verilməyib. Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinə və Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinə müraciət etmək məqsəduyğundur. Cavabdeh qeyd etdi ki, fermerlərin qanunla başqa torpaqlardan (təsərrüfatdan kənar icarəyə götürülmüş torpaq sahəsindən) istifadə etmək hüququ yoxdur. Müzakirə olunan dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirləri ilə əlaqədar olaraq, fermerlərə faydalı ola biləcək dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin növləri sırasında fermerlərə heyvandarlıqla məşğul olmaq üçün şərait yaradılmalı və bu istiqamətdə onlara şərait yaradılmasına köməklik göstərilməlidir. Ərazidəki bütün fermerlərə fayda verəcək kommunal yardım növləri arasında əsas regional borudan su xətti çəkilib və ya su quyuları tikilib. Fermer təsərrüfatlarında qadınların güzəranını süd və süd məhsullarının emalı üçün xüsusi avadanlıq və mini zavodların açılması yolu ilə yaxşılaşdırmaq olar. Dolanışığın bərpası komitəsi olmalıdır və əgər vəsait olarsa, komitə yaradıla bilər. Əlavə şərh olaraq o, dəyişdirmə zamanı insanların hüquqlarına riayət olunmasını qeyd edib. Bütövlükdə, o, layihəyə müsbət baxır, çünki bu, alternativ enerji mənbəyi, neft-qaz sektorundan kənar layihə, yeni iş yerlərinin yaradılması, ətraf mühitin təmizliyi, digər enerji növlərindən asılılığın azaldılması olacaq.
No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
26	1.10.2021	üzbəüz	Bakı şəhəri Caspian Plaza	İqtisadi və Sosial İnkişaf Mərkəzi	Kənd kənd təsərrüfatının inkişafı layihələri ilə bağlı cari fəaliyyətlər sırasında mərkəz Avropa Komissiyasının dəstəyi ilə "Məsələ xidmətləri, yeni dəyər zənciri modellərinin yaradılması və aqro-turizmin inkişafı vasitəsilə yerli ərzaq istehsalının və aqro-biznes sahiblərinin təşviqi" layihəsini həyata keçirir. Layihənin ümumi məqsədi yerli məhsulları daha da inkişaf etdirmək və bazara çıxarmaq və aqroturizm potensialından istifadə etmək üçün hərtərəfli kənd təsərrüfatı və

				(CESD)	<p>sahibkarlıq yönümlü məsləhət xidmətlərinə çıxışı yaxşılaşdırmaqdır. Son 6 ayda qadınların iqtisadi səlahiyyətlərinin artırılması və inkişafı ilə bağlı cari fəaliyyətlər arasında İSİM fermerlər və kiçik sahibkarlar üçün potensialın artırılması və biznes təlimləri təşkil edib, əsasən qadın və gənc fermerlərə diqqət yetirib. Mərkəz bir neçə iqtisadi rayonda fəaliyyət göstərir, mütəmadi olaraq fermerlərlə əlaqə saxlayır. Fermerlər birbaşa müraciət edir və mərkəzin işçiləri məsləhət xidmətləri göstərmək üçün birbaşa əkin sahələrinə gedirlər. Respondent kənd təsərrüfatının inkişafı və qadınların iqtisadi inkişafı ilə bağlı yardım təklif edə bilən Dövlət Aqrar İnkişaf Mərkəzi və KOBİA ilə əlaqə saxlamağı tövsiyə edib. Fermerlər üçün faydalı ola biləcək dolanışıq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin növləri arasında potensialın artırılması üzrə təlimlərin genişləndirilməsi, torpaq/heyvanların idarə edilməsinin təkmilləşdirilməsi və maliyyəyə çıxış imkanlarının artırılması daxildir. Ərazidə fermerlərə verilə biləcək kommunal yardımın növlərinə gəlincə, respondent suya, xüsusən də suvarma suyuna çıxışın artırılmasında dəstəyi qeyd etdi. Fermer təsərrüfatlarında qadınların dolanışıqlarını kənd yerlərindən olan qadınlar və gənclərlə iş aparmaq və onlara biznesin əsasları üzrə təlimlər keçirməklə yaxşılaşdırmaq olar. Təlim proqramı yeddi komponent ətrafında strukturlaşdırılmış şəkildə tövsiyə olunur: biznesin başlanması, satış, marketinq, vəsait toplama, mühasibat uçotu, biznesin idarə edilməsi və inkişafı və biznes planının tərtib edilməsi. Fəaliyyət qadınlara və gənclərə biznes qurmaq və inkişaf etdirmək üçün bacarıq və bilik əldə etməyə kömək edəcək. Mərkəz fermer və ya çoban təsərrüfatlarında olan həssas insanlara güzəranlarını və həyat səviyyəsini yaxşılaşdırmaq üçün aşağıdakı üsullarla dəstək göstərə bilər: bacarıqların artırılması təlimləri; fermerlərə heyvandarlığın idarə edilməsi üzrə təlimlərin keçirilməsi, kiçik fermerlər üçün yeni imkanların açılması məqsədilə siyasəti təkmilləşdirmək və texniki yardım göstərmək. Respondent ümumilikdə layihəni müsbət qiymətləndirir və ekoloji cəhətdən təmiz alternativ enerjinin inkişafının başlanacağına inanır.</p>
No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
27	17.09.2021	üzbəüz	Abşeron rayonu	Əsədov Əbülfəz, Abşeron rayon İcra Hakimiyyətini n sosial-İqtisadi İnkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsi	Görüşün keçirilməsində məqsəd 4 fermer üçün müsahibələrin aparılması və qış otlaqlarının GPS koordinatlarının müəyyən edilməsi olub. Bunun üçün rayon İcra Hakimiyyətinin başçısının adına rəsmi məktub lazım olduğunu əsas gətirərək müsahibəni rədd etdi.

28	23.09.2021	üzbəüz	Bakı şəhəri	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, hüquqşünas Sərxan bəy	Synergetika, TN, Masdar şirkətlərinin nümayəndələri ilə görüş keçirilib. Görüşün keçirilməsində məqsəd 4 fermer üçün qış otlaqlarının GPS koordinatlarının müəyyən edilməsi olub.
29	30.09.2021	üzbəüz	Bakı şəhəri	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, kənd təsərrüfatı torpaqlarının icarəsi departamenti nin hüquqşünası İlqar müəllim	Görüşün keçirilməsində məqsəd 4 fermer üçün qış otlaqlarının GPS koordinatlarının alınması olub
No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
30	04.11.2021	onlayn	Bakı şəhəri	KOBİA (Kiçik və orta biznesin (SMB) inkişaf agentliyi)	Agentlik kənd yerlərində kənd təsərrüfatının inkişafı layihələri ilə bağlı cari fəaliyyətlər sırasında Zaqatalada yem emalı zavodunu, Balakəndə inkubator zavodunu və Avropa İttifaqı tərəfindən maliyyələşdirilən "Kənd yerlərində sahibkarlığın inkişafına dəstək" texniki yardım layihəsini həyata keçirir. Qadınların iqtisadi səlahiyyətlərinin artırılması və inkişafı ilə bağlı cari tədbirlər arasında 23 iyul 2021-ci il tarixində keçirilmiş "Qadınların sahibkarlığı: Mövcud vəziyyət və perspektivlər" mövzusunda forum. Bu forumda qadın sahibkarların biznes və məşğulluqda artan rolu ilə bağlı müzakirələr, 01.06.2021-ci il tarixində keçirilmiş qadın sahibkarların əl işlərinin satış-sərgisi, Sumqayıt KOS İnkişaf Mərkəzi tərəfindən 2021-ci ilin aprel-may aylarında qadın sahibkarlar üçün keçirilən biznes təlimləri, Qadın sahibkarlarla İş üzrə agentliyin göstərdiyi dəstək tədbirləri və xüsusi bölmə qadın sahibkarların araşdırılması və bu sahədəki yeniliklərlə bağlı məlumatların ictimaiyyətə açıqlanması məqsədilə agentliyin internet saytında yaradılmışdır. KOBİA nümayəndəsi Masdara kənd təsərrüfatının inkişafı və qadınların iqtisadi inkişafı ilə bağlı yardım təklif edə bilən dövlət qurumları ilə əlaqə saxlamağı tövsiyə edib: Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Dövlət Məşğulluq Agentliyi, Peşə Təhsili Üzrə Dövlət Agentliyi, Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Azərbaycan Arıçılar Assosiasiyası, Azərbaycan Meyvə-Tərəvəz

					İstehsalçıları və İxracatçıları Assosiasiyası, Azərbaycan Fındıq İstehsalçıları və İxracatçıları Assosiasiyası, Nar İstehsalçıları və İxracatçıları Assosiasiyası, Xurma İstehsalçıları və İxracatçıları Assosiasiyası, Azərbaycan Süd və Süd məhsulları İstehsalçıları və İxracatçıları Assosiasiyası, Azərbaycan Zeytun İstehsalçıları və İxracatçıları Assosiasiyası, Azərbaycan Ekoloji Təmiz Məhsul İstehsalçıları və İxracatçıları Assosiasiyası, Azərbaycan Heyvandarlıq Assosiasiyası, Azərbaycan Pambıq İstehsalçıları Assosiasiyası, Azərbaycan fRmerləri Assosiasiyası, Azərbaycan Zəfəran İstehsalçıları və İxracatçıları Assosiasiyası, Azərbaycanda Qadın Sahibkarlığının İnkişafına Yardım Assosiasiyası, Azərbaycan Respublikası Sahibkar Qadınlar İctimai Birliyi və Azərbaycan Kənd Qadınları Assosiasiyası. Fermerlərə faydalı ola biləcək dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin növləri arasında respondent Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində fəaliyyət göstərən Dövlət Məşğulluq Agentliyinin həyata keçirdiyi özünüməşğulluq proqramında iştirak etməyi təklif etmişdir. Ərazidə fermerlərə göstərilə biləcək kommunal yardım növlərinə gəlincə, respondent heyvan mənşəli məhsulların satış potensialını artırmaq üçün görülebəcək təbliğat işlərini qeyd etdi. Fermer təsərrüfatlarında qadınların güzəranını maliyyə savadsızlığının artırılması və bu sahədə təlim kurslarının təşkili ilə yaxşılaşdırmaq olar. Fermer və ya çoban təsərrüfatlarında olan həssas insanlara onların güzəranını və həyat səviyyəsini yaxşılaşdırmaq üçün dəstək göstərmək məqsədilə agentlik KOBİA-nın KOBİ İnkişaf Mərkəzləri tərəfindən müxtəlif istiqamətlər üzrə təlim kursları, məsləhət və koordinasiya işləri apara bilər. Ümumilikdə, respondent layihəyə müsbət yanaşır.
No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
31	08.01.2022	üzbəüz	Qobustan qəsəbəsi	Niftalı Niftalıyev fermer (F14, F.14.1)	Niftalı (fermer) ərazidə 2 torpaq sahəsindən (330 ha və 356 ha) istifadə edir. Mayın 15-dən oktyabrın 15-dək onun mal-qarası və çobanları Quba rayonunda yaylaqda olur. Oktyabrın 15-dən mayın 15-dək mal-qarası Qobustan ərazisindədir. O, ailəsi ilə Qobustanda qalır. Onun bu ərazidə 8 binası var. Respondentin sözlərinə görə, onun otlaq sahəsi layihə yerindən uzaqdadır. Ən mühüm problemlər arasında o bunları qeyd etdi: quraqlıq səbəbindən ot azalıb, su qıtlığı, yemin baha olması. Dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin növləri arasında onu maraqlandıran mövzu: heyvanların baytarlıq sağlamlığına dair texniki təlim (xəstəlik və potensial müalicə variantlarını necə yoxlamaq, reproduktiv sağlamlıq və s.), çobanların istifadə etdiyi sığınacaqların keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq üçün tikinti materialları ilə təmin etmək, dam örtüyü, kərpic, sement və s. O və ailəsinin digər üzvləri tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlaması barədə məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu telefonla danışmaqdır. Layihənin mənfi təsiri kimi o qeyd edib ki, digər fermerlərin otlaq sahələri azalacaq. Müsbət təsir kimi: onlar elektrik enerjisi ilə təmin olunacaqlar.

32	27.12.2021	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Zahir (direktor Rəşad Bəbirli) fermer (F15)	Fermer Zahir (direktor Rəşad Bəbirli) ərazidə 1030 ha sahədən istifadə edir. Ailəsi ilə Qobustan qəsəbəsində qalır, onun iri buynuzlu mal-qarası qış otlaqlarında saxlanılır, xırdabuynuzlu hevanlar isə mayın 15-dən sentyabrın 10-dək yaylaqlara aparılır. Fermerin bu sahədə 25 obyekt var. O, ən mühüm problemlər arasında suyun olmaması, bazarda ət və heyvan məhsullarının satışı, yun bazarının olmaması kimi problemləri qeyd edib. Dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin növləri arasında onu maraqlandıracaq: heyvanların baytarlıq sağlamlığına dair texniki təlim (xəstəlik və potensial müalicə variantlarını necə yoxlamaq, reproduktiv sağlamlıq və s.), satılan malların qiymətini artırmaq üçün süd və ətə emalı üzrə texniki təlim, su nasoslarını enerji ilə təmin etmək üçün plastik su borusu, su nasosları, su paylayıcı, suvarma avadanlıqları və günəş panelləri ilə təminat. Qadınlar üçün bu, bağ sahələrindən tərəvəz və xırda mal-qaranın məhsuldarlığının artırılmasına yardım, kiçik bazar köşkləri/mağazasının yaradılmasına kömək olardı. Layihənin tikintisi zamanı nə o, nə də ailə üzvləri müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəməzdilər. Fermerləri layihə və gələcək tikinti işlərinə başlamaq barədə məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu kütləvi informasiya vasitələridir. Bütövlükdə, o, layihəyə mənfi baxır, torpağın onlardan alınacağını düşünür.
No.	Tarix	Format	Yerləşmədiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
33	28.12.2021	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Zulfiqar Rzayev (Yusifin oğlu) fermer (F12)	Zulfiqar ərazidə 500 hektar sahədən istifadə edir. O, mayın 25-dən oktyabrın 10-dək ailəsi ilə Quba rayonundakı otlaqda olur. Oktyabrın 10-dan mayın 25-dək Qobustan ərazisindədir. Onun bu sahədə 13 obyekt var. Onun qeyd etdiyi ən mühüm problemlər arasında: yağış yağmayanda ot, yem, su və yanacaq çoxlu xərclər olur. Dolanışığın bərpası tədbirlərinin növləri arasında onu maraqlandıracaq: mal-qaranın saxlanması üçün baryer hasar panelləri, darvazalar, dirəklər və taxta kimi tikinti materialları ilə təmin edilməsi və çobanların istifadə etdiyi sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün dam örtüyü, kərpic, sement və s.tikinti materialları ilə təmin edilməsi. Layihənin tikintisi zamanı nə o, nə də ailə üzvləri müvəqqəti iş üçün müraciət etmək fikrində deyillər. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu telefondur. Ümumiyyətlə, o, layihəyə mənfi baxır; heyvanların otarılmasına maneələr yarada biləcəyini düşünür.
34	15.01.2022	üzbəüz	Qobustan	Arzu, qadın, (Murad fermer)	Arzunun məişətdə üzləşdiyi əsas problemlər su və kommunal xidmətlərin olmamasıdır. Bu ailədəki qadınlar tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmir. Qadınları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu üzbəüz görüşdür. Təsərrüfatda qadınları dəstəkləmək üçün uyğun olan dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında: tərəvəz bitkiləri və bağ sahələrinin və xırdabuynuzlu heyvan təsərrüfatlarının məhsuldarlığının artırılmasına yardım; kiçik bazar köşkü / mağazası qurmaq üçün yardım.
35	04.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Aygün, qadın (Imran)	Aygünün məişətdə üzləşdiyi əsas problemlər su və elektrik enerjisinin olmamasıdır. Bu ailədəki qadınlar tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında qadınları məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu ailə

				fermer)	üzləri və əri vasitəsilədir. Aygün ev təsərrüfatlarında qadınları dəstəkləmək üçün uyğun olan hər hansı dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirlərini qeyd etməyib.
36	27.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Künül , qadın(Sehna n çoban/Zahir fermer)	Könülün məişətdə üzləşdiyi əsas problem qazın olmamasıdır. Bu ailədəki qadınlar tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmərlər. Layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında qadınları məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu telefonla danışmaqdır. Təsərrüfatda qadınları dəstəkləmək üçün uyğun olan dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında: tərəvəz bitkiləri və bağ sahələrinin və xırda mal-qara təsərrüfatlarının məhsuldarlığının artırılmasına yardım.
37	04.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Mələhət, qadın (Mehdi çoban/Imran fermer)	Mələhətin ev təsərrüfatında üzləşdiyi əsas problemlər su və elektrik enerjisinin olmamasıdır. Bu ailədəki qadınlar tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında qadınları məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu ailə üzləri və əri vasitəsilədir. Mələhət ev təsərrüfatlarında qadınları dəstəkləmək üçün uyğun olan dolanışq vasitələrinin bərpası üçün hər hansı tədbir göstərməmişdir.
No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
38	05.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Səringül (Miri çoban/Əli fermer)	Səringülün məişətdə üzləşdiyi əsas problemlər su və elektrik enerjisinin olmamasıdır. Bu ailədəki qadınlar tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmərlər. Qadınları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu ailə üzləri vasitəsilədir. Ev təsərrüfatında qadınları dəstəkləmək üçün uyğun ola biləcək dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında: səbət toxuması, tikişçilik və oxşar fəaliyyətlər üçün təlim və materialların təmin edilməsi.
39	17.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Şahnaz , qadın (Nahid çoban/Arif fermer)	Şahnazın məişətdə üzləşdiyi əsas problemlər su, işıq və qazın olmamasıdır. Bu ailədəki qadınlar tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmərlər. Qadınları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu layihənin nümayəndələridir. Şahnaz ev təsərrüfatlarında qadınları dəstəkləmək üçün uyğun olan hər hansı dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirlərini göstərməmişdir.
40	15.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Xəyalə , qadın (Zaur çoban/Murad fermer)	Xəyalənin ev təsərrüfatında üzləşdiyi əsas problemlər su və elektrik enerjisinin olmamasıdır. Bu ailədəki qadınlar tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmərlər. Təsərrüfatda qadınları dəstəkləmək üçün uyğun olan dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında: bağ sahələrindəki tərəvəz bitkilərinin və xırda mal-qara təsərrüfatlarının məhsuldarlığının artırılmasına yardım.
41	28.12.2021	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Afiq Mirzəliyev – çoban (F12,	Afiq mayın 20-dən oktyabrın 20-dək Quba rayonunda, oktyabrın 20-dən mayın 20-dək isə ailəsi ilə birlikdə Qobustanda yay otlaqlarında qalır. Suyun və ot örtüyünün olmaması çobanların bu ərazidə üzləşdiyi mühüm problemlərdir. Layihənin tikintisi zamanı nə o, nə də ailə üzləri müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmərlər. Dolanışığın bərpası tədbirlərinin növləri arasında

No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
				Yusif fermer)	onu maraqlandıracaq məsələ: çobanların istifadə etdiyi sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün dam örtüyü, kərpic, sement və s kimi tikinti materialları, plastik su borusu, suvarma avadanlıqları, su nasosları, su nasoslarını enerji ilə təmin etmək üçün günəş panelləri ilə təmin edilməsi. Fermerləri və çobanları Layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinə başlamaq haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu fermer vasitəsilədir. Ümumilikdə o, Layihəyə müsbət yanaşır; ekoloji cəhətdən təmiz enerjidir.
42	29.12.2021	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Anar Nagiyev fermer (F9)	Fermer Anar ərazidə 2011 ha sahədən istifadə edir. Onun bu sahədə 4 obyekt var. Ən mühüm problemlər arasında o bunları qeyd etdi: quraqlıq hava şəraiti, bitki örtüyünün az olması, elektrik enerjisinin olmaması, su və yemin baha olması. Dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin növləri arasında onu maraqlandıracaq məsələ: heyvanların baytarlıq sağlamlığına dair texniki təlim (xəstəlik və potensial müalicə variantlarını necə yoxlamaq, reproduktiv sağlamlıq və s.), çobanların istifadə etdiyi sığınacaqların keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq üçün dam örtüyü, kərpic, sement və s kimi tikinti materialları, plastik su borusu, suvarma avadanlıqları, su nasosları, su nasoslarını enerji ilə təmin etmək üçün günəş panelləri ilə təmin edilməsi. O və ailəsinin digər üzvləri tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinə başlamaq haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu layihənin nümayəndəsidir. Ümumiyyətlə, o, layihəyə mənfi baxır; torpağın əllərindən alınacağını düşünür.
43	10.01.2022	üzbəüz	Qobustan	Aygün, qadın (Hilal çoban/Müşfi q fermer)	Aygünün məişətdə üzləşdiyi əsas problemlər su və elektrik enerjisinin olmamasıdır. Bu ailədəki qadınlar tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmir. Qadınları layihə və gələcəkdə tikinti fəaliyyətlərinin başlanması barədə məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu ailə üzvləri və qohumları vasitəsilədir. Təsərrüfatda qadınları dəstəkləmək üçün uyğun olan dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında: bağ sahələrindəki tərəvəz bitkilərinin və xırda mal-qara təsərrüfatlarının məhsuldarlığının artırılmasına yardım.
44	03.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Elçən Rəhimov fermer (F11)	Elçən (fermer) ərazidə 2111 ha sahədən istifadə edir. May-oktyabr aylarında onun mal-qarası Quba rayonunda yaylaqda olur. Oktyabrdan may ayına kimi mal-qarası Qobustan ərazisində yerləşir. O, ailəsi ilə Qobustanda qalır. Onun bu sahədə 3 obyekt var. O, ən mühüm problemlər arasında quraqlıq səbəbindən otların azaldığını, su qıtlığını, elektrik enerjisinin çatışmazlığını qeyd edib. Dolanışığın bərpası tədbirlərinin növləri arasında onu maraqlandıracaq məsələlər: mal-qaranın saxlanması üçün baryer hasar panelləri, darvazalar, dirəklər və taxta kimi tikinti materialları ilə təmin edilməsi, çobanların istifadə etdiyi sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün dam örtükləri, kərpic, sement və s., kimi tikinti materialları ilə təmin edilməsi, plastik su borusu, su paylayıcı və suvarma avadanlıqları, su nasosları, su nasoslarını enerji ilə təmin etmək üçün, günəş panelləri ilə təmin edilməsi. Layihənin tikintisi zamanı nə o, nə də ailə üzvləri müvəqqəti iş üçün müraciət etmək fikrində deyillər. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinə başlamaq haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu layihənin nümayəndəsidir. Layihənin mənfi təsiri kimi o qeyd edib ki, fermerlərin otlaq sahələri azalacaq, asfalt yol mal-qaranın gediş-gəlişinə və itkisinə təhlükə yaradacaq.

No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yert	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
45	28.01.2022	üzbəüz	Qobustan qəsəbəsi	Gülverdi Əhmədliyev çoban (Yusif-Zulfugar fermer, F12)	Gülverdi mal-qarası ilə may-oktyabr aylarında Quba rayonunda, oktyabrın 20-dən mayın 15-dək Qobustanda yay otlaqlarında qalır. Suyun olmaması və torpağın quruması bu ərazidə çobanların üzləşdiyi ciddi problemlərdir. O və ailə üzvləri layihənin tikintisi zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Dolanışığın bərpası tədbirlərinin növləri arasında onu maraqlandıracaq məsələ: mal-qaranın saxlanması üçün baryer hasar panelləri, darvazalar, dirəklər və taxta kimi tikinti materialları ilə təmin edilməsi, çobanların istifadə etdiyi sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün tikinti materialları ilə təmin edilməsi, məsələn, dam örtükləri, kərpic, sement və s., su nasoslarını enerji ilə təmin etmək üçün, günəş panelləri, plastik su borusu, su nasosları, su paylayıcı və suvarma avadanlıqlarının təmin edilməsi. Fermerləri və çobanları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu telefondur. Ümumilikdə o, layihəyə müsbət yanaşır; fermerləri elektrik enerjisi ilə təmin edə bilər. Digər tərəfdən otlaq sahəsi azalacaq.
46	17.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Arif Əzimov fermer (F7)	Arif (fermer) ərazidə 2200 ha sahədən istifadə edir. May-sentyabr aylarında onun mal-qarası Quba rayonundakı yaylaqda olur. Sentyabrdan may ayına kimi mal-qarası Qobustan ərazisindədir. Onun bu sahədə 6 obyekt var. Ən mühüm problemlər arasında suyun olmaması və heyvanların canavarların hücumuna məruz qalmasını qeyd etdi. Layihənin tikintisi zamanı nə o, nə də ailə üzvləri müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmirilər. Dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin növləri arasında onu maraqlandıracaq məsələ: su nasoslarını enerji ilə təmin etmək üçün günəş panelləri, plastik su borusu, su nasosları, və su paylayıcı kimi suvarma avadanlığının təmin edilməsi. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu üzbəüz görüşdür. Bütövlükdə o, layihəyə mənfi baxır.
57	04.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Mehdi Mehdiyev çoban (F16, İmran fermer)	Mehdi ailəsi ilə iyun-avqust aylarında Xızı rayonunda, oktyabr-may aylarında isə Qobustanda yay otlaqlarında qalır. Su, elektrik enerjisi və yolun olmaması bu ərazidə çobanların üzləşdiyi mühüm problemlərdir. Layihənin tikintisi zamanı nə o, nə də ailə üzvləri müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmirilər. Dolanışığın bərpası tədbirlərinin növləri arasında onu maraqlandıracaq məsələ: mal-qaranın saxlanması üçün baryer hasar panelləri, darvazalar, dirəklər və taxta kimi tikinti materialları ilə təmin edilməsi, çobanların istifadə etdiyi sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün dam örtükləri, kərpic, sement və s. kimi tikinti materialları ilə təmin edilməsi. Qadınlar üçün bu tədbirlər səbət toxuması, tikiş və bu kimi fəaliyyətlər üçün təlim və materialların təmin edilməsi olardı. Fermerləri və çobanları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinə başlamaq haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu üzbəüz görüşdür. Ümumilikdə o, layihəyə müsbət yanaşır; elektrik enerjisinin müsbət təsiri. Mənfi təsir: otlaq sahəsinin azalması.
No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi	Maraqlı	Müzakirə suallarının xülasəsi

			yer	tərəfin adı	
58	15.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Murad Abdullayev fermer (F6)	Murad (fermer) ərazidə 2200 ha sahədən istifadə edir. May-oktyabr aylarında onun mal-qarası Quba-Qusar bölgəsində yaylaqda olur. Oktyabrdan may ayına kimi mal-qarası Qobustan ərazisində qışlayır. Onun bu sahədə 7 obyekt var. O, ən mühüm problemlər arasında quraqlıq səbəbindən otların azalması, su qıtlığını qeyd etdi. Yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirlərinin növləri arasında onu maraqlandıracaq məsələ: heyvandarlıq üçün tikinti materialları, məsələn, baryer hasar panelləri, darvazalar, dirəklər və taxtalar, plastik su borusu, su nasosları, su paylayıcı kimi suvarma avadanlığı ilə təminat. Su nasoslarını günəş enerjisi enerji ilə təmin etmək üçün panellər. Layihənin tikintisi zamanı nə o, nə də ailə üzvləri müvəqqəti iş üçün müraciət etmək fikrində deyillər. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinə başlamaq haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu layihənin nümayəndəsidir. Layihənin mənfi təsiri kimi o qeyd edib ki, fermerlərin otlaq sahələri azalacaq. Müsbət tərəfi odur ki, onlar da panellərdən istifadə edə bilərlər.
59	10.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Muşfiq Mirzəli fermer (F8)	Muşfiq (fermer) ərazidə 2111 ha sahədən istifadə edir. May-sentyabr aylarında onun mal-qarası Quba rayonunda yaylaqda olur. Oktyabrdan may ayına kimi mal-qarası Qobustan ərazisinə gətirilir. Onun bu sahədə 3 obyekt var. O, ən mühüm problemlər arasında quraqlıq səbəbindən otların azaldığını, su və elektrik enerjisinin çatışmazlığını qeyd edib. Dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin növləri arasında onu maraqlandıracaq məsələ: heyvanların baytarlıq sağlamlığına dair texniki təlim (xəstəliklərin və potensial müalicə variantlarının yoxlanılması, reproduktiv sağlamlıq və s.), su nasoslarını enerji ilə təmin etmək üçün günəş panelləri, plastik su borusu, su nasosları və su paylayıcı kimi suvarma avadanlığının təmin edilməsi. Layihənin tikintisi zamanı nə o, nə də ailə üzvləri müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmədilər. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinə başlamaq haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu üzbəüz görüşdür. Ümumilikdə o, Layihəyə müsbət yanaşır; insanlar işlə, su və işiqlə təmin olunacaqlar.
60	17.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Nahid Əzimov çoban (F7, Arif fermer)	Nahid ailəsi ilə birlikdə may-oktyabr aylarında Quba rayonundakı yay otlaqlarında, oktyabr-may aylarında isə Qobustanda qalır. Su çatışmazlığı bu ərazidə çobanların üzleşdiyi ciddi problemdir. Layihənin tikintisi zamanı nə o, nə də ailə üzvləri müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmədilər. O, maraqlı olacağı hər hansı növ dolanışiq bərpası tədbirlərini qeyd etmədi. Fermerləri və çobanları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu layihənin nümayəndəsi vasitəsilədir. O, layihənin müsbət və ya mənfi təsirini qeyd etməyib.
No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi

61	24.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Balaş Qambayev fermer (F13)	Balaş (fermer) ərazidə 400 ha sahədən istifadə edir. Bütün il Qobustan ərazisində qalır. Onun bu ərazidə 2 obyekt var. Ən mühüm problemlər arasında o, su çatışmazlığı və heyvan yemininin bahalı olmasını qeyd etdi. Dolanışığın bərpası tədbirlərinin növləri arasında onu maraqlandıracaq məsələ: mal-qaranın saxlanması üçün baryer hasar panelləri, darvazalar, dirəklər və taxta kimi tikinti materialları ilə təmin edilməsi, çobanların istifadə etdiyi sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün dam örtükləri , kərpic, sement və s. kimi tikinti materialları ilə təmin edilməsi, su nasoslarını enerji ilə təmin etmək üçün günəş panelləri, plastik su borusu, su nasosları və su paylayıcı kimi suvarma avadanlığının təmin edilməsi. O və ailə üzvləri tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu telefondur. Ümumilikdə o, layihəyə müsbət yanaşır; gələcəkdə alternativ enerji təmin ediləcək.
62	15.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Zaur Abdulyaev çoban (F6, Murad fermer)	Zaur ailəsi ilə birlikdə may ayından oktyabr ayına qədər Quba-Qusar bölgəsində yay otlaqlarında, oktyabrdan may ayına qədər isə Qobustanda qalır. Su çatışmazlığı bu ərazidə çobanların üzləşdiyi ciddi problemdir. Layihənin tikintisi zamanı nə o, nə də ailə üzvləri müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmədiklərini bildirdilər. Dolanışığın bərpası tədbirlərinin növləri arasında onu maraqlandıracaq məsələ: mal-qaranın saxlanması üçün baryer hasar panelləri, darvazalar, dirəklər və taxta kimi tikinti materialları ilə təmin edilməsi, çobanların istifadə etdiyi sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün dam örtükləri , kərpic, sement və s. kimi tikinti materialları ilə təmin edilməsi, su nasoslarını enerji ilə təmin etmək üçün günəş panelləri, plastik su borusu, su nasosları və su paylayıcı kimi suvarma avadanlığının təmin edilməsi. Qadınlar üçün bu tədbirlər səbət toxuması, tikiş və oxşar fəaliyyətlər üçün təlim və materialların təmin edilməsi olardı. Fermerləri və çobanları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinə başlamaq haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu layihənin nümayəndəsi vasitəsilədir. Ümumilikdə o, layihəyə müsbət yanaşır; gələcəkdə onlara alternativ enerji verəcək.
63	05.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Əli Suleymanov fermer (F5)	Əli (fermer) digər fermerlərlə birlikdə ərazidə 2111 ha sahədən istifadə edir. May ayından oktyabr ayına kimi Quba rayonuna olurlar. Oktyabrdan may ayına qədər Qobustan ərazisində qalırlar. Onun bu sahədə 5 obyekt var. Ən mühüm problemlər arasında o, su çatışmazlığı və bahalı heyvan yemini qeyd etdi. Dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin növləri arasında onu maraqlandıracaq məsələ: su nasoslarını enerji ilə təmin etmək üçün günəş panelləri, plastik su borusu, su nasosları və su paylayıcı kimi suvarma avadanlığının təmin edilməsi. O və ailə üzvləri tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinə başlamaq haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu layihənin nümayəndəsidir. Ümumilikdə o, layihəyə mənfi baxır; otlaq sahəsinin itirilməsi ehtimalı var.
No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
64	28.12.2021	üzbəüz	Qobustan	Günay, qadın	Günayın məişətdə üzləşdiyi əsas problemlər su, işıq və qazın olmamasıdır. Bu ailədəki qadınlar tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmərlər. Qadınları layihə və gələcək tikinti

			qəsəbəsi	(Afig çoban/ Yusif (oğlu Zulfigar) fermer)	fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu layihənin nümayəndələridir. Günay ev təsərrüfatlarında qadınları dəstəkləmək üçün uyğun olan hər hansı dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirlərini göstərməmişdir.
65	03.01.2022	üzbəüz	Qobustan qəsəbəsi	Günay, qadın (Elşen fermer)	Günayın məişətdə üzləşdiyi əsas problemlər su və qaz çatışmazlığıdır. Bu ailədəki qadınlar tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmir. Qadınları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinə başlamaq haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu həyat yoldaşı vasitəsilədir. Ev təsərrüfatında qadınları dəstəkləmək üçün uyğun ola biləcək dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında: səbət toxuması, tikişçilik və oxşar fəaliyyətlər üçün təlim və materialların təmin edilməsi göstərilmişdir.
66	10.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Hilal Şahməmmədov çoban (F8 Müşfiq fermer)	Hilal may ayından sentyabr ayına qədər Quba rayonundakı yay otlaqlarında, oktyabrdan may ayına qədər isə Qobustanda ailəsi ilə birlikdə qalır. Su, yanacaq və elektrik enerjisinin olmaması çobanların bu sahədə üzləşdiyi mühüm problemlərdir. O və ailə üzvləri layihənin tikintisi zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin növləri arasında onu maraqlandıracaq məsələ: su nasoslarını enerji ilə təmin etmək üçün günəş panelləri, plastik su borusu, su nasosları və su paylayıcı kimi suvarma avadanlığının təmin edilməsi. Qadınlar üçün bu tədbirlər səbət toxuması, tikiş və oxşar fəaliyyətlər üçün təlim və materialların təmin edilməsi olardı. Fermerləri və çobanları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinə başlamaq haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu layihənin nümayəndəsi vasitəsilədir. Ümumilikdə o, layihəyə müsbət yanaşır; yollar çəkiləcək. Mənfi təsir odur ki, otlaq sahəsi azalacaq. Fermer və çoban təsərrüfatlarının işıq və su ilə təmin edilməsi çox faydalı olardı.
67	04.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	İmran Məmmədov fermer (F16)	İmran (fermer) ərazidə 700 ha sahədən istifadə edir. Yay mövsümündə mal-qarası ilə Xızı rayonunda otlaqda olur. Oktyabrdan may ayına kimi mal-qarası Qobustan ərazisində olur. Onun bu sahədə 10 obyekt var. Ən mühüm problemlər arasında o, su və elektrik enerjisinin olmadığını və yolların yararsız olduğunu qeyd edib. Dolanışq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin növləri arasında onu maraqlandıracaq məsələ: su nasoslarını enerji ilə təmin etmək üçün günəş panelləri, plastik su borusu, su nasosları və su paylayıcı kimi suvarma avadanlığının təmin edilməsi. O və ailə üzvləri tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinə başlamaq haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu üzbəüz görüşdür. Ümumilikdə o, layihəyə müsbət yanaşır; təsərrüfatlar elektrik enerjisi ilə təmin olunacaq, digər tərəfdən otlaq sahəsi azalacaq.
No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
68	04.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otlağı	Kəramət Ullayev fermer (F10)	Kəramət (fermer) ərazidə 2111 ha sahədən istifadə edir. May-sentyabr aylarında ailəsi və mal-qarası ilə Quba rayonunda otlaqda olur. Oktyabrdan may ayına kimi mal-qarası Qobustan ərazisindədir. Onun bu sahədə 5 obyekt var. O, ən mühüm problemlər arasında su çatışmazlığı, bahalı ot və fermerlər arasındakı münaqişələri qeyd edib. Dolanışığın bərpası tədbirlərinin

					növləri arasında onu maraqlandıracaq məsələ: mal-qaranın saxlanması üçün baryer hasar panelləri, darvazalar, dirəklər və taxta kimi tikinti materialları ilə təmin edilməsi, çobanların istifadə etdiyi sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün dam örtükləri, kərpic, sement və s. tikinti materialları ilə təmin edilməsi. Qadınlar üçün bu, bazarlarda satılan malların qiymətini artırmaq üçün süd və ət emalı üzrə texniki təlim olardı. O və ailə üzvləri tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Fermerləri layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinə başlamaq haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu layihənin nümayəndələri ilə üzbəüz görüşməkdir. Ümumilikdə o, layihəyə müsbət yanaşır; təsərrüfatlar elektrik enerjisi, yem və su ilə təmin olunacaq, digər tərəfdən otlaq sahəsi azalacaq və asfalt yol çəkilməsi heyvanları təhlükə altına ala bilər.
69	29.12.2021	üzbəüz	Qobustan qəsəbəsi	Saritel, qadın (Gülverdi çoban/ Yusif (oğlu Zulfigar)	Yusif (Oğlu Zülfiqar) Saritelin məişətdə üzləşdiyi əsas problemlər maliyyə çatışmazlığıdır. Bu ailədəki qadınlar tikinti zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Qadınları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlaması barədə məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu telefon vasitəsilədir. Saritel qeyd edib ki, qızı Azərbaycan Dövlət Universitetinin kimya fakültəsini bitirib. Hazırda magistratura pilləsində təhsil alır. Saritel qızının işə götürülməsinə köməklik göstərilməsini xahiş edib.
70	04.01.2022	üzbəüz	Qobustan qəsəbəsi	Subhan Babayev çoban (F10, Kəramət fermer)	Sübhan ailəsi ilə birlikdə may-sentyabr aylarında başqa rayonda, oktyabr-may aylarında isə Qobustanda qış otlaqlarında qalır. Su çatışmazlığı, quraqlıq bu ərəzidə çobanların üzləşdiyi mühüm problemlərdir. O və ailə üzvləri layihənin tikintisi zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin növləri arasında onu maraqlandıracaq məsələ: heyvanların baytarlıq sağlamlığına dair texniki təlim (xəstəlikləri və potensial müalicə variantlarını necə yoxlamaq, reproduktiv sağlamlıq və s.). Fermerləri və çobanları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinə başlamaq haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu layihənin nümayəndəsi vasitəsilədir. Ümumilikdə o, layihəyə müsbət yanaşır; yollar çəkiləcək, su veriləcək. Digər tərəfdən otlaq sahəsi azalacaq.
No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
71	08.01.2022	üzbəüz	Ələt qəsəbəsi	Zulfugar Əbiyev çoban (F14, F14.1 Niftalı fermer)	Zülfüqar mal-qarası ilə may-oktyabr aylarında başqa rayonda, oktyabr-may aylarında isə Qobustanda qış otlaqlarında qalır. Su çatışmazlığı, quraqlıq hava, bahalı yem bu sahədə çobanların üzləşdiyi mühüm problemlərdir. O və ailə üzvləri layihənin tikintisi zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirlərinin növləri arasında onu maraqlandıracaq məsələ: heyvanların baytarlıq sağlamlığına dair texniki təlim (xəstəlik və potensial müalicə variantlarını necə yoxlamaq, reproduktiv sağlamlıq və s.), çobanların istifadə etdiyi sığınacaqların keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq üçün tikinti materialları ilə təmin etmək -dam örtükləri, kərpic, sement və s., su nasoslarını enerji ilə təmin etmək üçün günəş panelləri, plastik su borusu, su nasosları və su paylayıcı kimi suvarma avadanlığının təmin edilməsi. Qadınlar üçün bu, səbət toxuması, tikiş və oxşar fəaliyyətlər üçün təlim və materialların təmin edilməsi, bağ sahələrindən tərəvəzin və xırda mal-qaranın məhsuldarlığının

					artırılmasına köməklik, kiçik bazar köşkləri/mağazasının yaradılmasına köməklik olardı. Fermerləri və çobanları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinə başlamaq haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu kütləvi informasiya vasitələridir. Ümumilikdə o, layihəyə müsbət yanaşır: ekoloji cəhətdən təmiz yeni iş yerləri açılacaq.
72	05.01.2022	üzbəüz	Qobustan qış otağı	Miri Hacıyev çoban (F5 Əli fermer)	Miri mal-qarası ilə may ayından oktyabr ayınadək Quba rayonunda, oktyabrdan may ayına kimi Qobustanda qış otaqlarında qalır. Su çatışmazlığı, quraqlıq hava, bahalı yem bu sahədə çobanların üzləşdiyi mühüm problemlərdir. O və ailə üzvləri layihənin tikintisi zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etməyə hazır olacaqlar. Yaşayış vasitələrinin bərpası tədbirləri arasında o, su və elektrik panelləri ilə maraqlanardı. Qadınlar üçün bu, səbət toxuması, tikiş və oxşar fəaliyyətlər üçün təlim və materialların təmin edilməsi olardı. Fermerləri və çobanları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu layihənin nümayəndələridir. Ümumilikdə o, layihəyə mənfi baxır; otlaq sahəsi azalacaq, asfalt yol heyvanlar üçün təhlükəli olacaq.
73	27.12.2021	üzbəüz	Qobustan qış otağı	Sənhan İbrahimov çoban (F15 Zahir fermer)	Sənhan may ayından oktyabr ayına kimi başqa bölgədə, oktyabrdan may ayına kimi Qobustanda qış otaqlarında mal-qarası ilə qalır. Su çatışmazlığı, bazara çıxışın olmaması, yun satmaqda çətinlik bu sahədə çobanların üzləşdiyi ciddi problemlərdir. O və ailə üzvləri layihənin tikintisi zamanı müvəqqəti iş üçün müraciət etmək istəmir. Dolanışığın bərpası tədbirlərinin növləri arasında onu maraqlandıracaq məsələ: çobanların istifadə etdiyi sığınacaqların keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün dam örtüyü, kərpic, sement və s. kimi tikinti materialları ilə təmin edilməsi, su nasoslarını enerji ilə təmin etmək üçün günəş panelləri, plastik su borusu, su nasosları və su paylayıcı kimi suvarma avadanlığının təmin edilməsi. Fermerləri və çobanları layihə və gələcək tikinti fəaliyyətlərinin başlanması haqqında məlumatlandırmağın ən yaxşı yolu telefon vasitəsilədir. Bütövlükdə o, layihəyə mənfi baxır.
No.	Tarix	Format	Yerləşdiyi yer	Maraqlı tərəfin adı	Müzakirə suallarının xülasəsi
74	Yanvar 2022	üzbəüz	Yaşayış evi	F5 Əli Suleymanov fermer (kişi fermer)	Fermer iş yeri üçün müraciət etməyə hazırdır. Yaşayış vasitələrini yaxşılaşdırmaq üçün tikinti materialları faydalı ola bilər, lakin nə qədər olacaq? Qrunt suları kükürlü olduğu üçün yeraltı quyu qazmağın mənası yoxdur və buna görə də bu tədbirə pul xərcləməyə ehtiyac yoxdur. Mobil telefon qülləsi faydalı olacaq. Günəş paneli sisteminin təmin edilməsi həyat standartımızı xeyli yaxşılaşdıracaq. Heyvanlar üçün 2 illik qış yemi təklifi dolanışıq fəaliyyətini bir qədər yaxşılaşdıracaq. Bütövlükdə, vəd edilmiş kompensasiya torpağa giriş məhdudiyyətlərindən itiriləcək gəliri ödəmir və biz itirəcəyik. Yeraltı su quyusu qazmaqdan, vəsait yaxınlıqdakı su xəttindən yeni su kəmərinin çəkilməsinə sərf edilməlidir ki, bütün təsərrüfatlar bundan istifadə etsinlər. Masdar 1 ildən artıq günəş panellərinin təmirinə kömək etməlidir. Masdar bizə bizim sahəyə yaxın yerdə istifadə edə biləcəyimiz əvəzedici torpaq sahəsi verməlidir.
75	Januar 2022	üzbəüz	Yaşayış evi	F5 Əli Suleymanov fermer (kişi fermer)	Əkinçilik və xırdabuynuzlu heyvandarlıq üzrə texniki təlimlərin təşkili güzəranı bir az da yaxşılaşdıracaq. Köşklərin yaradılması ilə bağlı təlimlərin keçirilməsinə gəldikdə isə bu köşklərin harada qurulacağı məlum deyil, qadınların ticarət idarəçiliyi sahəsində sərişləri yoxdur. Ümumiyyətlə, qadınlar üçün daha çox iş təklifinə ehtiyac var (sual edildikdə, əlavə tədbirlərə dair

					heç bir nümunə verilmədi).
75	Yanvar 2022	üzbəüz	Yaşayış evi	F3 Manafov Baxış (kişi fermer)	Fermer müvəqqəti iş təklifi ilə maraqlanır, baxmayaraq ki, bu onun üçün o qədər də vacib deyil. Bu ərazidə yeraltı suların keyfiyyəti çox aşağı olduğundan yeraltı su quyusunun qazılmasına ehtiyac yoxdur. Mobil rabitənin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi daha faydalı olardı. Günəş panelləri də onun kimi. Qışda 2 il yemlə təmin olunmaq əvəzində bizə pul verilməlidir ki, başqa torpaq sahəsini icarəyə götürə bilək. Yaxşı olar ki, başqa yerdə olan torpaqlardan istifadə edək. Ümumiyyətlə, kompensasiya tədbirləri kifayət etmir, çünki torpaqlarımızın böyük hissəsi layihə sahəsi üçün ayrılmışdır. Yeni mal-qara tövlələri/sığınacaqları o qədər də kömək etməyəcək və istifadə edə biləcəyimiz quyuda su olmayacaq. Müvəqqəti məşğulluq haqqında daha ətraflı məlumat verilməlidir. Ümumiyyətlə, şirkətin təklifləri gələcəkdə heyvandarlığı inkişaf etdirəcəyimizə zəmanət vermir. Layihə ərazisində faydalı torpaqlar var və bütün kompensasiyalar nağd şəkildə verilməlidir. Bu pulun müqabilində biz daha münbit sahələrdə işimizi yenidən qura bilirik.
76	Yanvar 2022	üzbəüz	Yaşayış evi	F3 Manafov Baxış (kişi fermer)	Qadınlara xırda heyvandarlıq üzrə iş metodlarının öyrədilməsinə ehtiyac yoxdur. Bazar köşkləri açmaq üçün də dəstəyə ehtiyac yoxdur. Bu tədbirlərin heç biri qadınlara uyğun görünmür (soruşduqda əlavə tədbirlər təklif edilməmişdir).
77	Yanvar 2022	üzbəüz	Yaşayış evi	F2 Əlicuvan İbrahimov (kişi fermer)	İş təklifi həyat səviyyəimizin yaxşılaşmasına bir az kömək edəcək. Yeraltı su quyusunu qazmağın mənası yoxdur, çünki neft və qaz çıxı bilər. Bizi su ilə təmin etmək üçün rayon kəməmindən su xətti çəkilsə yaxşı olar. Mobil telefonun əhatə dairəsinin genişləndirilməsi həqiqətən çox faydalı olacaq. Günəş panellərinin təmin edilməsi də çox faydalı olacaq. 2 illik heyvan yemi güzəranımıza da azacıq kömək edəcək. Ümumilikdə kompensasiya tədbirləri paketi qeyri-adekvatdır, çünki kompensasiya yalnız 2 il müddətinə verilir, bu vaxtdan sonra təsərrüfatlarda nə baş verəcək? Kür çayından bizim qış otlarımıza qoşa su xəttinin çəkilməsini yerində araşdırmağı təklif edirik.
78	Yanvar 2022	üzbəüz	Yaşayış evi	F2 Əlicuvan İbrahimov (kişi fermer)	Qadınlar üçün əkinçilik və xırda heyvandarlıq üzrə texniki təlimlərin keçirilməsi dolanışiq vasitələrinə bir qədər də kömək edəcək. Bazar köşklərinin yaradılmasına kömək etməyin mənası yoxdur və bunun heç bir əhəmiyyəti olmayacaq. Ümumilikdə, qadınlara görə edilən tədbirlər qeyri-adekvatdır (sual zamanı heç bir təklif verilməmişdir).
79	Yanvar 2022	üzbəüz	Yaşayış evi	F1 Mehdiyev Həsənxan (kişi fermer)	Hazırkı iş təklifi həyat səviyyəimizi bir qədər yaxşılaşdıracaq. Yeraltı su quyusunun quraşdırılması üçün pul ödəməyə ehtiyac yoxdur, çünki bu, neft və ya qazın çıxmasına səbəb olacaqdır. Pul əslində Qobustandan çəkiləcək su xəttinə sərf olunmalıdır. Təkmilləşdirilmiş mobil telefon şəbəkəsi həyat səviyyəsinin bir qədər yaxşılaşması ilə nəticələnəcək. Günəş panelləri həyat şəraitimizə çox kömək edəcək. 2 il müddətinə heyvan yemi ilə təmin etmək mümkündür, lakin bunun əvəzinə bizi nağd pulla təmin etmək daha yaxşı olardı ki, heyvan yemini birbaşa ala bilək. Hər dəfə şirkət nümayəndələrinin bizi yemlə təmin etmələrini gözləmək istəmirik. Ümumilikdə kompensasiya kifayət qədər deyil. Problemlərimizi özümüz həll etmək üçün bizə

					pulu nağd şəkildə vermək daha yaxşı olardı. Bu layihə mənim ən yaxşı otlaqlarımdan bəzilərini əhatə edir və çoxlu ziyanla nəticələnecek. Qobustan qəsəbəsindən su xəttinin çəkilməsi vacibdir. Bütün tədbirlər üçün pul kompensasiyası təmin edilməlidir. Layihənin fermerlərə və çoban ailələrinə zərər vurma riski var.
80	Januar 2022	üzbəüz	Yaşayış evi	F1 Mehdiyev Həsənxan (kişi fermer)	Torpaqlar suvarılmadığından, bitki yetişdirmək mümkün deyil, ona görə qadınlara əkinçiliyi və heyvandarlığı öyrətməyin mənası yoxdur. Qadınlar ailə ilə birlikdə olduğu üçün mağazanın yaradılması ilə bağlı təlimlərin keçirilməsinə ehtiyac yoxdur. Bu tədbirlərin heç biri qadınlar üçün uyğun deyil (təkliflər soruşulduqda, heç bir təklif verilmədi).

13.4 Əlavə 2: ƏMSSTQ-nin əhatə dairəsinin müəyyən edilməsi mərhələsində keçirilən məsləhətləşmə görüşlərinin /əsas məlumat müdahiələrinin xülasəsi

Tarix	Məkan/ Rabitə kanalı	Maraqlı tərəf və iştirakçılar	Əsas müzakirələr / Qarşılıqlı əlaqənin məqsədi
İyul-avqust 2020	Müxtəlif telefon zəngləri	Energetika Nazirliyi Vusal Musayev – Wood/Masdar şirkətinin əlaqələndirici şəxsi	Sahəyə səfər və maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi prosesini asanlaşdırmaq Sınaq quyuları, onların təyinatı və layihə sahəsinə yaxın/daxili magistral qaz kəməri marşrutu haqqında məlumat
12/08/2020	TN	Energetika Nazirliyi TN-nin müşaviri cənab Cavid Abdullayevlə ilk tanışlıq görüşü	Cənab Cavid Abdullayev artıq bir neçə dəfə layihə yerində olub, əraziyə yaxşı bələddir. Sınaq quyuları, onların təyinatı və magistral qaz kəmərinin marşrutu, Layihə sahəsinə yaxın qəbiristanlıqlar haqqında məlumatlar toplanmışdır. Cənab Cavid Abdullayev TN-nin telefon mesajları ilə məşğul olacaq və maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi prosesində bizə köməklik göstərəcək əməkdaşdır.
12/08/2020	Qobustan Əməliyyat Şirkətinin (GOC) Bakıdakı baş ofisində görüş	Qobustan Əməliyyat Şirkəti (GƏŞ) Baş mexanik cənab Ziyafət Mirzəyev	Layihənin ümumi təqdimatı Cənab Ziyafət Mirzəyev uzun müddətdir ki, Layihə ərazisinə nisbətən yaxın yerləşən GƏŞ-nin Duvannı bazasında işləyir və həm layihə sahəsi, həm də onun ətrafı ilə yaxşı tanışdır. Mümkün qədər faydalı məlumat əldə etmək üçün qaz kəmərinin müvəqqəti tikinti düşərgəsi və layihə sahəsindəki ümumi vəziyyətlə bağlı məsələləri müzakirə etdik.
13/08/2020	MN-in ofisində görüş	Energetika Nazirliyi Sosial qrupun TN-nin müşaviri Cavid Abdullayevlə görüşü	Maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi sorğularının tətbiqi və sosial təsirin qiymətləndirilməsi məqsədinin izahı Maraqlı tərəflərlə görüşlərin təşkili Layihə sahəsi və yaxınlıqdakı təsərrüfatlar üzrə torpaq mülkiyyəti ilə bağlı məsələləri müzakirə etdik. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin və Abşeron Rayon İcra Hakimiyyətinin (qonşu rayon) tabeliyində olan yaxınlıqdakı torpaqlar və təsərrüfatlar mövsümi və müvəqqəti otlaq kimi istifadə olunur. Qəbiristanlıqlar haqqında məlumatı maraqlı tərəflərin İcra Hakimiyyətinin və bələdiyyə

Tarix	Məkan/ Rabitə kanalı	Maraqlı tərəf və iştirakçılar	Əsas müzakirələr / Qarşılıqlı əlaqənin məqsədi
			<p>nümayəndələrinin müsahibələrindən öyrənmək olar.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doldurulmuş TN anketi bu həftə e-poçt vasitəsilə göndəriləcək
17/08/2020	Qaradağ rayon/rayon İcra Hakimiyyətinin Lökbatan qəsəbəsindəki ofisində görüş	Qaradağ rayon/rayon İcra Hakimiyyəti Cənab Oqtay Sadıqov, Ərazi idarəetmə və yerli özünüidarəetmə şöbəsinin müdiri Cənab Fazil Məmmədov, Sosial-iqtisadi inkişafın təhlili və proqnozlaşdırılması şöbəsinin baş məsləhətçisi Xanım Şamama Ağamuradova, İnformasiya təminatı və təhlili şöbəsinin müdiri	<ul style="list-style-type: none"> • Müzakirə olunan məsələlər: Qaradağ rayonunda və layihə ərazisində ehtiyaclar, sosial, ekoloji və iqtisadi problemlər, yerli hakimiyyət orqanlarının problem və ehtiyacları, yerli hökumət və inkişaf proqramları, rayon üzrə statistik məlumatlar, layihədən gözləntilər, təsirlər və s. • Layihənin icrası nəticəsində məşğulluğun artırılması, alternativ enerjidən istifadə daxil olmaqla yalnız müsbət təsir gözlənilir • Maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi üsulları: sosial media platformalarından istifadə etməklə layihə haqqında məlumat yerləşdirmək, yerli icra hakimiyyəti və bələdiyyə idarələri vasitəsilə xəbər bülletenlərinin/bülletenlərin hazırlanması və paylanması • Ərazidə zəlzələ və vulkanlarla bağlı təhlükəsizlik tədbirləri nəzərə alınmalıdır • Layihə sahəsinə yaxın olan bəzi torpaqlar mövsümi otlaq kimi istifadə olunur, əlavə məlumatı Qobustan və Ələt icra və bələdiyyə nümayəndələri və Abşeron Rayon İcra Hakimiyyətinin nümayəndələri ilə müsahibələrdən öyrənmək olar. • Maraqlı tərəflərin sorğusuna cənab Sadıqov tərəfindən cavab verilmişdir. Digər iki anket elektron poçt və ya whats app vasitəsilə doldurularaq göndəriləcək
18/08 2020	ETSN-nin Bakı ofisində görüş	Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi (ETSN) Xanım Arzu Səmədova, Biomüxtəlifliyin Mühafizəsi Xidmətinin direktor müavini Cənab Mübariz Əliyev, Dövlət Ekoloji Ekspertiza	<ul style="list-style-type: none"> • ETSN nümayəndələri tərəfindən iki sorğu anketi cavablandırılmışdır • Ərazidəki ekoloji problemlər arasında Abşeron və Qaradağ rayon İcra Hakimiyyəti tərəfindən istifadəyə verilmiş həddindən artıq istifadə olunmuş otlaqlar, karxanalardan çıxan tozun panellərə təsir edə biləcəyi göstərilmişdir. • 10 ədəd qorunmayan palçıq vulkanının ərazisi Biomüxtəlifliyin Qorunması Xidməti tərəfindən ənənəvi olaraq müxtəlif növ

Tarix	Məkan/ Rabitə kanalı	Maraqlı tərəf və iştirakçılar	Əsas müzakirələr / Qarşılıqlı əlaqənin məqsədi
		Agentliyinin sədri	<p>tullantılardan təmizlənilib.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ETSN tərəfindən hazırda baxılan milli qaydalar arasında "Xüsusi Mühafizə Olunan Təbiət Əraziləri və Obyektləri haqqında" qanun, Dövlət Təbiət Qoruğunun yaradılması haqqında 15 avqust 2007-ci il tarixli sərəncam var. • Ərazidə son vulkan püskürmələri 23 sentyabr 2018-ci ildə baş vermişdir. • Layihə ərazisində ətraf mühitin mühafizəsi sahəsində məlumat mərkəzinin yaradılması məqsəduyğundur. • Layihə sahəsinin ətrafındakı qorunan/həssas ərazilər Qobustan qoruğu, palçıq vulkanları və qəbiristanlıqdır. • Nadir bitki növləri olduqda, onların qorunması üçün torpaqla birlikdə yaxın əraziyə köçürülməlidir • Yolların işıqlandırılması üçün günəş PV layihəsindən istifadə oluna bilər. • Təsirlər əsasən tikinti dövrü ilə bağlı olduğundan bu müddət ərzində əmələ gələn tullantılar qaydalara uyğun toplanaraq müvafiq yerlərə təhvil verilməlidir. • Qobustan Milli Parkı və Qobustan qoruğunu əlaqələndirən şöbə Mədəniyyət Nazirliyinin tabeliyindədir.
19/08/2020	Qobustan RİH-nin Qobustan qəsəbəsindəki nümayəndəliyin də görüş	Qobustan RİH Nümayəndəsi cənab İsa Gözəlov	<ul style="list-style-type: none"> • Anket görüş zamanı doldurulmuşdur • Müzakirə olunan məsələlər arasında: məskunlaşmanın ehtiyac və problemləri, dolanışiq və məşğulluq mənbələri, sosial xəstəliklər • Nəzərə alınmalı olan həssas sahələr bunlardır: palçıq vulkanları və layihə ərazisinə yaxın olan neft kəmərləri • Yaşayış şəraiti problemləri arasında drenaj və kanalizasiya sisteminin olmaması, istilik sisteminin olmaması, adekvat daxili yolların olmaması daxildir. • Layihənin icrası nəticəsində heç bir mənfi sosial və ətraf mühitə təsir gözlənilmir

Tarix	Məkan/ Rabitə kanalı	Maraqlı tərəf və iştirakçılar	Əsas müzakirələr / Qarşılıqlı əlaqənin məqsədi
			<ul style="list-style-type: none"> Cənab Gözəlovun layihə ərazisindəki təsərrüfatlardan və qəbiristanlıqlardan xəbəri yox idi
19/08/2020	Ələt bələdiyyəsinin Ələt qəsəbə nümayəndəliyinin görüşü	Ələt bələdiyyəsinin nümayəndəsi Cənab Azad Musayev	<ul style="list-style-type: none"> İcma əsaslı təşkilatlar və QHT-lər arasında ahıl icması (ağsaqqallar) təşkilatı fəaliyyət göstərir Rayon/qəsəbənin inkişafı üçün strategiya planı Ələt Azad Ticarət Zonası layihəsi çərçivəsində yerli müəssisələrin cəlb edilməsi və müxtəlif layihələrin həyata keçirilməsidir. İcmanın ehtiyaclarını öyrənmək və prioritetləri çatdırmaq üçün bələdiyyə icmanın müraciətləri əsasında ayda bir dəfə iclas keçirir. Ələt qəsəbəsi ərazisində məişət tullantılarının yığılması və daşınması üçün poliqonun olmaması, çirkab suların birbaşa dənizə axıdılması ərazidəki ekoloji problemlərdir. Məskunlaşma ərazisinə gələn hər hansı səhmdar tövsiyə olaraq yerli işçi qüvvəsindən istifadə etməlidir Cənab Musayevin layihə ərazisindəki təsərrüfatlar və qəbiristanlıqlardan xəbəri olmayıb və icma rəhbərlərinə müraciət edib.
19/08/2020	Qobustan qəsəbəsində görüş	İcma rəhbərləri/ Yaşlılar komitələri (ağsaqqallar şurası) Cənab Allahverdi Məmmədov	<ul style="list-style-type: none"> Yaşlılar komitəsi icma rəhbərləri/ağsaqqalları tərəfindən təmsil olunan icma əsaslı qeydiyyatdan keçməmiş təşkilatdır. Digər icma əsaslı təşkilatlar və ya liderlər dini liderlər və məscidlərdir Müzakirə olunan əsas məsələlər: nizamlanmada ehtiyac və problemlər, layihənin təsiri Mədəni/tarixi istirahət yerləri, o cümlədən ictimaiyyət üçün əhəmiyyətli yerlər - Qobustan qoruğu və palçıq vulkanlarıdır. O, layihənin icrası nəticəsində hər hansı sosial və ya ətraf mühitə mənfi təsir gözləmir Bənzər maraqları olan başqaları ilə qrup görüşləri, xəbər bülletenləri yerli əhali ilə ünsiyyət üçün ən yaxşı kanallardır Cənab Məmmədov müəyyən edilmiş

Tarix	Məkan/ Rabitə kanalı	Maraqlı tərəf və iştirakçılar	Əsas müzakirələr / Qarşılıqlı əlaqənin məqsədi
			<p>qəbiristanlıqlardan biri haqqında qısa məlumat verdi. Köhnə qəbiristanlıq 816-836-cı illərdə salınmış, Babək və ərəb xilafətinə qarşı mübarizə zamanı həlak olmuş ərəb tayfasının Şam şəhərindən ərəblərin eyni ərazisində 150 evdən ibarət iqamətgahı olmuşdur. Ölənlər həmin qəbiristanlıqda dəfn ediliblər. Cənab Məmmədov qəbiristanlıqlar və təsərrüfatlar haqqında daha çox məlumatı olan təşkilatın daha bir üzvünə istinad edib və onunla əlaqə saxlayıb.</p>
19/08/2020	<ul style="list-style-type: none"> • Ələt qəsəbəsində görüş 	İcma rəhbərləri/ Yaşlılar komitələri (ağsakallar) Cənab Qurbanqulu Rəhimov	<ul style="list-style-type: none"> • Müzakirə olunan əsas məsələlər: nizamlanmada ehtiyac və problemlər, layihənin təsiri • Bilməli olduğumuz mədəni/tarixi istirahət yerləri, o cümlədən ictimaiyyət üçün mühüm yerlər Qobustan qoruğu, palçıq vulkanları, köhnə qəbiristanlıqdır. • Layihənin icrası nəticəsində heç bir mənfi sosial və ətraf mühitə təsir gözlənilmir • Layihə ərazisinin yaxınlığında yerləşən təsərrüfatların bəziləri Abşeron Rayon İcra Hakimiyyətinin tabeliyindədir
13/04/2021	MoE	Energetika Nazirliyi TN-nin müşaviri cənab Cavid Abdullayevlə görüş	<ul style="list-style-type: none"> • Cənab Abdullayev ƏMSSTQ-nin məqsədi ilə tanış oldu • Cənab Abdullayev siyahımızda maraqlı tərəflər üçün müvafiq əlaqələrin tapılmasında köməklik göstərmişdir
13/04/2021	Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyində görüş	Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi Aynur Rəşidova nazirlikdə məşğulluğa dəstək layihəsində sosial məsələlər üzrə məsləhətçi	<ul style="list-style-type: none"> • Sosial məsələlər və ehtiyaclar arasında respondent qeyd etdi ki, tikinti işləri aparılarsa, yaxın ərazidə yaşayan insanların narahatlığı, toz-torpaq və s. ola bilər. Hər bir proqram işçilər işə götürülərkən təhlükəsiz iş mühitini təmin etməlidir. Yeni əsasnaməyə və qəbul edilmiş qaydalara uyğun olaraq işə qəbul edilən işçilərin təlimlərinin keçirilməsi və maarifləndirilməsi vacibdir • Respondentin fikrincə, palçıq vulkanlarının püskürməsindən zədələnmə ehtimalının qarşısını almaq üçün işçiləri məlumatlandırmaq,

Tarix	Məkan/ Rabitə kanalı	Maraqlı tərəf və iştirakçılar	Əsas müzakirələr / Qarşılıqlı əlaqənin məqsədi
			<p>onları şəxsi təhlükəsizlik texnikası və avadanlıqlarla təmin etmək lazımdır. İlk tibbi yardımın göstərilməsi üçün yaxınlıqdakı səyyar tibb mərkəzinin təmin edilməsi vacibdir. Bu mərkəz ilan, əqrəb sancmasına qarşı zərədlərlə təmin edilməlidir.</p> <ul style="list-style-type: none"> Layihənin icrası zamanı vəhşi heyvanların hücumuna məruz qalma, yay aylarında günəş vurması, toz fırtınaları, su çatışmazlığı, elektrik avadanlıqlarının çatışmazlığı sağlamlıq və təhlükəsizlik riskləri ola bilər. Təsirlər arasında respondent insanların işlə təmin olunacağını, günəş panellərinin ucuz olduğunu və səmərəli istifadə olunacağını qeyd etdi.
14/04/2021	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyində görüş	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi Firudin Tağıyev, Torpaqdan istifadəyə nəzarət şöbəsinin müdiri	<ul style="list-style-type: none"> Müzakirə olunan əsas məsələlər Qobustan və Ələt bələdiyyələrinin kənd təsərrüfatı sektoru baxımından inkişafı ilə bağlı problemlər və strategiya planlarıdır. Torpaqlar qış otlaqları üçün istifadə olunsa da, layihə ərazisində əkin üçün istifadə edilən kənd təsərrüfatı torpaqları yoxdur. Abşeron, Qaradağ rayon icra hakimiyyətinin sərəncamı ilə xırda buynuzlu mal-qarası olan fermerlərə qış otlaqları müvafiq qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq icarəyə verilir. Bu sahələr icarə hüququ əsasında istifadə olunur Layihənin icrası zamanı qış otlaqlarının təbii vəziyyətinin qorunması, torpaq eroziyasına və digər deqradasiyaya səbəb olmadan aparılacaq tikinti və infrastruktur işlərinin təmin edilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Respondent layihənin ətrafdakı təsərrüfatlara təsir edəcəyini düşünür, lakin bu baş verərsə, layihə ərazisindəki torpaq sahəsinin (fermerlər tərəfindən icarəyə götürülmüş) başqa ərazilərdə ayrıca torpaq sahəsi ilə əvəz edilməsini təmin etmək rayon icra hakimiyyətinin öhdəliyidir. Əslində, layihə təbii ehtiyatlardan səmərəli istifadə etməklə alternativ və bərpa olunan enerji resurslarının istehsalına xidmət edəcək, ölkə iqtisadiyyatına müsbət töhfə verməklə ətraf mühitin

Tarix	Məkan/ Rabitə kanalı	Maraqlı tərəf və iştirakçılar	Əsas müzakirələr / Qarşılıqlı əlaqənin məqsədi
			qorunmasına və tarazlığına xidmət edəcəkdir.
14/04/2021	Layihə sahəsinin yaxınlığında görüş	İctimaiyyətin iştirakı Cənab Ferzəliyev Güləddin fermer/çoban, layihə sahəsinə yaxındır	Müzakirə olunan əsas məsələlər: qəsəbə və layihə ərazisindəki ehtiyaclar və problemlər, layihənin təsiri Əsas iqtisadi fəaliyyət maldarlığıdır Layihə ərazisində su mənbəyi, elektrik enerjisi, adekvat yollar və digər kommunal xidmətlər mövcud deyil. Qış otlaqlarından əsasən oktyabr ayından aprel ayına qədər istifadə olunur Ərazidə fəaliyyət göstərən sənaye müəssisələri bu sahəyə mənfi təsir göstərir, o cümlədən toz-torpaq, olması, heyvanların müəssisənin fəaliyyəti nəticəsində yaranan tullantıları yeməsi nəticəsində tələf olması Layihə ərazisində heç bir səhiyyə və təhsil obyektinə yoxdur, hamısı Qobustan qəsəbəsində yerləşir Yerli icmaların fəaliyyət göstərən iri sənaye müəssisələrinə münasibəti zəif qiymətləndirilir Respondentin fikrincə, layihə nümayəndələri hazırda COVID məhdudiyyətlərini nəzərə alaraq yerli qruplar/nümayəndələrlə üz bəüz ünsiyyətdən istifadə etməlidirlər.
15/04/2021	Qobustan qəsəbəsində görüş	İcmaların iştirakı Cənab Osman Quliyev (sahibkar)	<ul style="list-style-type: none"> • Ərazidəki əsas narahatlıqlar, problemlər və inkişaf ehtiyacları arasında kanalizasiya sistemi problemi, idman komplekslərinin və əyləncə mərkəzlərinin olmaması, içməli suyun keyfiyyətsizliyi və qəsəbədə yolların qeyri-adekvat olması daxildir. • Mobil telefondan istifadə, həmçinin COVID19 məhdudiyyətlərini nəzərə alaraq, ərazidəki həssas insanlara ünsiyyət üçün ən uyğun əlaqə üsuludur • Respondent layihənin icrası nəticəsində heç bir mənfi təsir gözləmir, daha çox yerli əhali üçün məşğulluğun artırılmasını gözləyir
15/04/2021	Qobustan qəsəbəsində görüş	İcma ilə əlaqə, Həssas qrup Cənab Abbasov (Şəhidin atası)	<ul style="list-style-type: none"> • Ərazidə əsas narahatlıqlar, problemlər və inkişaf ehtiyacları arasında kanalizasiya sisteminin olmaması, istirahət yerinin olmaması, şəhid qəbiristanlığına gedən yolun torpaq yol olması, yağışlı havada qəbiristanlığa

Tarix	Məkan/ Rabitə kanalı	Maraqlı tərəf və iştirakçılar	Əsas müzakirələr / Qarşılıqlı əlaqənin məqsədi
			<p>getməyin mümkün olmaması, içməli suyun keyfiyyətsizliyi qeyd olunur.</p> <ul style="list-style-type: none"> Layihənin təsirləri arasında məşğulluğun artırılması qeyd olunur. Ünsiyyət qurmağın ən yaxşı üsulu telefonla danışmaq və layihə haqqında məlumatı kütləvi informasiya vasitələri - qəzetlər, radiolar, televiziya və s. vasitəsilə yaymaqdır.
16/04/2021	Qobustan qəsəbəsində görüş	<p>ictimaiyyətin iştirakı</p> <p>Xanım Natəvan Sərifova (həkim-endokrinoloq) 17 sayılı Birləşmiş Şəhər Xəstəxanası</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ərazidəki əsas narahatlıqlar, problemlər və inkişaf ehtiyacları arasında xəstəxananın köhnə olması, həkim çatışmazlığı, qəsəbədə yolların köhnə olması, kanalizasiya sisteminin olmamasıdır. Gəlir və məşğulluq baxımından gender bərabərsizliyi yoxdur Layihədən heç bir mənfi təsir gözlənilmir Ərazidə fəaliyyət göstərən iri sənaye müəssisələrinə yerli icmaların münasibəti yaxşı qiymətləndirilir Qadınlara, uşaqlara və qocalara qarşı yönəldilə bilən ən mühüm fəaliyyətlər arasında təhlükəsizliyin təmin edilməsi, keçidlərin, piyada zolaqlarının inşası daxildir.
19/04/2021	Qobustan qəsəbəsində görüş	<p>ictimaiyyətin iştirakı</p> <p>Xanım Gülnarə məmmədova 1 nömrəli tam orta məktəbin direktoru</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ərazidəki narahatlıqlar, problemlər və inkişaf ehtiyacları arasında kanalizasiya sisteminin olmaması, internet xəttində məhdudiyətlər, suyun keyfiyyətinin aşağı olması və yolların pis vəziyyətdə olması daxildir. Layihənin tədqiqat sahəsi daxilində mədəni/tarixi/arxeoloji/irs/rekreasiya obyektləri arasında respondent Qobustan qoruğunu, palçıq vulkanlarını, köhnə qəbiristanlıqları – Qara Atlı qəbiristanlığını, Xanəli qəbiristanlığını qeyd etmişdir. Layihə haqqında məlumatın ötürülməsi üçün ən yaxşı üsullar kütləvi informasiya vasitələri – qəzetlər, radio, televiziya, internet – veb saytdır. Sənaye müəssisələri rayon əhalisinin əksəriyyəti tərəfindən ümumiyyətlə yaxşı qəbul

Tarix	Məkan/ Rabitə kanalı	Maraqlı tərəf və iştirakçılar	Əsas müzakirələr / Qarşılıqlı əlaqənin məqsədi
			olunur olunur
19/04/2021	Milli Elmlər Akademiyasının Geologiya və Geofizika İnstitutunda görüş	<p>Milli Elmlər Akademiyasının Geologiya və Geofizika İnstitutu</p> <p>Cənab. Abbasov Orxan, Palçıq vulkanları şöbəsinin aparıcı elmi işçisi (Yer elmləri üzrə fəlsəfə doktoru, dosent)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Müzakirə olunan əsas məsələlər hazırda layihə ərazisində həyata keçirilən inkişaf təşəbbüsləri və ya layihələrdir Son layihələr arasında Geologiya İnstitutu və Azərbaycan Respublikasının Dövlət Turizm Agentliyi ilə bağlanmış əməkdaşlıq müqaviləsi əsasında Azərbaycanın Ərzani palçıq vulkanı ərazisində yaradılmış turizm kompleksi ilə bağlı elmi tədqiqatların aparılması və Otmanbozdağ palçıq vulkanının risk qiymətləndirilməsi mövzusunda araşdırma işinin yerinə yetirilməsidir. Respondentin fikrincə, palçıq vulkanlarının, hər hansı strukturun və s. fəaliyyəti ilə bağlı hər hansı iş görülməzdən əvvəl müvafiq araşdırma aparılmalıdır. Layihə ərazisində və qonşu ərazilərdə. Layihə ərazisi Azərbaycanın quru ərazilərində ən çox yayılmış palçıq vulkanları (120 vulkan) zonası olduğundan, bu ərazinin struktur tektonik xüsusiyyətləri həssaslıq baxımından böyük risk yaradır. Vulkanoloq-ekspertlərin fikrincə, vulkanik ərazidə aparılan tikinti onların aktivləşməsinə səbəb olur. Azərbaycanda belə hallarla bağlı çoxlu misallar çəkmək olar. Vulkanların qəfil püskürməsindən sonra da insan tələfatı qeydə alınıb. Ona görə də təklif olunan ərazinin palçıq vulkanları və tektonik risklər baxımından qiymətləndirilməsi vacibdir
20/04/2021	Dövlət Turizm Agentliyində görüş	Dövlət Turizm Agentliyi Cənab Elgün Cavadov Azərbaycan Respublikası Dövlət Turizm Agentliyinin Regional turizm və qoruqların inkişafı şöbəsinin müdiri	<ul style="list-style-type: none"> Respondentin fikrincə, ərazidəki əsas turistik yerlər palçıq vulkanlarıdır. Agentlik palçıq vulkanlarını turistlərə göstərmək üçün turizm kompleksi yaradır. Təbii ehtiyatların mühafizəsi və nümayişi nəzərdə tutulur Layihənin icrası zamanı palçıq vulkanlarının konservasiyası nəzərə alınmalıdır Layihənin icrası nəticəsində mənfi təsir kimi respondent yerli icmaların otlaqlardan məhrum olmasını qeyd etmişdir Müsbət təsir olaraq: regionda məşğulluq dəstəklənəcək və alternativ enerji mənbəyi kimi ekoloji cəhətdən təmiz enerji əldə ediləcək. Boş qalan torpaqlardan səmərəli istifadə olunacaq. İnsanlar işlə təmin olunacaq Günəş panellərinin görünməməsi üçün

Tarix	Məkan/ Rabitə kanalı	Maraqlı tərəf və iştirakçılar	Əsas müzakirələr / Qarşılıqlı əlaqənin məqsədi
			onları maksimum dərəcədə örtmək tövsiyə olunub
21/04/2021	Abşeron Rayon İcra Hakimiyyətində görüş	Abşeron Rayon İcra Hakimiyyəti Cənab Əbülfəz Əsədov, sosial-iqtisadi inkişaf və proqnozlaşdırma üzrə baş məsləhətçi	<ul style="list-style-type: none"> Bəzi ailə problemləri və layihə ərazisinin Qaradağ rayonu ərazisində olması səbəbindən respondent anketdəki bəzi suallara cavab verməkdən çəkinmişdir. Ərazidə olan ehtiyac və məsələlər sırasında respondent bunları qeyd etdi: rayonun qış otlaqlarında su təchizatı yoxdur, rayonun əksər kənd və qəsəbələrində kanalizasiya şəbəkəsi yoxdur, layihənin tədqiq edildiyi ərazidə suvarmanın olmaması əhəmiyyətli kənd təsərrüfatı problemi kimi müşahidə olunur. Layihə ərazisindəki ərazi qoyunçuluq təsərrüfatlarının istifadə etdiyi quru otlaqlardır Yerli əhali ilə əlaqə saxlamaq üçün ən yaxşı vasitə telefon və üz-üzə görüşlər vasitəsilə ünsiyyət qurmaqdır Layihənin müsbət tərəfləri təbiətdə mövcud olan enerji potensialından səmərəli istifadə edilməsidir
21/04/2021	Səhiyyə Nazirliyində görüş	Səhiyyə Nazirliyi Cənab Vüsal Yusifov, Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyi (TƏBİB) Komissiyaların iş şöbəsinin müdiri (dosent)	<ul style="list-style-type: none"> Respondent səhiyyə sektorunda inkişaf təşəbbüsləri və layihələri arasında hazırda yaxınlıqda və ya layihənin tədqiq olunan ərazisi daxilində davam edən icbari tibbi sığortanın tətbiqini qeyd edib, ərazidə yerləşən tibb müəssisələrinin icbari tibbi sığortanın tətbiqinə uyğunlaşdırılması istiqamətində işlər aparılır. Respondent layihənin icrası nəticəsində layihə ərazisində yaşayan əhəlinin sağlamlığına heç bir mənfi təsir görmür Lakin layihə ərazini otlaq üçün istifadə edən fermerlərə çətinlik yarada bilər Layihə daha təmiz və daha sərfəli enerjinin təmin edilməsinə töhfə verəcək Yaxınlıqda yaşayan əhəlinin müvəqqəti də olsa işlə təmin olunması layihənin müsbət təsiridir.

Tarix	Məkan/ Rabitə kanalı	Maraqlı tərəf və iştirakçılar	Əsas müzakirələr / Qarşılıqlı əlaqənin məqsədi
22/04/2021	Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunda görüş	Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini cənab Nəcəf Musabəyli	<ul style="list-style-type: none"> Respondentin fikrincə, layihə ərazisi arxeoloji baxımdan tarixi əhəmiyyətlidir Burada abidələrin aşkarlanması üçün yüksək potensial var. Ona görə də tikintidən əvvəl arxeoloqların ərazini tədqiq etmələri vacibdir
23/04/2021	Mədəniyyət Nazirliyində görüş	Mədəniyyət Nazirliyi Cənab Mahir Qəhrəmanov, Mədəniyyət Nazirliyi yanında Mədəni İrsin Qorunması, İnkişafı və Bərpası üzrə Dövlət Xidmətinin Mədəni İrs Departamentinin Qoruqların idarə olunması və istifadəsinə nəzarət sektorunun müdiri	<ul style="list-style-type: none"> Layihə ərazisində təşəbbüslər sırasında respondent ölkə rəhbərliyinin və Dövlət Turizm Agentliyinin iştirakı ilə ərazidə böyük kompleksin tikintisi ilə bağlı təməlqoyma mərasiminin keçirildiyini qeyd etdi. Bu ərazidə turistləri maraqlandıran turizm məkanı yaradılacaq. Onlar həm Qobustan qoruğuna, həm də palçıq vulkanlarına baş çəkəcəklər Layihədən hər hansı təsir olarsa, ərazidə yaşayan canlılar layihə ərazisindən uzaqlaşaraq qoruq ərazisində təmiz yerə gələcəklər. Bu da arzuolunan deyil. Bundan əlavə, respondent ərazidəki kurqanları, tikinti zamanı palçıq vulkanlarının püskürə biləcəyini, günəş PV-dən gələn şüaların orada yaşayan heyvanlara təsirini qeyd etmişdir. Mədəniyyət Nazirliyi ilə birlikdə həmin ərazilərdə qiymətləndirmə işləri aparılmalıdır
23/04/2021	Layihə sahəsinin yaxınlığında görüş	ictimaiyyətin iştirakı Cənab Əli Süleymanov fermer, layihə sahəsinə yaxındır	<ul style="list-style-type: none"> Problemlər arasında respondent otlaqların ətrafında su, işıq, yol və telekommunikasiya çatışmazlığını qeyd edib. Layihənin təsiri kimi respondent torpaqların - otlaqların bir hissəsinin itirilməsinin ailə büdcəsinə təsir edəcəyini bildirdi. Digər tərəfdən, layihə otlaqdakı 9 çoban evini elektrik enerjisi, su ilə təmin edə və canavarlardan qorunmağa kömək edə bilər.
26/04/2021	Layihə sahəsinin yaxınlığında görüş	İctimaiyyətin iştirakı Cənab Mehdiyev Həsənxan fermer, layihə sahəsinə	<ul style="list-style-type: none"> Problemlər arasında fermer otlaqların ətrafında su, kanalizasiya sistemi, işıq, yol və telekommunikasiya çatışmazlığını qeyd edib. Qadınlar otlaqlarda kişilərlə birgə işləyirlər.

Tarix	Məkan/ Rabitə kanalı	Maraqlı tərəf və iştirakçılar	Əsas müzakirələr / Qarşılıqlı əlaqənin məqsədi
		yaxındır	<p>Gender bərabərsizliyi yoxdur</p> <ul style="list-style-type: none"> Fermer layihənin təsirindən heç bir mənfi təsir görmür, əksinə layihə ərazini su və elektrik enerjisi ilə təmin edə bilər Şəxsi, üz-üzə və telefonla ünsiyyət ən yaxşı əlaqə üsullarıdır və layihə haqqında məlumat alınmasına imkan verir.
26/04/2021	Layihə sahəsinin yaxınlığında görüş	<p>İctimaiyyətin iştirakı</p> <p>Cənab Niyazi Rəhimov fermer, layihə sahəsinə yaxındır</p>	<ul style="list-style-type: none"> Problemlər arasında fermer otlaqların ətrafında su, kanalizasiya sistemi, işıq, yol və telekommunikasiya çatışmazlığını qeyd edib. Yay otlaqlarına köçərkən oğurluq, əmlakın zədələnməsi halları baş verir Fermer heç bir mənfi təsir görmür, əksinə layihə yerli əhalini işlə və sahəni elektrik enerjisi ilə təmin edə bilər.
27/04/2021	Qobustan qoruğu ilə ilk tanışlıq səfəri 14.04.2021-ci il tarixində olmuş və sonra tam doldurulmuş sorğu anketi respondent tərəfindən elektron poçt vasitəsilə göndərilmişdir.	<p>Mədəniyyət Nazirliyi</p> <p>Vüqar İsayev Qobustan Milli Tarix-Bədii Qoruğunun direktoru</p>	<p>Tədqiqat ərazisi Qobustan qayaüstü təsvirlərinin cəmləşdiyi Kiçikdaş dağının yaxınlığında yerləşdiyindən tikinti işlərindən əvvəl ərazinin arxeoloji cəhətdən öyrənilməsinə ehtiyac var.</p> <p>Həmçinin, tədqiqat sahəsi ənənəvi mal-qara, otlaq-qış heyvandarlığı ilə məşğul olan çobanlar və ya etnik qruplar tərəfindən istifadə edildiyi üçün layihənin onların ənənəvi fəaliyyət sahəsinə mümkün təsiri araşdırılmalı və bununla bağlı etnoqrafik tədqiqatlar aparılmalıdır.</p> <ul style="list-style-type: none"> Arxeoloji, tarix və mədəniyyət abidələri ilə yanaşı, layihənin icrası ətraf mühitə təsir göstərə bilər. Xüsusilə tikinti zamanı istifadə olunacaq kənar materialların ərazidə yaşayan canlıların təbii yaşayış mühitinə, torpaq eroziyasına, landşaft dəyişikliyinə və işıq şüalanmasına səbəb olması riski yüksəkdir. <p>Yeni iş yerlərinin yaradılması və infrastrukturun inkişafı yerli iqtisadiyyata müsbət təsir göstərə bilər</p>
17/08/2021	Hacıqabul rayon/ rayon İcra Hakimiyyətinin Hacıqabul rayonundakı	<p>Hacıqabul rayon/ rayon İcra Hakimiyyəti</p> <p>Cənab Mətin Babayev, Sosial-</p>	<ul style="list-style-type: none"> Müzakirə olunan məsələlər: Hacıqabul rayonunda və layihə ərazisində ehtiyaclar, sosial, ekoloji və iqtisadi problemlər, yerli özünüidarəetmə orqanlarının çağırışları və ehtiyacları, yerli hökumət və inkişaf proqramları, rayon statistik məlumatları,

Tarix	Məkan/ Rabitə kanalı	Maraqlı tərəf və iştirakçılar	Əsas müzakirələr / Qarşılıqlı əlaqənin məqsədi
	ofisində görüş	İqtisadi İnkişafın Təhlili və Proqnozlaşdırılması Departamentinin direktor müavini	<p>layihədən gözlənilən və təsirlər və s.</p> <ul style="list-style-type: none"> HÖX yaşayış məntəqəsindən uzaqda yerləşdiyindən layihənin icrası nəticəsində heç bir mənfi təsir gözlənilmir Şirvanla Ələt arasındakı torpaq yerli əhali tərəfindən otlaq kimi istifadə olunur, lakin yayda quruyur və torpaq çatlayır. Rayon daxilində və xüsusilə layihənin tədqiqi sahəsində əhəmiyyətli ekoloji və ya kənd təsərrüfatı problemi yoxdur Amma Atbulaq dağlıq ərazisində palçıq vulkanları var və Pirsaat su anbarının yaxınlığında tarixi abidə kimi qorunub saxlanılan Pirhüseyn Xanəgahı var. Ərazidə fəaliyyət göstərən sənaye müəssisələrinə yerli icmaların münasibəti yaxşıdır
18/08/2021	Atbulaq RİH-nin Atbulaq qəsəbə nümayəndəliyində görüş	Atbulaq RİH Nümayəndəsi Hacıqabul Rayon İcra Hakimiyyətinin Atbulaq kənd icra nümayəndəsi Natiq Xəlilov	<ul style="list-style-type: none"> Müzakirə olunan məsələlər arasında: məskunlaşmanın ehtiyac və problemləri, dolanışq və məşğulluq mənbələri, sosial xəstəliklər qeyd olundu. Məişət problemləri arasında kanalizasiya sisteminin və suvarma suyunun çatışmazlığı var. Ərazidə və HÖX marşrutu boyunca və yaxınlıqda heç bir mədəni, tarixi, arxeoloji, istirahət yeri yoxdur. Layihənin icrası nəticəsində sosial və ətraf mühitə heç bir mənfi təsir gözlənilmir, lakin yüksək gərginlikli elektrik verilişi xətti kiminsə sahəsinə düşərsə, bu, onlar üçün problem yarada bilər. Layihənin heç bir əsas sağlamlıq və təhlükəsizlik riski yoxdur.
18/08/2021	Atbulaq bələdiyyəsinin Atbulaq qəsəbə nümayəndəliyində görüş	Atbulaq bələdiyyəsinin nümayəndəsi Cənab Tahir Gürəliyev	<ul style="list-style-type: none"> Qəsəbədəki problemlər arasında suvarma və içməli su, kanalizasiya sisteminin olmaması da var Torpaq bu ərazidə əsasən kənd təsərrüfatı üçün və otlaq kimi istifadə olunur. Respondent qeyd etdi ki, Şirvan və Ələt arasındakı ərazilərdə həssas ərazilər/təbii

Tarix	Məkan/ Rabitə kanalı	Maraqlı tərəf və iştirakçılar	Əsas müzakirələr / Qarşılıqlı əlaqənin məqsədi
			<p>ehtiyatlar arasında yeraltı qaz anbarları var.</p> <ul style="list-style-type: none"> Layihənin həyata keçirilməsi nəticəsində heç bir mənfi təsir gözlənilmir, yalnız o zaman NHŞ dəhlizi bəzi insanların əkin sahəsinə düşsə, torpağın şumlanmasına və suvarılmasına mane ola bilər. Respondent əlavə marşrut kimi hava xətlərinin dağ massivi ərazisinə yaxın ərazidən keçməsinə təklif edib ki, əkin sahələrinə heç bir maneə olmasın. Yerli əhaliyə məlumat çatdırmağın və yaymağın ən yaxşı yolu telefondur Bundan əlavə, o, nasos stansiyasının (suötürücü) tikintisinin başa çatdırılmasını təklif etdi ki, bununla da Pirsaat su anbarı su ilə dolsun və əhali bundan faydalansın, əkin suyu ilə təmin olunsun.
19/08/2021	Atbulaq qəsəbəsində görüş	İcma rəhbərləri/ Yaşlılar komitələri (ağsaqqallar) Cənab Rasim Dadaşov	<ul style="list-style-type: none"> Layihənin tədqiqi zonasında və planlaşdırılan HX dəhlizi və ona bitişik ərazilər boyunca heç bir mühüm resurs/həssaslıq yoxdur. Qəsəbədəki problemlər arasında içməli suyun keyfiyyətsizliyi, suvarma suyu, kanalizasiya sistemi və internetin olmaması da var. Layihənin icrası zamanı heç bir mənfi təsir gözlənilmir, yalnız alternativ enerji mənbəyi kimi müsbət təsir gözlənilir Qəzet, xəbər bülletenləri, TV, radio COVID-19 məhdudiyyətlərini nəzərə alaraq yerli insanlarla ünsiyyət qurmaq üçün ən yaxşı vasitələrdir Layihənin faydasını artırmaq üçün yerli əhalinin məşğulluğunun təmin edilməsi və kənddəki tam orta məktəbin təmir edilməsidir.
20/08/2021	Şirvan İcra Hakimiyyətinin Şirvan şəhərindəki nümayəndəliyin də görüş	Şirvan Şəhər İcra Hakimiyyəti və Bələdiyyəsi Ramin Qasimov İcra Hakimiyyətinin sektor müdiri Məlikağa Məmmədov,	<ul style="list-style-type: none"> Müzakirə olunan məsələlər: Şirvan şəhəri və layihə ərazisindəki ehtiyaclar, sosial, ekoloji və iqtisadi problemlər, yerli hakimiyyət orqanlarının çağırışları və ehtiyacları, yerli hökumət və inkişaf proqramları, şəhər statistik məlumatları, layihədən gözlənilən və təsirlər və s. Layihənin icrası nəticəsində məşğulluğun

Tarix	Məkan/ Rabitə kanalı	Maraqlı tərəf və iştirakçılar	Əsas müzakirələr / Qarşılıqlı əlaqənin məqsədi
		bələdiyyənin sədri	<p>artırılması, alternativ enerjidən istifadə daxil olmaqla yalnız müsbət təsir gözlənilir</p> <ul style="list-style-type: none"> Maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi üsulları: sosial media platformalarından istifadə edərək layihə haqqında məlumat yerləşdirmək Şirvan şəhəri yaxınlığında və hava xətti boyunca yerləşən torpaqlar kənd təsərrüfatı üçün yararsız şorandır və torpaqlar əsasən fərdi yaşayış evlərinin tikintisi və kiçik biznes (sənaye) fəaliyyəti üçün istifadə olunur.

Əlavə 3: Şikayətlərin baxılması forması

Mən, (tam adı) (vacib deyil*):

Resident at:

Tel:

Fax:

E-mail:

Aşağıdakı şikayət və ya narahatlığı bildirmək istəyirəm (problemin yeri və müddəti daxildir):

Problemi həll etmək üçün təkliflər:

Ünsiyyət üçün üstünlük verilən üsul (şifahi, yazılı və digər):

İmza:

Tarix:

.....

.....

*Bu forma anonim şəkildə təqdim edilə bilər.

Əlavə 4: YVBP hüququ və dolanışiq vasitələrinin bərpası tədbirlərini müzakirə etmək üçün görüş

LAYİHƏDƏN TƏSİRLƏRDƏN ŞƏXSLƏR – FERMERLƏRLƏ YAŞAYIŞ VASİTƏLƏRİNİN BƏRPASI PLANININ (YVBP) MÜZAKİRƏSİ

Tarix: 26 Fevral 2022

Date: 26 February 2022

Yer: Qobustan qəsəbəsi, 195 sayılı tam orta məktəbin iclas zalı

Təşkilatçı: Synergetika Sosial Araşdırma Mərkəzi

İclas protokolu: Əfsanə Tahirova, Synergetics Sosial Araşdırmalar Mərkəzinin məsləhətçisi

İştirakçılar: LTMQİ – Fermerlər, Masdar-Azərbaycan MMC, Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi, Qaradağ Rayon İcra Hakimiyyəti və "Sinergetika" Sosial Araşdırmalar Mərkəzi.

İngilis dilində olan iştirakçıların siyahısı üçün Əlavə A-ya və Azərbaycan dilində skan edilmiş Davamiyyət Vərəqi üçün Əlavə B-yə baxın.

Əlavələr:

- Əlavə A: İngilis dilində İştirakçıların Siyahısı
- Əlavə B: Azərbaycan dilində skan edilmiş davamiyyət vərəqi
- Əlavə C: Görüşdən fotosəkillər

İclasın gündəliyi:

Vaxt	Maddə
10.00 – 11.00	Cavid Abdullayev (Energetika Nazirinin müşaviri) LTMQİ-lərlə görüşür, layihənin əhatə dairəsini, TN-nin layihəyə dəstəyini və layihənin torpaq hüquqlarını əhatə edir. Şikar Həsənəliyev (Qaradağ RİH başçısının müavini) layihə üzrə torpaq hüquqları və yerli icmanın İcra Hakimiyyəti üçün əhəmiyyətini işıqlandırır.
11.00 – 11.30	Murad Sadıxov (Masdar Azərbaycan MMC-nin direktoru) Masdar-a YVBP layihəsini və əhəmiyyətini təqdim edir
11.30 – 12.00	Əfsanə Tahirova (Synergetics Sosial Araşdırmalar Mərkəzinin məsləhətçisi) YVBP sxemini və prosesini təqdim edir
12.00 – 12.45	Sual-cavab sessiyası
12.45 – 13.15	YVBP qəbulunun imzalanması prosesi (qəbul edilərsə); Əlavə sorğuların qeydə alınması (əgər varsa); Şikayət/Şikayət qaldırma prosesi (varsa)

İclasın strukturu: İştirakçılar Sinergetika komandası tərəfindən qarşılandı və zalda yerlərini aldı. Birinci və ikinci natiqlərdən sonra bütün fermerlərə a) Uyğunluq və hüquqlar matrisinin, b) Dolanışiq vasitəsinin

bərpası üzrə təklif olunan tədbirlərin və c) YVBP komitəsinin məlumat və rəqəsinin surətləri verildi. Üçüncü və dördüncü məruzəçilərdən sonra sual-cavab sessiyası baş tutdu. Sessiyadan sonra iştirakçılara bildirilib ki, onlar YVBP sxemini ya qəbul edə, ya da rədd edə bilərlər və bunu etmək istəsələr şikayət verə bilərlər. YVBPP sxemi bütün fermerlər tərəfindən qəbul edildi. Bəzi əlavə sorğular qaldırıldı və qəbul formasında qeyd edildi. İclas zamanı layihə ərazisinin xəritəsi divardan asılmışdı.

Nəticə: YVBP sxemi bütün fermerlər tərəfindən qəbul edildi. Bəzi əlavə sorğular qaldırıldı və Qəbul Formunda qeyd edildi. Fermerlər şəffaf prosesə görə təşkilatçılara təşəkkür ediblər.

İCLAS PROTOKOLU

İlk çıxış edən: Cavid Abdullayev, Azərbaycan Respublikası energetika nazirinin müşaviri

Əsas məqamlar:

- Layihənin əhatə dairəsi və onun Azərbaycan Respublikası üçün əhəmiyyəti
- Günəş enerjisinin ətraf mühitə və bəşəriyyətə bərpa olunan və təmiz enerji kimi faydaları
- Layihə ərazisində torpaq hüquqlarının vəziyyəti – rəsmi və qeyri-rəsmi
- Layihə ərazisində yerli kənd təsərrüfatı icması və onlara YVBP təmin edilməsinin əhəmiyyəti
- İcma üzvlərinin YVBPP sxemini qəbul etmək və ya rədd etmək hüququ haqqında məlumat
- Yerli icma üçün YVBP-nı hazırladığına görə layihə qrupuna təşəkkür edirik

İkinci çıxış edən: Qaradağ Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini Şikar Həsənəliyev

Əsas məqamlar:

- Layihə ərazisində torpaq hüquqlarının vəziyyəti – rəsmi və qeyri-rəsmi
- İcra Hakimiyyəti üçün yerli icmanın dolanışiq vasitələrinin əhəmiyyəti və AP üçün güzəştli işə qəbul kimi yerli icmanın layihəyə mümkün qədər cəlb edilməsinin vacibliyi.

Üçüncü nəticə: Murad Sadıxov, Masdar – Azerbaijan MMC-nin direktoru

Əsas məqamlar:

- Novruz bayramı öncəsi layihənin başlanması haqqında məlumat: Azərbaycan və BƏƏ hökumət başçılarının iştirakı planlaşdırılır
- İndiyə qədər tamamlanmış/davam olunan layihə işləri haqqında məlumat.
- Cəmiyyət üçün faydalı olan layihənin indiyə qədər əldə etdiyi nailiyyətlər haqqında məlumat:

O Ətraf Mühitə və Sosial Sahəyə Təsirin Qiymətləndirilməsi tamamlandı və layihə ətraf mühitə və yaşayış vasitələrinə minimum mümkün təsirlə bu hesabatın nəticələri və tövsiyələri əsasında həyata keçiriləcək.

o Subpodratçı firmalara ilk növbədə layihə ərazisinin və ətraf rayonların yerli icmasından işə götürülməsi barədə məlumat verəcək.

o Bağlantı problemi ilə bağlı şikayətlər daxil olduğu üçün ərazidə Azercell (yerli mobil şirkət) tərəfindən Mobil GSM stansiyası quraşdırılıb. İndi ərazidə yaxşı əlaqə var.

o Layihənin tikinti mərhələsində yerli icma üçün güzəştli işə qəbul variantları haqqında məlumat.

- YVBP prosesi haqqında məlumat: təkliflərin qəbulu/rədd edilməsi və/yaxud şikayət və iddiaların qaldırılması variantları.

Dördüncü Nəticə: Əfsanə Tahirova, Synergetics Sosial Araşdırmalar Mərkəzinin məsləhətçisi

Əsas məqamlar:

- YVBP və “Layihənin təsirə məruz qalan şəxsləri” termini haqqında ümumi məlumat
- LTMQİ-lərin dörd kateqoriyası: fermerlər, çobanlar, qadınlar və imkansız insanlar.
- Hər bir kateqoriya üçün YVBP uyğunluğu və hüququnun təfərrüatları
- Fermerləri heyvan yemi ilə təmin etmək üçün “bal” sisteminin göstəricilərinin izahı.

Göstəricilər: Mülkiyyətdə olan heyvanların sayı

o Fermada yaşadığı vaxt – yayda, qışda və ya hər ikisində

o Fermanın layihə ərazisinə yaxınlığı

- YVBP sxeminin qəbulu və ya rədd edilməsi variantları haqqında məlumat

Sual və Cavab:

Sual 1 (S): Nə üçün heyvan yemi yalnız 5 il müddətinə nəzərdə tutulur? Biz torpaqlarımızı həmişəlik itiririk.

Cavab (C): (Murad Sadıxov) Qeyri-rəsmi torpaq müqavilələrinin əksəriyyəti bir illik, ən uzun müqavilə isə 2025-ci ilə qədərdir, ona görə də 5 il bizim qərara aldığımız optimal müddətdir.

Sual 2: Tam olaraq nə qədər yem veriləcək? 1 kiloqramı 0,80 manat olan keyfiyyətli yemdən istifadə edirik.

C: (Əfsanə Tahirova) Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi layihə ərazisindəki torpaqların hər hektarından ildə 340 kq heyvan yeminin istehsal oluna biləcəyini hesablayıb. Layihənin sahəsi 550 hektardır ki, bu da ildə cəmi 187.000 kq məhsul deməkdir. Masdar beş il müddətində həmin miqdarda heyvan yemi verəcək və hər bir ferma üçün yem üç göstərici əsasında hesablanacaq: fermerə məxsus heyvanların sayı, fermerin

Sual 3: Bizim öz ehtiyatlarımızı ödəməyimiz üçün

siz yem əvəzinə birdəfəlik nağd pul ödəyə bilərsinizmi ?

C (Murad Sadıxov): YVBP natura şəklində yem verir, lakin biz bu müraciəti qeydə alıb martın 7-də sizə məlumat verəcəyik.

4-cü sual: Yem haradan alınacaq və harada veriləcək? Yem payımızı necə alacağıq?

C (Murad Sadıxov): Biz hələ dəqiq paylama modelini planlaşdırmamışıq. Model diqqətlə planlaşdırılacaq və sizə məlumat veriləcəkdir.

Sual 5: Heyvandarlıq üçün tikinti materiallarının miqdarını fermanın faktiki tələbatına əsasən artırma bilərsinizmi?

C (Murad Sadıxov): YVBP hər bir fermer təsərrüfatı üçün 1000 ABŞ dolları ekvivalentində material verməyi nəzərdən keçirir. Amma biz bu sorğunu qeydə alacağıq və martın 7-də sizə məlumat verəcəyik.

6-cı sual: Heyvandarlıq üçün tikinti materiallarının birdəfəlik pulunu bizə nağd şəkildə ödəyə bilərsinizmi?

C (Murad Sadıxov): YVBP natura şəklində ödəniş etməyi düşünür, lakin biz bu müraciəti qeydə alacağıq və martın 7-də sizə məlumat verəcəyik.

7-ci sual: Siz əraziyə su kəməri çəkməyə və hər bir fermanın sayğaclı su təchizatını təmin edə bilərsinizmi? Biz bu məsələni ona görə qaldırırıq ki, su bizim ən böyük ehtiyacımızdır və biz hər il maşınlarla gətirilən su almaq üçün xeyli pul xərcləyirik.

C (Murad Sadıxov): "Masdar Azərbaycan" şirkəti "AzərSu" (Azərbaycanda Su Təsərrüfatı Şirkəti) ilə həmin əraziyə su kəmərinin çəkilməsi ilə bağlı müzakirələr aparır, lakin bunun həyata keçirilməsində "AzərSu"-nun çətinlikləri barədə bizə məlumat verilib.

C (Cavid Abdullayev): Mən bu məsələ barəsində Energetika Nazirliyi adından "AzərSu" ilə əlaqə saxlayacağam və problemin həlli üçün onlarla məsləhətləşəcəyəm.

8-ci sual: Yeni asfalt yolun tikintisi ətraf mühitə ziyan vurulmasına, eləcə də nəqliyyatın intensivliyinin artmasına və bununla da bizim həyatımıza və heyvanların otarılmasına mane olacaqmı?

A (Murad Sadıxov): Biz yeni yol çəkməyəcəyik, mövcud yolu genişləndirib yaxşılaşdıracağıq. Yol nə asfalt nə də magistral olmayacaq. Ətraf mühitə, yaşayış vasitələrinə və ya heyvanların otarılmasına heç bir maneə törədilməməsinə əmin olmaq üçün yol sürət həddinin məhdud olduğu çınqıl yol olacaq. İcma bu yeni təkmilləşdirilmiş yoldan da istifadə edə biləcək.

A (Cavid Abdullayev): Bu yolda heyvanların olmasını göstərən yol nişanları ilə birlikdə sürət həddinin saatda 20 km olmasını təmin edəcəyik.

9-cu sual: Cəmiyyətimizdən olan şəhidlərə abidə tikə bilərsinizmi?

A (Murad Sadıxov): Müvafiq icazələrin alınması üçün bu məsələni Qaradağ İcra Hakimiyyəti ilə müzakirə edəcəyik və layihənin əhatə dairəsinə daxil edəcəyik.

10-cu sual: Layihə sahəsinə gedən yolda tikinti işləri ilə əlaqədar həddindən artıq tozlanma məsələsini həll etmək üçün tədbir görə bilərsinizmi? Havada və yerdə o qədər toz var ki, bu bizə mane olur və heyvanlarımız orada otlaya bilmir.

A (Murad Sadıxov): Bizə məlumat verdiyiniz üçün təşəkkür edirik. Bu görüşdən sonra tikinti şirkəti ilə məsələni həll edəcəm.

11-ci sual: İşçilərin işə qəbulu prosesi başladıqda və prosesin şəffaf olduğundan tam məlumatlı olduğumuza əmin ola bilərsinizmi?

C (Murad Sadıxov): YVBP-nin qeyd etdiyi kimi, bizdə işə qəbul prosesi şəffaf olacaq və yerli icmadan olanlara üstünlük verməklə təhsil, səriştə və bacarıqlara əsaslanan işə qəbul olacaq. İşə qəbulumuzla bağlı bütün məlumatlar Energetika Nazirliyi, Qaradağ Rayon İcra Hakimiyyəti, Masdar ofisi və bəzi ictimai media vasitəsilə paylaşılacaq. Bundan əlavə, biz tezliklə şirkətimizlə əlaqə saxlayacaq və icma ilə əlaqəli və bütün layihə ilə bağlı məsələlər barədə sizi xəbərdar edəcək İcma ilə əlaqələr üzrə məsul işçini işə qəbul edəcəyik. Həmin şəxs sizə təqdim olunacaq və hər hansı məsələlər/istəklər üçün onun telefon nömrəsi sizə bildiriləcək.

12-ci sual: Hamımızın tikinti prosesində istifadə oluna bilən avadanlıq və mexanizmlərimiz var. Yeni avadanlıq almaq əvəzinə bizdən icarəyə götürmək istərdinizmi?

A (Murad Sadıxov): Bəli, bu, mümkündür. İcma ilə əlaqələr üzrə məsləhətçimiz müzakirə üçün maraqlı insanları baş podratçı və onun podratçıları ilə birləşdirəcək, lakin təkliflər rəqabətli olmalıdır.

14-cü sual: Ən yaxşı təcrübəyə əsaslanan oxşar beynəlxalq layihələrdə oxşar vəziyyətlərdə olan fermerlərə başqa hansı hüquqlar təklif olunur?

C (Murad Sadıxov): Bu layihə üçün YVBP-nı hazırlayarkən biz kreditor banklar və Azərbaycan hökuməti, eləcə də bu sektorda geniş təcrübəyə malik bir neçə beynəlxalq ekspertlə işləmişik. Biz həmçinin ətraf mühitin və sosial təsirlərin qiymətləndirilməsi vasitəsilə vəziyyəti təhlil edərək sizin ehtiyaclarınızı anlamaq və onları qarşılamaq üçün sizin dolanışıq vasitələrinizə mane olmamağa çalışırıq.

YVBP üçün verilən əlavə suallarlar:

Sual verənlər:	Sorğu
Bir neçə fermer	Yemin qiyməti tez-tez dəyişir. Zəhmət olmasa, ümumi yem miqdarını hesablayarkən cari qiyməti nəzərə alın.
Bir neçə fermer	Zəhmət olmasa yem üçün birdəfəlik nağd pul ödəyin ki, biz öz ehtiyatlarımızı özümüz idarə edə bilək. (Həsənخان Mehdiyev qeyd etdi ki, onların 5 il yemlə təmin olunacağına inanmır, ona görə də birdəfəlik nağd pulun əvvəlcədən ödənilməsinə üstünlük verir)
Fermer – Həsənخان Mehdiyev	Xahiş edirəm, təsərrüfatın faktiki tələbatını nəzərə alaraq heyvandarlıq üçün tikinti materiallarının sayını artırırsınız
	Heyvandarlıq üçün tikinti materiallarının birdəfəlik pulunu bizə nağd şəkildə ödəyin
Bir neçə fermer	Zəhmət olmasa əraziyə su kəməri çəkdirin və hər bir təsərrüfat üçün sayğacları su təchizatını təmin edin ki, təkəcə layihə ərazisinə yaxın olanlar deyil, bütün təsərrüfatlar su ilə təmin olunsun. (Əli Süleymanov xahiş etdi ki, bu su kəməri magistral yol boyu açıq olsun ki, kəməre və istifadəyə asanlıqla nəzarət olunsun; Mahir İbrahimov suyun hər 4 təsərrüfata bərabər çatmasını təmin etməyi xahiş etdi)
Bir neçə fermer	Zəhmət olmasa, şəhidlərin xatirəsinə həsr olunmuş abidə tikin (mövcud reklam lövhəsini yenidən düzəldin).
Bir neçə fermer	Bizdən tikinti texnikası və mexanizmlərinin icarəsi variantını nəzərdən keçirin
Bir neçə fermer	Zəhmət olmasa, işə qəbul prosesinin şəffaf olmasına və bu barədə tam məlumatlı olduğumuza əmin olun
	Zəhmət olmasa, təkəcə tikinti mərhələsi üçün deyil, uzunmüddətli işə qəbul üçün icma üzvlərimizi də (ali təhsilliləri) nəzərə alın. Bəziləri enerji sektoru üzrə oxuyurlar.
	Zəhmət olmasa, icma üzvlərimizin müvafiq əmək müqaviləsi ilə işə götürülməsinə, onlara əvvəlcədən müəyyən edilmiş tarif sistemi əsasında maaş verilməsinə və həmin müqavilələrdə yayda həddindən artıq istilər, ərazidə zəhərli ilanların olması və s. kimi çətin iş şəraitinin nəzərə alınmasına diqqət yetirin.

Fərmer – Əli Suleymanov	Potensial işçilərin siyahısını xarici mənbələrdən deyil, birbaşa bizdən, yeni cəmiyyətdən götürün
	Zəhmət olmasa günəş panellərinə texniki qulluq müddətini 1 ildən 5 ilə qədər artırın.
	Zəhmət olmasa yoxsul ailələr kimi həssas üzvlərin siyahısını tərtib edərkən yerli icma ilə məsləhətləşin.
	Zəhmət olmasa, bu müzakirənin qeydini kompakt diskdə bizə təqdim edin ki, biz onu yanlış məlumatların qarşısını almaq üçün icma üzvləri ilə paylaşa bilək.
Fərmer – Müşfiq Mirzəli	Yolda 40 km/saat sürət həddinə və heyvanlar üçün yol nişanlarının olmasına əmin olun

Əlavə A

İştirakçıların siyahısı:

Ad və soyadı	Cinsi	Peşəsi
Həsənxan Mehdiyev	K	Fermer
Mahir İbrahimov	K	Fermer
Baxış Manafov	K	Fermer
Həmzə Hüseynov	K	Fermer
Murad Abdullayev	K	Fermer
Arif Əzimov	K	Fermer
Müşfiq Mirzəli	K	Fermer
Anar Nagiyev	K	Fermer
Elshən Rəhimov	K	Fermer
Kəramət Ullayev	K	Fermer
Əli Süleymanov	K	Fermer
Əlizaman Xəlilov	K	İcmanın həssas üzvü – şəhid ailəsi
Cavid Abdullayev	K	Azərbaycan Respublikası Energetika Nazirinin müşaviri
Şikar Həsənəliyev	K	Qaradağ Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini
İsa Gözəlovlov	K	Qaradağ Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının müavini
Murad Sadıqov	K	Masdar Azerbaijan MMC-nin direktoru
Fuad Mirkişiyev	K	Synergetika Sosial Araşdırmalar Mərkəzinin direktoru
Rəşad Ələkbərli	K	Synergetika Sosial Araşdırmalar Mərkəzi
Əfsanə Tahirova	Q	Synergetika Sosial Araşdırmalar Mərkəzinin məsləhətçisi

Əlavə B

Skan edilmiş Davamiyyət Vərəqi:

Konsultasiyası və açıqlama dəstəyi (fermerlər ilə görüşlər)

26 . Fevral. 2022

№	Adı, Soyadı	Vəzifəsi	Telefon nömrəsi	İmzası
1	Həsən xan Mehdiyev	Fermer	051 630 50 00	
2	Mahir İbrahimov	Fermer	070 337 21 15	
3	Baxış Manafov	Fermer	070 840 17 52	
4	Həmzə Hüseynov	Fermer	050 367 37 07	
5	Murad Abdullayev	Fermer	050 417 57 67	
6	Arif Əzimov	Fermer	051 611 17 67	
7	Müşfiq Mirzalı	Fermer	070 331 06 31	
8	Anar Nağıyev	Fermer	070 367 46 46	
9	Elşən Rəhimov	Fermer	051 380 56 26	
10	Kəramət Ullayev	Fermer	050 200 04 58	
11	Alı Süleymanov	Fermer	050 292 00 69	
12	Şikarə Həsənzadə	Qoradag 2. İcra Başçısının müavini		
13	İsa Gözəlov	Qobustan yerli İcra nümayəndəsi	090 210 61 57	
14	Fuad Mirzəqiyev	Synergetics	050 317 65 90	
15	Carif Əhlişeyxov	EN	050 213 07 01	
16	Murad Sadıxov	Masdar	070 298 55 55	
17	Əlsənə Tahirova	Synergetics	051 415 75 83	
18	Rəşad Ələkbərov	Synergetics	050 518 12 52	
19	Əliqan Xəlilov	Sahid - alicəsi	051- 323 46 38	
20				

Əlavə C

Görüşdən fotolar:

Əlavə 5: YVBP açıqlanma iclasının qeydləri

YAŞAYIŞ VASİTƏLƏRİNİN VƏRPASI PLANININ LAYİHƏNİN TƏSİRİNƏ MƏRUZ QALAN ŞƏXSLƏRLƏ MÜZAKİRƏSİ

İki hissə: 1-ci hissə Fermerlər və 2-ci hissə Çobanlar və qadınlar

1-Cİ HİSSƏ: FERMERLƏR

Tarix: 09 Mart 2022

Yer: Qobustan qəsəbəsi, 195 sayılı orta məktəbin iclas zalı

Təşkilatçı: Sinergetika Sosial Araşdırmalar Mərkəzi

İclas Protokolu: Əfsanə Tahirova, Sinergetika Sosial Araşdırmalar Mərkəzinin məsləhətçisi

İştirakçılar: LTMQET – Fermerlər, Masdar-Azərbaycan MMC, Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Qaradağ Rayon İcra Hakimiyyəti, Audit məsləhətçisi və Sinergetika Sosial Araşdırmalar Mərkəzi. İngilis dilində olan iştirakçıların siyahısı üçün **əlavə A-ya** və Azərbaycan dilində skan edilmiş Davamiyyət Vərəqi üçün **əlavə B-yə** baxın.

Əlavələr:

- Əlavə A: İngilis dilində İştirakçıların siyahısı
- Əlavə B: Azərbaycan dilində skan edilmiş davamiyyət vərəqi
- Əlavə C: Görüşdən fotosəkillər

İclasın gündəliyi:

Vaxt	Maddə
15.00 – 15.10	Cavid Abdullayev (Energetika Nazirinin müşaviri) LTİ-lərlə görüşür, layihənin xülasəsini, son iclasın icmalı və bu görüşün məqsədini əhatə edir
15.10 – 15.25	Murad Sadıxov (Masdar Azərbaycan MMC-nin direktoru) layihəni, YVBP-nin Masdar üçün əhəmiyyətini və YVBP-nin inkişafı, nəzərdən keçirilməsi və dəyişdirilməsi prosesini təqdim edir
15.25 – 15.35	Əfsanə Tahirova (Sinergetika Sosial Araşdırmalar Mərkəzinin məsləhətçisi) YVBP komitəsi və YVBP tədbirlərini təqdim edir
15.35 – 16.10	Sual və cavab sessiyası

İclasın strukturu: İştirakçılar Sinergetika komandası tərəfindən qarşılandı və zalda yerlərini aldı. Bütün fermerlərə a) Layihə məlumat vərəqəsinin, b) Uyğunluq və hüquq məsləhətinin, c) Dolanışiq vasitəsinin bərpası üzrə təklif olunan tədbirlərin və d) YVBP komitəsinin məlumat vərəqəsinin surətləri verilmişdir. Üçüncü məruzəçidən sonra sual-cavab sessiyası keçirildi. Sessiyadan sonra iştirakçılara bildirilib ki, onlar

YVBP sxemini ya qəbul edə, ya da rədd edə bilərlər və bunu etmək istəsələr, şikayət və ya iddia verə bilərlər. YVBP sxemi bütün fermerlər tərəfindən qəbul edildi. Bəzi əlavə istəklər qaldırıldı. İclas zamanı

layihə ərazisinin xəritəsi divardan asılıb.

Nəticə: YVBP sxemi bütün fermerlər tərəfindən qəbul edildi. Əli Süleymanov gələcək iclaslarda fermerlərin nümayəndəsi seçilib. Bu hesabatda aşağıda təfərrüatları verilmiş bəzi əlavə sorğular qaldırılmışdır. Heç bir şikayət və ya iddia daxil olmayıb.

İCLASIN GÜNDƏLİYİ

- **İlk çıxış edən:** Cavid Abdullayev, Azərbaycan Respublikası energetika nazirinin müşaviri
Əsas məsələlər:

- Layihənin xülasəsi
- Əvvəlki görüşün xülasəsi
- Son iclasda qaldırılan müraciətlərə baxılması barədə məlumat (Murad Sadıxov əlavə məlumat verəcək)
- Hökumətin bugünkü iclasında iştirak edənlər haqqında məlumat (Energetika Nazirinin müşavirləri və Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin nümayəndəsi)
- Audit üzrə məsləhətçi Aytən Poladovanın iştirakı haqqında məlumat
- Energetika Nazirliyinin layihədə yaxından iştirakı (hazırda və gələcəkdə ictimaiyyətlə müntəzəm əlaqəsi)

İkinci nəticə: Murad Sadıxov, Masdar – Azerbaijan MMC-nin direktoru

Əsas məsələlər:

- Layihənin əhatə dairəsi, xülasəsi və indiyə qədərki irəliləyiş (Ətraf Mühitə və Sosial Sahəyə Təsirin Qiymətləndirilməsi fəaliyyətləri daxil olmaqla)
- Rəsmi layihənin başlanması və tikinti prosesinin başlanması
- Tikinti və istifadə mərhələlərində yerli işçi qüvvəsi və xidmətlərin cəlb edilməsi
- Son görüşdə və ondan sonra LTMQİ-lər tərəfindən qaldırılan sorğular toplanmış, ümumiləşdirilmiş və ingilis dilinə tərcümə edilərək Masdar, eləcə də kredit təşkilatları: AİB, AYİB, Yaponiya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Agentliyi və Abu Dabi İnkişaf Fonduna göndərilmişdir.
- YVBP haqqında məlumat, onun nəzərdən keçirilməsi və dəyişdirilməsi prosesi

Üçüncü Nəticə: Əfsanə Tahirova, Sinergetika Sosial Araşdırmalar Mərkəzinin məsləhətçisi

Əsas məsələlər:

- YVBP komitəsi, onun strukturu və iş prosesi haqqında məlumat
- LTMQİ-lərin kateqoriyaları haqqında məlumat: fermerlər, çobanlar, qadınlar, həssas insanlar və gənclər
- Son YVBP sxeminə edilən dəyişikliklər/əlavələr daxil olmaqla, hər bir kateqoriya üçün YVBP uyğunluğu və hüququnun təfərrüatları

o Qeyd etdi ki: ayrılacaq heyvan yeminin miqdarı hesablanmazdan əvvəl hər bir fermerin və çobanın heyvanları hesaba alınacaq.

- YVBP sxeminin qəbulu və ya rədd edilməsi variantları haqqında məlumat

Sual və cavab sessiyası:

1-ci sual: YVBP komitəsinin yaradılması proseduru (müvafiq təşkilatların nümayəndələrini təklif etmək və təsdiqləmək) necədir və onun yaradılması üçün son tarix nə vaxtdır?

2-ci sual: (fermer Həsənxan Mehdiyev) 1992-ci ildən bu torpağın qanuni istifadəçisi olduğumu təsdiq edən Abşeron RİH-dən sənədlərim var (sənədləri göstərirəm) və bu torpağın hamısından istifadə etmək üçün pul ödədiyimi sübut edən qəbzlərim (qəbzləri göstərir) var. Son iki ildə torpaq Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinə verilib və mən onlara pul ödəmişəm ki, torpaqdan istifadə vaxtını uzatsınlar. Budur, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin xəritəsində mən 18 hektar torpağımı itirirəm. Torpağımın ən məhsuldar hissəsi layihə ərazisi tərəfindən götürülüb. İndi mənim qanuni hüquqlarım nə olacaq?

Cavab: (Murad Sadıxov) Bu konkret xəritədə coğrafi koordinatlar göstərilmədiyi üçün şərh vermək mənim üçün çətinidir. Həmçinin layihə ərazisinin torpaq hüquqları ilə bağlı bütün hüquqi sənədlərimiz var və ərazini əhatə edən qanuni əkinçilik torpaq müqavilələri yoxdur. Ərazi hökumətə məxsusdur və sənaye (neft və qaz) kateqoriyasına daxildir. Bununla belə, qiymətləndirməmiz zamanı müəyyən etdik ki, siz ərazidən qeyri-rəsmi olaraq əkinçilik üçün istifadə edirsiniz, ona görə də biz YVBP görə sizi heyvan yemi ilə təmin edirik.

Cavab: (Cavid Abdullayev) 550 hektar olan layihənin bütün ərazisi Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyinə məxsusdur. Qanuni torpaq hüquqlarının müzakirəsinə bir daha qayıtmayaq, çünki bu məsələni artıq müzakirə etmişik. Siz qeyri-rəsmi torpaq istifadəçilərisiniz və sənədləriniz hüquqi cəhətdən etibarlı deyil. Bundan əlavə, bu torpaqlardan kənd təsərrüfatı məqsədləri üçün istifadə edilməsi qanunsuzdur. Layihə keçid prosesində sizə dəstək olmaq və müvafiq YVBP tədbirləri ilə təmin etmək üçün əlindən gələni edir.

3-cü sual: Tikinti nə vaxt başlayacaq və ərazi nə vaxt hasarlanacaq? Heyvan yemini kimin alacağını anlamaq üçün bizə bu məlumat lazımdır: tikintiyə növbəti qışda başlamaq planlaşdırılırsa, bizi heyvan yemi ilə təmin etməyə başlamalısınız. Tikintiyə daha sonra başlamaq planlaşdırılırsa, bu gələn qış üçün heyvan yemini özümüz alacağımıza əmin olmaq üçün bunu bilməliyik.

Cavab: (Murad Sadıxov) Sizinlə razıyıq ki, tikinti apreldə başlasa, növbəti qış üçün torpaqdan istifadə edə bilməyəcəksiniz. Buna görə də, YVBPP komitəsinin ilk iclasının tarixinə qədər qərar vermək lazımdır ki, burada müzakirə və razılığa gələ bilək: heyvan yemini alınaçağı yer, heyvan yemini növü və keyfiyyəti və digər əlaqəli məsələlər. Masdarın bu məsələlərdən xəbəri olmadığı üçün sizin ekspertizaya ehtiyacımız olacaq və biz Kənd Təsərrüfatı Nazirliyindən də bizə yol göstərməsini xahiş edəcəyik. Masdar, məsələn, tenderlər vasitəsilə proseslərin şəffaf olmasına cavabdeh olacaq.

4-cü sual: 37 000 kq (187 000 kq) heyvan yemini nağd pula çevirib onu 4 həssas (şəhid ailəsi) ailə arasında bölüşdürə bilərsinizmi?

Cavab: (Cavid Abdullayev) Bu, mümkün deyil. Birincisi ona görə ki, siz heyvan yemi payınızı alırsınız və ondan lazım bildiyiniz şəkildə istifadə etməkdə sərbəstsiz. İkincisi, biz nağd ödəniş kimi heyvan yemi təklif etmirik.

Cavab: (Murad Sadıxov) Əvvəllər oxşar layihələrdə yaranmış problemlərə görə biz nağd ödəniş təklif etmirik. Bununla belə, heyvan yemini lazım bildiyiniz şəkildə istifadə etməkdə sərbəstsiz.

5-ci sual: Əvvəlki görüşdə bu məsələ ilə bağlı söz verdiyiniz kimi ərazinin su kəməri ilə təmin olunmasında irəliləyiş necədir?

Cavab: (Cavid Abdullayev) "Azərsu" ilə müzakirələr aparırıq, onlar da öz növbəsində əraziyə baxır və müraciəti qiymətləndirirlər. Söz veriblər ki, bu ay novruz bayramına qədər yanıma gələcəklər.

6-cı sual: Siz mal-qara üçün yer tikmək üçün nağd pulu (1700 manat) qadın emalatxanaları üçün ayrılmış nağd pulun hesabına (hər emalatxana üçün 850 manat) artırma bilərsinizmi? Birincisi, ona görə ki, qadınlara təklif olunan seminarlar onların ehtiyaclarına uyğun deyil və eyni zamanda real deyil (məsələn, torpaq bağçılıq üçün yararlıdır, lakin qadınlara təklif olunan seminarlardan biri onlara evlərinin qarşısındakı torpaqdan bağçılıq üçün istifadə etməyi öyrətməkdir. Qadınlar zənbil toxuyub satmaq istəmərlər, lakin təklif olunan emalatxanalardan biri səbət toxuması üçündür). İkincisi, ona görə ki, heyvandarlıq üçün təklif olunan 1700 manat çox cüzi məbləğdir, sadəcə olaraq 3x4 metr = 12 kvadratmetrlik bir yer tikmək üçün kifayətdir. Nəzərə alın ki, mal-qara saxlanılan bəzi yerlər həqiqətən də bərpad vəziyyətdədir.

Cavab: (Murad Sadıxov) Biz layihənin təsirinə məruz qalan hər bir insanı ayrıca yaşayış vəsaitlərinin bərpası tədbiri ilə təmin edirik və qadınlar bu kateqoriyaya daxildir. Beynəlxalq ekspertlər qrupu hər bir LTMQİ üçün YVBP tədbirlərinin hazırlanması üzərində işləyir. Bir kateqoriyanın miqdarını digərinin miqdarını azaltmaqla artırma bilmərik. Onu da qeyd edək ki, bu məbləğlərə Masdar deyil, kredit agentlikləri qərar verir. Beləliklə, biz sizin sorğunuzu qeyd edəcəyik və YVBP üzərində işləyən komandaya ötürəcəyik.

7-ci sual: Siz tikinti fazasında müvəqqəti işlə deyil, istifadə mərhələsində LTMQİ-nin ailə üzvlərini daimi işlə təmin edə bilərsinizmi?

Cavab: (Murad Sadıxov) Tikinti mərhələsi maksimum 900 işçi tələb edəcək. İstifadə mərhələsinə elektrik mühəndisləri və digər texniki qulluqçular daxil olmaqla maksimum 50 işçi tələb olunacaq. Ərazidə və ətraf ərazilərdə yaşayanlara həmişə prioritet məşğulluq təklif olunacaq və bu, bacarıq, təcrübə və imkan əsasında həyata keçiriləcək. Biz həmçinin icmadan olan gənclərə ödənişli təcrübə təklif etmək üzərində işləyirik. Tikinti başladıqdan sonra bütün imkanlar barədə Qaradağ RİH vasitəsilə və birbaşa məlumatlandırılacaqsınız. Layihə ərazisində ofis yaratdıqdan sonra siz də onlarla əlaqə saxlaya biləcəksiniz.

8-ci sual: Günəş panellərinin yerləşdiyi layihə ərazisində yanğının qarşısının alınması tədbirləri necə olacaq? Yanğınsöndürənləri su ilə, su kəməri və ya su maşınları ilə necə təmin edəcəksiniz? Mən ərazinin su ilə təminatı tədbirləri ilə maraqlandığımı üçün bu sualı verirəm.

Cavab: (Murad Sadıxov) Mühəndislər qrupu yanğının qarşısının alınması üsullarına qərar verəcək, bu, su və ya köpük və ya başqa üsullara əsaslanacaq. Layihəyə verilən hər hansı su işə layihənin işləri və işçi heyətinin ehtiyacları əsasında həyata keçiriləcək. Lakin hamınız bildiyiniz kimi, əraziyə su kəmərinin çəkilməsi ilə bağlı "Azərsu" ilə müzakirələr aparmışıq və onlar bizə bunun məsafə və coğrafi şəraitə görə mümkün olmadığını bildiriblər. Hazırda Energetika Nazirliyi onlarla əlavə müzakirələr aparır. Əgər onlar razılaşırsalar və su kəmərinin dəyəri büdcəmizə uyğundursa, biz bunu edəcəyik, çünki su kəməri bizim üçün daha arzuolunan variantdır və biz cəmiyyətin də faydalanmasını istəyirik.

9-cu sual: Siz YVBP-də Əzizov Nahidi çoban kimi yox, fermer kimi qeydiyyatla ala bilərsinizmi? Hesab edirik ki, sosial təsirin qiymətləndirilməsi sorğusu zamanı səhv olub. Biz əkinçi ilə çoban arasındakı fərqi bilmirdik, ona görə də onun statusu düzgün yazılmayıb.

Cavab: (Murad Sadıxov) Peşəkar sorğu qrupu tərəfindən sorğu aparılıb və onlar bu layihənin əvvəlində fermerləri və çobanları müəyyən ediblər. Fermerlər təsərrüfat sahibi olanlardır və onlar bunu ilkin olaraq sorğu qrupuna bildirmişlər. Bu müraciətin həlli üçün Əzizov Nahidin işi araşdırılacaq və onun sorğuya verdiyi cavablar yenidən təhlil ediləcək.

YVBP üçün verilən əlavə suallar:

Sual verən	Sual
	Heyvan yemini kimin alacağına qərar vermək üçün tikintinin nə vaxt başlayacağı və ərazinin hasara alınacağı ilə bağlı

Əli Süleymanov	dəqiq tarixlər barədə məlumat verməyinizi xahiş edirik.
	Zəhmət olmasa, bizi keyfiyyətli heyvan yemi ilə təmin edin və buna nail olmaq üçün bizi seçim prosesinə cəlb etməyə çalışın. İstehsalat sahəsində siçovulların yayılması səbəbindən aşağı keyfiyyətli yem heyvanlarımız üçün zərərli ola bilər. Şamaxı rayonundan yüksək keyfiyyətli bütöv arpa alırıq.
	Gələcək YVBP görüşləri üçün fermerlərin nümayəndəsini seçək, çünki a) bəzi fermerlər layihə ərazisində yaşamırlar və b) əksər fermerlər ilin yarısı yay təsərrüfatlarında olurlar, ona görə də onlar gələcək görüşlərə gedə bilməyəcəklər. Cavid Abdullayevin təklifinə əsasən, fermerlərə kağız vərəqləri verilib və onlara gələcək YVBP proseslərində onları təmsil etmək üçün uyğun hesab etdikləri fermerin adını (özlərindən başqa hər kəsin) yazması xahiş olunub. Kağızları toplayıb Cavid Abdullayevə verdilər, o da adları açıq saydı. "Heç kim" və "Nemət" yazılan iki səsdən başqa hamı Əli Süleymanova səs verdi.
	Zəhmət olmasa layihənin təsirinə məruz qalan ailələrin üzvlərini layihədə daimi işlə təmin edin. Beləliklə, layihənin təsirinə məruz qalan ev təsərrüfatları uzunmüddətli perspektivdə layihədən faydalanacaqlar.
	Heyvandarlıq üçün ayrılan məbləği artırın (hazırda 1700 manat)
	Əzizov Nahidin çobandan fermer statusunu dəyişdirin

ƏLAVƏ A

İştirakçıların siyahısı:

Adı və soyadı	Ginsi	Peşəsi
Həsənxan Mehdiyev	K	Fermer
Mahir İbrahimov	K	Fermer
Baxış Manafov	K	Fermer
Həmzə Hüseynov	K	Fermer
Murad Abdullayev	K	Fermer
Arif Əzimov	K	Fermer
Müşfiq Mirzəli	K	Fermer
Anar Nagiyev	K	Fermer

Elşən Rəhimov	K	Fermer
Kəramət Ullayev	K	Fermer
Əli Suleymanov	K	Fermer
Cavid Abdullayev	K	Azərbaycan Respublikası energetika nazirinin müşaviri
Vusal Rajabli	K	Azərbaycan Respublikası energetika nazirinin müşaviri
Ramin Mammadov	K	Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Aqrar Tədris Mərkəzinin direktoru
İsa Gozalov	K	Qaradağ Rayon İcra Hakimiyyətinin yerli nümayəndəsi
Murad Sadikhov	K	Masdar Azerbaijan MMC-nin direktoru
Aytan Poladova	F	Audit Məsləhətçisi
Fuad Mirkishiyev	M	Synergetika Sosial Araşdırmalar Mərkəzinin direktoru
Rashad Alakbarli	M	Synergetika Sosial Araşdırmalar Mərkəzi
Afsana Tahirova	F	Audit Məsləhətçisi

Əlavə B

Əlavə C

Skan edilmiş davamiyyət vərəqi:

Konsultasiyası və açıqlama dəstəyi (fermerlər ilə görüşlər)

09. Mart. 2022

No	Adı, Soyadı	Vəzifəsi	Telefon nömrəsi	İmzası
1	Həsən xan Mehdiyev	Fermer	051 630 50 00	
2	Mahir İbrahimov	Fermer	070 337 21 15	
3	Baxış Manafov	Fermer	070 840 17 52	
4	Həmzə Hüseynov	Fermer	050 367 37 07	
5	Murad Abdullayev	Fermer	050 417 57 67	
6	Arif Əzimov	Fermer	051 611 17 67	
7	Müşfiq Mirzalı	Fermer	070 331 06 31	
8	Anar Nağıyev	Fermer	070 367 46 46	
9	Elşən Rəhimov	Fermer	051 380 56 26	
10	Kəramət Ullayev	Fermer	050 200 04 58	
11	Alı Süleymanov	Fermer	050 292 00 69	
12	Murad Sadıxov	Məsələ	070-298-55-55	
13	Caril Əhmedov	EN	050-213-02-02	
14	Vüsal Rəcədi	Müsavir, EN	—	
15	Ramin Məmmədov	Təlim Mərkəzi direktoru	050 222-23-27	
16	Alytan Poladov	Auditor-cəza	0502103143	
17	Əlvan Əliyev	Küçə Sənəqatı	090 5126590	
18	Əfsanə Tahirov	Synergetik	051 4157583	
19	İsa Səyidov	Qəbustan icra müəvəzzəti	050-210-61-57	
20	Ələkbəzli Rəşad	Synergetik	055-936-75-10	

Görüşdən fotolar:

II HİSSƏ: ÇOBANLAR VƏ QADINLAR

Tarix: 09 Mart 2022

Yer: Qobustan Qış Təsərrüfatları Ərazisi

Təşkilatçı: Sinergetika Sosial Araşdırmalar Mərkəzi

İclas protokolları: Əfsana Tahirova, Sinergetika Sosial Araşdırmalar Mərkəzinin məsləhətçisi

İştirakçılar: LTMQET – çobanlar, LTMQET – Qadınlar və Sinergetika Sosial Araşdırmalar Mərkəzi

Komandası.

Əlavələr:

Əlavə A: Görüşlərdən fotolar

İclasın strukturu: Synergetika Sosial Araşdırmalar Mərkəzinin qrupu Qobustan qış təsərrüfatları sahəsində LTMQİ-lər – çobanlar və qadınlara baş çəkib. Onlara a) Layihə haqqında məlumat vərəqəsinin, b) Uyğunluq və hüquq məsləhətinin, c) Dolanışiq vasitəsinin bərpası üzrə əklif olunan tədbirlərin və d) YVBP komitəsinin məlumat vərəqəsinin surətləri verilmişdir. Onlara YVBP sxemi, o cümlədən Sinergetika komandası tərəfindən əvvəlki sxemə edilən dəyişikliklər barədə ətraflı məlumat verilib. Məlumat verildikdən və sənədlərlə tanış olduqdan sonra onlara bildirilib ki, YVBP sxemini ya qəbul edə və ya rədd edə, əgər belə olarsa istəsələr şikayət və ya iddia verə bilərlər.

Nəticə: Bütün tədbirlər qəbul edildi. Qadınlar a) ehtiyaclarına əsaslanan tədbirlərin təklif edilməsinin vacibliyini (əvvəlki seminarlar onların ehtiyaclarına cavab vermədiyi üçün) və b) təklif olunan seminarlar evlərinin yaxınlığında olmadıqda iştirak edə bilməəcəklərini təkrarladılar. Bir ədəd əlavə müraciət edildi. Heç bir şikayət və ya iddia daxil olmayıb.

LTMQİ-nin əlavə müraciəti – qadın, Əzizova Nurəngiz: Mən süd məhsulları istehsalını və tikiş işini bilirəm. Hazırda geyim və digər məmulatların biçimi və dizaynı ilə məşğulam, lakin avadanlıq çatışmazlığı səbəbindən modellərimi mənə tikən dərziyə aparıram. Bu işdə əvvəllər təklif etdiyiniz material və avadanlıqlar şəklində dəstəyi yüksək qiymətləndirərdim.

Əlavə A: görüşlərdən fotolar

